

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

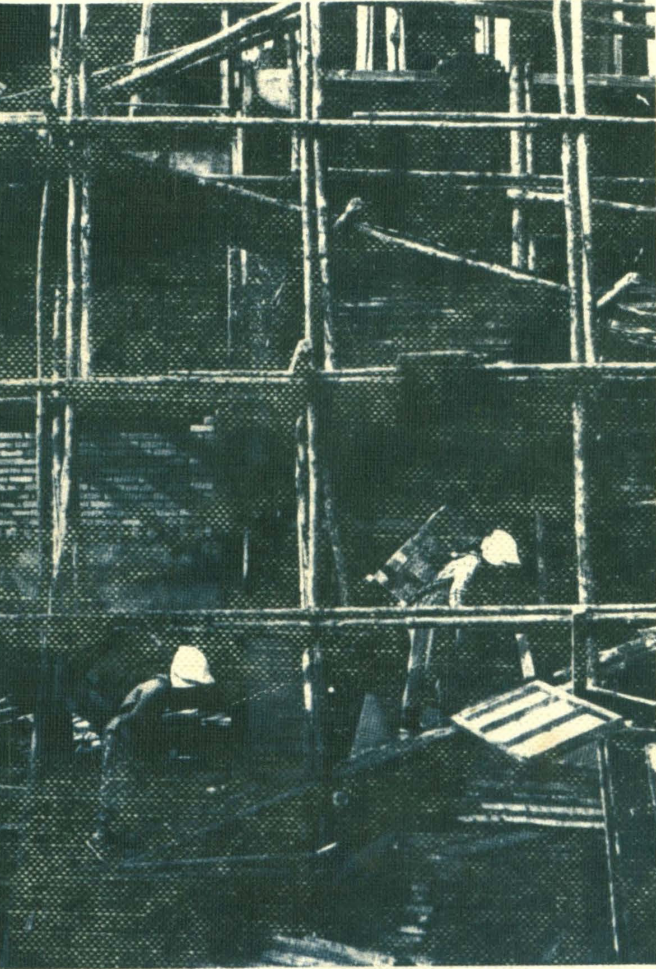
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GÜNEY KORE

BİR MODEL OLABİLİR Mİ?

Hans Ulrich Luther

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantev.org>

Önsöz:

Dieter Senghaas

BELGE YAYINLARI 26
Birinci Baskı Haziran 1984

**H. U. Luther Südkorea, (K)ein Modell für die Dritte Welt/
Wachstumsdiktatur und abhaengige Entwicklung, München
1981/Türkçe yayın hakları : Belge Yayınları/Dizgi - Baskı
Özdem Kardeşler Matbaası/Cilt Örnek Mücellithanesi/Kapak
Hazırlama Aslan Kahraman, Pano Grafik/BELGE YAYIN-
LARI : Atasaray İşhan 406, Nispetiye cad. Cağaloğlu - İST.**

Hans Ulrich LUTHER
Önsöz Dieter Senghaas

GÜNEY KORE BİR MODEL OLABİLİR Mİ?

Türkçesi :
EROL ÖZBEK

GÜNEY KORE NEREYE GİDİYOR?

Güney Kore'nin Gelişim Yolu Üzerine Düşünceler

DIETER SENGHAAS

Güney Kore'nin (ve Tayvan'ın gelişimi, günümüz gelişme teorileri ve gelişme (kalkınma) politikaları üzerine süren tartışmalarda başlıca ayrılık konusudur. Bir yanda Güney Kore'nin **dünya piyasasına eklemlenme** (entegre olma), (ya da dünya pazarıyla **birleşme**) yönündeki bir gelişmenin dillere destan örneğini verdiğini söyleyenler var (1). Diğer yanda ise bu incelemenin yazarının da aralarında bulunduğu, Güney Kore'nin gelişme yolunun hiç de diğer gelişmekte olan ülkeler için gelecek vaad eden bir örnek olmadığını, daha ziyade ürkütücü -ve Güney Kore'nin kendisi için de çıkmaz bir yol-olduğunu savunanlar var. Bir süredir bu denli şiddetlenmiş olan bu tartışmaya yeni bir çeşni katılıyor: radikal olduğunu söyleyen birçok bilim adamı, Güney Kore'den (ve bunun yanı sıra Tayvan, Hongkong ve Singapur'dan da) **kapitalist** nitelikte **gecikmiş bir gelişmenin tamamlanmasının bir örneği** olarak söz ediyorlar. (2) Bununla ne demek isteniyor? Mo-

---

1. Kwangsuk Kim and Michael Römer: *Growth and Structural Transformation*, Studies in the Industrialization of the Republic of Korea, 1945-1975 Cambridge 1979. Bu inceleme, son on yılda Kore üzerine çıkan birçok yayın açısından bir örnektir (bak. kitabın sonundaki kaynakça).

2. Bu konuda öncelikle bakınız: Rainer Schweers: *Kapitalistische Entwicklung und Unterentwicklung*. Voraussetzungen und Schranken der Kapitalakkumulation in ökonomisch schwach entwickelten Ländern, Frankfurt 1980, s. 201 ve devamı,

dernleşme teorisinin ağırlıkta olduğu 1950'li ve 1960'lı yılların gelişme tartışmalarında geri kalmışlığın ve az gelişmişliğin aşılması konusuna Avrupa'daki ve Avrupa dışındaki, «erken gelişmişlerle» bağlantılı olarak bakıldı. Oysa 1960'ların sonlarındaki ve 1970'lerdeki gelişme teorisi tartışmaları, **metropol kapitalizmindeki gelişme süreci ile periferi kapitalizmindeki gelişme süreci arasındaki yapısal farklılığı vurguluyor.** (3) Metropol kapitalizminin (yani bugünkü OECD toplumlarının) gelişmesi, 18. yüzyılın ortalarından, 19. yüzyıldan bu yana artan bir bütünleşme eğilimi gösterirken, periferi kapitalizminin gelişmesini günümüze dek, çarpık yeniden üretim yapıları belirledi. Birinci durumda, içte gittikçe farklılaşan, bu yüzden aynı zamanda da sıkıca iç içe geçen toplumsal ve ekonomik yapılar oluştu: kendi kendine varlığını sürdürebilen ve sürekli genişleyen bir yeniden üretimin temeli. İkinci durumda gelişme, üretim bakımından ilerlemiş alt sektörler ile —özellikle insanların büyük bölümünün halen bağlı kaldığı birincil ve üçüncül sektörde olmak üzere— üretkenliği ortalamanın altında bulunan kesimler arasında, gittikçe büyüyen bir iç uçurumun oluşmasına yol açtı. Gelişme teorisindeki yeni tartışma, bu yüzden iki durum için de **uzun vadede farklı bir gelişme dinamiği** teşhisine vardı: birinci durumda toplum ve ekonominin artan bir homojenliği, (türdeşliği), diğer durumda **artan bir yapısal heterojenlik** saptadı. (4) Özeldeki bütün farklılıklara ve metropol ve

---

ayrıca başka pasajlar. Aynı yöndeki, fakat konuyu daha genelde ele alan bir inceleme olarak şu eski makaleye bakınız: Bill Warren: *Imperialism and Capitalist Industrialization*, *New Left Review*, No. 81, 1973, s. 3-44 ve ayrıca Wolfgang Schoeller: *Weltmarkt und Reproduktion des Kapitals*, Frankfurt 1976, s. 258-275.

3. Bak. Dieter Senghaas: *Weltwirtschaftsordnung und Entwicklungspolitik*. Plädoyer für Dissoziation, Frankfurt 1977.

4. Bak. Dieter Senghaas: *Dissoziation und autozentrierte Entwicklung*, (Dieter Senghaas: *Kapitalistische Weltökonomie*.

periferi kapitalizminin gelişmesinin, tarihsel gelişime dayalı ve diyalektik dolayımına rağmen, iki yapı türü arasındaki sınır görece keskin çizilmiştir. Günümüz koşullarında periferi kapitalizminden metropol kapitalizmine geçişin görece ihtimal dışı, hatta tümüyle imkânsız sayılması için birçok neden gösterilmiştir. (5) Yeni Marksist gelişme teorilerinde gecikmiş bir kapitalist gelişimin tamamlanmasının ihtimal dışı ya da imkânsız olduğu tezi tartışma konusu ediliyor. Böylece, bütün nüansları bir yana metropol kapitalizmiyle periferi kapitalizmi arasındaki ikili ayrıma karşı çıkılmakla kalınıyor, aynı zamanda

---

Kontroversen über ihren Ursprung und ihre Entwicklungs dynamik, Frankfurt 1979, s. 376-412).

5. Buna karşılık örneğin yukarıda anlatılan tavra yakın olan Folker Fröbel'in şunları yazması yeni bir gelişme: «Kapitalist dünya sistemi bağlamında, gelişmekte olan ülkelerin sürekli kenara itilmişliği (marjinalite) ve önemsizleşmeyi (marjinalleşme) aşamayacakları yargısı gerek teorik, gerek ampirik açıdan kuşkuludur. Görüldüğü gibi artık, en azından günümüz gelişmekte olan ülkelerinden birkaçının gözle görülebilir bir gelecekte kapitalist dünya sisteminin önceden öngörülebilir gelişme eğilimleri uyarınca, dünya piyasasına yönelik kısmi bir sanayileşme ve ilerleyen bir genel kapitalistleşme yoluyla belirli bir sermaye birikimi modeline sahip kapitalist sanayi toplumuna dönüşmesinin mümkün olduğu yadsınamaz.»

Zur gegenwaertigen Entwicklung der Weltwirtschaft, Starnberger Studien 4 (*Stukturveraenderungen in der kapitalistischen Weltwirtschaft*), Frankfurt 1980, s. 16. (Türkçe çevirisi için bk. Belge Yayınları, *Dünya Ekonomisi, Bunalım ve Siyasal Yapılar* adlı derleme).

Samir Amin yakın bir zaman önce şunları yazarken daha ihtiyatlı bir dil kullanıyordu: «Bir hayal mi sözkonusu, yoksa orada Konfüçyus ideolojisiyle açıklanması gereken bir istisnanın tohumu mu filiz veriyor? Belirleyici olan sorun, tekelci işletmelerin sermaye birikiminin ulusal ekonomiyi mi finanse ettiği, yoksa bunun tersinin mi sözkonusu olduğunu bilmektir», Samir Amin: *Classe et nation dans l'histoire et la crise contemporaine*, Paris 1979, s. 149.

1970'lerin yaygın gelişme teorisinde de bir revizyon başlatılmaya çalışılıyor. Gelişme teorisindeki bu yeni tür tartışmalarda, Üçüncü Dünya'nın her yerinde saptanan belirtiler, kapitalist gelişme her zaman damgasını vurmuş olan görüngüler olarak niteleniyor. Kuzey ve Kuzeybatı Avrupa toplumlarının 19. yüzyıldaki ve 20. yüzyıl başındaki gelişimi de köklü bir yapısal dönüşüm ve bu dönüşümden kaynaklanan toplumsal ve ahlâki sarsıntılar göstermiyor muydu? 19. yüzyıl Avrupasında da açlık, yaygın işsizlik, hatta marjinalite, yani genellikle periferi kapitalizmini de hatırlatan görüngüler yok muydu? Hem, 18. yüzyılın ortasıyla 20. yüzyıl arasındaki kapitalist birikim süreci de tıpkı Güney Kore ve Tayvan gibi başarılı sayılan ihracata yönelik toplumlar dahil olmak üzere, Üçüncü Dünya'da görüldüğü tarzda, yokluğa ve yığınların sefaletine dayanmıyor muydu?

Kısaca, belirli bir şekilde son bulmuş olan bir gelişme teorisi tartışması yeniden açılıyor, temel sorular yeniden soruluyor. Yeni vurgularla başlatılan bu gelişme teorisi tartışmasında Doğu Asya'daki Güney Kore ve Tayvan örnekleri merkezi bir rol oynuyor, çünkü ikisi de (Honkong ve Singapur'un yanı sıra) kapitalist yöndeki eksiksiz olarak tamamlanan gecikmiş bir gelişmenin tipik örnekleri sayılıyor (6). Bu yönüyle bu yeni global değerlendirme, geleneksel gelişme teorisinin bakış açısını paylaşır. Buna göre, tam da bu örnekler ulusal kapitalist bir gelişimin bugün de hangi dış ve iç koşullar altında tekrarlanabilece-

---

6. Bu yüzden bazıları fazlaca ustaca olmayan analizler olsa da, bağımlılık-teorisi adı verilen teorinin temel varsayımlarının Güney Kore ve Tayvan örneğinde eleştirel bir gözle gözden geçirilmiş olması sürpriz değil. Myung Hwa Han'ın Güney Kore analizi bu açıda fazla başarılı olmayan bir örnek: Myung Hwa Han, *Dependency Theory and its Relevance to Korean Development, Korea and World Affairs*, cilt 3, sayı 3, s. 385-397; Tayvan konusunda bakınız: Alice H. Amsden: *Taiwan's Economic History. A Case of Etatism and a Challenge to Dependency Theory*, *Modern China*, 5. cilt, sayı 3, 1979, s. 341-379.

ği konusunda birer derstir (7). Ancak bu yeni gelişme teorisi tartışmasının açığı, adigeçen Doğu Asya örneklerindeki eksiksiz tamamlanan bir gecikmiş kapitalist gelişim imkânını daha çok genelde öne sürmesi ve bu konuda teorik olarak ele alınmış yerleşik ampirik analizlerin bulunmamasıdır, -geleneksel gelişme teorisinin tam tersine; geleneksel gelişme teorisinin bakış açısından geçtiğimiz on yıl içinde bir dolu ampirik inceleme ortaya kondu.

Elinizdeki incelemede, bu en yeni gelişme teorisi tartışmasına müdahale edilmiyor. **Güney Kore tipi gelişme yolu** hakkındaki bu inceleme daha çok, periferi kapitalizmi teorisinde tekrar tekrar ifade edilen eksiksiz tamamlanan gecikmiş bir ulusal kapitalist gelişme imkânından, hatta bunun bilinçli olarak dünya pazarına had safhada eklemelenmek yoluyla metropol kapitalizmininki tarzında bir gelişme yolu açma imkânından duyulan kuşkuyu doğruluyor. Yazar, gerçi henüz yeni başlayan, yeni vurgulamalarla yürütülen gelişme teorisi tartışmasına müdahale etmiyor. Onun ortaya koyduğu ampirik malzeme, tipik periferi kapitalizmi olarak yorumlanan Güney Kore gelişme yolunun, hem dünya ekonomisiyle içiçe geçmenin sonucu olan, hem iç koşullardan doğan yüklü sorunlara, —tümde kuşkucu ve eleştirel bir değerlendirmenin temeline— dikkat çekme amacını taşıyor.

Güney Kore hangi yönde gelişecek? Geleneksel ve en yeni marksist gelişme teorilerinin ilân ettiği gibi, 10-30 kadar yıl sonra, olgunlaşmış bir kapitalist ülke olarak OECD toplumlarının alt basamağına ulaşmış olacak ve yapısal açıdan bunlar arasında sayılması mı gerekecek? Diğer bir deyişle, son derece yoğun bir şekilde dünya piyasasına yönelik kalkınma politikasına rağmen ya da bu yüzden, **merkezini kendi oluşturduğu bir gelişmeyi başarmış** olacak mı? Yoksa, yazarın **günümüz Güney Kore'sinin yapısal anasos-**

---

7. Bu açıdan iyi bir örnek: Juergen B. Donges ve Lotte Müller-Olsen: *Aussenwirtschaftsstrategien und Industrialisierung in Entwicklungslandern*, Tübingen 1978.

runları olarak nitelediği sorunlar, süregelerek gelişme dinamiğini belirleyecek ve Güney Kore'nin 2000 yılından sonra da **periferi kapitalizmi** sayılması mı gerekecek? Brinci durumda, Güney Kore başarılı bir «çok geç gelişme» (**late-late modernizer**) örneği oluşturacaktır. İkinci durumda Güney Kore, periferi kapitalizmi içinde tip itibarıyla özel bir konuma oturacaktır: Çünkü, başlangıçta bir İthal İkamesi tarzındaki sanayileşme süreci geçirdikten sonra, kalkınma yolu olarak genelde yalnız seyrek nüfuslu ülkelerde görülen ölçüde ihracata dayalı bir ekonomiyi seçen bu ülke, görece kalabalık nüfuslu bir ülkedir (1980'de 38 milyon). Örneğin Fildişi Kıyısı 7, 8 milyon nüfusuyla (1978) Gayrisafi milli hasılasında yüzde 38, 6 milyonluk (1978) Tunus yüzde 31, Güney Kore ise 38 milyon nüfusuyla gayrisafi milli hasılasında yüzde 34'lük bir mal ve hizmet ihracatı payına sahipse, ilk iki ülke dünya ölçeğinde bu büyüklükteki ülkelerin normal durumunu temsil ediyor, Güney Kore ise anormal bir örnek oluşturuyor. Kore benzer büyüklükteki son derece gelişmiş ya da periferi toplumlarla **karşılaştırıldığında**, istatistik açısından daha çok gayrisafi milli hasılda yüzde 25-30'luk bir ihracat dilimi beklenirdi (8).

Güney Kore'nin bundan sonraki gelişiminin nasıl olacağı sorusunu cevaplandırmak kolay değil. Çünkü bazı yönleriyle Güney Kore'nin görünümü, **alışlagelmiş periferi kapitalizmi gelişme biçimleriyle farklar gösterir**. Bu türden farkların kalıcı nitelikte olup olmadığını şu anda söylemek güç, ancak bu farklar bu ülkenin gelişme yolunu, günümüzde periferik kapitalist Üçüncü Dünya'da normal olarak gözlemlenen yolun dışına çıkmaya zorlayabilirler. Nitekim Güney Kore'de **gelir dağılımındaki eşitsizlik** (Tayvan hariç) hakkında gelir dağılımı verileri elde edilebilen diğer Üçüncü Dünya ülkelerine göre ılımlıdır. Güney Kore'de hanelerin en üst yüzde yirmilik kesiminin **toplam ulusal gelirdeki payı** yüzde 45 iken, bu oran diğer bazı ülkeler

---

8. Sayılar açısından bak: *Dünya Gelişme Raporu 1980*, Dünya Bankası, Washington 1980.

için şöyle: Honduras yüzde 67, 8, Brezilya yüzde 66, 6, Peru yüzde 61, Türkiye yüzde 56,5 Meksika yüzde 57,7, Filipinler yüzde 53, 9, Venezüella yüzde 54, Şili 51, 4, Arjantin 50, 3, İspanya 42, 2, Yugoslavya yüzde 40. Ülkenin en düşük yüzde 20'lik gelir dilimi içindeki haneleri, yukarıda sayılan ülkelerinkinin yaklaşık iki katı düzeyinde (yaklaşık yüzde 6) ulusal gelirden pay alıyor. (9) Gelir dağılımındaki eşitsizliğin sıralamasını veren Gini-endeksi de Güney Kore için 0,36 düzeyinde. Bu endekste 0 mutlak eşitlik, 1,0 ise mutlak eşitsizlik ifade ediyor (10). Hakkında dağılım verileri bulunan gelişmekte olan ülkelere yalnız Tayvan'ın dağılımı daha elverişlidir: Tayvan'da hanelerin en yüksek gelirli yüzde 20'si toplam gelirin yüzde 39,2'sini, hanelerin alttan yüzde 20'si ise yüzde 8, 7'sini bölüşüyor; Gini-endeksi 0,29. Yine toprak mülkiyetinin dağılımı da görece elverişli. Güney Kore için bu konudaki Gini-yoğunluk endeksi 0,39; başka gelişmekte olan ülkelere göre oldukça düşük bir sayı bu (Honduras 0,75; Brezilya 0,84; Peru 0,93; Türkiye 0,59; Meksika 0,69; Filipinler 0,53; Venezüella 0,9; Arjantin 0,86; İspanya 0,79; Yugoslavya 0,43) (11). Bu tür sayılardaki hata kaynakları ne olursa olsun, bunların eğilimi aynı yönü gösterecektir: Üst gelir ve toprak mülkü sahipleri gruplarının oranı istatistik açısından küçük gösterilirken, alt toplumsal gruplar için ulusal gelirden ve topraktan yararlanma oranı fazla yüksek tutulmuş olacaktır, bunun yalnızca bir nedeni, bir dizi sayım yönteminde en yoksul küçük hanelerin hesaba katılmaması. Diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha az olan bu eşitsizlik, Güney Kore'nin (ve Tayvan'ın) gelişme sürecinde uzun vadede önemli bir farka yol açacak mı? Bu görece eşit dağılım sürdürü-

---

9. a.g.e., tablo 24.

10. Gini-endeks değerleri, Volker Bornschier ve Peter Heintz: *Compendium of Data for World-System Analysis*, Zürich 1979, s. 216/17'den alınmadır.

11. a.g.e., s. 257 ve devamı.

lebilecek mi? Güney Kore'de gelir dağılımındaki eşitsizliğin 1970'lerde keskinleştiği açıkça görülüyor, ama yine de bu eşitsizlik Üçüncü Dünya'nın geri kalanıyla karşılaştırıldığında görece ılımlı düzeyde kalmıştır. İhracat ekonomilerinin karşılaştırmalı bir analizi (12) gösteriyor ki, gelir dağılımındaki eşitsizliğin ılımlı bir ölçüde kalması ihracata dayalı bir ekonomide de, iç pazarların kazanılmasının toplumsal yapı açısından ön koşullarından biridir. İhracat gelirlerinin geniş bir kesime dağılımı, yerel düzeyde üretilen tüketim ve üretim mallarının talep bulmasına ve böylelikle de, ekonomi ihracata dayalı olmaya devam ederken ülke içi ekonomide ek bir canlılığa temel oluşturuyor; iç ekonomideki olgunlaşma süreci de bu arada ihracat yapısında bir çeşitlenmeye ve daha yüksek işlenme oranına sahip ürünlere doğru niteliksel bir gelişime yol açıyor. Tarihi açıdan bakılırsa, ihracata dayalı ekonomilerin birkaç on yıl içinde tam anlamıyla gelişmiş, olgunlaşmış kapitalist metropoller haline geldiği Kuzey Avrupa'nın gelişme yolu buydu; burada ihracat büyümesi ile iç pazarın açılması arasında az bir dönem farkıyla geri beslenme (karşılıklı etkileşim/feedback) sözkonusuydu; daha sonraki bir aşamada ise iç ekonomik gelişme kendi dinamiğini geliştirdi ve ihracat ürünlerinde niteliksel bir gelişime itici güç oldu (13). Buna karşılık, iç yapılarında belirgin eşitsizliklerin görüldüğü bütün durumlarda (Uruguay ile Danimarka, Romanya ile Finlandiya vs. karşılaştırılabilir) ihracat büyümesi ile iç pazarın açılması arasındaki bu güç iletimi engellendi. Böyle bir tarihi ve karşılaştırmalı açıdan, ihracata dayalı bir Güney Kore'nin (ya da Tayvan'ın) keskin bir eşitsiz iç yapıya mı yoksa yalnızca «ılımlı» bir eşitsiz

---

12. Bu türden bir analizi, 1982 yılında «sonradan ekonomik gelişme»nin sosyo ekonomisi konusunda yayınlanacak kitabımda yapacağım.

13. İskandinav gelişme yolu da 12 no. lu dipnotta sözügeçen kitapta ele alınacaktır.

yapıya mı sahip olduğu önem taşır (14).

Güney Kore'nin (ve Tayvan'ın) gelişimi 1950'lerde ve 1960'ların başlarında ithalat ikamesi sanayileşmesine yönelik olmakla birlikte ve gelişme politikasının ihracatın çeşitlendirilmesine yöneltilmesinden sonra da daha az canlı biçimde de olsa, iç pazarlar gelişmesini sürdürdüyse de, **iç pazarın tüm imkânları değerlendirilmeden kaldı**. Bu, bir yandan yukarıda sözü edilen, gayrisafi milli hasıla içinde ihracatın sahip olduğu görece yüksek paydan ve diğer yandan da ulusal gelir içinde bağımlı çalışanların (ücretlilerin) payının ortalamanın altında kalmasından da görülmüyor. Bağımlı emeğin ulusal gelir içindeki payı Güney Kore'de —Üçüncü Dünya ülkelerinin geri kalanında da olduğu gibi— bugün yaklaşık yüzde 40 düzeyinde; bu Japonya'ya oranla yüzde 25, diğer gelişmiş sanayi toplumlarına oran-

---

14. Bu bağlamda, Dünya Bankası çevresinde büyüme ve dağılım adaleti konusunda ortaya çıkan tartışmanın da sözü edilmelidir. Yakın zamanlarda çıkan çok sayıda yayında, Kore ve Tayvan'ın diğer gelişme biçimlerinden farklı yönlerine dikkat çekildi ve özellikle de büyüme sürecinin başladığı sıradaki dağılım yapısının türüne göre Üçüncü Dünya'daki mutlak yoksulluğun artışındaki ya da artmayışındaki farklılıklar gösterildi. Bu konuyu toparlayan kaynaklar: David Morawetz: *Twentyfive Years of Economic Development, 1950-1975*, Londra 1977; ayrıca Parvez Hasan: *Wachstum und Gerechtigkeit in Ostasien*, in: *Finanzierung und Entwicklung*, 15. cilt, sayı 2, 1978, s. 28-32; Hollis B. Chenery: *Armut und Fortschritt - Alternativen für die Dritte Welt*, in: *Finanzierung und Entwicklung*, 17. cilt, sayı 2, 1980, s. 12-16; Montek S. Ahluwalia: *Growth and Poverty in Developing Countries*, in: *Journal of Development Economics*, 6. cilt, 1979, s. 299-341.

Büyüme sürecinin türüne göre, başlangıçtaki toplumsal eşitsizliğin ılımlı ya da keskin olmasının önemi üzerine bir karşılaştırmalı analiz: Geoffrey B. Hainsworth: *Economic Growth and Poverty in Southeast Asia: Malaysia, Indonesia and the Philippines*, *Pacific Affairs* 52. cilt, sayı 1, 1979, s. 5-41.

la yüzde 25-30 oranında daha düşük bir dilimdir (15). Güney Kore'den çok daha önce görece geniş bir sanayileşme süreci geçiren başka bazı Üçüncü Dünya toplumları, örneğin Arjantin, hiçbir zaman gelişmiş kapitalist bir toplum durumuna sıçrayamadı; çünkü siyasi ve toplumsal yapının belirlediği düşük ücret düzeyi, iç pazarın tam anlamıyla gelişmesine (ve böylece kapitalist bir yeniden üretim dinamiğine de) set çekti (16). Arjantin'in durumunda, ara dönem halinde popülizm (halkçılık) iktidarı görülmesine rağmen, kalıcı bir oligarşik toplumsal yapı, iç pazarın yaygın bir açılımını ve olgunlaşmış bir metropol kapitalizminin oluşumunu engelledi; Güney Kore'de başlangıçta tek seçenek olan en düşük ücret düzeyi temeli üzerinde yükselen ihracata yönelik ekonomi, toplumun yararına olduğu iddia edilmekle birlikte, bir gelişme tuzağı haline gelme tehlikesiyle karşı karşıya. Çünkü, Güney Kore'nin gelişmiş kapitalist bir toplum ve ekonomi durumuna sıçramasının gerçekleşeceği nasıl düşünülebilir?

Böyle bir sıçrayış aslında yalnız görece geleneksel bir yoldan mümkün görünüyor: Genel ekonomik büyüme dinamiği öyle bir biçim kazanmalı ki, zamanla tüm emek gücü potansiyeli massedilmeli ve böylece işgücü sıkıntısı çekilmeye başlanmalı. Bu yüzden de yüksek ücret talepleri ile artan üretkenlik arasındaki bir karşılıklı etkileşim yoluyla hem ücretler, hem kârlar artabilmeli. İşgücünün yetersiz hale gelmesiyle gelişme dinamiğine dönüşen, klasik kapita-

---

15. Sayılar Birleşmiş Milletler Ulusal Sayımlar İstatistikleri Yıllığı, New York 1979'dan alınmadır. Ancak yukarıdaki karşılaştırma açısından şu gözönünde tutulmalıdır. Ekonomik açıdan kendi kendine yeterli işletme birimlerinin sayısı Güney Kore'de hâlâ gelişmiş sanayi toplumlarına oranla daha yüksektir. Bu yüzden ücret düzeyinin sayısal olarak gelişmiş sanayi toplumlarından daha düşük olması gerekir. Bu etken de hesaba katılırsa, yine de geriye yaklaşık yüzde 15'lik bir fark kalır.

16. Bak. 12. dipnotta sözü edilen araştırma.

list büyüme dinamiği budur (17). Bu süreç ihracata yönelik olarak başladığı zaman da, özgün koşullar altında, ihracat (muhtemelen de nüfus azlığının etkisiyle) önemlice bir rol oynamaya devam etse bile, iç-ekonomik olarak son bulabilir (18). Yaygın etkileri olan bir gelişme dinamiğine yol açan bu tür bir büyüme dinamiği, Güney Kore'de yakın bir zamanda beklenebilir mi? Başka bir deyişle: Güney Kore'de işgücünün zor bulunur ve pahalı bir şey olacağını —ve böylece Kore iç pazarının açılması için artan bir kitle-sel satınalma gücünün temelini oluşacağını— gösteren herhangi bir işaret var mı?

Güney Kore'nin nüfus artış oranı henüz yüzde 2 dolayında. Ancak toplumun yaş dağılımına bakılırsa, faal nüfus tüm nüfusa oranla daha hızlı artıyor. Nüfus gelişimi açısından yedek işgücü azalacağına, giderek çoğalıyor. Dahası tarım sektöründe de hâlâ epeyce bir nüfus fazlası bulunuyor. 1970'lerin sonlarında çalışanların yüzde 41'i, gayrisafi milli hasılanın yüzde 24'ünü üretti. Bu büyük fark, tarım sektöründe önemli ölçüde bir nüfus fazlası bulunduğunu gösterir (19). Bundan başka, Güney Kore ekonomisi, varolan sanayi yapısını «derinleştirme» zorunluluğu karşısında. Ara malların ve üretim mallarının üretimi alanındaki ithal ikamesi sanayileşmesi için zaman çoktan geldi geçiyor bile. Dünya pazarına yönelik ve/veya iç pazara yönelik olması bir yana, bu türden sanayi sermaye-yoğundur ve bu yüzden, geçtiğimiz 15 yılın emek-yoğun olduğu özellikle vurgulanan ihracat sanayileşmesine oranla, daha az

---

17. Bak.: W. Arthur Lewis: *The Dual Economy Revisited* (Manchester School of Economic and Social Studies, Bd. 47, Nr. 3, 1979, S. 211-219), ve ayrıca: Lewis'in «Economic Development with Unlimited Supplies of Labour» (Sınırsız emek takviyeli ekonomik gelişme) adlı ünlü tezinin 25. yıldönümü vesilesiyle yayınlanan yukarıda adıgeçen özel sayının diğer makaleleri.

18. Tarihî vaka analizleri için bak.: 12. dipnotta adıgeçen araştırma.

19. Sayılar yukarıda adıgeçen 1980 Dünya Bankası Raporu'ndan alınmalıdır.

işgücü masnetme yeteneğine sahiptir. Yerel sanayi yapısının bu türden bir genişlemesi başladı bile (20) —ve muhtemelen ihracata dayalı ekonomi sürdükçe kaçınılmazlaşıyor, çünkü dünya pazarına Çin Halk Cumhuriyeti (ve Üçüncü Dünya'nın başka ülkeleri) gibi, Güney Kore'nin son 15 yılda dünya pazarına sürdüğü malları gelecekte daha da ucuza (örneğin daha düşük ücretler yoluyla) üretebilecek olan başka satıcılar giriyor. O zaman Güney Kore'nin uluslararası rekabet içinde varlığını sürdürebilmesi, modası geçmiş ihracata yönelik branşlarda rasyonalizasyon yatırımları yapmasına ya da değeri daha yüksek, yani sermaye, teknoloji ve işlem yoğun ürünler alanına kaçmasına bağlı. Kuşkusuz ekonomi politikaşında böyle bir yenden yön saptama, Güney Kore ekonomisinde yeni bir büyüme gücünü harekete geçirecektir; işgücü ihtiyacının aynı oranda artması ise muhtemel görünmeyecektir (21).

Yine, çalışan nüfusun şimdiye kadar reddedilebilen ve önüne geçilebilen yüksek ücret isteklerinin, Kore toplumunun yapısal dönüşümünün ilerleyişi (nüfusun artan ölçüde proleterleşmesi ve kentleşme) karşısında daha fazla

---

20. Bu konuda bak. Suleiman Cohen: *Industrial Performance in South Korea. A Descriptive Analysis of a Remarkable Success (Developing Economies, Cilt 16, Nr. 4, 1978, s. 385-407'den)*.

21. Bu bağlamda 1920'lerin ve 1930'ların Japonya'sındaki gelişme örneği ilginçtir. Japonya'nın yüzyıl başından beri gelişiminin Güney Kore'nin 1960'tan sonraki gelişimine oranla çok daha dengeli, yani hem iç pazara dayalı hem ihracata yönelik, olmasına rağmen, (başka etkenlerin yanı sıra) kırsal alanda epeyce bir nüfus fazlasının varlığı yüzünden 1920'lerde ve 1930'ların başlarında ortaya çıkan hızlı ağır sanayi büyümesi, genel ekonomik gelişme üzerinde geciktirici bir etki yaptı. Japonya'nın gelişmesi o sırada «sermaye genişlemesi» yönünde değil, «sermaye derinleştirme» yönünde ilerledi ;dünya pazarında kalıcı ve daha iyi bir rekâbet gücü arayışı tarafından da belirlenmişti bu yön. Bu konuda bak. Bruce F. Johnston: *Agricultural Development and Economic Transformation. A, Compative Study of the Japanese Experience (Food Research Institute Studies, Cilt 3, 1962/1963, s. 223, 276, özellikle de s. 246 ve devamı.)*

durdurulamayacak hale gelmesi de mümkün görünüyor. O zaman da, ihracata yönelik olma durumu ancak emek maliyetindeki artışın rasyonalizasyon yatırımlarıyla karşılanması halinde sürdürülebilecektir.

Bu etkenlerin birbirleriyle bağlantılı olarak görülmesi halinde anlaşılacaktır ki, Kore'nin gelişme yolunun bundan sonraki aşaması, elverişli dünya pazarı koşulları var sayılsa bile, hiç de henüz «sınırsız olan ucuz işgücü kaynaklarının» tükenmesine yol açmayacak; bu yüzden de alışılagelmiş gelişme yolunun diğer sorunları, yüksek dış borçlanmalar, işletmelerin sermaye darlığı, vb. bir yana, iç pazar dinamiği ikinci planda kalmaya devam edecek.

Dolayısıyla Güney Kore'nin çıkmazı, geçtiğimiz yıllardaki ekonomik büyüme başarısının büyük ölçüde en ucuz emeğin kullanımına dayanıyor olması, ucuz kalan emek gücü temeli üzerinde ise bir ulusal ekonominin geliştirilemeyeceğidir. Günümüz OECD ülkelerindeki kapitalist gelişimin ilk dönemleri hakkındaki karşılaştırmalı bir analiz şunu gösteriyor: Kapitalist toplumlardaki olgunlaşma süreci, ihracat sektöründeki ya da iç pazardaki ilk hızlı büyüme dönemlerinin ardından büyük ölçüde işgücü sıkıntısı çekilmeye başlanmasına, emeğin siyasal olarak örgütlenmesine, ücret düzeyinin yükselmesine ve sermaye ile emek arasındaki çatışmanın kaçınılmaz üretkenlik artışı ile ücret düzeyinin yükseltilmesi arasındaki, kapitalist olgunlaşma sürecini derinleştiren bir diyalektiğe dönüşmesine bağlı. Ucuz işgücü kaynağı kurumayınca bu diyalektik meydana gelmez, ya da ancak kısmen oluşur. Uluslararası rekâbet gücü uğruna emeğin ucuz tutulması ve böylelikle iç pazarın da gerçekleştirilebilir gelişme potansiyelinin altında kilitlenip kalması, genel ekonomik gelişme açısından baştan kötü bir kader demektir (22).

Yazının başında sözü geçen gelişme teorisindeki yeni tartışmada haklı olarak, kapitalist gelişmenin kapitalizm

---

22. Bu konuda bak. W. Arthur Lewis: *The Evolution of the International Economic Order*, Princeton 1978.

öncesi üretim ilişkilerinin tasfiyesine bağlı olduğu ve, emek gücünün proleterleşmesinin, işbölümüne dayanan bir ekonominin ve dolayısıyla iç pazarın açılmasının da temel etkenlerinden biri olduğu iddia ediliyor (23). Ve bu tartışma sırasında haklı olarak, düşük ücretlerin sermaye birikiminin başlaması için bir koşul olduğu iddia ediliyor. Gözden kaçan ise, kapitalist gelişme dinamiğinin uzun vadeli diyalektiğidir (24). Bu ise, işgücü pazarında ucuz emeğin azaltılmasıyla emeğin pahalalanmasına bağlı —çok kere işgücündeki daralma, ekonomideki kapitalistleşmenin basit bir sonucudur. Nihayet, bu sürecin emeğin siyasal bir örgütlenmesi (meslek kuruluşları, sendikalar, işçi partileri, köylü partileri) tarafından hızlandırılması da belirleyici rol oynar.

Kırsal kesimde toprak mülkiyetinin son derece parçalanmış olması karşısında hiç de tarımsal kapitalizmin tartışmasız egemenliğinden söz edilmese de; çalışan nüfusun yüzde 41'lik bölümünün tarımla (1978) uğraşması ve kent nüfusunun tüm nüfus içindeki oranının yüzde 55 (1980) düzeyine gelmesi karşısında, kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin oldukça ilerlemiş olduğu söylenebilir. On yıl öncesinden farklı olarak ülke içindeki gayrisafi yatırımlar içinde gayrisafi milli tasarrufun payı oldukça arttı. Kısaca yerel sermaye oluşumu eskisine oranla çok daha büyük (artış yüzde 90'a yakın). Ama Güney Kore —çok garip, ama— gelişmekte olan sosyalist ülkelerin yaşadığı ikileme benzer bir ikileme girmiyor mu? Gelişmekte olan sosyalist ülkelerde olduğu gibi Güney Kore'de de tarımsal kesime ve iç pazarın dinamiğine fazla katkısı olmayan bir üretim potansiyeli oluşturuluyor (25). Üretim potansiyeli ihra-

---

23. Bak. 2. dipnotta adigeçen araştırma.

24. Bu konuda bak. Hartmut Elsenhans: *Grundlagen der Entwicklung der kapitalistischen Weltwirtschaft*, (Dieter Senghaas'ın 4. dipnotta adigeçen eserinin 103-148. sayfalarında).

25. Bu konuda bak.: Dieter Senhaas: *Sozialismus. Eine entwicklungsgeschichtliche und entwicklungstheoretische Betrachtung*, (*Leviathan*, cilt 8, Nr. 1'de s. 10-40'da).

cat uğruna geliştiriliyor, diğer her şey bu hedefe bağlı olarak belirleniyor. Böyle bir yön saptama, günümüz koşullarında, çok kötü sonuçlara yol açabilir; örneğin uluslararası rekâbet gücünün yalnız düşük üretim maliyetleri halinde mümkün olması, bu emek-yoğun olarak üretilen ürünlerde öncelikle düşük ücretler anlamına gelir. Ve bu düşük ücret düzeyinin de elde edilmesi ve sürdürülebilmesi temel gıda maddelerinin ucuz olması ve ucuz kalmasına bağlıdır. Bu da şu saçmasapan duruma yol açar: Tarımsal kesim, kent nüfusunun büyük bir bölümünün asgari geçim düzeyinde hayatta kalmasını mümkün kılan fiyatlarla üretim yapmak zorunda kalırken, tarımın modernleştirilmesinin tarımsal gelişmenin hızlandırılmasının ve bundan kaynaklanacak olan üretim artışlarının temeli yok edilmiş oluyor. Bunun sonucunda tarımda ortaya çıkan güçsüz yapı, tarım kesiminde çalışanların sayısı azalsa bile ve gayrisafi milli hasılda sanayinin payı tarıminkini geride bıraksa bile, ülke ekonomisinde zararlı bir etken olur (26). Gelişmekte olan sosyalist ülkelerdeki gibi, ağır sanayinin kurulması uğruna, tarımın zararına gelişme yolundan sapılabileceği gibi, ihracat sanayisinin rekâbet gücünün tarımın zararına elde edilmesiyle de uzaklaşılabilir (27).

---

26. Bak.: Arghiri Emmanuel: *Myths of Development versus Myths of Underdevelopment*, *New Left Review*, Nr. 86.

27. Doğu Avrupa'daki gelişim, bu gelişimin Polonya'da 1980 yılındaki dramatik keskinleşmesi bunu gösteriyor. Bu sorunlar halen Çin'in iç tartışmalarında belirgin bir şekilde ifade ediliyor. Bu konuda benim «*China 1980/1981. Auf der Suche nach einer proportionierten Wirtschaftsstruktur*» (Bremen 1980) adlı inceleme bakınız.

Güney Kore'nin ekonomik gelişiminde tarımsal sektörün sorunsal konusunda bakınız: Samuel P. S. Ho: *Rural-Urban Imbalance in South Korea in the 1970's*, *Asian Survey*, cilt 19, Nr. 7, 1979, s. 645-659. Ve ayrıca: *Egalitarian Peasant Farming and Rural Development. The Case of South Korea*, *World Development*, cilt 7, 1979, s. 493-517.

Güney Kore'nin gelişme yolu açısından tarihte başka örnekler var mıdır? (28) Görebildiğim kadarıyla, günümüzün nüfusu kalabalık ileri düzeyde sanayileşmiş kapitalist (ve sosyalist) ülkelerin hiçbirinde ihracata yönelik sanayileşme yoluyla gelişme denenmemiştir —bu bağlamda adı çok geçen Japonya'da bile böylesi bir deney söz konusu değil (29). Baştan itibaren uluslararası rekâbet yeteneğine sa-

---

Ancak Güney Kore'nin lehine olan şu nokta belirtilmelidir: Asya'nın tüm diğer periferik kapitalist ülkelerine oranla, Güney Kore'nin kişi başına düşen gıda maddeleri üretimi 1967/68 yıllarında hayret verici ölçüde olumlu yönde gelişmiştir (gerçi büyüme oranları yıldan yıla iniş çıkışlar gösteriyor). Bu konuda bak.: *UNCTAD Handbook of International Trade and Development Statistics*, New York 1979, s. 529.

28. Bundan sonraki akılyürütmenin tarihi arka planı açısından bak. Dieter Senghaas: Typen autozentrischer Entwicklung. Lehren aus der Geschichte für die neue Weltwirtschaftsordnung, *Diskurs. Bremener Beiträge zu Wissenschaft und Gesellschaft*, Nr. 3, Bremen 1980, s. 192-203.

29. Bu bağlamda içinde bulunduğumuz yüzyıl boyunca Japonya'nın ekonomik gelişmesi ile Güney Kore'nin yakın zamandaki gelişme yolu arasındaki bazı farklara dikkat çekilmelidir. Japonya'nın gelişme yolunun karakteristiği, İkinci Dünya Savaşından önceki dışticaretin genel ulusal ekonomiden daha hızlı büyümemiş olmasıdır; o sıralar Japonya'da üretilen mamul maddelerin en çok yüzde 25-35'i ihraç ediliyordu ve ihracat oranı (Gayrisafi Milli Hasıla'ya oranla) genelde yüzde 20'yi aşmıyordu. Japonya'da ihracat oranı günümüzde Dünya Bankasının raporuna göre yüzde 11. Oysa Güney Kore'ninki yukarıda da belirttiğim gibi yüzde 34 düzeyinde. Bağımlı çalışanların geliri İkinci Dünya Savaşından önce Japonya'da toplam ulusal gelire oranla yüzde 40'tı, savaştan bu yana yüzde 65'e çıktı. Askeri yenilgi ve aşırı otokratik siyasal rejim ile onun tabanını oluşturan egemen grupların tasfiyesi bu gelişime yardımcı oldu. 1945 yenilgisi, tüm tarihi tecrübelerle göre karmaşıklaşan sanayi toplumlarının verimli bir ekonomik faaliyeti için vazgeçilmez olan demokratikleşmeyi de başlattı. Özellikle Japonya ile yapılacak bir karşılaştırma Güney Kore'deki siyasal ve ekonomik sorunsalı gösteriyor.

hip işlenmiş ürünlerin (tekstil ürünlerinin) ihracatı temeli üzerinde, ihracata dayalı bir sanayileşmenin görüldüğü tek örnekte, 1780 sonrası İsviçre'sinde, o sırada 2 milyonu biraz aşan bir nüfusa sahip bir ülke sözkonusuydu. İsviçre örneğinde hangi nedenlerle katıksız bir Ricardocu gelişme yolu imkânının ortaya çıktığını ve 18. yüzyılın sonlarında ve tüm 19. yüzyıl boyunca bu yolun başarılı bir şekilde izlenebildiğini anlatmanın yeri bu yazı değildir. İlginç olan yalnızca (19. yüzyılın sonundan bu yana Hollanda'nın durumu bir ölçüde istisna olmak üzere) şimdiye kadarki sanayileşme tarihinde bu durumla karşılaştırılabilecek başka hiçbir örneğin gözlenmemiş olduğudur; hele günümüz Güney Kore'si düzeyinde kalabalık nüfuslu hiçbir ülke bu türden bir gelişme yolunu denemedi. Bu bağlam içinde, 1860 yılında Almanya'da 36 milyon, Avusturya-Macaristan'da 35 milyon, Fransa'da 37 milyon, İtalyan'da 25 milyon ve İspanya'da 16 milyon insanın yaşadığı hatırlanmalıdır. Bu ülkelerin gelişme yolu, —başka türlü-sü düşünülemez zaten— ilk planda iç dinamizme dayalı idi; ihracat yönü ise tamamlayıcı rol oynuyordu ve hiç de birinci düzeyde önem taşıymıyordu. İhracatın temel önemde bir rol oynadığı ülkeler (ilk sanayileşen ülke İngiltere hariç) yaklaşık 2 milyonla yaklaşık 5 milyon arasında bir nüfusa (1860) sahip toplumlardı. Bu, ilk büyüme hareketlerinin önceleri işlenmemiş tarım ürünleriyle başlayıp, daha sonra işlenmiş tarım ürünlerinin ihracı ile ve iç ekonomik

---

Japonya'nın gelişimi açısından, hâlâ önemli bir araştırma niteliğini koruyan şu esere bakınız: William W. Lockwood: *The Economic Development of Japon. Growth and Structural Change 1868-1938*, Princeton 1968 (2. baskı). Ayrıca Kazushi Okhawa and Miyohaei Shinohara: *Patterns of Japanese Economic Development*, New Haven 1979 ve Ippei Yamazawa and Akira Hirata: *Industrialization and External Relations. Comparative Analysis of Japan's Historical Experience and Contemporary Developing Countries Performance*, *Hitotsubashi Journal of Economics*, cilt 18, Nr. 2, 1978, s. 33-61.

bir gelişme dinamiğiyle sürdüğü, (Danimarka, Finlandiya ve Yeni Zelanda gibi) tarıma dayalı etkenlerin ekonomiyi belirlediği durumlar için de geçerlidir. Aslında, gelişme tipi açısından bakıldığında, Güney Kore kaynak yönünden yoksul bir ülke olmasına karşın, İsviçre'nin gelişme yolunu çok daha zor dünya piyasası koşulları altında yinelemeye çalışıyor. Oysa İsviçre o sırada fazla sanayileşmemiş olan kıtada, özgün boş alanlarda —yani yüksek kaliteli işlenmiş ürünler alanında— makinaların yanısıra piyasaya ucuz yığınsal tüketim ürünleri süren İngiltere ile dolaysız rekâbete girmeyi henüz göze alabilirken, Güney Kore nüfusu kalabalık, toprağı geniş bir ülke. 19. yüzyıldaki sanayileşme süreçleriyle bugünküler arasındaki bütün farklar bir yana, Güney Kore (ve ayrıca nüfusu bu arada 18 milyona yaklaşan Tayvan'ın da (30).) çapındaki nüfusu kalabalık toprağı geniş bir devletin, bir daha dünya piyasasına eklemelenmek yoluyla gecikmiş bir kapitalist gelişmeyi tamamlama denemesi, ne yönden bakılırsa bakılsın olağandışıdır. Elinizdeki incelemede, böyle bir çabanın başarı şanslarına kuşkuyla bakılıyor. Güney Kore'nin önümüzdeki iki onyılda gelişmesinin gidişi, —başta da belirtildiği gibi— şu ya da bu yönü gösteren gelişme teorisindeki görüşlerin değerini ya da değersizliğini ortaya çıkarmakta yardımcı olacaktır. Bu anlamda Tayvan'ın yanısıra, Güney

---

30. Her zaman Güney Kore'ninkiyle karşılaştırmalı olarak incelenmesi gereken Tayvan'ın ekonomik gelişmesi konusunda 1970, New Haven 1978; John Fei, Gustav Ranis and S. Kuo: *Growth with Equity. The Taiwan Case*, London 1980, ayrıca Gustav Ranis: *Equity with Growth. How Special is the Special Case?*, Ho: *Decentralized Industrialization and Rural Development. Evidence from Taiwan*, *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 6, Nr. 3, 1978, p. 397-409 ve Samuel P.S. bak. Samuel P. S. Ho: *Economic Development of Taiwan, 1860-ge*, Vol. 28, Nr. 1979, p. 77-96.

Kore'nin gelişimi iddialı olmaya devam edecek (31)— elinizdeki inceleme de iddialı bir inceleme olarak zihinlerde yer etme amacını taşıyor.

---

31. Bu, dünya pazarından ayrılmaya ve otosantrizme dayalı olan, Kuzey Kore'nin gelişim, yolu açısından da geçerli. Bu konuda bak. Rosemarie Juttka-Reisse: *Agrarpolitik und Kimilsungismus in der Demokratischen Volkrepublik Korea*. Ein Beitrag zum Konzept autozentrierter Entwicklung, Meisenheim am Glan, 1979 ve ayrıca Rainer Knoblauch: *Industrialisierungsprozesse und gesamtwirtschaftliche Entwicklung Nordkoreas*.

«Nasıl mali açıdan kendine yardım edemeyecek durumdaki biri başkalarına muhtaçsa, ekonomik bağımsızlığa sahip olmayan bir ulusun da tüm umudu kelimenin tam anlamıyla ormanda balık aramaktan farklı değildir.»

Güney Kore Devlet Başkanı Park Çung-Hi.. *Ülke, Devrim ve Ben*, Seul 1963.

«Biz nesiller boyunca meyvelerini göremeyecek olsak da biliyoruz ki, bizden sonraki nesiller meyveleri toplayacaktır. Bugün ter dökmeye hazır oluşumuzun da nedeni budur!»

Güney Kore Devlet Başkanı Park Çung-Hi'nin 18 Mayıs 1972'de bir konferansa gönderdiği mesaj.

«Biz makina değiliz ya, insanız biz!»

1970 yılında protesto için kendini yakan tekstil işçisi Çung Tae-Il'in son sözleri.

«Böylesi bir ekonomik büyüme elde etmek için ilk elde üç işçi neslini harcamaktan başka çare yoktur.»

Bir Alman sanayicisi (*Frankfurter Rundschau* gazetesi, 9.2.1979)

GİRİŞ

Güney Kore bir onyıldır Tayvan'ın yanısıra, geri kalmış bir tarım ülkesinin kısmen sanayileşmiş bir «eşik ülkesi» haline hızlı dönüşümünün başarılı bir örneği sayılıyor. Sadece Güney Kore hükümetinin kendisi değil, yabancı ziyaretçiler de «Han ırmağındaki mucizeyi» övmekten bıkmıyorlar. Örneğin Amerikan haber dergisi **Newsweek** 6 Haziran 1977'de şunları yazıyor:

«Japonya'nın 1960'lardaki sıçramasından bu yana hiçbir ekonomi bu kadar hızlı gelişmedi ve bu kadar ileri bir düzeye gelmedi...»

Asya uzmanı Donald Zagoria 2 Kasım 1977'de **New York Times Magazine**'de şunları yazıyordu:

«Güney Kore günümüzde, İsveç'ten daha eşit bir gelir dağılımına sahip olan, kırsal yoksulluğun muazzam ölçüde azaltıldığı nadir az gelişmiş ülkelere biridir... ve Devlet Başkanı Park otoriter egemenliği için isteksizce kabul edilen bir saygınlık kazanmıştır.»

Ünlü gelecek bilimcisi (fütürolog) Herman Kahn da 11 Kasım 1978'de **Korean Herald** gazetesinde yaptığı bir görüşmede benzer şeyler söylüyordu:

«Kore'nin ekonomik gelişmesinin geleceğini parlak görüyorum. Çünkü Güney Kore sanayi yapısıyla yabancı devletlerle uyumlu bir birleşmeye gidiyor ve yabancı ortaklı ticaret şirketlerinin pazar bulma çabaları oldukça canlı. Kore'nin hızlı ekonomik büyümesi, Devlet Başkanı Park Çung-Hi'nin mükemmel hükümet politikasını tamamlıyor... ve ekonomik gelişme planlarının hayata geçirilmesi açısından tam zamanında ortaya çıkıyor.»

Korean Times gazetesinin muhabirlerine ise şunları söylüyordu:

«Ekonomik büyümeyi bugünkü hızla sürdürebilmek için enflasyonun dizginlenmesi Kore'nin en önemli sorunudur.» (13 Ekim 1978)

Güney Kore'nin örnek gelişme stratejisine özellikle Gayrisafi Milli Hasıladaki (GSMH) artış sayıları kanıt gösteriliyor. Nitekim GSMH 1965-1978 arasında ortalama olarak yüzde 11 artış gösterdi ve dolayısıyla petrol zamlarına rağmen bu süre içinde üç katına çıktı. «Resmî» enflasyon oranının gerçektekinden daha düşük hesaplanmış olması nedeniyle bu büyüme sayılarının abartma olduğundan yola çıkmak gerekse de yine, «gelişme»nin sadece GSMH ölçü alınarak ve dolayısıyla yalnız nicel olarak mı değerlendirilebileceği, yoksa bu makro ekonomik ölçünün muhtemelen artan gelir eşitsizliğini, sosyal adaletsizliği ve sektörlerin içinde ve sektörler arasında son derece eşitsiz bir gelişmeyi mi gizlediği sorusu henüz cevapsızdır. Gelişmeden sadece bir kamu ekonomisinin nicel büyümesini anlamıyorsak, daha çok nüfusun büyük bölümünün temel ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumsal ve ekonomik yapıların ilk etapta bu hedef yönündeki bir dönüşümü olarak görüyorsak, o zaman Güney Kore'nin gelişme yolunu incelerken çok daha geniş bir olgular yelpazesinden oluşan bir görüntüyle karşılaşırız: Gerçi nüfusun ortalama kişi başına düşen geliri 1962-1979 yılları arasında 87 Amerikan dolarından 1.600 dolara çıktı; ancak 1977 yılında henüz ücretli ve maaşlıların yüzde 77'si resmî olarak saptanan asgari geçim düzeyinin altında bir gelire sahipti ve bu nedenle dolaysız gelir vergisine dahil edilmediler. Kısaca Güney Kore'nin resmî yayınlarda görülen büyüme sayılarında iddia edilen refah ile Güney Kore halkının büyük bölümünün gerçek hayat koşulları arasındaki kaygı verici farklar da aynı ölçüde etkileyicidir. Özellikle alt gelir gruplarında hayat standardı ekonomik patlama sırasında çok az düzeldi ve yıllardır pek değişmiyor.

Bunun ötesinde, yüksek ortalama gelir sayılarının (nüfusa GSMH'dan kişi başına düşen pay) üretim fazlasının dağılımı, fiyatlar ve hizmetler için yapılan harcamalar hakkında pek az bilgi verdiği ve bu yüzden çok tartışmalı bir gelişme ölçüsü olduğu kanıtlanmış bir gerçektir.

Bazı kaygılara ve itirazlara rağmen bu konuyla uğraşmış olan yazarların çoğunluğu, Güney Kore ekonomisini dünya pazarına eklemlenmiş (dışa açılımcı) bir ekonomik gelişme politikasının «başarı örneği» sayıyor. Ancak dünya pazarına ve uluslararası işbölümü sistemine hızlı eklemlenmenin bir siyasi hedefi de var. Bu hedef, ülkenin Uzakdoğu'da «komünizme karşı bir kale» olarak askeri açıdan sağlamlaştırılmasıdır. Bunun karşısında bağımsız bir sendika hareketinin devlet tarafından acımasızca ezilmesi, diktatörlük yetkilerine sahip bir hükümetin insan haklarına saygı göstermeyişi, büyük bir dış borçlanma ve en üst düzeyde ihracata dayalı bir ekonomik yapının zayıflığı yer alıyor.

Bu denli çelişkili bir gelişme modelinin incelenmesi bu vaka analizi çerçevesinde şu plana göre yapılacaktır:

1. Başta ülkenin yararlanılan ve henüz yararlanılmamış kaynakları araştırılacak.
2. Güney Kore'de periferik kapitalist birikimin güncel (ve tarihi) iç ve dış çerçeve koşulları nelerdir?
3. Seçilen gelişme politikası varolan koşullar altında «mümkün olan tek yol» muydu, yoksa incelenen zaman aralığı boyunca başka, hatta aksi doğrultuda yollar açıldı mı ve böyle bir rota değişikliğini kimler savundu ya da kimler önlemeyi başardı?
4. Güney Kore'de 1961 yılından bu yana hangi özel «büyüme» ve «gelişme» biçimi gerçekleşti. Geleneksel analiz araçları ve ölçüleri bu özel gelişme yolunun incelenmesi için yeterli mi?
5. Devletin modernleştirme çabalarında, uzun ömürlü ve birbirleriyle bağlantılı ekonomik devrelerin kurulması mı sözkonusu, yoksa tecrit edilmiş ayrı bir gelişim (büyüme

kutup ekonomisi) ve giderek artan ölçüde çarpık bir birikim yapısı damgasını taşıyan bir kısmi büyüme mi gerçekleşiyor?

6. Güney Kore'de devletin propagandasını yaptığı ihracata dayalı sanayileşme stratejisi „azgelişmişliğin aşılması açısından gerçek bir imkân yaratır mı, yoksa dünya pazarıyla içiçe eklemlenme yönündeki bu türden bir deneme uzun vadede yanlış bir yön veya çıkmaz halinde mi son bulacaktır?

7. O halde bu türden dışa bağımlı bir gelişme politikasının yaratacağı sorunlar ve bedeli nelerdir?

8. Bu tür bir gelişme yolunun uzun vadeli gelişme imkânları nedir, ayakta kalma yeteneği var mıdır ve «Güney Kore modeli» başka gelişmekte olan ülkelere de uygulanabilir mi?

Burada ancak kabataslak açıklanan bu çok yönlü sorulara tatmin edici bir cevap bulabilmek amacıyla bu araştırmada, Güney Kore gelişme yolunun doğuşunun ve yapısının bir vaka etüdü yapılmaya çalışılacak, bu sürecin önemli aşamaları ve dönüm noktaları saptanarak bu gelişme yolu, şimdiye kadar ortaya çıkan toplumsal bedelleri ve sorunlarıyla birlikte değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu araştırmanın sonuçları daha geniş (bölgeler üstü) bir bağlamda gelişme politikası tartışmasına dahil edilecek ve daha sonra (bağımsız bir çalışmada) bölgedeki diğer güncel gelişmelerle karşılaştırması yapılacaktır. Ancak bu vaka etüdünün geniş çerçevesi, tüm belirleyici yönlerin ayrıntılı bir analizine imkân vermiyor, bu nedenle sık sık, benzer verilerden yola çıkmalarına rağmen bu araştırmadan bambaşka yargılara ve sonuçlara varmış olan başka kısmi araştırmalara dayanılacak ya da göndermelerde bulunulacaktır.

İki uzun araştırma nedeniyle (1973 ve 1978) bu araştırmanın yazarı ülkedeki hayat şartlarını, ekonomik ve siyasi durumu yakından tanıma ve sayıca zengin «resmi» yayınları bölgesel basın ve «gri literatür» adı verilen yayın-

larla karşılaştırma imkanı buldu. Bunun, Güney Kore'deki gelişme süreçlerinin ve toplumsal sonuçlarının daha gerçeğe yakın bir değerlendirmesine katkıda bulunduğunu umuyorum. Ancak yerinde yapılan araştırma da, 'genelde elde edilebilen veri malzemesi arasındaki kopukluğu ya da birbiriyle çelişmesi sorunlarını gideremedi. Bu yüzden -Güney Kore hakkındaki hemen hemen tüm araştırmalar gibi- bu araştırma da, örnek olduğu iddia edilen bir gelişme politikasının propaganda başarısını tehlikeye atmamak amacıyla «şirinleştirilmiş» ya da içpolitik ya da ekonomik politika nedenleri yüzünden üzerinde oynanmış olduğunu yazarın gayet iyi bilmesine rağmen, büyük ölçüde yayınlanmış resmi verilerle yetinmek zorunda kaldı. Elde bulunan sayısal verilere ilişkin bu ihtiyat payı yalnız Güney Kore konusunda değil, Üçüncü Dünya'ya ilişkin başka ekonomik araştırmalar için de geçerlidir; özellikle **sistem karşılaştırmasının** katı kriterlerine bağlı devletlerde, örneğin Tayvan (Çin Halk Cumhuriyeti karşısında), Güney Kore (Kuzey Kore karşısında) ve eski Güney Vietnam (Kuzey Vietnam karşısında) için.

Yayınlanmış kaynakları gereken şekilde belirttim. Güney Kore'de görüştüğüm kişilerin ve bilgi kaynaklarımın bir bölümü, ülkenin baskıcı yasaları («Ulus hakkında iftira yaymak») nedeniyle adlarını belirtmememi istedi. Bu yüzden bu kaynaklar «yazarın özel görüşmesi» şeklinde belirtiliyor. Ancak Güney Kore'nin «öteki yüzü»ne yaklaşabilmem açısından vazgeçilmez önem taşıyan bu görüşmelerin gerçekleşmesi için gereken büyük cesareti gösteren bu kişilere özellikle teşekkür borçluyum.

GÜNEY KORE'NİN GELİŞMESİNİN TEMELLERİ

1876'dan Bu Yana Japon Sömürgeciliği

Kore'nin modern ekonomik tarihi güneydeki Pusan limanının Japon savaş gemileri tarafından zorla açılmasıyla başladı. Milattan sonra 688 yılında kurulan Birleşik Kore Krallığı uzun süre güçlü komşusu Çin'in egemenliği altında kaldı. Kralları Çin İmparatorluğuna haraç ödüyordu. Coğrafi konumu yüzünden Kore, Çin ile toprak peşinde koşan Japonya arasında geleneksel bir kavga konusuydu. Japonya geçmişte Kore'yi defalarca Çin topraklarının istilası için köprübaşı olarak kullanmıştı. Çok geçmeden batılı devletlerle ve Rusya ile bir dizi başka eşitsiz anlaşmanın kapısını açan **Kangva anlaşması** (1876) (Pusan limanının 'açılmasını' öngören anlaşma) Kore'nin eski «koruyucu devleti» Çin ile savaşa yol açtı ve savaşı askeri üstünlüğü sayesinde Japonya kazandı. **Simonoseki barışıyla** 17 nisan 1895'de Çin Kore üzerindeki nüfuzunu tümüyle kaybetti. Artan Japon baskısı nedeniyle, Kore sarayı ana müttefik olarak giderek Rusya'ya dayanmaya başladı. Rusya 1896-1898 yıllarında yarımada üzerindeki nüfuzu elde etmiş ve Kore'nin bağımsızlığını uzun vadede koruyacağı güvencesini vermişti. Bu yeni çıkar çatışması Rus-Japon savaşına (1904-1905) yol açtı ve bu savaştan da Japonya galip çıktı. 5 eylül 1905 **Portsmouth barışının** hükümleriyle, Japonya Kore'deki nüfuzunu daha da sağlamlaştırdı. Son Kore kralına 1905 kasımında zorla bir himaye anlaşması kabul ettirildi. Kore'deki Japon sömürge Genel Valisinin Harbin'de öldürülmesinden sonra, Japon hükümeti içindeki askeri kanadın zorlamasıyla 1910 yılında Yi

hanedanı kesin olarak çekilmek zorunda kaldı.

Kore'nin sömürgeleştirme yoluyla Japon ekonomisine dahil edilmesiyle, 250 yıldan uzun bir süre kendi rızasıyla dünyanın geri kalan bölümlerinden kopuk yaşamış olan ülkenin ekonomik yapısı kökünden değişti. Ancak Kore'nin sömürge biçiminde değerlendirilmeye başlanması sonucunda öylesi gelişme eğilimleri başlatıldı ki, Japonların 1945 yılında çekilmesinden sonra köklü reformlar ve ekonomik yapıda bir dönüşüm gerçekleştirilmeseydi ülkenin güneyi bu gelişme eğilimlerinden kurtulamayacaktı. Bunun sonuçları günümüze kadar süregeliyor.

Japonlar sömürgeleştirdikleri Kore'nin yönetimini kendi ellerine aldılar ve Tokyo'daki hükümetin siyasal yetkili olarak bir Japon Genel Vali görevlendirdiler. Buna karşılık korelilere ekonomi ve idarede ancak alt görevler verildi. Bu **ırk ayrımı politikası** sonucunda çok sayıda Japon göçmeni, idare memuru, şirket yöneticisi ve mühendisi ülkeye akın etti. Sıkı bir polis ve kontrol aygıtı oluşturuldu; 1942'de Kore dilinin yasaklanmasıyla doruğuna varan ve tümüyle Japonlaştırmayı hedefleyen bir kültür politikası uygulandı. Bunun ötesinde, Japon sömürge yönetimince derhal başlatılan (ve üst düzeyde uygulanan), Kore'yi ekonomik açıdan geliştirme politikası tümüyle «ana vatan»ın ihtiyaçlarınca belirlenmişti. Nitekim tarımdaki üretkenlik yeni pirinç cinslerinin yetiştirilmesi, suni gübre, makineleşme ve daha iyi bir sulama yardımıyla epey artırıldı. Ancak öncelikli hedef Japonya'nın sanayi işçilerine ucuz gıda maddeleri sağlamaktı. 1930'ların başlarında Kore'nin pirinç üretiminin yaklaşık yarısı Japonya'ya gidiyordu. Oysa Kore'liler her yıl «ilkbahar açlığı» ile karşılaşıyorlardı ve açlıktan ölmek için gıda alışkanlıklarını değiştirmek, pirinç yerine arpa, fasulye ve darı yemek zorundaydılar (1).

---

1) G. Wontroba ve U. Menzel: Kore'de Ekonomik Durgunluk ve Azgelişmişlik (Stagnation und Unter-entwicklung in Korea), Meisenheim am Glan, 1978, sayfa 161.

Kore'nin kuzey kesimindeki demir cevheri ve kömür yataklarını kârlı bir şekilde işletebilmek için Japonlar yerel enerji ekonomisini oluşturmaya başladılar. Altyapının geliştirilmesi de hızla sürdürüldü; bunda kısmen ekonomik, kısmen stratejik hesaplar rol oynadı (Japonya'nın 1931 yılında Mançurya'ya saldırması ve 1937 yılından itibaren Çin-Japonya savaşı). Hızla büyüyen silahlanma sanayisi nedeniyle Japon pazarında işgücü darlığı daha o sırada başlamış olduğundan emekyoğun ya da ücret yoğun işletmeler (özellikle tekstil branşında) Kore'ye aktarıldı bağımlı sanayileşmenin eski bir örneği. Genelde Kore'nin güneyi Japon savaş ekonomisinin «pirinç ambarı» işlevini görürken, kuzeyi de hammadde bakımından yoksul bir ülke olan ada imparatorluğuna çelik, kömür ve madenler sağlamak zorundaydı.

Ancak Kore halkı bu hayret verici sanayileşme sürecine sadece en alt düzeyde katılıyordu, çünkü vasıflı işçilerin yüzde 80'i Japon'du (2) ve bu sürece katılan şirketlerin yönetimi de istisnasız Japonların elindeydi. Bu bağlamda Japon sanayi ürünlerinin zorla ithalinin ve tarımdaki vahşi sömürünün (zorunlu ihracat!) daha önce gerçi görece durgun fakat temelde kendi kendine yeterli Kore ekonomisinin **kendi ihtiyaçlarına yönelik** (otosantrik) yapısını tümüyle çarpıtmış ve kısmen yıkmış olması önem taşıyor. Japon sömürgeciliği boyunca Kore halkının büyük çoğunluğu borç içinde ve büyük bir yoksulluk içinde yaşıyordu, hasadın yüzde 80'i düzeyinde icar ödenmesi sıkça raslanan bir durumdu. İnsanların çoğunluğu için korkunç sonuçlara yol açan bu türden gelişme bozuklukları sonucunda Çin'e, Rusya'ya ve A.B.D.'ye göçler oldu. Japon sömürge yönetimi de yüzbinlerce Koreli işçiye (ailelerini geride bırakmak şartıyla) Japonya'ya ve Mançurya'ya yerleştirdi. Japonya'da günümüzde de hâlâ, İkinci Dünya Sava-

---

2) R. Spindler: Güney Kore (Süd Korea): «Üçüncü Dünya Elkitabı» içinde; (Handbuch der Dritten Welt) Nohlen, Nuscheler, Hamburg 1978, sayfa 363.

şı'nın Japonların teslimiyle bitmesinden önce zorla yurtlarından sürülmüş yarım milyondan fazla insanın oluşturduğu bir Koreli azınlık vardır. Bunların çoğu herhangi bir devletin yurttaşı sayılmazlar ve ancak ikinci sınıf işler bulabilirler. Japonya'nın izlediği sömürgeci yağma politikası yüzünden Kore'nin feodal üstsınıfının, yangban'ın büyük bölümü büyük ekonomik güçlüklerle karşılaştı ve bu yüzden de ülkedeki Japon egemenliğine karşı çıkan saflara katıldı. Direniş 1 mart 1919'un antisömürgeci **Samil hareketi** ile doruklarından birine ulaştı, -Amerikan Başkanı Woodrow Wilson'un 14 maddelik programından cesaret alan bir milyondan fazla insan Kore'nin bağımsızlığı için gösteri yaptı. Gösterinin sonunda Japon polis birlikleriyle çıkan sokak çatışmalarında aşağı yukarı 7.000 insan öldürüldü ve 20.000 den fazlası tutuklandı. Direnişçilerden küçük bir grup ülke dışına kaçtı ve orada sürgünde «Kore Cumhuriyeti Geçici Hükümeti»ni kurdu. Sürgündeki hükümetin lideri Doktor Singman Ri idi.

20. yüzyıl başlarında başlayan ve 1930'lu yıllarda Japon savaş ekonomisinin hızla artan ihtiyaçları yüzünden ivme kazanan, Japonya tarafından Kore'ye kapitalizmin yerleştirilmesi süreci sonucunda kısa zamanda, karakteristiği yapısal çeşitlilik (heterojenlik) olan bir periferi ekonomisi oluştu; bu ekonominin (yerli işgücünün aşırı sömürsü, teknolojik girdiler ve ilk yatırımlar yüzünden) belirgin bir büyüme göstermesine karşılık; yine de zorlama ihracat nedeniyle kendi pazarına kitle tüketim malları sağlama ve tarımdaki ve sanayideki üretim güçlerinin gelişmesini bir ölçüde de olsa işlevsel bir şekilde birbirine bağlama yeteneği gitgide azalıyordu. Dahası, ekonomik yapının bundan sonraki gelişmesi için zorunlu olan, üretim mallarının üretimi tümüyle Japonya'nın **egemen** ekonomisinin ihtiyaçlarına göre düzenlenmişti, yani her alanda ona tabiydi. Kısaca: 36 yıllık egemenliği boyunca Japon emperyalizmi Kore sömürgesini, ancak gelişme sürecini belirleyen Japon sermayesinin daha geniş bir ölçekte yeniden üretimine yarar sağladığı ölçüde işlemiş ve «değer-

lendirmiştir». Dolayısıyla özellikle Tokyo'daki hükümetin yayılmacı büyük devlet planlarının maddi koşulu haline gelecek olan Japon ağır sanayisinin genişletilmesiyle ilişkili alanlarda Kore'nin kaynaklarını işletti.

Kore'nin sermaye yapısı da Japon ekonomisine tabi (sekunder) ve bağımlıydı. Ekonomik bağlantı ve dolaşım devresi yalnız sömürgeci işbölümü çerçevesinde ve «ana-ülkenin» sanayisiyle sıkı ilişki içinde gerçekleşiyordu, Kore'nin ekonomik yapısının içinde değil. Japonların Kore ekonomisini görece kapsamlı bir biçimde geliştirmesine ve hiç de bir «monokültür»ün kuruluşunu hedeflememelerine (yani tarım, sanayi ya da hammadde çıkarımına tek yönlü ağırlık verilmemesine) rağmen, yine de Kore ekonomisinin bütününe tamamlayıcı (komplementer) bir işlev tanınmıştı. Çünkü öncelikle ülkenin içinde bağımsız olarak üretilen üretim malları ve yerli bir teknolojik gelişim yoktu. Sömürgeci ekonominin dıştan belirlenmesi ve Kore'nin üretim fazlasının büyük bir bölümüne Japonlar tarafından el konması yüzünden, ekonomik yapının modernleştirilmesine ve üretkenliğin önemli ölçüde artırılmasına rağmen, halkın temel ihtiyaçları gittikçe daha az karşılanabiliyordu. Bu da kültürel ayrımcılıkla birlikte, yerli halka karşı bir tür ırk ayrımcılığı politikasına yol açtı ve sık sık direnişle karşılaştı.

Kore'nin emperyalizmce ilhakının ırkçı eğilimler ide içeren özel biçimi, aynı zamanda (örneğin okuryazar oranının düşüklüğünden de görüleceği gibi) «insan sermayesi»nin de oluşmasını ve eğitilmesini önledi. Sömürgeci gelişme politikasının bu çok yönlü aksaklıkları, Japonların 1945 yılında çekilmesinden sonra da bağımsız bir ekonominin ve idare yapısının kurulması çabaları sırasında kendini ağır bir yük olarak gösterecek ve yeni bağımlılık biçimlerine giden yolu da etkileyecekti. Diğer yandan da Kore'nin sömürgeci geçmişi, hem bağımsız bir gelişme yolundaki yurtsever çabaya (bakınız: Kuzey Kore'nin Uzakdoğu'nun «Romanya»-sı haline gelişi) hem de 1965 yılından sonra Güney Kore ekonomisinin bazı kesimlerinin sorun çı-

karmadan yapısal olarak (ama siyasi olarak değil!) görece kolaylıkla Japon nüfus alanı içine eklemelenmesine ışık tutar.

Nüfus, Ülke, Kaynaklar Ve Kaynakların İşletilmeye Açılması

Kore diğer azgelişmiş ülkelere göre etnik ve dil bakımından son derece **homojen** (türdeş) bir nüfus yapısı avantajına sahip. Ülkede sürekli yaşayan «sürgünler», yani aralarında Güney Kore'de bulunan Japonların çoğunlukta olduğu denizaşırı tüccarlar ve ekonomik danışmanlar (ki bunlar nüfusun geri kalanından güçlkle ayırdeedilebilirler) bir yana bırakılırsa, yaklaşık 30 bin kişilik bir Çinli tüccar ve lokantacı tabakası dışında önemli bir etnik azınlık yok.

Güney Kore'nin toplam nüfusu 1978/79'da yaklaşık 37,6 milyonu (yüzde 34,4'ü 15 yaşından küçüktü). Bu nüfus 99 bin kilometre kare üzerinde yaşıyor. Bu, bugünkü durumda ortalama olarak kilometrekare başına 380 kişilik bir nüfus yoğunluğu demek. Bu sayıya göre Güney Kore, Asya'nın en kalabalık bölgeleri arasında yer alıyor. (Karşılaştırma açısından: Endonezya'nın son derece verimli topraklara sahip olan Bali adasında nüfus yoğunluğu 1971 yılında ortalama olarak kilometrekare başına 381 kişiydi. Buna bir de Güney Kore'deki nüfusun son derece eşitsiz bir şekilde dağılmış olması ekleniyor, çünkü nüfusun yüzde 50'den fazlası kentlerde yaşıyor. 1979 yılında kent nüfusunun üçte ikisinden fazlası Seul (yaklaşık 8 milyon), Pusan (3 milyon) ve Taygu (1,5 milyon) gibi en büyük üç kentte toplanıyordu. Özellikle başkent Seul, kırsal nüfus üzerinde anafor etkisi yaptı; Seul 1955 ile 1975 yılları arasında 1,57 milyondan 6,9 milyona ulaştı, yani 1975 yılında ülkenin tüm kent nüfusunun yaklaşık yüzde 40'ı Seul ve banliyölerinde yaşıyordu.

Güney Kore'nin büyük nüfus yoğunluğu, kısmen Kore savaşının önce ve sonrasının mülteci akınına ve Japonya'dan ve Mançurya'dan geriye göçenlerin (toplam 3 mil-

yon) sayısının fazlalığına bağlanır; ancak asıl olarak, yüzde 1,2'den (1940) yüzde 2,9'a (1960) yükselen ve devletin yürüttüğü doğum kontrol kampanyalarıyla resmi verilere göre yüzde 1,5'a (1979) düşürüldüğü söylenen yüksek doğum oranından kaynaklanıyor. Kırdan kente göçün büyüklüğü de dikkat çekiyor: kırsal nüfus 1949 ile 1968 yılları arasında 16,45 milyondan 19,8 milyona yükseldi ve o zamandan beri sürekli azaldı (1970: 17,86 milyon, 1979: 17,3 milyon). Sadece 1978 yılında resmi bilgilere göre 800 bin kadar insan köylerini terkedip iş, eğitim imkânı ve sağlık hizmetleri arayışı içinde kentlere göç etti.

TABLO I
Güney Kore'de nüfus artışı

Nüfus	1940	1949	1955	1960	1965
(milyon olarak)	23,55 (*)	20,17	21,5	24,9	28,3
	1970	1975	1978	1980	
	31,4	33,4	37,6	39,0'dan fazla	

(*) tüm Kore için

Kentleşme hızı

	1970	1974	1978
yüzde	42	47	52

Ortalama ömür

1955	1966	1970	1979
50	62	65	68 yaş

Kaynak: Spindler (1978:365), Westphal (1978:349)

Kore nüfusunun dini bileşimi ise daha çeşitli: 1976 yılında resmi verilere göre ülkede 12,1 milyon Budist, 4,7 milyon Konfiçyüs dini üyesi, 4,7 milyon Protestan, 1,1 milyon Katolik ve yöresel dinlere üye 2 milyon kişi vardı (3).

3) Çeşitli Kore halk dinleri konusunda, O Sek-Keun'un araştırmasına bakılabilir: Kore'de Halk İnancı ve Hristiyanlık

Güney Kore'nin 99 bin kilometrekarelik topraklarının sadece yüzde 23 kadarında tarım yapılabilir, ormanlar yüzde 66, otlaklar, sanayi ve yerleşim merkezleri yüzde 11 yer kaplıyor. Tarımsal alanların yüzde 53'ü sulama gerektiriyor, Korelilerin en önemli gıda maddesi olan pirinç sulak araziye ekiliyor. Yem yokluğundan şimdiye kadar büyükbaş hayvancılığı fazla gelişmemiştir. Sığır genellikle iş hayvanı olarak kullanılır. Yüzölçümünün üçte ikisinin «ormanlık arazi» olarak nitelendirilmesine rağmen kereste üretimi az gelişmiştir, çünkü çoğunlukla çalılıklar sözkonusudur. Japonların onyıllar boyunca sürdürdüğü orman yağmasından ve savaşın bıraktığı etkiden sonra ancak tek tük ağaçlandırma çalışmaları yürütüldü (o da çoğunlukla karayolları boyunca).

Yeraltı zenginlikleri bakımından da Güney Kore oldukça mütevazî durumdadır. İşletmeye geçecek az sayıdaki kaynak da daha Japon sömürgeciliği döneminde gayet iyi araştırılıp, kârlı olanları sistemli bir şekilde çıkarılmıştır. Madenciliğin gayrisafi milli hasıladaki payı daha 1965 yılında gerilemeye başladı (1965: yüzde 1,6, 1976: yüzde 0,6). Kayda değer miktarda sadece taşkömürü, volfram, grafit, vismut ve demir cevheri var. Hidroelektrik enerjisinden yararlanma imkânı da azdır. Bu yüzden 1978 yılında ülkede tüketilen enerjinin toplam yüzde 58'inin ithal edilmesi gerekiyordu. Bölünmeden önce Güney Kore, elektriğinin büyük bölümünü kuzeyden elde ediyordu. Çeşitlendirilmiş bir ihracat sanayisinin kuruluşu açısından bu denli tehlikeli durumdaki enerji açığının gelecekte nükleer enerjiden yararlanılarak giderilmesi düşünülüyor. Uran-

---

(Der Volks-glaube und das Christentum in Korea), Material Edition 9, Batı Berlin, 1978. Ayrıca, Mun Tarikatı fenomeni üzerine: O Sek-Kelun ve Song Du-Yul: Kore'den Çıkan Sapkınlık: Birleştirme kilisesi (Mun Tarikatı), (Haeresie aus Korea-Vereinigungskirche (Mun Sekte); Song Du-Yul (Derleyen) Kore'de Büyüme Diktatörlük ve İdeoloji içinde Wachstum (Diktatur und Ideologie in Korea), Bochum 1980, sayfa 203.

yum ile çalışan ilk nükleer santrallerin yapımı 1980 yılının başlarında tamamlanmıştı bile. Güney Kore hükümetinin oldukça iddialı planlarına göre 1983 yılına kadar toplam sekiz büyük nükleer enerji santrali çalışır durumda olacak (4).

Kore tarımının Japon sömürgeciliği döneminde önemli ihracat fazlaları üretmesine rağmen -gerçi yüzde 50 daha küçük bir nüfusla ve halkın kendi ihtiyaçlarının karşılanamaması pahasına oldu bu. bir dizi etken yüzünden (işletme birimlerinin küçük oluşu, yetersiz oranda maki-nalaşma, yüksek borçlanma, yeni yatırımların yetersizliği ve icar bağımlılığına dönüş) Güney Kore'de gıda maddelerindeki kendi kendine yeterlilik düzeyi, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana sürekli geriledi ve 1974 yılında yüzde 65 ile en düşük noktasına ulaştı. İki geniş kapsamlı tarım reformunun uygulanmasına rağmen, 1970 yılında çiftçilerin yüzde 25'ini elindeki toprağın tamamını ya da bir kısmını icar karşılığı kiralayanlar oluşturmaya başlamıştı ve aradan geçen zaman içinde toprak mülkiyetindeki yoğunlaşma ve toprak satışları sayesinde bu oran yüzde 30'un üzerine çıktı. Buna bir de, 1965 yılında henüz yaklaşık 3,5 milyon hektar olan tarımsal ekim alanının 1973'te sanayi tesislerinin kuruluşu ve hızlı kentleşme nedeniyle 3,2 milyon hektara düşmüş olması ekleniyor.

Güney Kore'nin gelişme potansiyelini araştırırken bir süre sonra ülkenin yeraltı zenginlikleri, enerji kaynakları ve verimli topraklar açısından kaynaklarının yetersiz olduğu görülüyor. Buna karşılık görece büyük bir alanda yaşayan ve beslenmesi gereken kalabalık bir nüfus var. Bu yüzden işsizlik ve kronik gizli işsizlik sorunu, Güney Kore'nin tüm savaş sonrası tarihi boyunca varlığını sürdürdü ve işsizlik oranı faal nüfusun yüzde 10'u ile 30'u arasında değişti. Park Çung Hi hükümetinin yabancı sermayeye finanse edilen sanayi bölgelerini ısrarla gerçekle-

---

4) Karşılaş.: Far Eastern Economic Yearbook, Honkong 1980, sayfa 219.

tirmeye çalışmasına da bu olgu bir ölçüde ışık tutuyor. Ama Güney Kore'nin «insan sermayesi»nden, yani kalabalık nüfusunun işgücünden başka pek pazar gücüne sahip kaynaklara sahip olmadığı doğruysa, bu araştırma boyunca, bu en önemli gelişme aracının hangi ölçüde tüm üfusun yararına üretken olarak kullanıldığı ve toplumsal açıdan zorunlu olan yeni yatırımlar (Reinvestition) yapılmadan (örneğin yeterli sağlık hizmeti, çalışanların sosyal güvenliği ve iş kazalarına karşı güvenlik) fiyatının çok altında mı sunulduğu, sorulmalıdır. Çünkü nasıl maden kaynakları ziyan edilebilir ya da sorumsuzca yağma edilebilirse, bir ülkenin emekgücünün de aceleye getirilmiş ve insanlık dışı bir sanayileşme süreci içinde yıpratılması mümkün. Bu yüzden üretim etkenlerinden biri olarak emeğin korunması da, toplumsal yeniden üretim sürecine yararlı bir şekilde sokulması gibi devletin görevidir.

Kore Savaşının Ve Bölünmenin Sonuçları: Çarpık Ekonomik Yapı Ve Darbe Yemiş Bir Toplum

Uluslararası hukuk açısından bakılırsa Kore savaşı (1954 ve 1975 yılları arasındaki Vietnam savaşı gibi) bir içsavaştı. Çünkü silahlı çatışmaların başlangıcında ülkenin kuzeyi ile güneyi arasında bir devletlerarası sınır yoktu. Savaşın suçlusunun kim olduğu biçiminde ortaya atılan soru da bugüne kadar açıkseçik bir şekilde cevaplandırılmadı: ancak bu konudaki yeni literatür, «Kuzey Kore birliklerinin Güney Kore'ye saldırısı» yönünde hep ileri sürülen açıklamanın yeterli olmadığını, içte siyasal bunalımlarla sarsılan Singman Ri hükümetinin de «komünist bir ihtilal» tehlikesi karşısında bulunması nedeniyle savaşın çıkmasında payına düşeni yapmış olduğunu kanıtlıyor (5).

---

5) Kore Savaşı (Çıkışı, Gidişatı ve Sonuçları) konusunda bak. G. Breidenstein: Kore'de Bölünme ve Savaş, (Terlungund Krieg in Korea): ESG, «Kore'de Demokrasi İçin Forum» içinde, (Forum für Demokratie in Korea), 1978. Özellikle Kore Savaşı sorunsalı için ayrıca bak. W. Bortel: Kore Savaşının

Kore'nin bölünmesinin, başından beri iki devletin de aleyhine sonuçlar yarattığı sugötürmez: Ülkenin yeraltı zenginliğinin çoğunluğu kuzeyde yer alıyor ve bölünmeden önce -Japonların kurduğu sanayi tesisleri ve enerji şebekesi ile birlikte- güneyin daha çok tarıma dayalı ekonomisini oldukça yararlı bir şekilde tamamlıyordu. Daha açık bir şekilde söyleyelim: Ülkenin bölünmesi, güneyin de kuzeyin de ekonomisini aynı şekilde sakat bıraktı ve yeni kurulan devletlerin ekonomik alanını önemli ölçüde daralttı.

Japonların çabalarını iklim ve coğrafi konum avantajlarına dayalı olarak tarımda üretkenlik artışlarına ve hızlı bir sermaye dönüşüne sahip emekyoğun hafif sanayinin kuruluşu üzerinde yoğunlaştırmış olduğu güneye oranla, kuzey çok daha iyi bir gelişme zeminine sahipti, çünkü henüz 1944 yılında elektriğin yüzde 92'si, yakıtların yüzde 88,1'i, kömürün yüzde 80'i, yeraltından çıkarılan hammadde-lerin yüzde 78'i, metallerin yüzde 98'i ve kimyasal ürün-lerin yüzde 82'si Kore'nin kuzeyinde üretiliyordu (6).

Japonların Kore'nin gelişmesini kendi tercihlerine göre teşvik etmiş olduğu ve çeşitlenmeye (üretilen malların

---

Çıkışında Kimin Suçlu Olduğu sorusuna Tutulan Yeni Işık (Neues Licht auf die Frage der Schuld am Ausbruch des Korea - Krieges): Birleşmiş Milletler, Sayı: 2, içinde; 1972, sayfa: 41-49. Ayrıca: Karunakar Grupta: Kore Savaşı Nasıl Başladı? (How did the Korean War Begin?). China, Üç Aylık Dergi, Sayı: 52, IV, 1972, sayfa: 699-716. John Gittings ve R. R. Simmons'un makaleleri de anılmalıdır. John Gittings: Vietnam'dan Önceki Savaş (The War Before Vietnam): Mc Cormack ve Gittings (Derl.): «Kore'de Bunalım» içinde, (Crisis in Korea), Nottingham, 1977, sayfa: 13-25. R. R. Simmons: Kore İç Savaşı (The Korean Civil War); F. Baldwin (Derl.) «Bir benzeri Daha Yok» içinde, (Without Parallel), New York, 1974, sayfa: 143.

6) Alıntılayan: ABD Hükümeti Basım İşleri Ofisi (Derl.): Kuzey Kore İçin Bölge Elkitabı (Area Handbook for North Korea), Washington; 1969.

çeşitlerinin artırılması), çokmerkezliliğe (Dezentralisierung) ve yaşama gücüne sahip ekonomik bölgelerin oluşturulmasına yer vermediği, burada açıkça görülüyor. Savaşın üç yıl boyunca üzerinde gidip geldiği güneyde, ayrıca cılız altyapı neredeyse tümüyle yok olmuş ve tedarik sistemi felc olmuştu. Kore savaşı geride 4 milyon dolayında ölü, sakat ve yetim bırakmıştı. Bunlardan başka aralarında birçoğu büyük toprak sahibi ve Japonlarla sıkı işbirliği yapmış eski memurların da bulunduğu, en az 2,5 milyon mülteci, Amerikalıların bombardımanı ve komünistlerin korkusundan kuzeyden güneye doğru kaçmıştı. Ayrıca Japon uzmanların (1945'ten sonra) ülkeden ayrılmasından sonra onarım faaliyetleri için her şeyden önce nitelikli yerli kalifiye işgücünün yokluğu çekiliyordu.

Kore savaşının yol açtığı kargaşa yalnız ekonomiye ilişkin değildi. Aileler ve toplumsal yapılar da parçalanmıştı. 1945'ten sonra gitgide güçlenmiş olan ulusal birleşme yönündeki ülke çapındaki hareket, Kore savaşının olay zinciri tarafından uzun bir süre için durduruldu. Özellikle asıl savaş alanı haline gelen güney kesimindeki insanlar içsavaşın kargaşasından öylesine etkilenmişti ki, Singman Ri hükümeti ve sonraki hükümetler, keskin bir anti-komünist propaganda yaymakta ve saldırgan olduğu ileri sürülen Kim İl Sung'un kuzeydeki devletine karşı direnişi, Güney Kore toplumunun en önemli ideolojik birleştirici ögesi haline getirmekte güçlük çekmediler. Güney Kore devletinin diktatörce önlemleri ve olağanüstü yasaları, anavatanın aktif savunması anlamında «kuzeyden gelen komünist yıkıcılığın önlenmesi» açısından zorunlu bir politika olarak meşrulaştırıldı.

Üstelik tümüyle harab edilmiş olan ülke, her zamankinden fazla yardıma ve özellikle de açlık tehlikesinin savuşturulması açısından, gıda maddesi desteğine muhtaçtı. Kore savaşının sona ermesinden sonra Güney Kore'ye yapılan Amerikan ekonomik yardımı bu yüzden tahıldan ve temel gıda maddelerinden oluşuyordu. PL-480 (480 sa-

yılı Kamu Yasası) * ve MSA-420 (Karşılıklı Güvenlik Anlaşması) 1956-1960 yıllarında ortalama olarak Güney Kore'nin üretiminin yüzde 15'i oranında tahıl sağladı; bu ancak yerli tarım ürünleri için alıcı fiyatlarının gerçek üretim maliyetlerinin altına düşmesine katkıda bulundu. Bu mekanizma o dönem için çiftçileri borçlanma ile kente göç arasında bir tercih yapma seçeneği karşısında bıraktı. Buna karşılık 70'li yıllardan farklı olarak 50'lerde sanayide pek fazla kişiye geçim sağlayacak kaynak yoktu, bu da kırsal nüfusu gittikçe daha büyük bir çaresizliğe itti. Toplumsal sorunlar giderek artarken, ekonomik büyümede durgunluk vardı. GSMH'daki büyüme 1960 yılında yüzde 1,6'ya düşmüştü, bu da Güney Kore'nin ABD'ye olan yapısal bağımlılığını daha da güçlendirdi ve devletin gelişme politikasında köklü bir yön değişikliğini kaçınılmaz hale getirdi.

ÖZET

Güney Kore'nin 1953'teki ve üç yıllık içsavaştan sonraki durumu gelişme politikası açısından oldukça kötüydü. Ülke haraptı, altyapı yıkılmış, ekonomi parçalanmıştı, başarılı bir onarıma da öncelikle sermaye ve teknik personel yokluğu engeldi. Güney Kore'nin metal üretim sanayisinin yüzde 85'i, makina sanayisinin yüzde 80'i, kimya ve tekstil sanayilerinin yüzde 65'i imha olmuştu (7). Amerikan yardımları gerçi gıda maddesi tedarik sisteminin tümüyle çökmesini geçiştirmişti, ama aynı zamanda da karşılığında hemen hemen hiç alımgücü bulunmayan tarımsal üretimin kârlılığını daha da düşürmüştü. Japon sömürgeciliği (1910-1945) boyunca tüm Kore'nin ekonomi-

---

* ABD Çiftçilerinin üretim fazlasının devlet tarafından satın alınarak, ABD ile ticaret anlaşmalarına sahip ülkelere faizsiz kredilerle mal karşılığı satılmasını öngören yasa (ç. n.)

7) E. Dege: Kore; «Fischer Laen der Kunde Ostasien» içinde, Frankfurt 1978, sayfa: 278.

si çarpık bir yapıya sahipti. Ülkenin suni nedenlerle bölünmesi ile bu çarpıklık daha da arttı. Bu durum kendisini özellikle siyasal coğrafya açısından da ardülkesi (Hinterland'ı) ile bağlantısı kesilmiş olan tarım ve sanayi sektöründe gösterdi.

Geçmişte Güney Kore'nin hafif sanayisi öncelikle emperyalist Japonya için ucuz bir yan sanayi olmuş ve ülke içinde kendisine henüz bir iç pazar açmamıştı. Ayrıca kereste, pamuk, çelik, vb. gibi üretim için gerekli hammadde de yoktu. Tarımın gelişmesinin önkoşulları açısından da durum buna benziyordu: toprak mülkiyeti çoğunlukla Japon ve Koreli büyük toprak sahiplerinin elinde yoğunlaşmıştı (Japon sömürgeciliği döneminin sonuna doğru kırsal nüfusun yüzde 2,8'i, ekili toprakların yüzde 63,3'üne sahipti), ekilebilir toprakların çoğunluğunun da aşırı parçalanmışlığı, verimli bir tarımcılık için zorunlu olan makineleşmeyi önlüyordu. Dahası verimli çiftçilik için gereken tohum, suni gübre ve gerekli alet adavat yetersizdi.

Japon eğitim ve kültür politikası Güney Kore'de yerli mühendislerin, ziraat mühendislerinin, idare memurlarının ve profesörlerin yetişmesini sistematik olarak önlemişti. Bu yüzden demokratik kurumların ve tarım kooperatiflerinin oluşturulmasının toplumsal önkoşulları ve gerekli tecrübeler yoktu. Öte yandan yoksulluk ve yetersiz beslenme yaygındı; kamu kesiminde geleneksel rüşvet mekanizması, yolsuzluk ve kayırmacılık yeniden belirleyici öğeler haline gelmişti. Siyaset bilimci Ernst Fraenkl gibi Amerikalı danışmanlar gerçi Güney Kore için örnek olabilecek bir anayasa yazdılar, ancak askeri yönetimin güçlkle dışduvarlarını ördüğü demokratik yapının gerisinde muhafazakâr gerici güçler yeniden nüfuz kazandı. Bu güçleri, çoğu orta ve üst sınıf kökenli kuzeyli mülteciler destekledi, bunlar servetlerinin bir bölümünü de güneye çıkarabilmişti. Köy ağalarından ve üst dereceli memurlardan oluşan bu güçlü lobi gerçi, Amerika'nın büyük bas-kısı yüzünden bir toprak reformunun uygulanmasını ön-

leyemedi, ancak reformun toprak sahipleri sınıfı üzerindeki etkisini epey azaltabildi.

Kamu ekonomisinin temelindeki bu zayıflık ve Güney Kore'deki toplumsal ve ekonomik ilişkilerin üzerine kurulduğu geleneksel çelişkiler karşısında, şu sorular sorulmalıdır: Devlet bundan sonraki gelişme dönemlerinde tarımda ve sanayide hangi gelişme hedeflerini ve stratejilerini izlemiş ve bu politika sonraki yıllarda hangi sonuçlara varmıştır? Ancak bu sorulardan önce, bu stratejilerin savunucularının «iç» ve «dış» hareket serbestliğini daha iyi ölçebilmek ve çokyönlü sorunlara alternatif çözüm imkânlarını daha nesnel değerlendirebilmek açısından, gelişme politikasının içinde yolalmış olduğu siyasal çevre koşulları anlatılmalıdır.

Konuya girerken şimdiden «devlet-in bu bağlamda kendi çıkarı gereği «hareket serbestliği»ni elden geldiğince artırmaya çalışan voluntarist (irade gücüne sahip) bağımsız bir güç olarak görülmediği belirtilmelidir. «Devlet-e burada, içinde toplumsal çatışmaların belirli bir andaki düzeyinin (ya da bunların baskı altına alınmasının!) yansıdığı, çoğunlukla birlik halinde olmayan, hatta birbirleriyle çelişen siyasal güçlerin ve sınıfsal ilişkilerin dinamik bir orantısı açısından bakılmaktadır. Bu şu demektir: Güney Kore'de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra üç karakteristik dönemde oluşan diktatörlük devletin sözde «gücü», muhtemelen toplumun acil toplumsal ve gelişme politikası sorunlarını halkın tümünün çıkarına çözememe «zayıflığından» kaynaklanıyor. Toplumsal formasyonun nesnel temelini oluşturan sınıf ve üretim ilişkilerini ayakta tutabilmek amacıyla, birikim ve dağıtım yapısında bulunan ve giderek artan çelişkileri ve bu çelişkilerin toplumsal ve ekonomik etkilerini, zor yoluyla baskı altında tutma çabası da bu yolla açıklanabilir. Ancak devlet aynı zamanda, kendisine daha büyük kitle desteği sağlayabilmek için meşruiyet temelini genişletmeye çalışıyor. Güney Kore'de 1961 yılından beri siyasal hayatı belirleyen askeri diktatörlük biçimi ancak çok yüzeysel olarak birleş-

tirici bir işlev görebiliyor, çünkü sıkıyönetim ve olağanüstü hal yasası aracılığıyla sık sık yeniden üretim sürecinin içine dolaysızca müdahale etmek zorunda. Bu da ekonominin politikleşmesine yol açıyor, bunun sonucunda da yeni yönetim sorunları doğuyor. Bu yüzden böyle bir sistemde devlet bunalımı kaçınılmazdır (8).

---

8) Periferi kapitalist devletinin **güçlüğü ve zayıflığı** sorunu üzerine, Hans U. Luther'in vaka incelemesine bakılabilir: Hans U. Luther: Singapur'da Ekonomi, Sınıflar ve Devlet (Ökonomie, Klassen und Staat in Singapur), Frankfurt 1980, sayfa: 340.

SIYASAL - İDARİ SİSTEMİN OLUŞUM DÖNEMLERİ VE BAĞIMLI GELİŞMENİN ÇEVRE KOŞULLARI

Güney Kore'de Singman Ri Yönetimi: Milliyetçilik Dönemi (1948-1960)

Güney Kore'nin siyasal ve ekonomik gelişmesi 1945 yılı sonrasında -bölünmüş ülkenin ulusal çıkarları fazlaca dikkate alınmadan- ABD hükümetinin çok kere birbiriyle çelişen amaçları ve ekonomik planları tarafından belirlendi. Amerikalı planlamacıların tasarılarına göre Güney Kore bir yandan batı tipi parlamenter demokrasinin «vitriini» olacak, diğer yandan da (Kuzey Kore'deki hızlı ekonomik gelişme karşısında) batılı (ve dolayısıyla dünya pazarıyla bütünleşmiş) ekonomik gelişme için örnek oluşturacaktı. Ancak bir onyıl süren ekonomik yardımdan (1948'den 1958'e) sonra da, Güney Kore «dipsiz kuyu» olmaya devam edince, duraklayan Güney Kore ekonomisinin düzeltilmesi için hazırlanan geniş kapsamlı programların yükünü tek başına çekmemek için ABD, eski sömürge imparatorluğu Japonya ile eski «mandası» Güney Kore arasında bir yakınlaşmayı teşvik etmeye başladı. Daha sonra (1965'ten itibaren) ABD, Çinhindi'ndeki girişimleri için Asya'da askeri destek aramaya başladığında, Kore hükümeti 50 bin kişilik bir birlik göndermeye hazır olduğunu açıkladı ancak bu yardımın bedeli, ekonomik ve siyasal desteğin artırılmasıydı.

Aradan zaman geçtikçe ve ekonomik gelişme içaçıcı görünmeyince, ABD giderek bu ülkede örnek bir demokrasi oluşturulması isteğinden uzaklaştı. Bunun yerine ABD Dışişleri Bakanlığı, iç çatışmaların, «kuzeyden gelen ko-

münizm tehdidinin» ve ihracata dayalı ekonomi politikasının iddialı hedeflerinin, otoriter bir rejimi en azından geçici olarak vazgeçilmez kıldığını savunmaya başladı. Böylece «gelişme diktatörlüğü» yönündeki ilk adım atılmıştı ve çok geçmeden Tayvan, Endonezya, Singapur, Tayland ve Filipinler'in tekrar ettiği bir örnek oluşturulmuştu - tabii ki bu ülkeler kamu denetiminin değişik biçimleriyle ve yoğunluklarıyla bu yolu izlediler.

ABD'nin Singman Ri'yi (Y Sungman) devlet başkanlığı adayı olarak desteklenmesinin başlıca nedeni, sürgündeki Koreliler içinde en ünlü Cumhuriyetçi olması (9) ve bu sayede ulusal birliğin bir simgesi haline gelmesiydi -yapıcı bir yeniden birleşme politikası yönündeki her çabayı önlemesi ve böylelikle bağımlı bir yarımülke devletin varlığının sürekliliğini garanti eden koyu antikomünist düşüncelerinin de bu kararda payı vardı tabii.

Buna karşılık bu ittifakın, Singman Ri'nin siyasal düşüncesinden kaynaklanan ve 1950'lerin sonuna doğru ağır basar gibi görünen, bazı dezavantajları da vardı. Örneğin Singman Ri kararlılıkla, ülkenin zor yoluyla yeniden birleştirilmesini öngören ideolojik programında ısrar ediyordu ve bu hedefe ulaşılması için askeri yöntemleri kullanmaktan da çekinmiyordu. Başkan bu «Kuzeye yürüyüş» ideolojisi yüzünden ülkenin güneyi için (ayrı bir birim olarak) uzun vadeli bir ekonomik planlamayı onaylamıyordu. Kısaca: Singman Ri'ye göre Güney Kore sadece, kuzeydeki komünist hükümetin devrilmesine kadar varlığını sürdürecektir olan bir geçiş devleti idi. Gelişme politikasının bağlamı açısından daha önemli olan yan, sanayileşmesini hızla sürdüren savaş sonrası Japonya'sının Güney Kore'ye yeniden nüfuz etmesine karşı çıkan Singman Ri'nin oldukça katı antiyapon tavrı yanında, dış kredilerle finanse edilen, ithal ikameci sanayileşmeye yönelik, milliyetçi ekonomi politikası idi (bu dönemde Üçüncü Dünya-

---

9) Singman Ri konusunda, Ngo Dinh Diem'in oynadığı benzer rol için bak. Hans U. Luther: Vietnam Çatışması (Der vietnam Konflikt), Batı Berlin, 1972, sayfa: 52.

nın başka yerlerinde, örneğin Brezilya'da da benzer politikalar uygulanmıştır) (10).

Ancak Amerikalılar Singman Ri'yi eleştirirken, hükümetinin de zaten bu nedenlerle halkın belirli kesimlerinin desteğini sağlayabildiğini ve yarımülke devletinin (o zamanki «Adenauer-Almanya»sında da olduğu gibi) ancak yeniden birleşme sorunuyla iççe ele alınabileceğini unuttuyorlardı.

Güney Kore devletinin Singman Ri dönemindeki dışa bağımlılığının aşırı düzeyinin belirtilebilmesi için, burada yeniden Güney Kore'ye verilen Amerikan yardımlarının ve kredilerinin miktarına değinilmesi gerekiyor. Düşük sayılabilecek hesaplara göre bile, Güney Kore 1945 ile 1989 yılı arasında toplam 3 milyar dolardan fazla ekonomik yardım aldı; bu önlemler 1956 ile 1958 arasında yılda 300 milyon dolarla doruğuna ulaştı (11). Buna göre Güney Kore, Vietnam'dan sonra ABD'nin en fazla yardım ettiği ülkedi; ABD toplam olarak Güney Kore devlet bütçesinin yarından fazlasını karşılıyordu. (12)

«Güney Kore'ye yapılan dış yardım 1957'den sonra yavaş yavaş azaltılınca Güney Kore ekonomisinin büyüme oranı 1957'de yüzde 7,7 iken, 1958'de yüzde 5,2'ye, 1959'da yüzde 3,9'a ve 1960'ta yüzde 1,9'a düştü. Henüz 1959 yılında Güney Kore nüfusunun çoğunluğu kişi başına 83 dolarlık bir gelirle asgari geçim haddinin eşğinde yaşıyordu. Bu koşullar altında sermaye oluşumu pek mümkün değildi, çünkü yüzde 22,2'lik enflas-

---

10) Bu konuda bak. Dieter Senghaas'ın Çalışmaları: Dünya İktisadi Düzeni ve Gelişme Siyaseti - Bölünme İçin İddia-name (Weltwirtschaftsordnung und Entwicklungs politik-Plaedoyer für Dissoziation) Frankfurt., 1977, sayfa: 88 ve sayfa: 118. Ayrıca: K. Esser: Latin Amerika - Sanayileşme Stratejileri ve Gelişme (Lateinamerika - Industrialisierungs - Strategien und Entwicklung), Frankfurt, 1979, sayfa: 84.

11) Dege: Kore, y.a.g.y. sayfa: 278

12) y.a.g.y. sayfa: 279

yon oranları (1954-1969 yıllarının ortalaması) pek özendirici değildi.» (13)

Park Çung Hi hükümetinin «ekonomik mucizesi» üzerine içte ve dışta sonraları doğan coşku, ancak bu sayılar bilinince anlaşılır hale gelir. Singman Ri hükümetini izleyen General Park askeri hükümetinin, yüksek GSMH büyüme oranlarını da, darbeyle elde etmiş olduğu siyasal iktidarının sonradan meşrulaştırılması için kullanması ve bundan sonra da önüne başlıca görev olarak «bedeli ne olursa olsun ihracat politikası» hamlesiyle, duraklayan ekonomiyi yeniden canlandırmayı koyması da aynı şekilde anlaşılır. Bu tarzda kazanılan dış destek iç politikada da Park rejiminin sağlamlaştırılması demektir. (13 a)

Geriye bakıldığında, 1957-1960 yıllarının zorlu ekonomik durumu çoğunlukla Singman Ri hükümetindeki yolsuzluklara, atamalarda kayırmacılık yapılmasına ve kötü yönetime bağlanır; bu yolla Singman Ri dönemini izleyen sıkı askeri rejim ve acımasız egemenlik yöntemleri haklı çıkarılır. Oysa siyasal uygulamalar açısından Singman Ri ile Park Çung Hi arasındaki farklar fazla değildir. Aradaki başlıca fark, Singman Ri'nin bağımsız bir ekonomik politikadaki milliyetçi ısrarıydı. Dış mali kaynak girdisi olmadan mümkün olmayan bu politika, onu giderek kendisine para verenlerle karşı karşıya getirdi. Singman Ri kendisine gönderilen Amerikan ekonomik planlamacıların ve kalkınma (gelişme) uzmanlarının tasarladığı «büyük model» ile gitgide daha fazla çelişkiye düştü.

Başkan Singman Ri'nin çevresindeki yönetici grubun gelişme politikası nasıldı ve Amerikalı danışmanların tasarıları ve hedefleriyle bu politika arasındaki en önemli

---

(13) y.a.g.y. sayfa: 279.

13 a) Başkan Park o sıralar şöyle diyordu: «Bu kuruluşların özel yatırımları, ulusal güvenlik açısından, Kore'de Amerikan birliklerinin bulunuşuyla aynı önemdedir.» Alıntılayan. Kim Chan-Jin Doğrudan Yabancı Yatırım Kuramı (The Theory of Direct Foreign Investment) Seoul, 1976, sayfa: 76.

farklar nelerdi? (14) Singman Ri'nin yerli ekonomik danışmanları, ödemeler dengesindeki korkunç açıkları zamanla kapatmak ve hızla tırmanan enflasyonu denetim altına almak için, uzun vadeli bir **ithal ikamesi politikası** savunuyorlardı. Buna karşılık Güney Kore'nin ürünlerinin dünya pazarındaki değişim koşulları ülkenin aleyhinde geliştiği halde, Amerikalılar ihracat kapasitesinin genişletilmesinde ısrar ediyordu. Gelecekteki sanayileşme politikasının yönü, bir diğer ayrılık konusu oldu: Singman Ri yerli bir yatırım malları sanayisi kurabilmek amacıyla (Kuzey Kore ile rekâbet gereği), ağırlıklı ağır sanayiye geliştirmek istiyordu. Buna karşılık Amerikalılar, böyle bir politika için Güney Kore'de neredeyse hiçbir önkoşulun bulunmadığını savunuyorlardı, örneğin hammadde, enerji, teknik bilgi (Know-how) ve nitelikli işçi, hiçbiri yoktu. Amerikalılar devletin ihracata yönelik hafif sanayiye (tekstil vb.) teşvik etmesinde ısrar ediyorlardı; bu sayede Japon sömürgeciliği dönemindeki deneyimlerden yararlanılabilecekti ve hafif sanayinin emek-yoğun niteliği nedeniyle, süregelen işsizlik azaltılabilecekti. Ancak bunun için de kereste ve pamuk gibi hammaddeler ve ayrıca gerekli makineler ve enerji şebekesi eksikti; bu açık ABD danışmanlarına göre ABD (ve daha sonra Japonya)'dan yapılacak geniş kapsamlı ithalatla karşılanacaktı.

Bu temel tartışma konuları bile müttefiklerin birbirinden farklı hedefleri/çıkarları izlediğini gösterir: Amerikalıların başlıca amacı, Güney Kore'yi ürün ve hammadde fazlasının satış pazarı olarak elde tutmak, bu pazarı daha da genişletmek ve bu yoldan ülkenin ABD'ye bağımlılığının vadesini uzatmaktı. Singman Ri hükümeti ise aksine, daha ulusal ve **kendi kendine yeterli** (dissoziativ) bir ekonomik gelişme yönünde temkinli adımlar atıyordu.

---

14) Ayrıca bak. David c. Cole ve Princeton N. Lyman: Kore'nin Gelişimi - Siyasetin ve Ekonominin Etkileşimi (Korean Development - The İnter Play of Politics and Economics), Cambridge Mass., 1971, sayfa: 186.

ama Amerikan yardımına olan bağımlılığı sürüyordu. Bu gelişme tartışmasının ilginç bir yönü, Amerikalı planlamacılar Güney Kore'yi yeniden Japon sömürgeciliği dönemindeki ekonomik yapı ile aynı yöne itmeye çalışırken (belirleyici sektörler olarak tarımın ve hafif sanayinin seçilmesi), Singman Ri'nin daha çok Kuzey Kore tipi gelişme yoluna (ağır sanayiye ağırlık verilmesi ve tarım ile birlikte bu iki etkenin gelişmede birbirini tamamlayıcı nitelikte görülmesi) yönelmesidir. Çünkü Singman Ri, zamanında Japonlar tarafından zorla uygulanan gelişme yolunun dezavantajlarını geçmişteki kötü deneyimleri nedeniyle iyi biliyordu.

«Ri hiddetle, Amerikan yardımının Kore sanayisinin gelişmesi için gerekli yatırım mallarının ithaline değil, günlük tüketim için tüketim mallarının ithaline hizmet ettiğinden yakınıyordu. Amerikalı danışmanlar ise kendisine bu ithalatın dolaşımdaki fuzuli enflasyon parasını emmek için gerekli olduğu cevabını verdiler ve, Kore hükümetinden geniş kapsamlı bir istikrar programının başlatılmasını istediler...» (15)

Başkan Park da yönetimi sırasında Singman Ri gibi bireysel özgürlükleri baskı altına aldı, seçimlerde hileye başvurdu, muhalefeti «komünist» olarak niteleyerek cezalandırdı ve siyasal rakiplerini hapse attırdı. Başkan Park'ın görev süresinde de yolsuzluk, torpil ve yetkilerin kötüye kullanılması vardı. Ancak 1960 nisanında büyük öğrenci gösterileri Singman Ri'yi nihayet istifaya zorladığında ve sürgüne gönderildiğinde, ABD'nin halk arasında pek sevilmeyen bu diktatöre sağladığı desteği çoktan çekmiş olduğu, bir hükümet değişikliği ve kendi istediği türden bir ekonomik modernleşme amaçladığı Güney Kore'de yaygın olarak biliniyordu. Dolayısıyla Singman Ri'nin siyasal hayatının ölüm fermanını hazırlayan, sonradan den-

---

15) C. Payer: Borç Tuzağına İtilmek Güney Kore'nin ihrac «mucizesi» (Pushed into the Debt Trap-South Korea's Export «Miracle»); «Journal of Contemporary Asia», içinde; Londra 1975, cilt 5, sayı: 2 sayfa: 154.

diği gibi «yönetiminin demokratik olmayışı» değil, asıl olarak ABD ve Japonya'nın ısrarla istediği dünya piyasasına eklenmiş gelişme stratejisine gösterdiği direnç de oldu. Singman Ri'nin yerine geçenlerin gelişme politikasında yaptığı yön değişikliği ve Çinhindi savaşının askeri bakımından genişlemesi ABD'nin Japonya ile işbirliği halinde yeni Güney Kore Hükümetini desteklemesini sağladı.

Singman Ri'yi geçici hükümet olarak Miyon Çang'ın sivil hükümeti izledi. Miyon Çang hükümeti güçlü müttefikin desteğini yeniden tehlikeye atmamak için ABD'nin istediği ekonomik yolu hemen itirazsız kabul etti. 4 ekim 1960'ta yeni hükümet «Kore'de Ekonomik Reform Önlemleri Konusunda Yardım Raporu» adıyla yayınladığı bir metinde şu güvenceleri veriyordu:

1. ...Yakın zamanda Hongkong'un ve sanayileşmesinin ilk zamanlarında Japonya'nın başarıyla yaptığı gibi, Kore'nin çalışan ve zeki işgücünden yararlanmak.»
2. «...karşılıklı yarar sağlayacak ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi açısından *Japonya ile ilişkilerin normalleştirilmesi* yönünde çaba harcamak.» (16)

Ayrıca Çang hükümeti Amerikalı danışmanların ısrarı üzerine Von'u Amerikan doları karşısında devalüe etmeyi kabul etti. Bu da ABD'ye aynı Amerikan parasına daha fazla Kore malı ve hizmeti satın alma imkânı verirken, Koreli tüketicilerin bundan böyle ithal mallarına çok daha yüksek fiyatlar ödemesine yolaçtı. Ama bu önlemler demokratik olarak seçilmiş bir hükümet tarafından gerçekleştirildiği halde, Güney Kore kamuoyu tarafından hiç de iyi karşılanmadı. Çünkü bu önlemlerle, ABD'nin Güney Kore ekonomisi üzerindeki nüfuzunun Singman Ri'nin devrilmesinden sonra daha da arttığı belli olmuştu. Bu ekonomik reformdan sonra ülkeye pek az ithal malı girmeye başladı ve insanlar artık sadece en zorunlu be-

---

16) For Eastern Economic Review (Bundan sonra FEER kısaltmasını kullanacağız.), Hongkong, 27.Ekim.1960 (Vurgulamalar yazara ait.)

sin maddelerini satın alabildiği için iş hayatı neredeyse tümüyle durdu. Bunun ötesinde Çang hükümeti de iç politikada büyük güçlüklerle karşılaştı. Ve bu yeni bunalım, mayıs 1961 askeri darbesinin ortamını hazırladı. Darbeyle yeni ekonomik politika ticaret ve üretimdeki geçici bunalımı aşamadan, Güney Kore'deki kısa parlamenter dönem aniden sona erdi. ABD'ye mutlak ekonomik ve askeri bağımlılık çerçevesinde görülmesi gereken, Singman Ri ve Miyon Çang hükümetlerinin «iflası», Park hükümetinin, ülke enerjisinin ve kaynaklarının en büyük bölümünü ihracatın teşvikine yöneltmesine yol açtı, çünkü gereken kitle desteğini ve meşruluğunu bu alanda bulmayı umuyordu.

Başkan Park Çung Hi Yönetimi: Geçiş Dönemi (1961-1971)

16 mayıs 1961'de demokratik yoldan seçilmiş olan Miyon Çang hükümeti askeri bir cunta tarafından devrildi. Tuğgeneral Park Çung Hi sivrilerek darbenin lideri haline geldi. Darbeci subaylar General Park'ı «Ulusal Kalkınma Yüksek Kurulu»'nun başkanlığına seçtiler. Park Çung Hi 26 ekim 1979'da kendi gizli servis şefi tarafından öldürülene kadar iktidarda kaldı.

Askeri darbeyle Güney Kore'de (bu darbenin 1170 yılından bu yana Güney Kore'deki ilk askeri darbe olduğu söyleniyor!) siyasal ve ekonomik gelişme açısından yeni bir dönem başladı: dıştan empoze edilen ihracata yönelik sanayileşme doğrultusunda «büyük hamle» dönemi.

General Park ile birlikte genç, ABD'de eğitim görmüş askeri teknokratlar yetkili planlama kademelerine geldi ve bunlar ekonomik gelişmeyi hükümetin sıkı denetimi altına aldılar. Böylece yoğun yabancı sermaye katılımının bulunduğu, devletçe yönlendirilen bir kapitalizm için gerekli önkoşulları yarattılar. Ana fikirleri, piyasa ekonomisine ait öğelerin giderek artan devlet müdahalesi ve üretim sürecinin planlanması ile işlevsel şekilde birleştirilmesi («karma ekonomi»).

General Park çevresindeki grup, Çang hükümetinden bir beş yıllık plan devralmıştı, bu plan birçok alanda düzeltmelere uğradı. Özellikle Amerikan yardım ve kredileri sistemli olarak azaltılacak ve yardımların yerini çeşitlendirilmiş (diversifikasyon) dolaysız yabancı yatırımlar alacaktı. Bu yeni politika bir yandan yabancı sermaye için «elverişli bir yatırım ortamı»nın yaratılmasını (yani düşük üretim maliyetlerine bağlı olarak düşük ücretler) gerektiriyordu; diğer yandan da Japonya ile bir «barışma» politikası şarttı (sermayenin büyük bölümü buna yönelmek zorunda kalacaktı)

«Plan, tüketim mallarının ve sosyal hizmetlerin neredeyse tümüyle ihmal edilmesi bedeli karşılığında *sanayi ve tarıma* büyük ağırlık veriyor... Sanayileşme programı dış alımları asgari ölçüde tutarken, *sanayi ürünlerinde kendi kendine yeterlik* öngörüyordu. İhracatı teşvik için büyük kaynaklar ayrıldığı için plan ülkeden mal çıkışını teşvik etti... Bu ekonomik program sanayinin devletleştirilmesi ve tarımın kolektifleştirilmesiyle değil, hükümetin teşvik ettiği sanayileri yönetecek olan Public Cooperation'ların (orijinal metindeki deyim -çev. kamu kooperatifleri anlamına geliyor.) yaratılmasıyla uygulanacaktı. Hükümetin ısrarla aksini iddia etmesine rağmen, bu program temel sanayi kuruluşlarının oluşturulması ve işletilmesi açısından açıkça *sosyalistçe* idi.» (17)

Sadece bu kadarı bile, beş yıllık planla Güney Kore hükümetinin Ri'nin ekonomik politikasını başka araçlarla olmakla birlikte benzer içeriklerle sürdürme yolunu denediğini anlamaya yeterli. İthal ikamesi yoluyla kendi kendine yeterli hale gelme ve kendi dinamğine sahip bir ekonomik büyüme elde etme yönündeki bu proje, Washington tarafından «gerçekçilikten uzak istikrarsız ve abartmalı derecede iddialı» olarak nitelendirildi. Ve Amerikalı danışmanlar Park hükümetinin bundan böyle «küçük sa-

---

17) Kim Se-Jin: Kore'de Askeri Devrimin Siyaseti (The Politics of Military Revalution in Korea) North Carolina Press, 1971, sayfa: 119. (Vurgulamalar yazara ait.)

nayilere, döküm sanayilerine ve zanaata» ağırlık vermesini istediler. Böyle bir gelişme politikasının varolan işgücü kaynaklarını, ağır sanayinin vurgulandığı gelişmeye oranla daha fazla değerlendirebileceğini savunuyorlardı (18). Ayrıca, ABD bundan böyle, bu tür bir gelişme planına kredilerle destek olmayı reddediyordu, çünkü gerçi bu politika ülkenin (arzu edilen) kendine yeterli hale gelmesini hedef alıyordu, ancak bağımsız bir finansman ve uygulama imkânı bulunmuyordu. Güney Kore'yi gelişme politikasında yine köklü bir rota değişikliğine zorlamak için, ABD para musluğunu daha da kısıtı ve çok geçmeden Güney Kore döviz yokluğundan hemen hemen hiç hammadde ithal edemez hale geldi.

Kötü bir hasat mevsimi ile birleşince bu önlemler yeni askeri hükümeti büyük zorluklar içinde bıraktı ve bir devlet bunalımı eşğine getirdi. ABD'nin hiç değilse «daha fazla demokrasi» isteğine cevap vermek için (çünkü sözümona Ri'nin devrilmesinin başlacı nedeni buydu!), askeri hükümet 1963 yılında ABD'ye taviz olarak biçimsel olarak geri çekildi. General Park aktif askeri görevinden çekildi ve başkanlık görevine «sivil» olarak adaylığını koydu. Ekim 1963'te tartışmalı seçimlerle geçerli oyların yüzde 46,6'sını alarak başkanlığa seçildi, rakibi Po Sun oyların yüzde 45,1'ini almıştı. Yeni «sivil hükümet»te de kilit noktaları yüksek rütbeli subayların tutmasına rağmen, Güney Kore yeniden demokratik bir görüntüye kavuşmuştu. Siyasal sahnedeki biçimsel işlemlerden daha önemli olanı ise ABD'ye sürekli bağımlılığın izlenen ekonomik çizgiye etkileriydi.

Bu arada da Başkan Park, iktidarda kalabilmek için şu koşulları yerine getirmesi gerektiği sonucuna varmıştı:

- Eskiden olduğu gibi hâlâ Güney Kore için bağımsız bir gelişme yolunu savunan Silahlı Kuvvetler içindeki milliyetçi eğilimli Jöntürkler'den ayrılmak ve
- İddialı gelişme planlarına ABD'nin mali desteğini bun-

---

18) FEER, 14.Aralık.1961

dan böyle de alabilmek için hükümet politikasını ABD'nin istekleriyle bağdaştırmak.

Bir tür «sessiz hükümet darbesi» olan bu iş için 1963 seçimleri elverişli bir fırsat sundu: Park ile birlikte askeri darbeye iktidara gelen albaylar, seçim kampanyası için resmi **Demokratik Cumhuriyetçi Parti**'yi örgütledikten sonra Park seçimi daha yeni kazanmıştı ki, Amerikan yanlısı fraksiyonun çoğunluğu oluşturduğu parti yönetimi tarafından görevlerinden alınmaya başlandılar. Böylece sonradan ABD'nin istediği türden bir yeni ekonomik politikanın kişisel ve siyasal önkoşulları, Amerikalıların doğrudan müdahalesini gerektirmeden yaratıldı (19)

Siyasal iktidar değişikliği sonucunda **Amerika Birleşik Devletleri Güney Kore İşbirliği Komitesi** yeniden kurularak, Güney Kore ile ABD arasındaki ekonomik ilişkiler yeniden düzenlendi. ABD şimdi Seul'da ABD danışmanlarının talimatlarına göre istikrarlı bir ekonomi politikası uygulamakta kararlı, güçlü bir yürütme gücüne ihtiyaç duyuyordu. Güney Kore Von'u yüzde 90 devalüe edildi ve eski hükümetlerin koyduğu ithalat sınırlamaları tümüyle kaldırıldı. Özellikle bu adımı ABD, yolsuzluk ve torpille mücadele yönünde hükümetin önemli bir adımı olarak memnuniyetle karşıladı, çünkü özellikle Singman Ri'nin taraftarları bu avantajlardan (ithalat kotaları ve devlet bankalarının yaptığı faiz ayrıcalıkları) ceplerini doldurmuştu. Savaş sonrasında Amerikan yardımlarından en çok yararlananlar, asıl olarak bu iş adamları ve yüksek dereceli devlet memurları sınıfı olmuştu ve bunlara şimdi planlanan ekonomik gelişme çerçevesine uygun yeni gelir kaynakları verilerek tatmin edilmeleri gerekiyordu.

Park hükümeti için en zor iç sorun, 1963-1964 yıllarında sık sık gösterilere yol açmış olan, ABD'nin istediği Seul-Tokyo arasındaki ilişkilerin «normalleşmesi»ydi. Ko-

---

19) Bu konuda bak.: Cole, Lyman: y.a.g.y., sayfa: 86-97 ve Payer, y.a.g.y. sayfa, 153-164

relilerin büyük bir bölümü, ülkenin yeniden Japonya'nın ekonomik nüfuzuna «açılması»nın nefret ettikleri sömürgeci güce yeni bir bağımlılık yönünde atılmış bir ilk adım olabileceğinden korkuyordu ve korkuları pek de haksız değildi. Başkan Park Çung Hi'nin kendisi de bir Japon askeri akademisi mezunu olarak, Japonya'nın teslim olmasına kadar Japon ordusunda üstteğmendi ve o sıralar Minoru Okamoto adını almıştı. Eski bir işbirlikçi olarak Park, «Japon kuklası» ithamı altında kaldı. Bu yüzden muhalefet partilerinin, öğrencilerin ve kentteki işçilerin direnişine rağmen, 22 haziran 1965'te Japonya ile normalleşme anlaşmasını uygulayabilmek için, Park rejiminin tüm iktidar araçlarını kullanması gerekti (geçici bir sıkıyönetim ilânı dahil).

Japonya ile ekonomik ilişkilerin normalleştirilmesi Güney Kore için sadece Park'ın mutlak egemenliğinin kabul ettirilmesi demek değildi, aynı zamanda sermaye yaratma politikasında da keskin bir dönemeci temsil ediyordu. Henüz birinci beş yıllık plan (1962-1966) asıl olarak Amerikan hükümetinin kredileriyle finanse edilmişken (tüm yatırımların yüzde 52'si yabancı kredilere dayalıydı), ülkenin ekonomik gelişmesinde uluslararası bankaların dolaysız yatırımları (özellikle Japon sermayesinin) ya da kredileri giderek artan bir önem kazandı. Buna Japonya'nın ödediği tazminat ve Dünya Bankası kredileri eklendi. 1965-1975 döneminde toplam 2,3 milyar doları bulan dolaysız Japon yatırımları, o zamana kadar Güney Kore'de yapılmış yabancı sermaye yatırımlarının yüzde 27'sini oluşturuyordu. Asıl olarak gelişme politikasına ve stratejiye dayalı bu yakınlaşma ve ekonomik ilişkilerin normalleştirilmesi, Park hükümetini son derece zorlu bir iç politika sorunu karşısında bıraktı: Singman Ri iktidarı sırasında «komünistler»den sonra «iki numaralı düşman» olarak Japonya'yı nitelendirmiş ve tüm araçlarla Japonya'ya karşı propaganda yürütmüştü. Siyasal terminolojide bu, **ban-gong** (antikomünizm) ve **ban-il** (anti-Japonya) adını alıyordu. Şimdi bunun, **çin-il** (Japonya'dan yana) ve **çin-mi**

(ABD'den yana) terimlerine dönüştürülmesi gerekiyordu. Öte yandan da yeni gelişme stratejisi sayesinde (düşük ücretler, emek-yoğun sanayi dalları, ithalat kotalarının kaldırılması ve dış sermaye yatırımlarının teşviki), Güney Kore hükümeti ilk defa öteki batılı sanayi devletleri karşısında da belirli bir kredi itibarı kazandı, bu da kâr getiren yatırım imkânları arayışı (investment scramble) içindeki yabancı sermayenin ülkeye akışını hızlandırdı.

Park hükümetinin bir diğer önemli gelir kaynağı, Vietnam'a 50 bin Kore askerinin gönderilmesine ilişkin anlaşma oldu. ABD de başka şeylerin yanısıra bu sayede de Çinhindi'ndeki askeri faaliyetlerine uluslararası destek sağladıkları görüntüsünü yaratabildiler. (Vietnam'da Korelilerin yanısıra Taylandlı, Filipinli ve Anzak birlikleri de savaştı.) Park hükümeti 1965-1970 döneminde bu anlaşmadan 1 milyar dolardan fazla gelir sağladı (20).

Nisan 1960 ile 1965 arasındaki siyasal olaylar (ve bunlara bağlı yönetim değişikliği) dolayısıyla, daha sonra Güney Kore ekonomisinin dışa bağlı bir ihracat ekonomisine dönüştürülmesinin temelleri yaratılmıştı. Buna eşlik eden yüksek büyüme oranlarını yaratan nedenler, özellikle elverişli sermaye değerlendirme koşulları, devletin üretim faktörlerinden emek üzerindeki «disiplin altına alma» işlevi ve, o andan sonra tüm üretici güçleri ihracatın arttırılmasına yönelten ve bu nedenle de iç pazarı ve tüketim maddeleri üretimini bilinçli olarak ihmal eden, resmi gelişme stratejisi oldu. Bu şekilde belki Amerikalı ekonomik danışmanların ana hedefi olan, Güney Kore kamu ekonomisinin «sağlıklı bir yapıya kavuşturulması» rekor sayılabilecek bir süre içinde elde edilmişti, ama aynı zamanda gelecekteki gelişme yolu, artan dış bağımlılık ve üretim yapısının ulusallığının tasfiyesi doğrultusunda belirlenmişti.

---

20) Bak. : P. W. Kuznets: Kore'nin Kalkışı (The Korean Take-off); «Journal of Korean Affairs» içinde. Cilt: 3, sayı: 36, sayfa: 14.

Bu süreç içinde ordu, ekonomik birikimin sonraki aşamalarında uygun çevre koşullarının sağlanmasında düzenleyici araç olarak, son derece önemli bir rol oynadı. Çünkü ancak ordunun defalarca devreye girmesi ve defalarca olağanüstü hal ilân edilmesi sayesinde Park Çung Hi hükümeti milliyetçi muhalefetin direnişini tekrar tekrar kırabildi. Ve nihayet, ancak bu sayede ülkeye, deniz aşırı kâr artırımını hesaplarına dayalı gelişme politikasını ve özellikle de o sırada başlayan, Güney Kore'nin uluslararası işbölümü sürecine dahil edilmesini zorla kabul ettirebildi. Bu işlevi görürken Park hükümeti, Yi hanedanının geleneksel hiyerarşik egemenlik stilini modern bir gelişme diktatörlüğünün öğeleriyle birleştirdi.

Sonunda ABD tarafından terk edilmiş olan Singman Ri hükümetinin aksine, General Park diktatörce politikasını kısa vadeli olarak meşru gösterebilmek için, hiç değilse görev süresinin ilk yıllarında kayda değer bir ekonomik canlanma elde edebildi; bunun sonuçtaki bedelleri ve çarpıklıkları ise ancak sonraki onyılda tümüyle etkisini gösterdi. Ancak burada, Park hükümetinin de ilk, «devrimci» döneminde, gerçekten de Singman Ri (ve Kuzey Kore!) -ninkine benzer bir gelişme politikası amaçlamış olduğunun ve bu politikayı çok geçmeden siyasal baskı ve «teknik zorunluluklar» dolayısıyla, yani Amerikan yardımına olan bağımlılığın bir sonucu olarak terk etmek zorunda kaldığının saptanması önem taşır. Bu önemli durumda askeri stratejik hesaplar ve ülkenin kuzeyindeki güçlü komünist komşudan duyulan (fakat gerçeklikteki rolünün değerlendirilmesi oldukça güç olan) yaygın korku da rol oynamış olabilir. Yine de 1961 ile 1971 arasındaki yıllar geriye bakıldığında, daha çok bir geçiş dönemi olarak görünür, çünkü bu dönemde «Güney Kore gelişme yolu»nun siyasal-idari çerçeve koşulları oluştu. Ancak Yuşin anayasasının kabul ettirilmesiyle ve dolayısıyla Başkan Park'ın sınırsız iktidar ve karar yetkileriyle, asıl birikim modeli tam anlamıyla ortaya çıkabilmiştir.

Güney Kore gelişme politikasının belirli uygulayıcı

grubu, General Park'ın 1961 yılındaki darbesiyle gelen askeri eğitim görmüş bir devlet bürokrat zümresi oldu. Bunlar askeri disiplin ile gerçi tüm emirleri yerine getirmeye alıştı, ancak kendi başına esnek ve durumun gerektirdiği kararları alma deneyimine (ve fırsatına) sahip değildi. Bu davranış zaten Japon sömürgeciliği sırasından beri Koreli memurların bir niteliğiydi. Kaldı ki Devlet Başkanı, neredeyse sınırsız yetkileriyle sadece ordunun başkomutanı değil, aynı zamanda ekonomi ve planlama alanında da kararları veren kişiydi. General Park hükümetinde dokuz yıl Maliye Bakanlığı yapan ve daha sonra Başbakan yardımcısı ve Planlama Bakanı olan Doktor Nam Dak Vu büyüme hedeflerine ulaşılmasında orduyu önemli bir araç olarak nitelendirmiştir:

«Güney Kore'nin 1960'lı yıllardaki ekonomik büyümesi başka türlü gerçekleşemezdi. Silahlı Kuvvetlerin ülkeye getirdiği siyasal istikrar ve disiplin olmadan, modernleşme *gerçekleşmezdi.*» (21)

1969 yılında, yani askeri cuntanın iktidarı biçimsel olarak seçimle işbaşına gelmiş (General Park liderliğindeki) sivil bir hükümete devretmesinden altı yıl sonra, 90 kabine üyesinden hâlâ 40'ı eski subaydı, Bağımsız Hakem Kurulları adlı 11 kuruluştan 10'u ve 44 büyük devlet şirketinden 33'ü eski subaylar tarafından yönetiliyordu. Zamanla ekonomik örgütlenme alanında yeterince faal olmayan eski generallerin birçoğu, resmi politikaya sadık teknokratlarla değiştirildi; Park ekim 1979'da öldürüldüğünde 24 kabine üyesinden sadece 5'i eski subaydı, 33 büyük devlet şirketinden 15'inin yönetmenliğinde eski bir asker bulunuyordu (22).

Sanayileşme süreci üzerinde, önemli ekonomi ve planlama kademelerindeki eski askeri yöneticilerin kişisel nüfuzundan daha büyük bir etki yapan, herhalde zorunlu muvazzaf askerlik hizmetinin hazırlık ve disipline edici

---

21) FEER, 11.Nisan.1980, sayfa 36.

22) Feer, aynı tarihli sayı.

araç olarak oynadığı rol oldu. 1961 ile 1970 yılları arasında toplam 2,7 milyon muvazzaf (yani sözkonusu yaş grubundaki erkeklerin yüzde 86'sı), askere alındı ve temel teknik eğitim gördü. Her yıl yaklaşık 160 bin genç insan ordudan terhis ediliyor ve bunların en az dörtte biri ek bir öneğitim gerektirmeden sanayide yer alabilecek durumda oluyordu. 1962 yılının sonuna kadar ayrıca 4 bin subay ABD'de eğitim görmüştü, çoğu da teknik branşlarda. Özellikle dış ticaret açısından ABD'de elde edilen İngilizce bilgisi, başka rakipler karşısında küçümsemeyecek bir avantajdı. Hiyunday kuruluşunun müdürlerinden biri olan Çang Vu Yu, bunu bir görüşmede şöyle vurguluyor:

«Bu, 'çalışarak öğrenme' (On the job) eğitimini Amerikalılardan öğrenmiştik ve özel iş adamlarında olmayan -ve hemen hemen aynı ölçüde önem taşıyan- İngilizce dilbilgisine sahiptik. Uluslararası iş dünyasına girdiğimizde bu dil bilmek hayatı bir önem kazandı.»

(23)

Denetim kademelerinin ve yüksek maaşlı müdürlüklerin atanmasında eski silahlı kuvvetler üyelerinin tercih edilmesi, başlangıçta sivil bürokrasi ile sürtüşmelere ve ordu içindeki kayırma mekanizmasına ilişkin eleştirilere yol açmıştı. Ancak Başkan Park'ın 19 yıllık iktidar süresi boyunca sivil ile askerî planlamacılar arasındaki sınırlar giderek silindi. Ve yüksek geliriyle ayrıcalıklı bir konuma sahip ve bundan ötürü çıkarlarıyla resmi sanayileşme modeline sıkı sıkıya bağlı, askerî örgütlenme içinde ve merkezci biçimde yönetilen bir devlet sınıfı oluştu (24). Bu çıkarlar ittifakı, yüzyıl dönümünün Japonya'sındakine çok

---

23) FEER, aynı tarihli sayı. Sayfa: 41

24) Devlet sınıfı tartışması için bak. : H. Elsenhans: Az gelişmişliğin Aşılmasında Devlet Sınıfının Rolü Üzerine (Zur Rolle der Staatsklasse bei der Überwindung von Unterentwicklung), A. Schmidt (Derl.): «Az gelişmişliğe Karşı Stratejiler - Dünya Piyasası ve Kendi Kendine Yeterlik» içinde, (Strategien gegen Unterentwicklung - Zwischen Weltmarkt und Eigenskaendigkeit), Frankfurt, 1976, sayfa: 256

benzer biçimde işliyordu. Yüzyıl dönümündeki Japonya'da da askeri-sanayici bir koalisyon («zaibatsu-gumbatsu») hızlı bir büyüme sürecinin uygulayıcı grubu olmuştu ve bu maddi temel üzerinde militarist ve emperyalist bir dış-politika doğmuş ve onun da ilk kurbanı (Tayvan'ın yanı sıra) 1910 yılında «münzevi krallık» Kore olmuştu. Buna karşılık Güney Kore'de bu iktidar yayılması politikası içe dönüktü ve «iç sömürgeciliğin» ihracata yönelik biçimi olarak kendini gösterdi (25).

Yuşin Anayasası (1972-1979)

Bundan önceki bölümlerde ağırlık, Park Çung Hi hükümetinin gelişme politikasının izlediği yolun anlatılması ve incelenmesiydi. Bu yüzden şimdi de tüm yetkilerin Güney Kore Devlet Başkanının elinde toplanmasına kadar varan içpolitika değişikliklerine ağırlık vereceğiz. General Park 1961 yılında iktidara geldiğinde görevinin kendisine verdiği tüm araçlarla yeni iktidarını güvence altına almaya başladı ve aynı zamanda yeni bir askeri darbeyi ya da Singman Ri'nin devrilmesinden sonra olduğu gibi bir «kargaşa demokrasisi» sistemine geçişi önlemek için tedbirler aldı. Baskıcı önlemlerini ideolojik açıdan meşru göstermek için Park sık sık, kuzeyden bir saldırı gelmesi ihtimalinin an meselesi olduğuna ve demokratik özgürlüklerin geçici olarak kısılmasının «yüksek amaçlara», yani Güney Kore'nin ulusal güvenliğinin, siyasal istikrarının ve ekonomik ilerlemesinin «komünist»lerin ve diğer «yıkıcı» güçlerin müdahalesi tehdidi altında bulunduğu bir zamanda bunaların atlatılmasına, hizmet ettiğine dikkat çekiyordu. Ay-

---

25) «İç Sömürgecilik» paradigması konusunda bak. Hans U. Luther: Çağdaş Tayland'da Köylüler ve Devlet (Peasants and State in Contemporary Thailand) Institut für Asien kunde Yayınları No: 98, Hamburg, 1979. Ayrıca: Mindanao - Çatışması Filipinler'de İç Sömürgecilik (Interner Kolonialismus in den Philippinen), Institut für Übersee Forschung, Hamburg, 1980.

rıca bu önlemlerle Singman Ri döneminin yolsuzluklarının kökünü kazımak ve yerine işler durumda bir idari aygıt kurmak gerektiğini söylüyordu (25a). Kore savaşı ve Singman Ri dönemindeki grup çıkarıcılığı deneyimlerinden sonra, halkın da gerçekten onayladığı bu, sürekli bunalım yakınmaları (26) ve ekonomik refah programı vaadleri yapma gibi araçlarla, hükümet geçici olarak halkın ilgisini Japon modeline uygun bir ekonomik kalkınmaya yöneltebildi. Buna bir de, çok geçmeden yüksek enflasyon oranları tarafından kemirilen küçük ücret artışları ve ihracat sanayisinde çok sayıda ek istihdam yaratılması eklendi.

Asıl olarak ülke dışından gelen bolca taze mali kaynağın başlangıçta yaratmış olduğu ekonomik alandaki bu ilerlemelere karşılık, Park iktidarının başından beri büyük siyasal ve sosyal bedeller ödeniyordu: General Park 1961 sonbaharında iktidara geldiğinde, derhal sıkıyönetim ilân etti, siyasal parti faaliyetlerini askıya aldı, demokratik yoldan seçilmiş ulusal meclisi feshetti ve basına sıkı bir sansür koydu. Askeri darbenin ilk altı gününde 2 binden fazla politikacı tutuklandı, tüm karşı gösteriler yasaklandı, 64 günlük gazetenin 49'u kapatıldı ve siyasal muhaliflerin mahkum edilmesi için askeri mahkemeler kuruldu.

---

25 a) General Çon Doo Hvan'ın başkanlığındaki yeni askeri hükümetin de 1980 Temmuzundan beri, buna benzer (40.000 memuru kapsayan) bir «temizlik» siyaseti izlemesi oldukça ilginçtir. (Bak. FEER, 1.Ağustos.1980)

26) «Kampanya»lar konusunda bak.: Hans U. Luther: Güney Kore'de Hükümet Kampanyaları - Doğanın ve İnsanların Kötü Ruhlardan Kurtarılması ve Arındırılması (Government Campaigns in South-Korea - Exorcism and Purification of Nature and People): «Internationales Asien Forum» içinde. Yıl: 11, No: 1/2, 1980 Singapur ile bir karşılaştırma için bak.: Hans U. Luther: Singapur Vakası (The Lase of Singapore): Bruce Mc Forlane (Editör): «1980'lerde Güneydoğu Asya'nın Siyasal Ekonomisi» içinde. (A Political Economy of S.E.A Asia in The 1980's) Adelaide, 1979

Halkın ve ordunun yaygın denetiminin aracı olarak daha sonra başbakanlığa getirilen Kim Jong Pil, General Park'ın emriyle ünlü Kore CIA'sini (KCIA) kurdu. Olağanüstü yetkilerle donatılmış bu örgüt derhal, askeri rejimin tüm muhaliflerini izlemeye başladı ve (1967 yılında Batı Berlin'den kaçırılan besteci Yun İ Sang örneğinde olduğu gibi) işkence altında kendilerinden «itiraf» alabilmek amacıyla ülke dışından bile kaçırıp getirdi. Hatta Güney Kore'nin en ünlü muhalif politikacısı Kim Dae Yung Japonya'dan kaçırılarak hapsedildi. 1961 yılının sonunda, 13 bin devlet memuru ve 2 bin subay tutuklanmış, ya da Park'ı eleştiren görüşleri yüzünden görevden alınmıştı. 1961 yılında askeri mahkemeler 22.195 siyasal dava gördü, 1962 yılında bu sayı 34.044'e yükselmışti bile (27).

Sınırsız yetkilerini uzun vadede güven altına almak ve otoriter başkanlık yönetimini Güney Kore'de kurum-sallaştırmak amacıyla, Başkan Park ekim 1972'de Yuşin-anayasasını («Yeniden canlandırma reformu») ilân etti. Bu anayasayla Kore toplumunun eski değerleri yeniden geçerlilik kazanacaktı. Bu sert anayasaya hazırlık olarak yeniden sıkıyönetim ilân edildi, basına sansür uygulandı ve üniversiteler geçici olarak kapatıldı. Ülkede «dirlik düzenlik» yeniden sağlandıktan sonra Yuşin anayasası referandum halinde halka sunuldu ve beklendiği üzere «ezici bir çoğunlukla» kabul edildi. Devam eden olağanüstü hal yüzünden muhalefet yasaktı.

İkincigörev süresi neredeyse dolmak üzere olan Başkan Park, Yuşin anayasası sayesinde aslında anayasaya aykırı olan yeni bir altıyıllık süre için, kendini bir daha başkan seçtirebiliyordu. Ayrıca bu anayasa, parlamentonun başkanın politikasını onaylamaması halinde, ona dönem arasında da kararnameler ve olağanüstü hal yasaları yoluyla hükümet etme hakkını veriyordu. Muhalefetten geriye ne kaldıysa, Yuşin anayasasının yasal temeline dayanı-

---

27) World Student Christian Federation: WSCF - Dossier, Genf, 1975, sayfa: 23,

larak eldeki tüm devlet araçlarıyla sindirildi. Güney Kore öğrencilerinin ve işçilerinin defalarca karşı koyduğu bu anayasa, başkana dilediği olağanüstü kararnameyi çıkar-ma, yurttaşların her türlü direnişini suç sayma ve üstelik devlet baskısına «yasal» bir görüntü verme hakkını tanı-yordu. Güney Kore böylece, «gücünü» kendi halkının de-mokratik oyuna değil, yabancı güçlerin (özellikle ABD ve Japonya) desteğine borçlu olan, yürütme organlarının ne-redeyse sınırsız yetkilerle donatıldığı bir başkanlık dikta-törlüğü haline gelmişti.

Yuşin anayasası dolayısıyla Başkan Park, artık içteki muhalefeti dikkate alma gereğini duymadan yeni ekono-mik politikayı uygulayabilecekti, yani özellikle Japon ser-mayesi için sanayi bölgeleri denen şeyi yürürlüğe koyabi-lecekti. Yuşin anayasasının kabul edilmesiyle kurulan «ge-lişme diktatörlüğü» özellikle yabancı sermaye sahipleri ta-rafından büyük bir memnuniyetle karşılandı, çünkü bu diktatörlük sadece onların fabrikalarını devletleştirme ön-lemelerinden ve grevlerden korumakla kalmıyordu, aynı zamanda rantların siyasal güvencesini sağlıyor ve sendi-kaların, dolayısıyla tüm işçilerin devletçe disiplin altına alınmasının anayasal çerçevesini oluştuyordu.

Güney Kore halkı için ise Yuşin anayasası, daha yay-gın siyasal denetimler ve insan haklarının daha da fazla kısıtlanması yolunda yeni bir adım demekti. Buna paralel olarak başlatılan kitle seferberliği kampanyaları ile birlikte bireylerin «komünist» ya da rejim düşmanı olma suçlamasıyla karşılaşmak istemiyorlarsa, dışında kalmaları giderek zorlaşan, bir toplumsal militaristleşmenin çerçeve koşulları yerine getiriliyordu (28). Yuşin anayasasının hü-kümleri Başkan Park'a, sömürgecilik dönemindeki Japon genel valilerinininkine benzer yetkiler veriyordu. Bu durum,

---

28) H. U. Luther ile karşılaştır. Örneğin Singapur - Dü-zen ajanı olarak Vatandaş Girişimleri (Zum Beispiel Singa-pur - Bürger - initiativen als Ordnungsagenten), Kursbuch sayı: 50, Aralık 1977 sayfa 167-177.

halkın geniş kesimleri ile «Mavi Saray»'daki (General Park'ın ana karargâhı) siyasal yönetim arasındaki kutuplaşmayı daha da artırdı ve direnişi güçlendirdi.

Otoriter Yuşin anayasasının etkisiyle Güney Kore bundan sonraki yıllarda siyasal olarak sakin görünüyordu, hemen hemen hiç grev olmuyordu, ama toplumsal hayata damgasını vuran, bir mezar sessizliği ve kışla düzeniydi. İdeolojik alanda da hükümetin inandırıcılığı azaldı: Saemaul kampanyaları fiyaskoyla sonuçlandı, çünkü ne ortaya çıkan toplumsal karşıtlıkları aşabildiler, ne de kırdı ve kentte hayat koşullarının düzelmesine yardımcı olabildiler (29).

Park'tan Sonra Güney Kore: Süreklilik mi, Liberalleşme mi?

Başkan Park Çung Hi'nin 26 ekim 1979'da öldürülmesiyle Güney Kore'de, toplumun manzarasını kökünden değiştirmiş olan 18 yıllık bir mutlakiyet yönetimi ve başkanlık diktatörlüğü dönemi sona erdi. Park'ın ölümünden hemen bir ay sonra, halefleri arasında silahlı çatışmalar çıktı. Bu durum aralık 1979'da hava indirme kumandanı Çon'un yönetiminde geçici olarak bir sonuca bağlanabildi (30). Yönetimdeki generaller, ülkeye yeniden demokrasiyi getirme vaadinde de bulundu. Çünkü uzun bir antidemokratik olağanüstü yönetimler aşamasından sonra, Park'ın halefleri halk karşısında meşruluğu ve desteği ancak bu yoldan sağlayabilirlerdi. Park'tan sonraki dönemin en önemli sorunu, «Park'sız bir Park sisteminin» mi oluşacağı, yoksa iki büyük parti içinden başka sivil güçlerin kendini kabul mu ettireceğidir. Kim Dae Yung ve Kim Yong Pil

---

29) Saemaul Undong konusunda bak. Hans U. Luther: Saemaul Undong - Güney Kore'de Kırsal Yoksulluğun «Modernleştirilmesi» (The Modernization of Rural Poverty in South - Korea), «Internationales Asien - Forum» içinde, Freiburg, Kasım 1979.

30) FEER, 25 Nisan 1980.

gibi en ünlü iki parlamenter politikacının yeniden tutuklanmasından sonra, tüm belirtiler Güney Kore'deki koşulların demokratikleşmesinin beklenmeyeceğini gösteriyor (31).

1980 mayısının sonlarında ordunun gösterici öğrencilere karşı kanlı olaylara girişmesi ve sivil halktan 50'den fazla insanın ölmesi üzerine Güney Kore'nin en ünlü demokrasi savunucusu Kim Dae Yung'un doğup büyüdüğü yer olan Çolla Namdo ilindeki Kvangyu kentinde bölgesel ayaklanma çıktı. Bunun üzerine Kuzey Kore'den sızmış komünistlerin ayaklanmasının sözkonusu olduğu gerekçeyle, kent hava indirme birlikleri tarafından kuşatılarak, kanlı bir savaşla geri alındı. Yeni askeri rejime karşı çıkan bu halk ayaklanmasında 600'den fazla insan öldürüldü ve yaklaşık 10.000 kişi yaralandı. Bölgesel halk ayaklanması General Çon'a, -25 kişiden oluşan «Ulusal Güvenlik Yüksek Kurulu» adlı geniş bir organın yönetiminde yeni bir askeri diktatörlük oluşturmak için aradığı gerekçeyi sağladı. Bu açıdan eGneral Park'ın ölümünden sonraki siyasal gelişim, otoriter devlet başkanı Singman Ri'nin asi öğrenciler tarafından devrildiği 1960-1961 dönemininkine benziyor. Aradaki fark, Güney Kore'deki yeni askeri iktidar sahiplerinin sunacağı yeni radikal ekonomik değişikliklerin bulunmayışı, eski modeli daha vahşi araçlarla sürdürmekten başka yapacak bir şeylerinin olmayışındır (32).

Park Çung Hi'nin sonunda kurbanı olduğu sistem bunalımı, hem siyasal, hem ekonomik ve hem ideolojik bir bunalımdı. Siyasal açıdan sorun, Park'ın nihayet tüm parlamento içi ve dışı muhalefeti susturmak istemesi ve bunun en yakın çalışma arkadaşları arasında bile büyük bir güvensizliğe yol açmasıydı. Özellikle böylesi hiyerarşik yapıdaki bir idari aygıt, «tiranın öldürülmesi yoluyla tepeden iktidar değişikliğine karşı çok zayıf görünüyor. Ekonomik alanda, özellikle Park'ın ihracata yönelik sanayileşme-

---

31) Bak. : DER SPIEGEL, 2.Haziran.1980

32) Bak. FRANKFURTER RUNDSCHAU, 2.Haziran.1980.

deki kararlılığı, yabancı girişimciler ve çokuluslu şirketlere tanınan çok sayıdaki ayrıcalıklarla birleşince, sadece Güney Kore'nin ekonomisi yabancı sermayeye gittikçe daha bağımlı hale gelmekle kalmadı, orta sınıfın bir bölümü de yoksullaştı, çünkü devletçe teşvik edilen hızlı ekonomik yoğunlaşma sonucu bu kesim büyük mali zararlara uğradı ve bu yüzden -Park'ın etrafındaki gruba karşı çıkarak- yeniden daha çok ulusal hedeflere yönelik bir gelişme politikasından yana çaba harcadı. Buna ayrıca, hızla tırmanan enflasyon, artan işsizlik (daha sermaye-yoğun teknolojilerin kullanılmasının bir sonucu olarak) ve, artan hammadde fiyatları ve alıcı ülkelerin uygulamaya başladığı ithalat kotası sistemlerinin sonucunda, ihracat ekonomisinde ortaya çıkan durgunluk gibi etkenler eklendi. Halkın geniş kesimleri Park hükümetinin giderek şiddetlenen baskıcı politikasından dolayı sabırsızlanmaya başlamıştı ve hükümetin büyüme branşlarında da yeterince dayanak bulamamaya başlamasıyla bunalım yeni boyutlar kazandı. 1979 yılı sonlarına doğru, tek yönlü ihracat politikasının gelişme politikası açısından bir çıkmaz sokak olduğu anlaşıldı; bunda özellikle de Çin Halk Cumhuriyeti'nin emek-yoğun ürünlerin üretiminde rekabete girmesi önemli rol oynadı. İdeolojik düzeyde ise duraklayan gerçek ücretler karşısında vaadler yeterli olmamaya başladı ve toplumsal ilişkilerin demokratikleştirilmesi arayışı halkta giderek kök saldı. Bu gelişimi devletin «tabana inme kampanyalarıyla» durdurma ve Güney Kore içpolitikasına (Park ailesi çevresinde bir kişi putlaştırması yaratarak) «popülist» bir yön verme çabaları da aynı şekilde başarısızlığa uğradı. Böylece General Park'ın kendisi siyasal hayatının sonunda, kendi yarattığı ve itibarının ve siyasal iktidarının dayandığı sistem için bir engel haline gelmişti.

Buna bir de Doğu Asya'daki değişen siyasal durum ve özellikle ABD ile Çin ve Japonya ile Kuzey Kore arasındaki yakınlaşma ekleniyordu. Kuzey Kore'nin askeri yolla yeniden birleşme fikrinden vazgeçtiğini tekrar

tekrar ilân etmesiyle, Park'ın içteki baskı politikasına gösterdiği «Kuzeyden gelen tehlike» gerekçesi giderek tutarsızlaşmaya başlamıştı. Ekonomik gelişme, Park'ın hiddetle sürdürdüğü «soğuk savaş»ı çoktan çağdışı bir olay haline getirmişti.

Ancak uzun vadede Park'ın yerini kim alırsa alsın, gelecekteki gelişmenin temel sorunu yine şu: Büyüme diktatörlüğünün ve ona bağlı çarpık gelişme ile toplumsal sonuçlarının dolaylı bir ürünü olan Güney Kore ekonomisindeki yapısal bunalım, ülkenin yoksul kaynaklarıyla ve artan rekâbete rağmen nasıl kalıcı bir çözüme kavuşturulacak? Siyasal nedenlerle uygun görüldüğü bir anda, uzun yıllardır varolan bir askeri yönetime parlamenterizm ve demokrasi seçeneğini göstermek görece kolay sayılabilir. Ancak, eski sistemin ve bu sistemin üzerinde yükselen egemenlik ittifakının çökmesine yol açmadan, fazlasıyla dışa bağımlı çarpık bir ekonomik yapıyı tek yönlü ihracata bağlı sanayileşmenin çıkmazından kurtarmak çok daha güç görünüyor.

Mayıs 1980'de hava indirme generali Çon'un iktidarı almasına rağmen, Güney Kore'de uzun vadede ekonominin üretkenliğini daha çok iç pazara ve halkın temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneltmek isteyen alternatif güçlerin kendini kabul ettirip ettirmeyeceği ve Güney Kore'nin alacaklısı ülkelerin böyle bir gelişmeye seyirci kalıp kalmayacağı soruları yine cevapsız duruyor (33). Ama böyle bir işe girişilmesi halinde bile (bakınız: muhalefet liderleriyle görüşmelerden aktarmalar) Park döneminin ipoteğinin kaldırılıp kaldırılamayacağı ya da -yarı demokratik Singman Ri döneminden sonra olduğu gibi- büyük ölçüde yabancıların çıkarlarına dayanan bir generaller cuntasının ekonomik politikada köklü değişimleri önlemek amacıyla siyasal iktidarı gasp edip etmeyeceği de kuşkuludur. Bu bağlamda, Güney Kore'deki muhalefetin 18

---

33) FEER, 22.Şubat.1980, sayfa: 17; ayrıca sonraki sayılarına da bakınız.

yıllık Park egemenliği yüzünden çaresiz bir konuma düşmüş olduğu ve kendini önce bu durumdan kurtarması gerektiği, üstelik bağımsız siyasal grupların (sendikalar vb.) henüz var olmadığı da unutulmamalıdır. Güney Kore'deki geleneksel otoriter egemenlik, siyasal ve ekonomik alanda şimdiye kadar her türlü alternatif gelişmeyi önlemekte başarılı oldu. Kısmi «kopuş» için alternatif bir stratejiyi savunacak grupların da henüz oluşması gerekiyor. Nihayet belirleyici etken, diktatörlük rejimine dıştan sağlanan destek olacaktır, çünkü rejimin kendi halkı arasındaki tabanı giderek küçüldü.

Ö Z E T

Bağımlılığın Artması İle

Baskıların Çoğalması Arasındaki Karşılıklı İlişki

Buraya kadar asıl olarak, Güney Kore'deki siyasal sistemin oluşumunun çeşitli aşamalarını, bağımlı ekonomik politikanın çerçeve koşullarının gelişmesini ele almış olan araştırmanın bu bölümünde, ABD nüfuzunun etkinliği dolayısıyla, Güney Kore'de bağımsız bir gelişme politikası için hareket serbestliğinin şimdiye kadar görece az olduğu anlaşıyor. Singman Ri dönemindeki bağımsız gelişme yolu denemesi, Amerikan yardımlarına ve kredilerine bağımlı olunması nedeniyle siyasal bir hayaldi. Ancak Park hükümeti ABD'li danışmanların defalarca yaptığı baskı üzerine istenen gelişme politikası ilkelerini benimzedikten sonradır ki, ekonominin yeniden inşası için gereken sermayeyi alabildi. Ama bunun karşılığında sözde coğrafi avantajlar prensibine dayalı olarak (ağırlıklı) tekstil ihracatı gibi tek yönlü bir yapıyı göze almak zorundaydı. Bu gelişme ancak, 1970'lerin ortalarından sonra ihracat ürünlerinin çeşitlendirilmesi çabası ile hiç değlise kısmen dengelenebildi.

Siyasal alanda ABD'nin «demokratikleşme» yönünde yaptığı baskı ancak kısa bir süre için başarılı oldu ve çok

geçmeden bir «gelişme diktatörlüğünün» gerekleri uğruna kurban edildi. Seçimler daha çok sembolik ve törensel nedenlerle düzenlendi ve belirli bir hükümet politikasının popülarlığını ölçmekten çok, dış görünüşe hizmet etti. Çok geçmeden Başkan Park «Li Kuan Yev hastalığı»na yakalandı (Li Singapur'un başbakanıdır) (34), yani ulus için neyin iyi ve doğru olduğuna en iyi devlet teknokratlarının karar verebileceği ve devletin kararlaştırdığı gelişme politikasına her türlü muhalefetin kendi çıkarını düşünen başbelalarından geldiği inancına kapıldı. Bu nitelik, sanayiye teşvik amacıyla devletin etkinliğinin artırılması çerçevesinde oluşan bir memurlar mekanizmasının politikasına uygundur. Bu yeni devlet sınıfı, üretim araçlarının sahibi olmadığı halde yönetici rolü dolayısıyla imtiyazlıdır. Eskiden Japon sömürgecilik yönetimiyle işbirliği yapan seçkin zümrenin rolünü devralan bu sınıf, gelirini sermayenin değerlendirme koşulları için gereken «huzur ve düzenin» ayakta tutulabilmesi için yabancı şirketlerin ihracat sektörünün toplum üretiminden vergi (ve bazen de rüşvet) biçiminde bırakmak zorunda kaldığı paydan sağlıyor.

Ancak böyle bir diktatörce devlet politikası, halkın hayat standardı hiç değilse biraz düzeldiği ve devletin kalkınma programlarının en azından görünürde belirli ilerlemeler kaydettiği (karayolları, sanayi bölgeleri ve liman inşaatlarıyla vb.) sürece, uygulanabilirliğini koruyabilir. Başlangıçtaki gelişme başarılarına rağmen, başkanın diktatörlüğe varan yetkilerinin genişletilmesi ve özellikle de rejimin sürekli savunduğu tasarruflu olma ve gönüllü olarak tüketimden vazgeçme politikasına, halk giderek daha az anlayış gösteriyordu.

Çok sayıdaki kararnamesi ve siyasal denetimleriyle Yuşin sisteminin pratiği şuydu: İktidarın mutlak olarak başkanın elinde toplanması, iyi örgütlenmiş bir hükümet

---

34) Bak. Luther: Singapur'da Ekonomi... y.a.g.y., sayfa: 353.

partisi (ayrıcalıkları dolayısıyla üyelerini faaliyete teşvik eden bir parti, geniş bir muhbir ve haber kaynağı ağına sahip kadir-i mutlak bir gizli servis, hükümetin ülkenin kitle iletişim araçları üzerindeki sınırsız denetimi, işçi ve öğrenci hareketinin acımasızca baskı altına alınması ve nihayet, antikomünist ideoloji ve propagandanın iç politika amaçlarıyla (özellikle de siyasal muhalefetin ve onlara paralel toplumsal örgütlerin ve hatta kilisenin toplumsal faaliyetlerine karşı) durmaksızın kullanılması (35).

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ri ile Park'ın hükümet dönemleri arasında, demokratik özgürlüklerin tanınması açısından fark büyük değildi. İki devlet başkanı da iktidarda kalabilmek ve başarı vaadettiğini düşündükleri ekonomik politikayı uygulayabilmek için, ellerinde bulunan tüm araçları çekinmeden kullandılar. İdari mekanizmanın ve kamuoyunun yanıltılması konusunda Başkan Park kuşkusuz Ri'den daha becerikliydi, ne de olsa onun deneyimlerinden yararlanma fırsatını bulmuştu. Bu yüzden Park politikasını uygularken elden geldiğince dolaysız zorun kullanımından kaçındı. Egemenlik sistemini giderek «meşru» yapısal zorun uygulanmasına dönüştürdü ayrıca Singman Ri döneminde basit «anti» hareketlerden ibaret kalan (Kuzey Kore'ye karşı, Japonya'ya karşı) ideolojik kampanyalara ağırlık verdi. Ama muhalif güçlerin bastırılması için devlet zoru kullanma zorunluluğu doğduğu zamanlar da Park, Ri'den farklı olarak devlet zorunu yaygın olarak değil, çoğunlukla seçilmiş hedeflere uyguluyordu. Amaçladığı da, rakiplerinin fiziksel yokoluşun-

---

35) Ayrıca bak. Güney Kore'de Kilise Kovuşturması (Kirchenverfolgung in Süd-Korea (FRANKFURTER RUND-SCHAU, 12.Haziran.1979). Seul, Hristiyan Akademisini Yoketmek İstiyor (Seoul Will Christliche Akademie Vernichten) (Süddeutsche Zeitung, 18.Haziran.1979). Güney Koreli Hristiyanlar Mücadele Veriyor (Süd Koreanische Christen in Widerstand (FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, 15.Temmuz. 1980)

dan çok, onların tedirgin edilmesi, korkutulmasıydı.

Buna karşılık Park'ın iktidarda olduğu süre içinde zaten Güney Kore toplumu çok çeşitli sosyal kesimlere kavuşmuştu. Ve özellikle sanayi işçilerinin sayıca çokluğu, üretim süreci uzun süreli grev dalgalarıyla sekteye uğratılmak istenmiyorsa daha temkinli bir hareket tarzını ve 1960 ve 1979'daki (Pusan ayaklanması) gibi çatışmalardan kaçınılmasını gerektiriyordu. Bu yüzden Başkan Park, dolaysız zor kullanımını devletin iktidar tekelinden uzaklara, üretim sürecinin en alt düzeyine kaydırmaya çalıştı. Bunu devlet denetimindeki sendikalar, tarımsal meslek örgütleri ve (daha sonra düzenlenen) Saemaul kampanyalarıyla geçici olarak başardı da. Bu gibi çok sayıdaki denetim mekanizmasının çerçevesini Yuşin anayasası oluşturuyordu; bu anayasa böylelikle Güney Kore ihracat ekonomisinin ve üretim faktörü olarak emeğin aşırı sömürsünün siyasal-idari zemini oldu.

Güney Kore'nin Japon egemenliği altındaki sömürge oluş tarihi Park döneminin sonlarındaki siyasal-ekonomik ilişkilerle karşılaştırılırsa, egemenlik ve sömürü modelinde belirgin bir süreklilik saptanabilir. Gerçi General Park önplana bir ulusal büyüme ideolojisini yerleştirmişti, ama bu ideolojiye ne ekonomik koşullar (bakınız gelirlerin yeniden bölüşümü), ne de had safhadaki dış bağımlılık uygun düşmüyordu. Buna bir de hükümet propagandasında hemen her gün duyurulan yüksek büyüme sayıları ile Güney Korelilerin büyük çoğunluğunun günümüzde de hâlâ yaşadığı görece yoksul koşullar arasındaki çelişkiden doğan -inandırıcılık gediği- ekleniyordu. Eski Japon sömürgesi dayanıksız bir büyüme sektörü ekonomisine sahip yarı-sömürge eşik ülkesi haline gelmişti. Ama ne bağımsız bir ulus, ne de (Park'ın etrafındaki liderler grubunun ilân ettiği gibi) kendine yeterli bir kamu ekonomisi olabilmisti. İhracata yönelik sanayileşme -bu gelişme stratejisinin toplumsal maliyeti bir yana- modelinin özgün biçimi liberalleşmeyi değil, daha ziyade toplumun militaristleşmesini getirmişti.

GÜNEY KORE'NİN PERİFERİK KAPİTALİST BİRİKİM YAPISI

Dört Beşyıllık Ekonomik Planın Gelişme Stratejileri (1962-1981) Ve Sonuçları

Güney Kore'nin sermaye birikiminin kabaca yapısını ele almadan önce, eldeki resmi sayı malzemesinin güvenilirliğine (ya da güvenilmezliğine) değinmek kesinlikle gerekiyor. Şu sözün Winston Churchill'e ait olduğu söylenir: «Ben yalnız kendi elimle çarpıttığım istatistiklere inanırım.» Aynı şey Güney Kore'nin istatistikleri için de geçerli. Güney Kore hükümetinin açıkladığı sayı malzemesiyle çalışan hemen hemen tüm ekonomist ve toplum bilimciler, resmi sayılar üzerinde oynanmış olduğundan ve istatistik göstergelerin çarpıtıldığından yakınmışlardır (36). Resmi olarak yayınlanan sayı malzemesinin güvenilir olmayışının nedeni bir yandan, yayınlanan istatistiklerin Kuzey Kore ile sürdürülen propaganda savaşında («sistemlerin karşılaştırması») önemli bir araç olmaları, diğer yandan da GSMH'daki büyüme oranlarının yüksek oluşuna (ve aynı şekilde enflasyon oranının düşüklüğüne) kamuoyuna refahın arttığı görüntüsünü vermek amacıyla hükümetin halk karşısında meşruluk zemini işlevi yüklenmesidir. Nitekim örnek olarak, son yıllarda kentlerde ve sanayi bölgelerinde gerçekleşen büyük kira artışlarının

---

36) Ayrıca bak. : S. J. Noumoff: Güney Kore Ekonomik mucizesi _ Mitos mu Gerçek mi? (The South Korean Economic Miracle- Myth or Reality?); «The Korean Review» içinde, cilt: II. No: 3, 1978, sayfa: 2, ve DER SPIEGEL, No: 44, 1976, sayfa: 169.

geçim endeksine dahil edilmediğini belirtelim. Bu konuda **Frankfurter Rundschau** gazetesinin muhabiri 9 şubat 1979'da şunları yazıyordu:

«Resmi sayılara göre enflasyon oranı yıl sonunda (1978) yüzde 14,5 idi. Ancak temel alınan mal ve hizmetler sepeti, artık gerçeklere uymadığından ve örneğin hızla tırmanmış olan kiralari hesaba katmadığından, bağımsız ekonomik araştırma enstitüleri yüzde 25'lik bir gerçek enflasyon oranını varsayıyorlar.»

Sayıların güvenilir olmadığına ilişkin diğeri bir örnek, Güney Kore'deki işsizliğin gerçek boyutu hakkındaki birbirinden çok farklı verilerdir. Hükümet uzun zamandır ihracata dayalı sanayileşme dolayısıyla tam istihdamın sağlandığını bildirirken, gazetelerden «büyük işsizlik yüzünden» Güney Koreli işçilerin insan tüccarları denen kişiler tarafından Japonya'ya satıldığını okuyabiliyoruz (37). İşsizlik oranı gerçi resmi yayınlarda yüzde 5 olarak geçiyor, ancak 14 yaştan (!) üzerindeki bir işçi haftada bir saat çalışıyorsa, işi var sayılıyor (38). Hükümetin açıkladığı sayılara göre bile Güney Kore'de yarım milyondan fazla insan haftada 17 saatten daha az çalıştığına göre bu, işsizlik oranına «tam istihdam» dönemlerinde bile yüzde 10'dan fazla bir «resmi» işsizlik oranının ilavesi demek. Bu hesabın içinde resmi kayıtlara geçmemiş iş arayanlar ve çok sayıdaki gizli işsiz (tam süre çalışmayanlar) henüz yer almıyor. (İşsizlik yardımı ödenmediğinden Güney Kore'de hemen «işsiz» olarak makamlara başvurma alışkanlığı yoktur.) Bu yüzden Seul ve çevresinde işsizlik oranının yüzde 15 olduğunu varsayan kilise kuruluşlarının tahminleri daha gerçekçi görünüyor.

Aynı şekilde enflasyon oranlarının çok düşük gösterilmesi nedeniyle de gerçek ücretlerin hızla arttığı iddia-

---

37) FRANKFURTER RUNDSCHAU: Koreliler, Firmalara Satıldı. (Koreaner an Firmen Verkauft) 7.Şubat.1980.

38) Federal Almanya İstatistik Dairesi: Dışölkeler İstatistiği - Laenderkurzbericht Republik Korea, Wiesbaden, 1978. sayfa: 8

larını sınamak pek mümkün değil; zaten genelde Kore Cumhuriyeti'nin çoğu istatistikleri fiyat artışlarından arındırılmış biçimde elde bulunmuyor. Eleştirici bir gözle bakınca bu şu anlama geliyor: Güney Kore halkının gözle görülür hayat standardı, resmi (ve uluslararası örgütlerce ülkeler hakkındaki raporlarda devralınan) istatistiklerle belirgin bir çelişki içinde ve bu çelişkiyi yalnız resmi sayı malzemelerinden yararlanarak gidermek mümkün değil.

Güney Kore'de yayınlanan istatistiklere ilişkin belirtilmesi gereken bu kaygılar, bu sayılar üzerinde kurulu olan gelişme planları için daha da fazla geçerlidir (39). Örneğin her yeni beşyillik planda tarım sektörünün rolünün ne kadar önemli olduğu üzerinde durularak vurgulandığı halde, tarıma ayrılan sübvansiyonlar gerçekte son derece küçüktü ve böylece bu alanda da, program ile uygulama arasında bir uçurum ortaya çıkıyordu. Bu nedenle objektif ve derine inen bir ekonomi ve gelişme analizi yapılmaya çalışıldığında, Güney Kore gelişme modelinin savunucularının farkına varmadığı ya da verim göstergelerinde yeterince hesaba katmadığı, resmi sayı ve planların «siyasal» niteliğine, yani gizli bir eleğe («bias») tekrar dikkat çekilmelidir (40). Yine, Güney Kore'deki çeşitli bakanlıkların ve hükümet enstitülerinin yayınladığı sayıların, siyasal verilerin yöneldiği ana amacı bağlı olarak birbirinden büyük farklılıklar göstermesi şaşırtıcıdır. Ekonomi uzmanları, Güney Kore'de planlar hazırlanırken hükümet memurlarının elinde iki değişik türden sayı malzemesinin bulunduğunu tahmin ediyorlar: resmi sayı malzemesi ve ya-

---

39) Bak. DER SPIEGEL, No: 44, 1976, sayfa: 169.

40) Ayrıca bak. Luther: Singapur'da Ekonomi, y.a.g.y. Sayfa: 20; yine aynı yazarın: Asilere Karşı Reformcular - Kuzeydoğu Tayland'da Köylülerin Durumu Üzerine (Reformer Gegen Rebellen - Zur Situation der Bauern im Nordosten Thailands) Institut für Asienkunde, Hamburg 1969 (Köylü Topluluklarında Ampirik Toplumsal Araştırmanın Sorunları, bölümü).

yınlanmasına izin verilmeyen, iç değerdendirmeye yara-
yan, gerçeği yansıtan sayılar. Bu yüzden istatistiklerin bir-
çoğu eğilimlere işaret edebilir, ama gelişme süreçlerinin
ayrıntılı bir analizi için gösterge oluşturmaktan uzaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi, Singman Ri hükümeti-
nin ilân ettiği gelişme hedefi, Güney Kore'nin ithal ikame-
si aracılığıyla uzun vadede büyük çaplı ithalata bağımlı-
lıktan kurtulmasını ve buna paralel olarak, yerli bir
ağır sanayi ile ekonominin kalkınması için gereken yatırı-
m mallarını ülkede üretmeyi öngörüyordu. Bu strateji üç
koşuldan dolayı başarısızlığa uğradı:

- Amerikalı ekonomik danışmanların bu stratejiyi red-
detmesi
- Bu iddialı modelin ilk kıvılcım olarak dış yardıma ba-
ğımlı olması
- İthal ikamesi politikasının yanlış oluşturulması. Çünkü
bu politika halkın kalabalık yığınlarının potansiyel tale-
bine değil, yüksek gelirli tabakaların tüketim ihtiyaçlarına
öncelik veriyordu, yani ağırlıkla lüks malların vb. ithala-
tından oluşuyordu.

Çang ve Park hükümetleri de başlangıçta buna ben-
zer bir modelle ortaya çıkmışlardı. Ancak çok geçmeden
ABD'den (ve daha sonra Japonya'dan da) gelen baskı
karşısında, kendi kendini besleyen bu gelişme programın-
dan giderek daha fazla uzaklaşmak zorunda kaldılar. Özel-
likle Park hükümeti çabucak selameti «bedeli ne olursa
olsun ihracat yapma» politikasında gördü. Amaç, ithal edi-
len hammaddelerdeki fiyat artışlarını karşılamak ve 1960'-
ların ilk yıllarındaki durgunluk döneminden sonra ülke-
nin ekonomisini yeniden canlandırmaktı.

Bu yüzden 1962 yılını izleyen dört gelişme planının
başlıca hedefleri:

- Ülkeye modern sanayileri getirmek.
- Böylece bunun gerektirdiği teknolojiyi ve teknik bilgi-
yi (Know-how) devralmak,
- Öncelikle emek ve ücret yoğun alanlarda ihracata yö-
nelik sanayileşme yoluyla işsizliği gidermek ve aynı za-

manda dış ticaret açığını kademe kademe azaltmak idi.

Bunlara iki de önemli siyasal hedef ekleniyordu:

● Ekonomik gelişmeye hız verilmesi, General Park'ın askeri hükümetine halk arasında daha büyük bir dayanak sağlayacaktı ve Kuzey Kore'deki toplumsal ve ekonomik koşulların gelişimine **alternatif bir model** işlevini görecekti.

● ABD'nin, Japonya'nın ve diğer batılı sanayi devletlerinin ekonomik girişimleri, «serbest sanayi bölgeleri»nde **sabit olarak yatırılmış** sermaye dolayısıyla, Güney Kore ile olan siyasal ittifakı sağlamlaştıracak ve böylece BM birliklerinin sürekli varlığı aracılığıyla bu yarımülke devletin savunulmasına duyulan ilgiyi artıracaktı.

Dört beş yıllık planın programları öncelikle bu açıdan görülmelidir. Bu hedefler ayrıca bu türden bir ekonomik gelişmenin gerektirdiği özel, devlet ya da uluslararası kaynaklı kredileri bulma zorunluluğuna bağlıydı. Yukarıda kısaca aktarılan temel hedefleri tehlikeye atmamak için, Kore Cumhuriyeti ister istemez ulusal gelişme hedeflerini geri plana itmeye hazır olmalıydı. Bu nedenden ötürü gelişme planları para veren ülkelerin ilgili kurumlarıyla birlikte tartışıldı ve itirazlara göre değişiklikler yapıldı.

Planlanan sanayileşme politikası açısından Birinci Beş yıllık planın (1962-1966) çekirdeği özellikle enerji şebekesinin, yolların, limanların ve demiryollarının genişletilmesi olarak değerlendiriliyordu. Ayrıca madencilğe (enerji ve kömür) ve tarımın geliştirilmesine (sanayi işçilerinin ucuz gıda maddeleriyle beslenmesi) özel ağırlık veriliyordu.

TABLO II

I. Beş yıllık planda kamu yatırımları

	Sektörler		
	I: Tarım	II. İmalat sanayi	III. Hizmetler sektörü
Devlet bütçesi	% 5,9	% 44	% 50
Devlet girişimleri			
ya da devlet iştirakları	% 25,3	% 9,7	% 65

Bu sayılar, Birinci Beşyillik Plan'ın elverişli yatırım koşullarının yerine getirilmesini hedef aldığını gösteriyor; yani yerleşik sanayinin ön hizmetleri olarak ucuz enerji temini, iyi bir taşımacılık sistemi ve sanayideki ücretleri ve dolayısıyla üretim maliyetlerini düşük tutabilmek için temel gıda maddelerinin yeterli ölçüde temini amaçlanıyordu. Elde bulunan imkânların kısıtlılığı yüzünden özellikle tarım, yine de ihmal edilmeye devam etti ve toplam yatırımlardan yalnız yaklaşık yüzde 10'luk bir pay aldı. Bu küçük dilimin de çoğunluğunu dış görünüşü etkileyici özel projeler (yeni otobanların kıyısı boyunca) oluştuyordu. Bu biçimdeki tarım sanayi teşviki, kırdaki çiftçiye pek yarar getirmiyordu ve öncelikle ihracata yönelikti.

Enerji üretimi için eldeki kaynakların ve altyapının hâlâ çok yetersiz olmasına rağmen, planda yer alan yüzde 7,1'lik GSMH artışı fazlasıyla yüzde 8,3 olarak gerçekleştirilebildi. Birinci planın en önemli toplumsal siyasal yanı, inşaat projeleriyle ve altyapının düzeltilmesiyle, çalışanların sayısının yeniden artış göstermesi ve halkın ek bir alım gücüne sahip olmasıydı. Hayat standardının yavaş yavaş yükselmesi özellikle kentlerde belirli bir ilerleme umudu doğurdu ve ekonomiyi uyuyan prensesin yüz yıllık uykusundan uyandırmış görünen Park hükümetinin saygınlığını artırdı.

İkinci Beşyillik Plan (1967-1971) GSMH'nın ortalama olarak yüzde 10 artmasını öngörüyor ve ağırlığı, Japonya ile imzalanan «İlişkilerin normale dönmesi anlaşması»na uygun olarak ihracata yönelik hafif sanayiye veriyordu (özellikle de tekstil ve kontrplâk). İkinci planın yatırımlarında lokomotif görevi gören, Vietnam savaşından elde edilen gelirler oldu: 1968 yılında Güney Kore sadece gönderdiği seçkin askerlerden oluşan iki tümen karşılığında 624 milyon dolar aldı -ülkenin tüm ihracat gelirlerinden daha büyük bir rakamdı bu.

İşsizlik oranını yaklaşık yüzde 20'den yüzde 5'e indirmek amacıyla istihdam yaratma programları da düşünülmüştü (örneğin sulama tesislerinin genişletilmesi ve geniş

kapsamlı ağaçlandırma çalışmaları). Son derece düşük ücretler sayesinde Güney Kore kısa zamanda, büyük sermaye gerektirmeden üretilebilecek emekyoğun ürünlerin önde gelen ihracatçılarından biri oldu. Ancak belirli ürünlerin ihracatına dayanılması ve bu ürünlerin içerdiği aşırı ithalat oranı nedeniyle, Güney Kore ekonomisi aynı zamanda dünya pazarına daha fazla bağımlı hale geldi. Üstelik bu sektörlerin daha fazla genişletilmesine, sanayileşmiş ülkelerin artan ithalat kısıtlamaları engeldi. Pamuk, kimyasal ham maddeler, çelik ve kereste büyük miktarlarda ithal edilmek zorundaydı, buna karşılık elde sağlam bir pazar yoktu. Yine de genelde planda öngörülen hedeflerin ötesine gidildi, gerçek GSMH 1967 ile 1971 yılları arasında ortalama olarak yılda yüzde 10,5 büyüdü. Böylelikle Güney Kore ekonomisi Tayland ve Filipinler'den çok daha hızlı büyüdü, bu büyüme oranı Japonya ve Tayvan'inkine boy ölçüşebilirdi.

Güney Kore'de «ekonomi tutkusunun» aniden patlak verişinde Güney Kore'nin ülkedışında kazandığı kredi ve yatırım itibarının yanı sıra, plan hedeflerinin elde edilmesi için harcanan iç politika çabalarının ve bunların devletçe sürekli propagandasının yapılması da belirleyici bir rol oynadı:

«Nihayet, artık sadece tek bir önemli sorun vardı: ekonomik durumun nasıl düzeltilebileceği. Mesruluk kazanmak durumundaki yeni hükümet bunu görerek, ekonomik gelişmeyi ana hedef olarak seçen bir siyasal stratejiye başvurdu.» (41)

Üçüncü Beşyillik Plan'ın (1972-1976) merkezinde, o zamana kadar tek yönlü gelişmiş olan ihracat yapısının çok yönlüleştirilmesi yer alıyordu, özellikle de gemi inşası, kimya ve elektronik sanayilerinin genişletilmesi ve o zamana kadarki ihracat mallarının kalitesinin ve rekâbet gücünün

---

41) Alıntılanan: P. W. Kuznets: Kore Cumhuriyetinde Ekonomik Büyüme ve Yapı (Economic Growth and Structure in the Republic of Korea) Londra, 1977, sayfa: 49.

genel olarak artırılması öngörülüyordu. Yıllık büyüme oranı aslında ortalama olarak yüzde 8,6 olacaktı, ancak elverişli ekonomik gelişme sonucunda daha yüksek öngörülerle yüzde 9,3 olarak saptandı. Petrol fiyatlarına yapılan zamların dünya çapında yol açtığı uyum gösterme krizi sırasında yaşanan iki görece kötü yıldan sonra, GSMH 1976 yılında yüzde 15,2 ile uluslararası bir büyüme rekoru kırdı. Bunun yanı sıra imalat sanayisine özellikle de tekstil alanı için yeterince suni iplik, PVC ve sentetik ürünler sağlamak amacıyla hammadde sanayisinin genişletilmesine hız verildi. Devlet kredileriyle Pusan ve İncong'da çelik tesisleri, Ulsan ve Yosu'da petrol rafinerileri ve petrokimya tesisleri kuruldu.

Konut koşullarının düzeltilmesi ve kent ve kırsal hane gelirleri arasında bulunan ve son yıllarda olağanüstü artmış olan eşitsizliklerin aşılması da Üçüncü Beşyılık Plan'ın önemli hedefleri arasındaydı. Her türlü planlama ve kredi tahsisinde ihracatın artırılması öncelik taşıdığı için, sosyal altyapı kuruluşları, konut inşaatı sektörü ve sağlık hizmetleri, önceki gelişme plânlarında da olduğu gibi planlamacıların üvey evladı olmaya devam etti.

İlk üç beşyılık planının sonuçlarını ve yapısal değişikliklerini toparlarsak, şunlar söylenebilir:

•Yıllık ortalama yüzde 10'luk bir büyüme hızıyla (Güney Kore'de) GSMH son onbeş yıl içinde 2,3 milyar dolardan 31,5 milyar dolara çıktı. Yarım nesillik bir süre içinde bir köylüler ülkesi, adı dünya ticaret istatistiğinde ilk 20 devlet arasında geçen bir sanayi devleti haline geldi. Tarım, ormancılık ve balıkçılık alanlarında 1962-1977 döneminde yıllık büyüme sadece yüzde 4,2 iken, sanayi kesimi ortalama olarak yüzde 17,6, altyapı ve hizmetler sektörü yaklaşık yüzde 10 oranında büyüdü. Aynı zamanda ekonomide belirgin bir yapı değişimi gerçekleşti. Gayrisafi milli hasılda sanayi üretiminin payı yüzde 17'den yüzde 30'un üzerine çıkarken, tarım ve balıkçılığınki yüzde 37'den yüzde 24'e düştü. Sanayi kesiminde gelişmenin ağırlığı görülür biçimde kimya ve ağır sanayideydi, bu iki sektör

bu arada sanayi üretiminin yüzde 42'sini oluşturur hale geldi. İstihdam yapısındaki değişiklikler de buna uygun oldu. Artık Korelilerin sadece yaklaşık yüzde 40'ı tarım kesiminde çalışıyor. 15 yıl önce bu oran henüz yüzde 60'ın üzerindeydi. Sanayideki işgücü oranı yüzde 9'dan 22'ye çıktı.» (42)

Dördüncü Beşyılık Plan (1977-1981) GSMH'da yüzde 9,2'lik bir gerçek artış, yeni bir ihracat artışı ve dış ticaret açığının giderilmesini öngörüyordu. İşsizlerin sayısı da dış ülkelerden gelecek yeni siparişlerle ve inşaat projeleriyle yüzde 3,8'e düşürülmek isteniyordu. Önceki beşyılık planlarda tarım kesiminde öngörülen plan hedeflerine ulaşamamış olduğundan, ülkenin temel gıda maddeleri açısından kendi kendine yeterliliğini sağlamak amacıyla, bu defa tarımda üretkenlik artırılacaktı. Bunun ötesinde artık, iç sermaye birikiminin ana kaynağı olarak tarım, tükenmiş durumda. Çünkü 1965 yılından bu yana sağlanan süper büyüme, ancak tarımsal ürün fazlasının ve tarımsal işgücünün, aşırı ölçüde başka kesimlere aktarılmasıyla mümkün olmuştu. Ayrıca Dördüncü Beşyılık Planda görülen iyimserlik, fiili ihracat gelirlerine, alıcı ülkelerin ithalat sınırlamalarına ve özellikle de dünya ekonomisinin geneldeki gelişimine fazlasıyla bağımlıydı. 1977 yılında gerçek büyüme oranı henüz 10,3 ve 1978'de henüz 10,5 iken 1979 yılında büyüme hızının revize edilmesi gerekmiş ve planda öngörülen yüzde 9 yerine 7,1 olarak gerçekleşmişti. Resmi tahminlere göre 1980 yılı için büyüme hızı yüzde 5'ten az olacak, ilk altı ayda — 1,9 ile sıfırın altında bir bilanço görüldü. Büyüme hızında görülen bu yavaşlama karşısında, planın iddialı hedeflerinin yüklü ek dış krediler olmadan finanse edilmesi pek mümkün değil. Güney Kore'de ekim 1979 ile 1980 yazı arasındaki siyasal huzursuzluklar bu ekonomik gelişimi toplumsal düzeyde de yansıtıyor.

---

42) Alıntılanan: **FRANKFURTER ALLGEMEİNE ZEITUNG**, 8.Ocak,1979, sayfa: 8.

Büyümeyi engelleyen başlıca etkenler, içteki istikrar-sız durum (ekonomik ve siyasal değişiklikler arasındaki karşılıklı ilişki), yüksek enflasyon, hammadde teminindeki güçlükler, ülkedeki vasıflı işçi sıkıntısı (birçok vasıflı işçi dış ülkelerde çalışıyor), emeğin yeniden üretimi için zorunlu olan ücret artışları yüzünden rekâbet gücünün gerilemesi, Çin Halk Cumhuriyeti ve Filipinler gibi başka «ucuzcu ülkelerin» rekâbeti, özellikle de Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın artan korumacı önlemleri oldu. Bu nedenlerden ötürü de Güney Koreli planlamacılar son zamanlarda giderek «hızlı büyüme» stratejilerin propagandasını yapmaktan vaz geçtiler ve aniden, yeniden ülkenin ekonomik temelinin geniş kapsamlı gelişimine (derinlik yapısı) bağlı «dengeli büyüme»nin avantajlarını keşfet-verdiler. Ama öte yandan da dış kredilerin yardımıyla sürekli ihracat büyümesi yönündeki zorlama Güney Kore ekonomisinde öyle yerleşiktir ki, bundan vaz geçmek büyük yapı değişikliği harcamaları gerektirecektir ve böyle bir iş için uluslararası mali kaynaklar bulunmuyor.

1962 yılından bu yana hazırlanan dört gelişme planının yakından incelenmesi halinde görülecektir ki, öncelikli gelişme hedefleri tümüyle sanayi ürünlerinin ihracatının artırılmasına bağlı olarak saptanmıştır: Önce ihracat sanayileşmesinin önkoşulları (enerji şebekesi ve altyapı) yaratıldı, sonra görece küçük bir sermaye gerektiren hafif sanayi kuruldu ve nihayet ihracat ürünleri daha fazla sermaye kullanımı ve ek teknoloji ithal edilerek çeşitlendirildi. Bu özgün gelişme yolu ve amaçlanan yüksek gelişme hızı, sermaye ve kaynak sıkıntısı ile birleşince, tarımın, sosyal hizmetlerin ve araştırmanın ihmali neredeyse «modernleşme»nin bir şartı haline getirdi; hepsi birden de ekonomik yapıdaki eski çarpıklığı daha da güçlendirdi. Nitekim gelişme planlarının ağırlık konuları ve hedefleri neredeyse «otomatik» olarak, önemli sorunlara (örneğin köyden kente göç) yol açan engeller ve çelişkiler yarattı. Planlamanın açıkça görünen bir çelişkisi, Dördüncü Beşyılık Plan'da işsizliğin azaltılması amaçlanırken, aynı zamanda

da çok daha sermaye yoğun bir üretim yapısının hedeflenmesi oldu. Yeni insan gücü yerini giderek «ucuz» makinalara bırakacaktı; bu gerçi gittikçe kızışan rekâbet yüzünden günün acil bir gereği haline geliyordu (43), ama hiç de istihdam yaratmaya katkıda bulunmuyordu. Ayrıca Güney Kore ekonomisindeki müzmin sermaye darlığı, üretici güçlerin gelişimine ancak yabancı yatırımların ya da yeni kredilerin yardımıyla gerçekleşmesine imkân veriyordu. Bu yüzden ekonomi sadece artan ölçüde dışa bağımlı olmakla kalmıyor, aynı zamanda vadesi dolan borçların geri ödenmesi ve yeniden ülke dışına çıkarılan sermaye için büyük paralar ayrılmak zorunda kalınıyordu. Üretim fazlasından elde edilen gelirlerin daha geniş bir kesim arasında yeniden dağıtılmasına pek imkân kalmıyordu, bu da toplumsal gerginlikleri iyice artırıyordu. Dolaşısıyla sektörler arası eşitsiz gelişmeye (bakınız: ileride, Güney Kore Gelişme Yolunun Özellikleri adlı bölüm), yeniden dağılım **imkânlarının** kısıtlılığı ekleniyordu: Sosyal politika açısından büyük önem taşıyan gerçek ücretlerdeki bir artış, bağımlılık ve uluslararası rekâbet nedenlerinden ötürü uygulanamıyordu, böylece sonuçta halk üretkenlik artışlarının yararlarını görmüyor, aksine hızlı büyümeye artan toplumsal eşitsizlik eşlik ediyordu. Şimdiden Güney Kore'nin gelişme politikasının temel çelişkisi kendini gösteriyor: İhracat teşvikine dayalı büyüme, şimdiye kadar halkın çoğunluğunun acil ihtiyaçlarına katkıda bulunmamıştır.

Güney Kore'nin Gelişme Yolu Sürecindeki Kesintiler Ve «Alternatifler»

Kore Cumhuriyeti'nin izlediği gelişme yolu üstünkörü bir bakışta oldukça düz bir çizgi halinde görünür ve bu durum da esas olarak devletin koordine edici ekonomik ge-

---

43) Bak. D. Long: Periferide Baskı ve Gelişme - Güney Kore (Repression and Development in the Periphery - South Korea) «Bulletin of Concerned Asian Scholars » içinde, Cilt: 9, No: 2, 1977, sayfa: 34

lişme acentası olarak oynadığı «güçlü» role ve devlet plan-lamacılarının ileri görüşlülüğüne bağlanır. Oysa sözkonu-su olan daha çok, oldukça özgür bir birikim yapısının olu-şum sürecidir ve bu süreç gerçekte bazı çatışmaları ve ro-ta değişikliklerini de içerdi, muhtemel alternatifler de bu süreç boyunca kısmen hesaba katıldı. Seul hükümetine sıkça uygulanan siyasal baskılarla ve yoğun dış nüfuz al-tında ilerleyen devletin gelişme çabalarının, ölçülebilir net sonucu, Güney Kore'nin yirmi yıldan kısa bir süre içinde azgelişmiş bir tarım ülkesinden yarı sanayileşmiş bir «eşik ülkesi»ne başarıyla dönüştürülebilmesiydi. Nitekim 1955 yılında primer (birincil) sektörün (tarım ve ormancılık) gayrisafi milli hasılaya katkısı henüz yüzde 45 iken, 1977 yılında artık sadece yüzde 16,3 idi. Aynı zaman dilimi içinde sanayi sektörünün GSMH'daki payı yüzde 7,9'dan 35,3'e yükseldi. Hizmetler sektörü yüzde 47 (1955) ile 48 (1977) arasındaki küçük bir oynamayla neredeyse de-ğişmeden kaldı. Önceleri dış yardıma neredeyse tümüyle ba-ğımlı durumdaki bir azgelişmiş ülkenin kayda değer bir büyüme hızıyla sanayileşmesi, «Güney Kore Gelişme Mo-deli»nin çekirdeğini oluşturur ve bu model savunucuları tarafından, Üçüncü Dünya'nın sanayisi geri başka devlet-lerine de tekrar tekrar tavsiye edilir.

Buna rağmen periferi kapitalizmindeki bu özgün bi-çimdeki gelişme, 1950'li yıllarda önceleri oldukça ağır ak-sak başlamış ve 1960 yılında büyüme neredeyse durmuştu (GSMH'nın yüzde 1,9'u). Gidişteki önemli seyir değişikliği ancak, sonraki ihracat sanayileşmesi döneminin gerektir-diği iç siyasal çerçeve koşullarını yaratan General Park Çung Hi liderliğindeki bir grup subayın, 1961 yılında ik-tidarı devralmasıyla gerçekleşti ancak yeni gelişme yolu, her şeyden önce ülkede bolca bulunan işgücünün kaygı-sızca kullanımına güveniyordu. En azından başlangıç aş-a-masında aynı şekilde yabancı yatırımlara fazlasıyla ba-ğımlı olan bu gelişme politikası, daha sonra 1965 yılından iti-baren, Japonya ile imzalanan ve normalleşme anlaşması denilen anlaşma ile hız kazandı. 1970 yılında «serbest sa-

nayi bölgeleri'nin oluşturulmasıyla birlikte, Güney Kore'de kurulan şirketlerin yüzde yüzünün Japonların elinde toplanmasını önleyen yasa (yerli iş adamlarının direnişine rağmen) kaldırılınca, ülkeye daha da fazla Japon sermayesi aktı. Özellikle Japonya'daki rekâbet savaşında emek ve ücret yoğun üretim süreçlerini komşu Güney Kore'ye aktarmaktan başka bir yol göremeyen, orta büyüklükteki işletmelerden geliyordu bu sermaye.

Bu gelişme aşamaları hangi toplumsal çıkarlarla bağlantılı halindeydi ya da görülebilen rota değişikliklerinin ardında hangi siyasal güçler yer alıyordu? 1949/50 yıllarında Güney Kore'de oldukça kapsamlı bir tarım reformu gerçekleştirildikten sonra, rejimin dayandığı görece küçük bir mülk sahibi sınıf, asıl olarak Singman Ri'nin tahsis ettiği ithalat kotalarından ve Amerikanın ürün fazlası yardımının ticari aracılığını yaparak kazanç sağlıyordu. Aynı yerli iş adamları grubu daha sonra bir «Ortak girişim» sanayileşmesine (Joint-Venture Industrialization) yöneldi ve içlerindeki en büyükleri son derece elverişli kredilerle devlet teşviki gören ve yabancı sermaye payı sınırlı şirket grupları kurdular. Özellikle, daha sonra girişim gruplarını genişletmek için yine yabancı sermaye kabul eden «Büyük Onikiler» bu gruba dahildi.

Güney Kore'nin bütün savaş sonrası dönemi boyunca görülen bir muhtemel gelişme alternatifi, Japon sömürgecilik döneminde yapıldığı gibi, tarımın daha fazla teşviki ve tarımda makinalaşmaya gitmek olabilirdi. Tarımsal ekim alanları görece küçük ve parçalanmış olduğundan, toprak reformu yasalarıyla toprak mülkiyetine konan sınırlar genelde bir tarımsal sanayiye kısıtladığından ve ayrıca bu türden bir kârlı tarımsal gelişme açısından iklim koşulları fazlaca elverişli olmadığından, bu politika planlama düzeyinde amaçlanmış olmasına rağmen, hiçbir zaman yeterince gayretle izlenmedi. Böyle bir yola karşı ileri sürülen en önemli itirazlar herhalde, hükümetin bu teşvik politikasından bekleyeceği rantların ve büyümeye katkının (en azından kısa vadede) düşük olması ve ABD'den

yapılan ucuz tahıl ithalatıydı. Bütün bunlar pirince devlet tarafından uygulanan düşük alım fiyatlarıyla (taban fiyatları) birleşince, tarımın gelişmesi daha baştan önlenmiş oluyordu.

Diğer bir alternatif, yani Singman Ri hükümetinin amaçlamış olduğu ve iç pazarın daha iyi değerlendirilmesiyle birarada, bağımsız bir gelişmenin temelini yaratabilecek olan, ülkenin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bir yatırım malları sanayisinin oluşturulması politikası, daha önce de belirttiğimiz gibi özellikle Güney Kore'nin siyasal ve ekonomik bağımlılığı nedeniyle mümkün olmadı. Ancak böyle bir yolun halkın temel ihtiyaçlarının karşılanması açısından uzun vadede daha başarılı olabileceğini, (yabancı ekonomik çıkarlara benzer bir bağımlılık mekanizmasının etkin olmadığı) Kuzey Kore'deki paralel gelişme göstermektedir; burada bağımsız bir ekonomik yapı bu sayede oluşabildi (44).

Bu, siyasal olarak hiç de gerçekçi görünmeyen, iki Kore devletinin birbirine ekonomik yakınlaşmasının, aslında en anlamlı gelişme politikasını oluşturacağını gösterir: Yani iki yarımülke devletinin adil değişim (mübadele) koşullarıyla birbirini tamamlayan bir mal değişimine girmesi Federal Almanya ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasındaki ticaret anlaşmasında olduğu gibi. Bütün ideolojik anlaşmazlıkların ötesinde işleyebilecek bu türden bir yumuşama ve yakınlaşma politikasını, Kuzey Kore birkaç defa önerdi ve bu politika Kore halkının genel çıkarları doğrultusundadır. Fakat yumuşama ve yakınlaşmayı Güneyin aşırı bağımlılığı ve ihracat ekonomisinden kazanç sağlayan kesim önledi. İki sistemin kademeli olarak birbirine yakınlaşmasından yana olanlar hükümet tarafından «komünist» olarak nitelendirildiler ve baskı altında kaldılar. Uzun vadede «kendi kendine yeterlik» (Self-Relience) ilkesine dayalı bölgesel ve kolektif bir politika alternatifi özellikle bu bölgedeki hızlı siyasal değişim gözönünde bu-

---

44) Bak. Song: y.a.g.y., sayfa: 20.

lundurulursa- hesaba katılmalıdır. Hele Güney Kore, tek yönlü ihracat bağımlılığı yüzünden daha büyük güçlüklerle karşılaşır ve demokratik bir hükümet bu çıkmazdan gerçekçi ve ulusal bir çıkış yolu aramak durumunda kalırsa böyle bir alternatif iyice gündeme gelecektir.

Dolayısıyla Güney Kore'nin gelişme yolundaki dönüm noktaları daima sistem içinde kaldı, çünkü alternatif güçler siyasal olarak silahlı kuvvetlerin egemenlik konumuna karşı kendi isteklerini kabul ettiremiyordu. Ancak bu demek değildir ki, muhtemel alternatifler yoktu (45).

Dış Ticaret Ve Dış Bağımlılık :

Güney Kore'nin Japonya Ve ABD ile Özel İlişkileri

Güney Kore'deki devlet planlama mercileri defalarca, gelişme stratejilerinin çoğu alanlarda «Japon örneği»ni izlediğini resmen açıkladılar. Ayrıca Güney Kore'nin 1980'li yıllarda «ikinci bir Japonya» haline geleceğini iddia ediyorlar. Ancak bu iddialar sadece kısmen doğru. Örneğin Japonya'nın sermaye birikimi Güney Kore'ninkiyle karşılaştırılırsa, Japonya'nın GSMH'sında dışticaretin payının sadece yüzde 26 olduğu, buna karşılık Güney Kore için bu oranın aynı yıl (1978) yüzde 69 olduğu görülür. 1978 yılında Güney Kore'nin tüm dışticaretinin yüzde 31'i Japonya, yüzde 27'si ABD ile gerçekleştirildi; bu da bu iki devlete olan özel bağımlılığa işaret eder. Öte yandan Japonya'nın toplam ihracatının sadece yaklaşık yüzde 3'ü ve Amerikan ihracatının yüzde 1'den azı Güney Kore'ye gidiyor. Ayrıca Güney Kore'nin enerji ihtiyacının yüzde 70'ini (1979) ve gıda maddeleri ihtiyacının yüzde 32'sini dışarıdan ithal etmesi ve ihracattan kazanılmış dövizlerle

---

45) Bak. Kore'de Demokrasi İçin Forum'un (Forum für Demokratie in Korea) 1.Mart.1979 tarihli açıklaması: «Yabancı sermayeye bağımlı, tek yanlı olarak iktisadi siyaset düzeltilmeli; iç kaynakların optimal kullanımı ve iç pazarın genişletilmesi yoluyla, halkın geçimini sağlama alacak, kendi kendine yeten bir ekonomi kurulmalıdır.» Sayfa: 3.

ödemesi gerekiyor. Bu da planlamacıların görüşüne göre, «ithal edilmiş enflasyona» yol açtı. Bundan daha ağır basan bir sorunlar öbeğini, ihracat ekonomisi için gereken hammaddelerden doğan büyük «ithalat oranı» yaratıyor. Güney Kore'nin dışticaret açığı zaten savaş sonrasında ilk yıllarında da büyükçeydi, ama son yıllarda kaygı verici boyutlara ulaştı; yani yüksek büyüme hızı yüzünden dış borçlanma da epey arttı. 1979 yılının sonunda dış borçlar 20 milyar doları aşmıştı, bunun 13 milyarını da uzun vadeli krediler oluşturunuyordu. 1980 ile 1982 arasındaki dönem için gereken krediler, resmi sayılara göre en az 17 milyarlık ek bir krediydi. Borç ödeme oranı da sürekli olarak arttı:

TABLO III

Güney Kore'nin Borç Ödeme Oranı
(İhracat gelirin oranla yüzde olarak)

1976	1977	1978	1979	1980
%11	10,7	11,9	13,5	13,8

(Kaynak: *Far Eastern Economic Review*, Yearbook 1980)

Aşağıdaki tablonun da gösterdiği gibi, Güney Kore'nin ihracatı gerçi hızla büyüdü, ancak aynı zamanda ithalat ve ödemeler dengesindeki açık da arttı.

Dış ödemeler dengesi tablosu, şimdiye kadar ihracatını artırmasına rağmen, Güney Kore'nin artık müzminleşmiş dışticaret açığını kapatabilmekten çok uzak olduğunu gösteriyor, oysa bu, tüm gelişme planlarının öncelikli bir hedefiydi.

Bu durumu, aşağıdaki grafikte izlenen «İthalat İhracat makası» daha da belirgin biçimde gösteriyor, ancak grafik sadece 1962 ile 1975 arasındaki dönemi kapsıyor.

İhracat sanayileşmesi sırasında Japonya, Güney Kore'nin en önemli ticaret ortağı haline geldi (1910 ile 1944 arasında da olduğu gibi) ve böylece 1946'dan beri Güney

TABLO IV

**Güney Kore'nin Dışticareti Ve Ödemeler Dengesi
(Milyon Amerikan doları olarak)**

Yıl	İhracat	İthalat	Dışticaret açığı
1955	18,0	341,4	—323,4
1960	32,8	343,5	—310,7
1962	54,8	390,1	—353,3
1963	86,8	497,0	—410,2
1964	120,0	364,9	—244,9
1965	175,1	463,4	—288,3
1966	250,3	716,4	—466,1
1967	320,2	996,2	—676,0
1968	455,4	1.362,9	—1.007,5
1969	622,5	1.823,6	—1.201,1
1970	835,2	1.984,0	—1.148,8
1971	1.067,6	2.394,3	—1.326,7
1972	1.624,1	2.522,0	—897,9
1973	3.225,0	4.240,3	—1.015,3
1974	4.460,4	6.851,8	—2.391,4
1975	5.081,0	7.274,5	—2.193,5
1976	7.715,0	8.773,6	—1.058,3
1977	10.046,5	10.523,1	—476,5
1978	12.710,0	14.970,0	—2.260,0

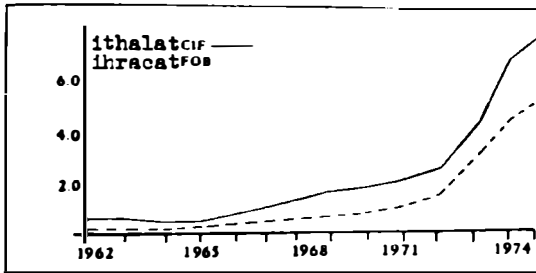
(Kaynaklar: Economic Planning Board: *Economic Survey*, ve Statistisches Bundesamt: *Laenderkurzbericht Republic Korea*, 1978)

Kore'nin ekonomik yapısı üzerinde belirleyici bir nüfuza sahip olan ABD'nin yerini aldı.

Ancak ithalat ve ihracattaki karşılıklı orantı 1965'ten itibaren giderek daha fazla Güney Kore'nin aleyhine gelişti.

Dolayısıyla Japonya 1960 ile 1977 yılları arasında Güney Kore'nin dışticaret faaliyetlerinin yaklaşık yüzde 60-70'ini denetliyordu (Japonya'nın Güney Kore'nin ithalatındaki ve ihracatındaki oranların toplamı). Buna bir de,

TABLO (Grafik) V
1962'den 1975'e İhracat Ve İthalat (milyar dolar)

(Kaynaklar: Economic Planning Board: *Major Economic Indicators*, 1961-1971, Seul, 1972 ve Bank of Korea: *Economic Statistics Yearbook*, Seul, 1976)

bu ticaretin büyük bir bölümünün Japon şirketlerinin Güney Kore'deki altkuruluşları (ya da yüksek oranda Japon sermayesi içeren girişimler) ile anaülkedeki şirket merkezleri arasındaki transferlerden oluşması ekleniyordu. Bu transferler vergi kolaylıklarının ve piyasa denetiminin yanı sıra, transfer fiyatları (Transfer Pricing) avantajını da sunuyordu. Dahası Güney Kore'de yatırım yapan Japon şirketlerinin birçoğu görece küçük yatırım miktarlarına sahip (ortalama olarak yalnızca 60.000 dolar) küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdi. Bunlar, ana ülkelerindeki

TABLO VI

**Güney Kore'nin Japonya İle İthalat-İhracat Bilançosu
(yüzde olarak)**

	1960	1965	1968	1969	1970	1977
Japonya'ya yapılan ihracat	36,7	23,6	22,3	21,5	27,4	21,4
Japonya'dan yapılan ithalat	29,1	38,9	41,0	42,1	41,7	26,3

dev kuruluşların baskısına dayanabilmek amacıyla, üretimlerinin bazı bölümlerini Güney Kore'ye kaydırıyorlardı. Yabancı şirketlerin toplam yatırım miktarı, 1976 yılında yaklaşık 1 milyar Amerikan doları dolayındaydı. Bunun yüzde 66'sı Japonya'dan, yüzde 18'i ABD'den ve yüzde 16'sı diğer ülkelerden geliyordu (47). 1962 ile 1975 arasındaki zaman diliminde Güney Kore'de gerçekleşen yabancı özel yatırımların yüzde 65,5'i Japonya'dan, tüm ekonomik kredilerin yüzde 83,5'i ABD'den geliyordu. İki ülke birlikte tüm yabancı yatırım ve kredilerin yüzde 83,9'unu sağlıyordu (48)..

Teknoloji ve denizaşırı pazar ilişkilerinde Japonya'nın sahip olduğu büyük nüfuzun karakteristik bir örneği, tekstil kolundadır.

«On tekstil üretim tesisinden dokuzunun Japonya'dan geldiği bir gerçektir. Tekstil imalatında kullanılan hammaddelerin nereden geldiğini belirtmek bile gereksizdir... Halen Kore'nin Japonya'dan yaptığı ithalatın arslan payını, Kore'nin ihracat hamlesi için hayati önem taşıyan yarımamul hammaddeler oluşturuyor.» (49)

Japonya ile Güney Kore arasındaki eşitsiz ticaret ilişkileri büyüyen ticaret açığına da yansıyor. Bu arada Japonya'nın kendisinin de pek az hammaddeye sahip olduğu ve bunların bu nedenle sadece Japonya üzerinden Güney Kore'ye ithal edildiği belirtilmelidir - çok kere bir muhasebe işleminden ibarettir bu.

Güney Kore'de çıkan Sin-Dong-A gazetesinde yayınlanan bir incelemeye göre, 1976 yılında Güney Kore'de gerçekleştirilen tüm yabancı projelerin yüzde 81'i Japon şirketlerindir: Japon şirketleri, Güney Kore tarım ve balıkçılığının yüzde 1,6'sını, sanayi ve madenciliğinin yüzde 76,3'ünü ve yabancı yatırımlara açık alanlardaki üçüncü sektörün (hizmetler) yüzde 22,1'ini denetliyordu. Dördün-

---

47) Bak. Brerdenstein, y.a.g.y., s. 14.

48) Bak. Long, y.a.g.y. sayfa: 30

49) The Korean Herald, 1.Eylül.1978

TABLO VII

**Güney Kore İle Japonya Arasındaki Ödemeler Dengesi
açığı (milyon dolar)**

Yıl	İhracat	İthalat	Açık
1966	66	294	228
1967	85	443	358
1968	100	624	524
1969	133	754	621
1970	243	809	575
1971	262	954	692
1972	408	1.031	623
1973	1.242	1.727	485
1974	1.380	2.621	1.241
1975	1.293	2.434	1.141
1976	1.802	3.099	1.778
1977	2.148	3.926	1.778
Toplam	10.439	21.836	11397

cü Beşyıllık Planın uygulanması için 1 milyar dolarlık bir kuruluş sermayesiyle oluşturulan **Korean Industrial Development Corporation** (KIDC Kore Sanayi Kalkınma Ortaklığı)'nın yüzde 51 hissesi Güney Kore hükümetine yüzde 49'u ise Japonya'ya ait. Ama Güney Kore'nin hissesinin yarıdan fazlası dış kredilerle finanse edildiğinden, planın önceliklerinin saptanmasında Kore Cumhuriyeti'nin gerçek nüfuzu çok daha küçük, 1965 ile 1975 yılları arasında devlet kredileri, ticaret kredileri ve dolaysız yatırım olarak 2,2 milyar dolar tutarında Japon sermayesi Güney Kore'ye aktı (58).

Kuşkusuz bu denli yüksek bir yabancı sermaye oranının devlet planlamasının gelişme politikası alanındaki hareket serbestliğini etkiler ve bu, kamu ekonomisi için bazı yükler anlamına gelir. **New Asia News** dergisine göre yabancı şirketler sadece 1975 yılının ocağı ile eylülü ara-

50) Sayıları veren Noumoff, y.a.g.y., sayfa: 3.

sındaki süre içinde, Güney Kore'den toplam 300 milyon dolar kâr transfer ettiler; bu Güney Kore'de 1962 yılından beri gerçekleşen yabancı yatırım miktarının yüzde 40'ına eşittir. Aynı zaman diliminde sadece Amerikan Gulf Oil (ve Caltex) şirketleri o zamana kadarki toplam yatırım miktarının yüzde 52'si (ve yüzde 67'si) oranında kârı geri akıtmıştı. Aynı şekilde tüm yabancı şirketlerin yeniden dışarıya akıttığı sermaye, ilk baştaki yatırım miktarına oranla büyük sıçramalarla arttı: 1973: %8, 1974: % 16,5, 1975: % 38,9 ve 1976: % 44,1.

1978 yılında yeni açılacak kredi ve borçların 2 milyar dolar dolayında olması beklenirken, Ekonomik Kalkınma Dairesi'nin sayılarına göre Güney Kore'nin ödemesi gereken faiz ve anapara miktarı 1,8 milyar dolardı. Kısaca: yeni yatırımlar için sağlanan paranın yüzde 90'ı, üretim tesislerinin modernleştirilmesi yerine eski borçların geri ödenmesinde kullanılmak zorundaydı (51).

Yabancı şirketlerle Park Çung Hi hükümeti arasındaki iyi ilişkilerin ne kadar önemli olduğu, Güney Kore'nin içpolitikası üzerinde aynı ölçüde büyük nüfuza sahip olan Amerikan petrol şirketleri örneğinde görülebilir. Güney Kore'nin oldukça büyük kömür rezervlerine (yaklaşık 1,5 milyar ton) sahip olmasına (ama kendi petrolünün bulunmamasına) rağmen, petrol şirketlerinin siyasal nüfuzu (ve o sırada petrolün görece ucuz olan ithal fiyatları) nedeniyle ülkenin enerji politikası kömürden petrole çevrildi. O zamandan buyana ham petrol ithalatı, ortalama olarak ithalata ödenen dövizin yüzde 20'sini tüketiyor (1976'da 1,6 milyar dolar). Gulf Oil şirketi yönetiminin daha sonra ABD Kongresi'nin bir oturumunda kamuoyuna itiraf etmek zorunda kaldığı gibi, Park hükümeti çokuluslu şirketlere petrokimya sanayisinin kuruluşunda tekel konumu vaad ettiği için 1967 ve 1971 seçimlerinde 4 milyon dolardan fazla destek almıştı. Park hükümeti bu «seçim kampanyası bağışları» sonucunda, daha önceden

---

51) Naumoff, y.a.g.y.

planlandığı gibi devlet rafinerileri kurmaktan vaz geçti ve onun yerine Ortak-Girişimler adı verilen kuruluşlar yoluyla ABD şirketlerinin Güney Kore'nin petrol sektörünü satın almadan perakende fiyatlarının oluşumuna varana dek belirlemesine imkân tanındı. 1980 yılında Güney Kore, ülkede tüketilen enerjinin yüzde 80'ini ithal etmek zorunda kaldı ve petrol toplam enerji tüketiminin yüzde 61'ini oluşturdu. 1979 yılında sadece petrole ödenen döviz 3 milyar dolardan fazlaydı ve ölen Başbakan Yardımcısı ve Planlama Bakanı Li Han Bin'in bazı açıklamalarına göre 1980'de 6 milyar doları bulacaktı; bu miktarın dış kredilerle dengelenmesi gerekiyordu (52).

Japonların ve Amerikalıların Güney Kore pazarının kârlı alanlarına nüfuz edişine ilişkin bu birkaç örnek, ekonomik gelişme planlamasının siyasal baskı ve ekonomik bağımlılık yüzünden temeli itibarıyla giderek açıkça yabancı sermaye çıkarlarının bir aracına dönüştüğünü gösteriyor.

Özellikle büyük dış borçlanma ve sanayinin sermaye bağımlılığı, sonuçta halkın çoğunluğunun çıkarlarının aleyhine işleyen bir kaldıraç oluşturdu, bu kaldıraçla Güney Kore hükümetinden sürekli yeni yeni tavizler koparıldı. Bu «borç tuzağı» (53), aynı zamanda devletin karan almadaki bağımsızlığını azalttı. İhracat kesimindeki sınıf fraksiyonları böylece, yabancı ekonomik çıkarların önemli «köprübaşları» haline geldiler. Bu fraksiyonlar için nihayet yalnız, Güney Kore'nin «ucuz» işgücü potansiyelinin kârlı bir şekilde değerlendirilmesi sözkonusuydu. Başlatılan gelişme dinamiğinin uzun vadedeki ömrü onları ilgilendirmiyordu, ülkenin özel ulusal çıkarlarını da herhangi bir tarzda hesaba katmıyorlardı.

Ekonomik alandaki bu gelişim sonucunda, ekonomik

---

52) Bak: FEER, 30 Mayıs 1980, sayfa: 51

53) Bak. C. Payer: Borç Tuzağı - IMF ve Üçüncü Dünya (The Debt Trap - The IMF and the Third World) Penguin Harmondsworth, 1974.

gelişmenin koordinasyonu işlevini üstlenen devlet, giderek **ulusal olmaktan çıkarıldı** (yeni bağımlılık yapılarının oluşması) ve aynı zamanda devletin siyasal kararları giderek artan ölçüde, dünya çapındaki işbölümünün ve ona eşlik eden uluslararası sermaye hareketlerinin çok daha güçlü mekanizmaları tarafından belirlenmeye başladı. Bu yüzden bu özgün (periferi-kapitalist) birikim modeli çerçevesi içinde, ekonomik ve siyasal bağımlılık karşılıklı olarak birbirinin önkoşuludur. Bu şekilde gerçi yabancı sermaye yatırımlarının yardımıyla kayda değer bir makro ekonomik büyüme elde ediliyor ama, bu büyüme gelirler alanındaki gelişmelerin ve Güney Kore'nin işçi ve köylülerinin çoğunluğunun genel sosyal durumlarından da anlaşılacağı gibi, sadece emekleriyle üretim sürecini mümkün kılan küçük bir kesime yarar sağlıyor. Bu türden tek yanlı bağımlılık yapıları, eşitsiz dışticaret, ekonominin üretim yapısının dıştan belirlenmesi ve (siyasal idari sistemin radikal bir değişimi olmadan, kamu ekonomisinin kendi kendine kurtulamayacağı) Güney Kore örneğinde özellikle belirgin olarak görülebilen «borç tuzakı» ile kalıplaştırılıyor.

Bir Büyüme Ekonomisinde Gelir Dağılımı Ve «Kollektif Tüketim»

Güney Kore hakkındaki araştırmaların çoğunda bu ülkedeki gelişme, sadece hızlı bir toplumsal dönüşümün ve üretim güçlerinin hızlı gelişmesinin örneği olarak değil, aynı zamanda Gayrisafi Milli Hasıla artışının görece başarılı bir dağılımının da örneği olarak gösterilir. Amerikalı gelecekbilimcisi Herman Kahn, 1978 eylülünde Güney Kore'yi ziyareti sırasında bu ülkeyi İsveç'le bile karşılaştırdı (54). Bu yargılar doğruysa, bu demektir ki «süper büyüme»nin alışlagelen sonuçları -yani GSMH artarken, gelirlerdeki eşitsizliğin de artması- bu defa, başka gelişmekte olan ülkelerde olduğu kadar belirgin şekilde ortaya

---

54) Bak. : Herman Kahn'ın 1978 Ekim'inde Seul'daki demeçleri.

çıkamamıştır, ya da bu süreç içinde devlet dengeleyici bir rol oynamıştır.

Ancak bu makro araştırmaların sonuçlarını Güney Kore'deki sosyal gerçeklerle, halkın çoğunluğunun «gündelik hayatı» ile karşılaştırdığımızda kuşkulanmamak elde değil, hem de sadece resmi olarak yayınlanmış sayılardan değil (bakınız yukarıdaki bölümler), araştırmaların başlangıç varsayımlarından ve kullanılan yöntemlerden de kuşkulanmak gerekiyor. Kaldı ki, herşeyden önce şu nokta hemen göze çarpıyor: «Güney Kore'de gelir dağılımı» gibi konuları ele alan araştırmacıların büyük bir bölümü, bir zamanlar bu ülkede hükümetin danışmanı olarak görev yapmışlardır (birçok sayıyı bu sayede elde etmişlerdir) ve bu yüzden bu yazarların planlamasına bizzat katıldıkları gelişme modelinin «toplumsal inandırıcılığı»nı kanıtlamakta çıkarları vardır (55). Aynı yazarlar gerçi sık sık, sayıların yetersizliğinden söz ediyorlar, ancak yine de son derece kesin yargılara varıyorlar. Araştırmalar çoğunlukla sadece elde bulunan ulusal ortalama değerleri kullanıyor ve vardıkları sonuçlar kuşku verici oluyor, çünkü yöntemsel sorunlardan «dağılımı» tekil örnekler kullanarak aşmak yerine, vurgulamakla yetiniyorlar. Buna karşılık Güney Kore gelişme modelini değerlendirirken, son zamanlarda giderek artan kilise ya da başka uluslararası hayır kuruluşları gibi bağımsız örgütlerin araştırmaları dikkate alındığında, sonuçlar oldukça farklı görünüyor. Bu araştırma çerçevesinde bu konuya ilişkin ancak açıklayıcı birkaç örnek verilmekle yetinilecektir, çünkü büyümenin «toplumsal bedeli» (bakınız ilerideki bölümler), bu araştırmanın asıl konusu değildir.

Güney Kore'nin resmi istatistikleri genelde, tarımla uğraşan hanelerin aylık gelirlerini kentli ücretli aileleriyle karşılaştırıyor. Oysa köydeki haneler ortalama olarak kentteki hanelerden daha kalabalıktır (5, 6'ya 5,2) ve çalışan üyeleri daha fazladır (2,9'a 1,3 kişi). Bu farklar

---

55) Bu gruba Irma Adelman ve Paul Kuznets de dahildir.

toplam içinde birbirlerini dengelemiyor, ek bir farklılığa işaret ediyorlar. Yine de gelir dağılımı hakkında elimizde bulunan sayıları karşılaştırmaya çalıştığımızda, bir dizi yeni tutarsızlıklar görüyoruz. Bunlara sosyal bilimciler gerçi dikkat çekiyor, ancak ender olarak değerlendirmelerine katıyorlar. Örneğin D. C. Rao Dünya Bankası için hazırladığı bir incelemede şunları yazıyor:

«Ancak belirtmeliyiz ki, tabloda (...) temel alınan sayısal veriler (kırsal ve kentsel gelir düzeyleri arasındaki oranlar) bir dizi hatayı içeriyor. Bir kere, gelirlerin saptanma yöntemi ve iki istatistiğin kapsadığı taban yetersizdir (sayılar Ekonomik Planlama Dairesine ve Tarım ve Balıkçılık Bakanlığına aittir.) Kentsel veriler gelir sahiplerinin bütünlüğü yerine daha çok ücretli ve maaşlılara ilişkindir ve belirlenmiş azami gelir düzeyinin üzerinde para kazananları hesaba katmıyor; kırsal veriler ise gelirleri, stoklanmış ürünlerin değişik zamanlardaki piyasa değerlerine göre hesaplanıyor ve bu yüzden stoklardaki tahılın fiyatlarının attığı dönemlerde kırsal gelirleri yükselmiş gibi gösteriyor (aynen böyle!). Ayrıca: karşılaştırma nominal gelirlere ilişkin olduğundan (aynen böyle!) enflasyonun etkileri dikkate alınmıyor; belirlemelerimize göre kırsal geçim endeksleri geçtiğimiz yıllarda kenttekinden daha hızlı yükseldi (son iki yılda yüzde 36, buna karşılık kentteki tüketici fiyatları yüzde 25 arttı!).

Böylece karşılaştırmanın gösterdiği eğilim çarpıtılıyor, son yıllarda kırsal gelirlerde görülen gerçek artış, kentlilerinkine oranla abartılıyor.» (56)

Ayrıca yazarların çoğu da Güney Kore'de dengeli bir gelir dağılımı temelinin büyüme döneminden çok daha önce, yani özellikle tarım reformuyla yaratılmış olduğuna dikkat çekiyor.

«Son onbeş yıllık süre içinde büyümeden elde edilen refahın dağılımını incelerken, Kore'de büyümeden el-

---

56) D. C. Rao: Kore Cumhuriyetinde Ekonomik Büyüme ve Adalet (Economic Growth and Equity in the Republic of Korea), World Development 6, 1978, s. 388 (Vurgulamalar yazarına aittir.)

de edilen ek gelir dağılımının dengeli oluşunda, hızlı sanayi büyümesi döneminden önce ve eğitimin yaygınlaştırılması sırasında, *mülkiyet* alanındaki eşitsizliklerin azaltılmasının payı hatırlanmalıdır.» (57)

Yazarların birçoğu -Asya'nın diğer az gelişmiş ülkelerinden farklı olarak— Güney Kore'de (henüz), «mutlak yoksulluğun» yaygınlaşmasından söz edilemeyeceği görüşü üzerinde birleşirken, sayılar yine de gelirlerin görece eşitsizliğinin arttığını gösteriyor. Belki de «kötüye gidiş» sadece bir zaman meselesi.

Örneğin 1973 yılında köydeki hanelerin yüzde 38'i, resmi olarak saptanmış asgari kalori miktarını alamıyordu (resmi asgari beslenme düzeyi: günde 2 bin kalori) (58). İlgi çekici diğer bir gösterge, gerçek gelirlerin arttığından söz edilmesine rağmen, sanayileşme dönemi sırasında köylü hanelerinin tüketimine ayrılan pirinç ve tahıl miktarının azaldığı görülüyor (59).

Kırsal kesimin ve kentlilerin gelirlerindeki değişimi karşılaştırsak, iki kesimin gelirlerinin 1978'e kadar birbirine yaklaştığını görürüz (yaklaşık yüzde 90'a kadar). Ancak gerçek değerler açısından bu, kentteki düşük gelirli kesimin gelirlerinin, tarımsal alandaki kesime göre azalmış olduğundan başka hiçbir anlam taşımaz. Hele bazı sektörlerde asgari geçim düzeyine inmiş durumda. Öte yanda ise Güney Kore'de yayınlanan *Kiyung-Hiyang Şinmun* gazetesine (16 kasım 1977) göre halkın yüzde 0,3'ü ulusal gelirin yüzde 43,1'ini alıyor ve yılda kişi başına 110 bin marktan (9,5 milyon lira) fazla kazanıyor. * Hükü-

---

57) Y.a.g.y., sayfa: 383.

58) E. Lee: *Egaliter Köylü Tarımı ve Kırsal Gelişme Güney Kore Vakası* (Egalitarian Peasant Farming and Rural Development - The case of South Korea), İLO Working Papers, Genf, 1978, sayfa: 24

59) Y.a.g.y. sayfa: 24

(*) Parantez içindeki Türk lirası karşılıkları okuyucuya kolaylık olsun diye çevirmen tarafından eklenmiştir. (Nisan 1983'deki kura göre).

metten bağımsız olarak elde edilen bu sayılar yine gayet belirgin biçimde Kore Gelişme Enstitüsü (KDI) tarafından yayınlanan resmi sayılardan ayrılıyor. KDI'nin sayılarına göre halkın yüzde 5'i toplam gelirlerin yaklaşık yüzde 16'sını paylaşıyor (60).

Gelir piramidinin ayrıntılarına inince, 1977 yılında Güney Kore'deki gelir sahibi kişilerin yüzde 77'sinin elde ettiği 400 marktan (74.400 lira) aşağı gelirler, hükümet tarafından vergilendirme için çok düşük bulunduğu için bu kesimin hiç gelir vergisi ödemediği görülür (61).

Güney Kore Planlama Bakanlığı'nın verdiği sayılara göre 1975 yılında ücretlilerin yüzde 85'i hükümetin sağladığı asgari geçim düzeyinin altında bir hayat sürdürüyordu (62).

«Koreli işçiler ortalama olarak günde on saat çalışır. Ortalama ücret erkekler için ayda 470 mark (40, 400 lira) kadınlar için 195 marktır (18.800 lira) (1977). Bir ankete göre tekstil sanayisinde çalışan kadın işçilerin yüzde 90'ı, 160 marktan (13.800 liradan) az ücret alıyor. Birçoğunun öğle paydosu sadece yarım saat ve ayda ancak tek bir pazar günü izin yapabiliyor. Sanayiciler -hükümetin de teşvikiyle- bağımsız sendikaların oluşmasını «uçan ekipler» halinde şiddete başvurarak önleyen özel fedai birlikleri görevlendirdi. Yüzde 30 düzeyindeki resmi ücret zammı işçilerin sadece azınlıkta kalan bir kesimini etkiliyor. İşçilerin çoğunluğunun aldığı zamlar enflasyon oranının altında kalıyor. Enflasyon oranı bağımsız enstitülerce yüzde 25 olarak tahmin ediliyor. Gerçek değeri itibarıyla azalan ücretlerle ödenmesi gereken kiralar ve alınması gereken sebze ve etin fiyatları ise Almanya'nın fiyatlarıyla boy ölçüşebilir.» (63)

---

60) M. Ell: Kore Cumhuriyeti'nin İktisadi Gelişme Perspektifleri (Wirtschaftliche Entwicklungsperspektiven der Republik Korea), Institut für Asienkunde Yayınları No. 109, Hamburg, 1980, sayfa 130.

61) Dong - Günlük Gazete 26 Ağustos 1978

62) Y.a.g.y.

63) FRANKFURTER RUNDSCHAU, 27.Şubat.1978

Sanayi kesiminde ücretler biraz daha yüksek. Hükümetten bağımsız kaynaklara göre 1977/78'de sanayideki bir erkek işçinin ortalama aylık ücreti yaklaşık 608 mark (52.300 lira) düzeyindeydi, kadın işçiler ise ortalama olarak 260 mark (22.400 lira) alıyordu. (Küçük ve hafif sanayi dallarındaki ücretlilerin yüzde 80'i kadın). Ülkede ortalama aylık gelir sadece 470 mark (40.400 lira) (erkek işçiler için) ve 195 mark (16.800 lira) (kadın işçiler için) olduğu halde, aynı yıl için işçi başına aylık geçim masraflarının 687 mark (59.000) lira düzeyinde olduğu belirtiliyordu (64). Gelirlerdeki bu kötüye gidiş, halk arasında kaynayan bir huzursuzluğa ve şiddetli grevlere yol açtı. Uzun bir süre boyunca üretim artışları ile ücret zamları arasındaki orantı üçe bir kaldı. Ancak toplumsal durum karşısında bu fark daha fazla korunamaz, bu da Güney Kore'nin «en ucuz emek ülkesi» olarak rekabet gücünü azaltacaktır.

Gelir dağılımına ilişkin sayıların ardındaki bu geriplan karşısında, Irma Adelman, S. Robinson ya da Paul Kuznetz gibi Güney Kore'nin eski ekonomik danışmanlarının Kore Cumhuriyeti'ndeki gelir dağılımı konusundaki araştırmalarında, bu ülkeyi, başka gelişmekte olan ülkeler için bir «model» olarak nitelendirmiş olmalarını anlamak güçtür (65). Bu iyimser bakış açısını ancak belirli bir ideolojik açıdan açıklamak mümkün özellikle de yazarların ülkedeki gerçek üretim ve sömürü koşulları konusunda (dünyanın en uzun işgünü, sendikalara baskılar, çiftçilerin borçlanması vb.) tek söz etmemiş olmasından dolayı (66).

Ayrıca devletin şimdiye kadar ulusal gelirin daha adil bir dağılımı için ağırlığını pek kullanmamış olduğu, aksine tüm baskı gücünü, ihracat sanayisinin rekabet gücünü

---

64) FRANKFURTER RUNDSCHAU, 9.Şubat.1979

65) J. Adelman ve S. Robinson Kalkınan Ülkelerde Gelir Dağılımı Siyaseti (Income Distribution Policy in Developing Countries) Stanford 1978.

66) Song, y.a.g.y. sayfa 59, Dipnot: 25.

ne zarar vermemek amacıyla, ücretleri düşük tutmakta kullandığı yargısı doğrulanmıştır. Sendikaların arada bir ileri sürdüğü sosyal ücret politikası talebi, «ulusal çıkarlar» adına bastırıldı ve bu isteğin savunucuları «komünist» oldukları iddiasıyla kovuşturmaya uğrayarak hapse atıldı. Geriye, ekonominin bu denli dışa bağımlı oluşu karşısında devletin elinde, sosyal ilkelere dayalı bir politika uygulama imkânının bulunup bulunmadığı sorusu kalıyor, çünkü büyük ihracat sayılarına karşılık iç pazarda gerçek değerler pek görülüyor.

Gelir dağılımında giderek artan sektörlerarası, meslekler ve erkeklerle kadınlar arasındaki eşitsizliğin yanı sıra «kollektif tüketim» imkânlarının (eğitim, tıbbi hizmetler, konut yapımı ve sosyal hizmetler) sınırlılığı, Güney Kore ekonomisinin asıl aksak yanını oluşturuyor. İhracat teşvikinin tek yönlü önceliği ve ülke dışına büyük bir sermaye akışı yüzünden bu alanları geliştirmekte kullanılabilecek pek az kaynak kalıyor. Toprak reformunun, Kore savaşının ve Japon sömürge mülklerinin yeniden paylaşılmasının dengeleyici etkisine rağmen, ekonomik büyüme döneminin başlangıcından bu yana, halkın «kollektif tüketim»e katılım imkânı yeniden görece azaldı. Dolayısıyla, üretkenlik artışlarının sosyal hizmetler alanına «otomatik» olarak yansması söz konusu olmadığından, tahsıl ve meslek eğitimi imkânlarından daha geniş bir kesimin yararlandırılması ve yeterli sağlık hizmeti sağlanabilmesi için devletçe gelir bölüşümü politikası mekanizmalarının işletilmesi gerekiyordu. Özellikle devletin sosyal politika da geniş kapsamlı önlemler uygulayabilmesinin imkânsızlığı (aksi halde bunun cezası rekabet nedenleriyle çöküş olacaktır), Güney Kore'nin gelişme yolu ile halkın hayat standardı (refah düzeyi) ya da yaşama koşulları arasındaki dolaysız bağı açıkça gösteriyor (bakınız aşağıdaki bölümler).

Örneğin 1965-1975 zaman dilimi içinde sağlık hizmetleri kesiminde yüksek ekonomik büyüme hızı ile tıbbi hizmetlerde yetersizlik birarada yürüyordu. Aşağıdaki tabloda bu durum görülüyor:

TABLO VIII

Güney Kore'de Sağlık Hizmetleri

Yıl	1965	1970	1974	1975	1976
Kaç kişiye bir doktor düştüğü	2.678	2.181	2.225	2.117	2.025

(Kaynak: *Statistisches Jahrbuch*, Laenderkurzbericht Südkorea, 1978)

Aynı zaman diliminde hızlı sanayileşme yüzünden iş kazalarının sayısı epey arttı:

TABLO IX

Güney Kore'de 1970 İle 1976 Arasında İş Kazaları

Yıl	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Kaza sayısı	37.752	44.547	46.596	59.596	70.383	81.653	95.289
Artış yüzdesi	—	%18	%4,6	%27,9	%18,1	%16,3	%16,7

(Kaynak: *The Korean Herald*, 10 Temmuz 1977)

Güney Kore'de sağlık personeli sıkıntısı korkunç boyutlarda: Kırsal kesimde ihtiyaç duyulan hemşire sayısının yüzde 80'i, hizmetlerin daha iyi olduğu kentlerde de yüzde 26'sı eksik. Yine de Güney Kore'de eğitilmiş hemşire sayısında iş bulamayan bir «fazlalık» olduğundan söz ediliyor. Nitekim 1972 yılında hastabakıcı yetiştiren okulların 6.048 mezunundan 4.528'i iş bulamadı, çünkü onlar için ne kadro vardı, ne de onlara ayrılan kaynak. Öte yanda ise Güney Kore hükümeti daha fazla döviz elde etme amacıyla «Kore Denizaşırı Kalkınma Kuruluşu»nu (KODCO) kurdu. Bu örgüt aracılığıyla 1976 yılına kadar ülke dışına 9,700'den fazla hemşire ve 519 hekim gönderildi. Bunlar ülkelerine yılda 50 milyon marktan (4 milyar 300 milyon lira) fazla döviz göndererek ödemeler dengesine katkıda bulunuyor. Bu «tıbbiyeci ihracatı» programı, ülke için

«kalkınma yardımı» olarak nitelendiriliyor, ama bu durumda «yardım» ters yönde işlediği ve ülkenin sağlık hizmetlerine ağır zarar verildiği için bir «beyin göçü» (Brain-Drain) haline geliyor (67).

Güney Kore ortalama olarak yıllık bütçesinin yalnızca yüzde 4'ünü sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine ve sosyal tesislere harcıyor. Çalışanlar için sosyal sigorta yok, faal nüfusun sadece yüzde 10'u hastalığa karşı sigortalıdır. Asgari ücret düzeyi de saptanmıyor, işsizlik ve emeklilik sigortası da yok (68).

Sosyal güvenlikteki bu yetersizlik, bu görevin bugüne kadar asıl olarak geleneksel aile ilişkilerine terk edilmiş olduğu gözönünde bulundurulursa Korelilerin çoğunun sadece istisnai durumlarda bir doktora görünmesi ve hastalandığı zaman çoğunlukla ya bir eczacıya ya da daha sık görüldüğü gibi bir üfürükçüye («mudang») gitmesinin nedeni anlaşılır. Halkın sağlık durumu da bu yüzden aynı oranda kötüdür. Sağlık Bakanlığının 1973 yılında yaptığı bir araştırmaya göre Güney Korelilerin yüzde 90'ının vücudunda parazit bulunuyor. Çok sayıda insan verem (1974'te 103 bin), 1,2 milyon kişinin cinsel hastalıkları var ve 100 binden fazlası kanser (69).

Buna bir de tıbbi tesislerin bölgesel olarak son derece eşitsiz dağılımı ekleniyor: **Dong-A-İl-Bo** gazetesinin 13 ekim 1972 tarihli bir haberine göre Güney Kore'nin ilçelerinin yarısında tek bir doktor yok. Buna karşılık pratisyen hekimlerin yüzde 81'i diş hekimlerinin yüzde 84'ü ve tüm ebelerin yüzde 89'u kentlerde çalışıyor. 12 büyük hastane nin 9'u Seul ve Pusan kentlerinde bulunuyor. Doktorların (1970'te yüzde 26,3'ü) ve bakıcıların (1970'te yüzde 37,5'i) ülkeyi terk edip ABD ya da Batı Avrupa'da çalışmaya başlaması, bu durumu daha da kötüleştiriyor (70).

---

67) Sayılar için bak. **ESG, Forum: Korea...** y.a.g.y., sayfa: 16.

68) Y.a.g.y.

69) Y.a.g.y.

70) Y.a.g.y.

Gelir dağılımındaki eşitsizliği koruyan ve artıran bir diğer etken, öğrenim görme fırsatlarındaki eşitsizliktir, çünkü daha yüksek bir okul öğrenimi gelirde artış sağlıyor. Ancak öğrenim görmeyenlerin masrafları Güney Kore'de son derece yüksektir. Eğitim alanına devlet GSMH'nın yüzde 3'ünden daha azını harcıyor. 1972 yılında ortaokul ve liselerin yüzde 41,3'ü, yüksek okulların yüzde 78,3'ü özel girişimin elindeydi. Bu yüzden eğitim aynı ölçüde pahalıdır.

Konut alanında durum daha da kötü. Sadece Seul'un çevresinde 3 milyondan fazla gecekondu sakini, son derece kötü koşullarda barınır (bunların 1 milyon kadarı güneydeki gerikalmış Çolla Namdo ilindedir). Bu baraka ev sakinlerinin çoğu, şimdi hizmetler sektöründe gündelikçi olarak geçimlerini sağlama çabasındaki eski çiftçilerdir. Resmi yayınlara göre Seul'daki tüm ailelerin yaklaşık yüzde 50'sinin kendi konutu yok, Seul'daki konutların yüzde 50'sinde kişi başına 3 metrekare yer düşüyor. Seul'daki tüm konutların en az yüzde 21'i «baraka ev» (slum) kategorisinde yer alıyor (71).

Güney Kore'de de toplumsal gelişim ve gelir dağılımı çarpık ekonomik gelişmeyi yansıtıyor ve devletin ekonomik planlamasının bu «kârsız» alanları uzun zamandır ihmal ettiğini gözler önüne seriyor. Ücretlerin düşüklüğünün bir sonucu olarak halkın çoğunluğunun satın alma gücü olmadığı için ve sosyal sektör genel olarak dolaysız «ürün» sağlamadığından, devlet bu alandaki koşulları düzeltmek için pek az girişimde bulunmuştur. Tek yanlış bir ekonomik gelişme planlamasının yol açtığı bedeller ve yarattığı sorunlar Güney Koreli işçiler ve memurlar için, düşük bir hayat standardı (refah düzeyi) ve kötü yaşama koşulları (barınma) olarak ortaya çıkıyor. Ancak bu «kapitalizmin ilk evresine özgü» koşulların (72) dolaysız ne-

---

71) Veriler için bak. : Dege, y.a.g.y., sayfa: 305

72) Bak. Lenz; Song: y.a.g.y. içinde, sayfa: 165, Dipnot

deni, halkın çoğunluğu ile, sanayi yöneticisi, aracı tüccar, fabrika müdürü ve dışticaretçi olarak «aracı» (Middle-Man) konumunda ekonomik gelişme ve «modernleşme»-den doğrudan yararlanan, yüzde 10 dolayındaki bir orta ve üst sınıf arasındaki son derece eşitsiz gelir dağılımıdır.

Bu yüksek gelirli tabakaya devlet bürokrasisinin ve si-lahlı kuvvetlerin üst kademeleri ve «Ortak Girişim» firmalarında ya da özel iştiraklı kamu iktisadi teşekküllerinde yüksek maaşlı denetim kurulu üyeliklerine getirilerek ödüllendirilen çok sayıdaki general ve albay da dahildir. Yüksek tabakaların aşırı tüketimleriyle birlikte, özellikle gelirlerdeki bu kutuplaşma, kapitalizm öncesi Kore'sinin hiyerarşik toplumundan sadece batılılaşmış hayat tarzıyla değil, özellikle farklı gelir kaynaklarıyla ayırılan, yeni bir sınıfsal yapıya yol açtı. 1950'ye kadar Kore'nin üst zümresi için en önemli gelir kaynağı toprak mülkiyeti-ken, şimdi sanayileşme sürecine (yönetici konumda) katılım olmuştur. Bu yeni gelişim boyunca biriktirilen sermaye -diğer azgelişmiş ülkelerin çoğunda olduğu gibi- yerli ekonomiye yatırım için kullanılmadı, öncelikle toprak alımlarına ya da spekülasyona yatırıldı. Seul'daki kira ve arsa fiyatlarının yüksekliği, kentlerdeki toprak mülkiyetinin yeni yerli yüksek tabaka için hâlâ en büyük gelir kaynaklarından biri olduğunu gösteriyor. Diğer bir tatlı gelir kaynağı, düşük faizli devlet kredilerinin özel girişimcilere özel kişilerce borç verilmesidir.

Ö Z E T

Dünya Pazarına Açılan Ekonomi mi, Yeni Sömürge mi?

Güney Kore ekonomisinin birikim yapısının temeline ilişkin bu bölümün sonunda, yeniden toparlama amacıyla soruyoruz: Girilen ekonomik gelişme yolu ülkenin toplumsal formasyonu açısından hangi avantaj ve dezavantajları getirmiştir? Park hükümetinin iktidarı mutlak olarak elinde toplamasından bu yana izlenen gelişme stratejisi (1962'

den bu yana), açıkça dünya pazarıyla ilişkiye geçme ve dünya pazarında yeralmaya yönelikti. Bu strateji yüksek oranda dışa bağımlıydı ve örneğin 50'li yılların Japonya'sının izlediği gelişme politikası gibi seçmeci bir şekilde yürütülmedi. Nitekim ABD ve Japonya'nın baskısı üzerine örneğin İkinci Beşyılık Plan çerçevesi dahilinde yerli bir makina sanayisinin kuruluşundan vazgeçildi ve ihracat amacıyla hafif sanayinin teşvikine öncelik tanındı. Bu sektörden elde edilecek ihracat gelirleriyle, ülke dışında gerekli makina ve üretim tesisatının satın alınması düşünülüyordu, ancak artan hammadde fiyatları ve artan dış bağımlılık devlet planlamacıları tarafından yeterince hesaba katılmamıştı (73). Herbiri, daha ulusal bir strateji isteyen bir grup ekonomi uzmanı ve girişimcinin direnişine rağmen hükümet tarafından hayata geçirilen, bu ve buna benzer kararlar daha sonra beraberinde ağır sonuçlar getirecekti ve tek yanlı ekonomik gelişme eğilimini ve Güney Kore ekonomisinin dünya pazarındaki dalgalanmalara karşı zayıflığını daha da artıracaktı.

Yabancı sermayeye mutlak bağımlılığa giden bu «öne fırlama» stratejisi, Güney Kore'ye sadece çarpık ve dünya ticaretinin konjonktürel (dönemsel) ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş bir üretim yapısı kazandırmakla kalmadı, hükümet için de insan kitlelerinin güncel temel ihtiyaçlarını («kollektif tüketim» dahil) karşılama imkânını giderek azalttı. Ne de olsa yabancı yatırımcıların Güney Kore'deki iş faaliyetlerinin ana nedeni, öncelikle düşük üretim ve ücret maliyetleri ve «çalışkan ve disiplinli işçilerin» varlığıydı -kapalı bir ekonomik devrenin kuruluşuna duydukları ilgi değil.

«Hükümet, iddialı ekonomik gelişme planlarını finanse etmek ve teknik bilgi (knowhow) ithal edebilmek için yabancı yatırımlara kapıları açmaya karar verdiği zaman, Kore çekici bir imkân olarak *emek paza-*

---

73) Bak. Cole, Lyman, y.a.g.y. sayfa: 213.

rını sunabilirdi. İstekli, ağır iş yapan, kolay eğitilebilir ve becerikli, başlangıç için 30 ABD dolarına razı işgücü bolca vardı.» (74).

Düşük maliyetler sayesinde Güney Kore'nin yatırım yapmaya ne denli «değer» olduğunu, Güney Kore'nin Daevo grubuyla bir ortak girişim (joint venture) anlaşması imzalayarak Güney Kore'de sanayi kazanları ve akaryakıtlı ısıtma kazanları üretimine geçen Alman Babcock AG firması örneği gösteriyor:

«...Federal Almanya'daki tesislere oranla yüzde 20-30 daha düşük üretim maliyetleri ve Güneydoğu Asya ve Avusturalya pazarındaki rekâbet gücünün korunması...» (75)

Dolaysız yatırımların arslan payını yine eski sömürge imparatorluğu Japonya kaptı, bunda coğrafi yakınlığın ve eski ekonomik ilişkilerin oynadığı rol büyüktü. 1978 yılının sonuna dek izni alınan yatırım projelerinin yüzde 59'u (ya da 584 milyon dolar) Japon yatırımcılarına aitti. Japonlar bu şekilde 665 sanayi projesini finanse ediyor ve çok sayıdaki başka girişimi de sermaye katılımlarıyla denetliyordu. Onları 116 proje ve 194 milyon dolarlık yatırımlarla ABD izliyordu (76).

Bu yatırımların karşılığı olan büyük dışa bağımlılık ve sermayenin dışa akması, 1973'ten bu yana artan hammadde fiyatları ve yerli tarımsal üretimin ihmali, Güney Kore'de şiddetli bir enflasyoncu gelişimi harekete geçirdi. Enflasyon gerçi 1978 yılı için resmi olarak sadece yüzde 16 olarak belirtiliyordu, ama gerçekte en az yüzde 35'ti (77).

«Pahalılığın ana nedeni olarak, mal karşılığı bulunmayan gelirler yaratan ihracat sanayisi görülmelidir, çünkü Kore'nin ithalatı büyük oranda hammadde ve yatırım mallarından oluşuyor. Abartma bir ifadeyle, ihracat ekonomisi ihracat yapabilmek için enflasyon

---

74) Alıntılanan: Eli, y.a.g.y., sayfa 147

75) Y.a.g.y. sayfa: 151.

76) Y.a.g.y. sayfa: 147.

77) Kendi yaptığımız görüşmeler de bunu doğrulamıştır.

ithal ediyor. Fiyatları tırmandıran diğer bir neden, kamu yatırımları arasında öncelik tanınan ve 'bazı şeyleri kırıp dökme pahasına' gerçekleştirilen ağır sanayi projelerinin yarattığı zararların finansmanıdır. (78)

Ekonomik büyüme dönemi olarak adlandırılan süre boyunca gerçekleşen ekonomik gelişimin bütünlüğüne baktığımızda, ihracata yönelmenin önceliği yüzünden ekonomi içinde ekonomik devre bağlarının giderek zayıfladığı ve üretim güçlerinin gelişiminin çeşitlendirilmesinin yalnızca ihracat çeşitleriyle sınırlı kaldığı görülür. Bu gelişim sonucunda, ekonominin kendi kendini yönlendirme gücü sürekli olarak azaldı. Bu tek yönlüleşme yüzünden ekonomi, insanların çoğunluğunun ihtiyaçlarını karşılayamıyor, sadece işgücünün yeniden üretimini (daha kesin bir ifadeyle: bedensel varlığını koruyabilmesini) sağlıyordu, bunu yapabilmesinin de bedeli sömürünün artmasıydı.

Ama bu tespit doğruysa şu demektir ki, ihracat patlamasına rağmen (ya da bu yüzden) Güney Kore'de ortaya çıkan periferi kapitalizmine özgü sermaye birikimi yapısı uzun vadede ülkenin temel sorunlarına uygun bir çözüm sunamıyor; ülke için bir çıkmaz sokak oluşturuyor. Bu çıkmazdan ancak sosyo-ekonomik ilişkilerde radikal bir yapı değişikliği ile çıkılabilir.

İncelemenin daha önceki bölümlerinde varılan sonuçlardan türetilmiş bu hipotez şimdi, Güney Kore gelişme yolunun önceliklerini daha açık bir şekilde belirleyebilmek amacıyla bir sektör analizi çerçevesi içinde geliştirilecektir. Bu kısa genel bakış sırasında tarihi açıdan, Japon sömürgecilik dönemi sırasında olduğu gibi İhracat Sanayileşmesi döneminde de, ekonomik gelişme stratejisinin ve sermaye birikiminin belirleyici özelliğinin emek faktörünün sömürüsü (ya da «değerlendirilmesi») olduğu göze çarpar. Çünkü değerlendirilebilecek başka kaynaklar yeterli miktarda yoktu. Japonya'daki gelişimin aksine Güney Kore'-

de dünya pazarındaki «büyük hamle», kendi kendini besleyecek ekonomik büyümenin feda edilmesi uğruna gerçekleştirildi ve böylece ekonomik yapı açısından getirdiği tüm olumsuz sonuçlarıyla birlikte, yeni bir yarısömürge bağımlılığı dönemini başlattı.

«Japonya Kore için kendi geleceğinin görüntüsüdür» (79), diyen ekonomik gelişme teorisyeni Dore'nin iddiası bu yüzden yerinde değildir, çünkü Başkan Park Çung Hi döneminde Güney Kore'nin izlediği gelişme yolu, Japonya'nunkine ancak görünüşte benziyor. Japonya'da toprak reformu sadece «ağalardan» kurtuluş demek değildi, toprak reformu köylüleri tüketici olarak da «serbest bıraktı». Bu demektir ki gelişen satınalma gücü sonucunda tüketim maddelerine olan talep önemli ölçüde arttı ve böylece iç pazarın gelişmesine önemli bir katkıda bulundu. Japonya'da Kore savaşıdan sonra yeniden yayılan büyük şirketler (zaibatsu) ve ticaret evleri (Sogo şosa) hem iç pazar için üretim ve ithalat yapıyor, hem de ihracat dengesine katkıda bulunuyordu. İki ekonomik gelişme modeli arasındaki temel fark açısından ayırdedici bir nokta, dış ticaretin iki ülkenin GSMH'sı içindeki payıdır: Japonya'da dışticaretin GSMH'daki payı 1955 ile 1975 yılları arasında yüzde 11,4'ten yüzde 13,9'a çıktı ve 1978 yılında yaklaşık yüzde 20'yi buldu. Buna karşılık Güney Kore'de bu oran çok daha hızlı büyüdü: yüzde 8,5 (1965) iken yüzde 30,5'e (1974) çıktı ve 1979 yılında yüzde 70 dolayına yükseldi. Bu demektir ki, Japonya'da ekonomik gelişme geniş bir iç pazar üzerine kuruluydu, bu da artan yığınsal satınalma gücünün sonucuydu. Oysa Güney Kore'de satınalma gücünün yokluğu nedeniyle iç pazar ile bu türden bir ilişki olmadı. Bunun da Güney Kore'nin ekonomik gelişmesinin ekonomik ve siyasal bağımlılığıyla yakından ilgisi var. Bu

---

79) R. Dore: Geniş Bir Perspektiften Güney Kore'nin Gelişmesi (South Korean Development in Wider Perspective); «Pacific Affairs» içinde, cilt 50, No: 2, 1977, sayfa: 199.

yüzden Japonya'da kendi kendini besleyen bir ekonomik büyümenin temelini artan gerçek gelirler oluşturdu, Güney Kore'de ise bunun tam aksi yönündeki bir süreç başlatıldı (80). Japonya'daki ve Güney Kore'deki gelişme arasındaki diğer bir fark, Güney Kore işletmelerindeki personelin çok daha çabuk değişmesidir. Bunun da işçilerin sosyal güvenliği açısından dolaysız sonuçları var (81). Buna karşılık Japonya'da işgücünün aynı şirketteki sürekliliğinin eşi yoktur. Bunun sosyal politik sonucu, kişisel «neofeodal» bağlar yoluyla sistemin istikrarlı kılınması ve işçilerin Japon girişimcilerine büyük bir bağımlılığıdır. Japonya'daki ücretli buna uygun biçimde, memurlarınki- ne benzer güvencelere sahip bir tür «yarıcı»dır. Bundan başka Güney Kore, Japonya'dan farklı olarak, 1970'li yılların ekonomik canlılık döneminde, rekâbet gücünü koruyabilmek için acil olarak yapması gereken geleceğe ilişkin yatırımları yapabilecek durumda değildi.

---

80) H. Elsenhans'ın bu konudaki görüşleriyle bir karşılaştırma için bak. Senghaas: Kapitalist Dünya Ekonomisi (Kapitalistische Weltökonomie) Frankfurt 1980, sayfa: 135.

81) Bak. Lenz, y.a.g.y., sayfa: 166, Dipnot: 42 ve G. Ogle, İşçi Sendikaları (Labour Unions), University of Wisconsin. 1973, sayfa: 183-191.

GÜNEY KORE'DE DEVLETİN İZLEDİĞİ EKONOMİK GELİŞME POLİTİKASI STRATEJİLERİ

Tarım politikası

Güney Kore'deki gelişme sürecini belirleyen sanayileşme politikasının, ancak 1960'ların ilk yıllarında tam anlamıyla başlatılmış olmasına rağmen, tarım politikasını anlatırken biraz daha geriye gitmek gerekiyor. Çünkü Güney Kore tarımının bugünkü durumu ancak tarihi gelişim çerçevesi içinde anlaşılabilir: Kırsal kesimdeki durumun kötüleşmesi, sadece ihracata yönelişin yarattığı bir sorun değildir. Daha Yi hanedanı zamanında, Kore tarımının yapısı asıl olarak icara ve toprak mülkiyetinin az sayıda insanın elinde yoğunlaşmasına dayanıyordu. Bu durum, Japon sömürgeciliği dönemi boyunca daha da yoğunluk kazandı. Nitekim 1930 yılında nüfusun yüzde 3,6'sı toprağın yüzde 55,5'ine sahipti (82). Başka verilere bakılırsa, kırsal nüfusun yüzde 2,8'i ekili arazinin yüzde 63,3'üne sahipti (83). Toprak azlığına bağlı olarak, toprak mülkiyeti gittikçe daha küçük parsellere bölündü ve ekilebilir arazinin bu bölünmesi icarcıların yoksulluğuyla birleşince, tarımsal yöntemlerin geliştirilmesini ve daha ekonomik işletme boyutlarının ve biçimlerinin yerleşmesini önledi. Buna bir de, Japon sömürgeci yönetiminin ürünü bir bölümüne el koymasının getirdiği yük ekleniyordu: 1931 ile 1934 yılları arasında, Japonya'daki sanayi işçilerinin yeniden üretim maliyetleri gerektiğince düşük tutulabil-

---

82) Wontroba, Menzel, y.a.g.y. sayfa: 134

83) Song, y.a.g.y., sayfa: 13.

sin diye Kore'nin pirinç üretiminin yaklaşık yarısı Japonya'ya gönderiliyordu.

Japonların İkinci Dünya Savaşındaki yenilgisinden sonra Amerikan askeri yönetimi, tüm Japon toprak sahiplerinin mülkiyetine el koydu ve toprakları **New Korea Company** aracılığıyla topraksız köylülere icara verdi. Bu topraklar Güney Kore'nin toplam ekim alanlarının yüzde 26'sını oluşturunuyordu ve çiftçilerin yüzde 27'sine icara verildi — ancak icar bedeli o denli yüksekti ki, askeri yönetimin yıllık gelirlerinin yüzde 9'u bu icardan sağlanıyordu (84). Ancak Kuzey Kore'de sosyalist bir toprak reformu uygulanmasından ve bunun sonucunda Kore'nin güneyinde de protesto gösterileri, icar ödenmemesi ve hayalkırıklığı içindeki köylülerin spontane toprak işgallerini başlatması gibi olaylardan sonra, mart 1948'de bu topraklar borç senetleri karşılığında köylülere satıldı. Fiyat, ortalama yıllık ürünün üç katıydı (1940-1942 yıllarının ortalaması alınıyordu). Ödeme onbeş yıl içinde ürün olarak yapılacaktı, bu da yüzde 20 gibi görece düşük bir icar bedeli demekti. Ancak esas alınan 1940-1942 yılları son derece iyi ürün alınan yıllar olduğundan gerçek ödeme, onbeş yıllık bir süre boyunca ürünün yüzde 30'u düzeyindeydi (85).

Geri kalan büyük toprak mülklerinin de topraksız köylülere dağıtılmasını, elden geldiğince Kore'nin güneyinde bağımsız bir cumhuriyet kurulmadan önce gerçekleştirmek için Amerikan idaresi bir toprak reformu yasası çıkardı. Toprak sahibi üst tabakanın direnişine rağmen çıkarılan yasanın hükümlerine göre, köylüler bir yıllık ürünün birbuçuk katını, beş yıllık bir vade içinde geri ödeyecekti. Bu da onlar için, yine yıllık yüzde 30-40 dolayında bir icar bedeli demekti (ancak beş yıllık bir süre için) ve çok sayıda küçük çiftçi için toprak sahibi olmanın baş-

---

84) Zo Ki-Zunâ Hanguk Kyongjesa (Kore İktisat Tarihi), Seul, 1971, sayfa: 442.

85) Song, y.a.g.y., sayfa: 17.

langıcı demekti. Ama aynı zamanda uzun vadeli bir borçlanmanın da temel taşıydı.

Bugünden geriye doğru bakıldığında, Güney Kore'de 1949 yılında uygulanan toprak reformunun -en azından başlangıçta saptanan hedeflerle ölçüldüğünde- başarısızlığa uğradığı söylenebilir. Toprak reformu icara verilen toprağın sadece yüzde 38'ini kapsıyordu, çünkü reform yürürlüğe girene kadar çok sayıdaki büyük toprak sahibi topraklarının büyük bir bölümünü akrabalarının üstüne geçirmişti ya da yeniden paylaştırılma tehlikesi karşısındaki toprağı önceden yüksek fiyatla satabilmek için icarcıları aşırı faizli borçlar almaya zorlamıştı (icarcılara zorunlu satış).

Toprak reformu yasasıyla hane başına en çok 3 çungbo (yaklaşık 3 hektar) arazi sahipliğine izin veriliyordu. Ancak 1953 yılına ait (ve pek güvenilir olmayan) bir resmi istatistiğe göre, yasal olarak izin verilen miktardan daha fazla toprağı mülkiyetinde bulunduran yaklaşık 3 bin toprak sahibi vardı. 0,5 çungbodan az toprak sahibi olan (bir ailenin geçimi için yeterli olmayan bir arazi) köylü hanelerinin oranı reformdan önce yüzde 41,2 iken, reform sonrasında yüzde 44,9'a yükseldi (86). Dolayısıyla toprak reformunun sonucu, ekili arazinin daha küçük parsellere ayrılması oldu. Üstelik borçlarını zamanında ödeyemeyen çok sayıda çiftçi çok geçmeden, yeni aldıkları toprağı yeniden satmak ve yeni bir ekmek kapısı arayışı içinde, kentlere göç etmek zorunda kaldı.

Dolayısıyla toprağın yeniden paylaştırılması sonucunda küçük çiftçiler yeniden borçlanırken, orta köylüler küçük toprak satışlarıyla elde ettikleri sermayeyi işletme tesislerinin geliştirilmesine yatırdılar. Toprağın yeniden paylaştırılmasından avantaj sağlayabilenler, yalnız büyük toprak sahipleri oldu. Büyük toprak sahipleri en verimli top-

---

86) Cho Jae-Hong: Güney Kore'de 1945 sonrası Toprak Reformları ve Doğurduğu Sonuçlar (Post-1945 Land Reforms and Their Consequences in South Korea), Indiana University.

rakları kendilerine ayırdılar, elde ettikleri sermayenin bir bölümüyle tarımsal işletmelerini modernleştirdiler ve geri kalanını da hisse senetlerine yatırdılar. Eskiden Japonların elindeki sanayi tesislerinin hisseleri, bu nüfuz sahibi kesimin desteğini kaybetmek istemeyen ve acilen sermayeye ihtiyacı olan devlet tarafından elverişli koşullarla onlara satılıyordu. Kısa zamanda kollektif işletme biçimlerine varan Kuzey Kore'deki toprak reformundan farklı olarak, Güney Kore'deki toprak reformu ancak köylülerin baskısı ve ABD danışmanlarının reform planlarının bir sonucu olarak gerçekleştirildi. Buna karşılık büyük toprak sahipleri Singman Ri hükümetiyle işbirliği içinde başlangıçta tasarlanan reform planlarını önlemeyi ve ayrıca serbest kalan tarımsal sermayeyi, mülkiyet ilişkilerinde ve egemenlik ilişkilerinde büyük değişiklikler olmadan, sanayi sermayesine dönüştürmeyi başardılar. Devletçe teşvik edilen bu tarım politikası sonucunda, köylülerin çoğunluğu eski borç bağımlılığına yeniden mahkûm oldular ve tarımdaki gelişme yavaşlatıldı. Bunun da ülkenin gıda maddelerinde kendi kendine yeterlilik düzeyi açısından ağır sonuçları oldu. Bu önlemler ayrıca köylerdeki toplumsal ilişkilerde gerginliğe yol açtı ve bu gergin durum, Park hükümeti tarafından ancak baskıyla, siyasal kampanyalarla ve yeni reform vaadleriyle denetim altında tutulabildi.

Uygulanmasıyla ne arazinin parçalanması sürecini ne de icarın «gizli» (ve yasadışı) yayılmasını önleyebilen ve ancak eksik olarak uygulanan tarım reformuna, -Güney Kore'deki tarımsal yapının Kore savaşından sonra düzeltilmesinin önündeki ikinci bir engel olarak- önemli bir etken daha ekleniyor: Amerikan gıda yardımının yerli tarımsal üretim üzerindeki etkileri. Güney Kore'ye yapılan Amerikan ekonomik yardımının en büyük bölümünü, açlıkla karşı karşıya olan ülkeye yardım amacıyla **Public Law - 480** (480 sayılı kamu yasası) uyarınca bu ülkeye gön-

derilen tahıl fazlası oluşturunuyordu; bunun bir nedeni de Amerikan pazarındaki buğday fiyatlarını sabit tutma çabasıydı (88).

1956 ile 1960 arasındaki zaman diliminde ABD'den yapılan tahıl ithalatı yaklaşık olarak içteki üretimin yüzde 15'i düzeyindeydi ve satış fiyatının düşüklüğü («dam-ping») nedeniyle, yerli ürünlerin fiyatlarının üretim maliyetlerinin altına inmesine yol açıyordu. Örneğin yerli tahıl fiyatları endeksi 100'den (1956) 73,3'e (1959) düştü. Ülkeye akan ucuz tarım ürünlerinin bolluğu, maliyetlerin artması ve satın alınan ya da icara verilen toprağın geri ödenmesi gereken taksitlerinin yüksekliğiyle birlikte, Güney Koreli çiftçiler için, pazara yönelik üretimi giderek kârsız hale getirdi, bu da köyden kente göçe ve kırsal nüfus arasında büyük hoşnutsuzluğa yol açtı.

1961 mayısındaki askeri darbeden sonra kentlerde güçlü bir direnişle karşılaştığı için öncelikle köylülerin siyasal desteğini elde etmeye çalışan ve (en azından başlangıç döneminde) daha dengeli bir politika izlemek ve tarımsal yapıyı düzeltmek isteyen Park hükümeti, cesur bir adım atarak köylülere borçlarının silineceğini vaad etti. Bu plan daha sonra, öncelik taşıyan ihracat sanayileşmesi uğruna feda edildi ve gerçekleştirilmeye çalışılsaydı, devletin mali kaynak sıkıntısı çekeceği açıktı. Ama Park hükümetinin 18 yılı boyunca düzenlenen dört beşyılık ekonomik planda da tarım sektörünün ihtiyaçları yeterinden çok daha az hesaba katıldı. 1959 ile 1974 yılları arasında hâlâ en çok insanı istihdam eden alan durumundaki tarıma, yabancı sermaye yatırımlarının sadece yüzde 6,8'i aktı (90).

Bunun nedenini tarımsal üretimin kasıtlı olarak ihmal edilmesinde değil, izlenen gelişme yolunun özgün biçimin-

---

88) Bak. Breidenstein, y.a.g.y., sayfa: 243

89) Song, y.a.g.y., sayfa: 26.

90) G. Mc Cormack: Güney Kore Fenomeni (The South Korean Phenomenon), «Australian Outlook» içinde, cilt: 32, No: 3, Canberra, Aralık 1978, sayfa: 272.

de aramak gerekir: Güney Kore ekonomisinin yeniden onarımı 1961'den itibaren ağırlıkla yabancı kredilerin ve dolaysız yatırımların yardımıyla gerçekleştirildi. Tarım sektöründe son derece küçük olan işletme alanları ortalaması ve (ginseng* ve ipek kozacılığı gibi istisnalar dışında) sermaye yatırımdan elde edilen düşük rantlardan dolayı, ne yabancı ne de yerli sermaye tarımının üretken bir ekonomi dalı haline getirilmesine büyük ilgi göstermedi. Böyle bir iş, ucuz ithal ürünlerinin yoğun rekâbeti altında yapılması gerektiğinden ve daha büyük bir arza yeterince yığinsal ihtiyaç bulunmasına rağmen satınalma gücüne sahip talep bulunmadığından, tarıma ilgi göstermek için pek az neden vardı.

Tarımdaki ekonomik durgunluk ve bugüne kadar sürdürülen gıda maddeleri ithalatının güçlü rekâbeti (91), geleneksel bir tarım ülkesi durumundaki Güney Kore'nin pirinç ve tahılda kendi kendine yeterlik düzeyinin yüzde 92'den (1961) yüzde 68,6'ya (1973) inmesine (ve 1978 yılında da hâlâ yüzde 68 olmasına) yol açtı. Tarımsal üretim üzerindeki diğer bir olumsuz etken, iç pazarda giderek kötüleşen «piyasa koşulları» (çalıştırılan kaynak miktarı ile ürün arasındaki fiyat ilişkisi «terms of trade»). Nitekim 1965-1968 zaman diliminde tahıl için satış fiyatları endeksi 100'den 133,6'ya yükselirken, aynı dönemde tarım araçlarının fiyatları 100'den 164,4'e çıktı (92). 1976 yılında suni gübrenin fiyatı yüzde 79,2; tarım araçlarınıninki yüzde 60 arttı. Buna karşılık aynı yıl hükümetin pirinç için

---

* Ginseng Güneydoğu Asya'nın «şifalı otları»ndan biri. Havuç benzer kökü insan biçimini andırdığı için bölgede mistik anlamı ve «büyü gereçleri» ticaretindeki önemi büyük. Bir süredir «sakinleştirici» olarak Batı Avrupa'ya ihraç ediliyor, çev. notu.

91) Bak. y.a.g.y., sayfa: 262. ABD'deki Kore skandalı «Koreagate», pirinç ithalindeki rüşvet olaylarını ve Güney Kore Gizli Servisi (KCİA) ile ABD hükümeti arasındaki yakın bağları su yüzüne çıkarmıştır.

92) Song, y.a.g.y., sayfa: 22.

saptadığı alım fiyatı sadece yüzde 19 artmıştı (93).

TABLO X

Pirinç İle Kimyasal Gübre Arasındaki Fiyat İlişkisi

Yıl	Pirinç fiyatı (80 kiloluk çuval başına von)	Gübre fiyatı (25 kiloluk çuval başına von)	Gübre kullanı- mı, (80 kilo pi- rinç için gere- ken gübre çu- valı sayısı)
1973	11.377	749	15,2
1974	15.780	974	16,2
1975	19.500	1.608	12,1
1976	23.200	3.052	7,6

Ulusal Tarım Kooperatifleri Federasyonunun 1977 yıllığından alınmış olan bu tabloda da görüldüğü gibi 25 kiloluk bir çuval gübrenin fiyatı 1973'de 749 von iken 1976 yılında 3.056 von'a (yani dört katına) yükselmiştir. Buna karşılık pirinç fiyatları çok daha yavaş arttı ve böylece pirinç ile suni gübre arasındaki satınalma gücü ilişkisi (çiftlik çıktı ve girdilerinin en önemlisi olarak) 16,2'den (1974) 7,6'ya (1976) geriledi.

Bu fiyat artışlarının geri planını, Güney Kore'de suni gübrenin ihtiyaçtan fazla üretilmesi oluşturuyor. Bu olguya yabancı yatırımlar çerçevesi içinde ve Güney Kore hükümeti ile Amerikan firmaları arasında anlaşmayla kararlaştırılan pazarlama kotaları ile bağlantılı olarak bakılmalıdır. Bunun sonucunda suni gübre damping fiyatlarıyla (ülke içindeki fiyatın yarısına) ihraç edilirken, ülkedeki köylülere büyük zamlar yapılarak satıldı.

93) Kim Chang Sao: Marjinalizasyon, Gelişme ve Kore İşçi Hareketi (Marginalization Development and the Korean Workers' Movement: «AMPO - Japan Asia Quarterly» içinde, cilt: 9, No: 3, 1977, sayfa: 26.

Böylesi bir gelişim karşısında, kırsal kesimdeki ailelerin gelirinin kenttekilere kıyasla giderek gerilemiş olması şaşırtıcı sayılmamalı. Resmi sayılara göre 1962 yılında bir köylü ailesi, ortalama bir kentli ailenin elde ettiği gelirin ancak yüzde 71'ine sahipti. Ve bu orantı daha da düşerek 1970'de yüzde 61'e vardı. Dahası, Güney Kore çiftçilerinin yüzde 67'sini oluşturan 1 hektardan daha az toprağa sahip köylü aileleri, ortalama bir kentli ailenin elde ettiği gelirin ancak yarısı kadar kazanıyordu (94). Çok geçmeden Güney Kore'nin nüfus yapısını kökünden değiştirecek olan yığinsal göçe yol açan, bu türden itici etkenler (köydeki hayat koşullarının kötüleşmesi) ve çekici etkenler (kentlerde daha iyi sağlık ve eğitim hizmetleri, daha büyük iş bulma umudu) oldu.

1955 yılında henüz Güney Kore nüfusunun yüzde 75,5'i kırsal kesimde yaşıyordu. 1975'te ise kırsal nüfusun oranı yüzde 51,5'e düşmüştü. 1955 yılında tarımsal üretimin GSMH içindeki payı henüz yüzde 61,9 idi, ama 1975 yılına kadar yüzde 37,3'e indi. Bu süreç içinde 1973 yılı bir dönüm noktasıydı, çünkü o yıl ilk defa imalat sanayiinin ürettiği değer, tarım sektörününkinden fazla olmuştu. 1972'de gerek tarım, ormancılık ve balıkçılığın, gerek imalat sanayiinin ekonomideki payı yüzde 25,1 idi. Ancak burada, pirince uygulanan düşük fiyatlar nedeniyle tarım sektörünün yarattığı değer düşük gösterilmiş olduğu dikkate alınmalıdır.

Tarımda makina kullanımının azlığı (tarlada çoğunlukla hâlâ hayvanlar kullanılır) dışında bir de, mevsimlik çalışmanın aşırı yoğunlaşması sözkonusudur. Çok sayıda genç insanın doğup büyüdükları köylerden kentlere dalgalar halinde göç etmesi bunun bir dışı vurumuydu.

Ancak yine de Güney Kore tarımının ana sorunu hâlâ,

---

94) Lee Chong Yeong: Kore'de Saemaul Hareketi - Asya'da Kırsal Gelişme Üzerine İçermeler (Saemaul Movement in Korea - Implications on Rural Development in Asia), FAO, Bangkok, Ağustos 1976, sayfa: 3.

çiftliklerin küçüklüğüdür. Ortalama ekim alanı 1971'de sadece 0,92 hektardı ve bu kısmi bir makinalaşma için yeterli değildi. Ekilebilir araziden yararlanma oranının yüksekliğine rağmen Güney Kore'deki tarımsal işletmelerin çoğunluğu, (sahipleri en azından mevsimlik olarak yan işlere muhtaç olan marjinal işletmelerdir (işletmelerin yüzde 65,2'si 1 hektardan az, yüzde 29,6'sı yarım hektardan az toprağa sahip). Ama kente göç genellikle sadece ailelerin bazı üyelerini kapsıyordu, dolayısıyla çiftlik boyutlarında pek fazla değişiklik olmadı. Köylülerin artan ölçüde borçlanması giderek kentlerde yaşayan «namevcut ağalar»a olan yeni tür bağımlılığa dönüştü. Ve borçlanmayla bu bağımlılık birleşince köylülerin çoğunluğu için teknik yeniliklere gitmek hemen hemen tümüyle imkânsızlaştı. Bu yüzden tarım sektörünün üretim artışı 1960 ile 1974 arasındaki zaman diliminde yılda ortalama yüzde 3,9 dolayındaydı ve artan nüfus ve (ağırlıkla kentlerde) toplam olarak artan satınalma gücü karşısında ülke ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktı.

Tarımın bu kötü durumundan sıyrılması için dört beş yıllık plan boyunca hükümet hangi çabaları gösterdi? **Birinci beş yıllık plan** daha verimli cinslerin getirilerek yeni ekim yöntemlerinin yardımıyla üretimin artırılmasını ve ayrıca suni gübrenin daha fazla kullanılmasını ve kâr getiren özel kültürlerin (cinslerin) yetiştirilmesini öngörüyordu. Ancak ilk başarılar oldukça küçüktü ve üretkenliğin artırılması ancak orta köylülerin yeterli öz sermayeye sahip olduğu ya da onlara yeterince kredi sağlandığı durumlarda gerçekleştirildi. Kırsal gelişmenin «motoru» olması düşünülen kooperatifler ise köylülere gerçekten yardımcı olmaya yetecek kadar çok kaynağa sahip değildi. Aslında bunlar, aşırı yüksek fiyatlarla satılan suni gübrenin yarıresmi dağıtım kuruluşları olarak ve pazarlama ya da tarımsal ürünlerin devletçe alımında çalışan denetim organları olarak görev yaptılar. Hükümetin nüfuzu altında, yarıresmi kredi kooperatifleri ve kooperatif bankaları asıl işlevlerini çarpıtarak -daha önce Japon sömürge-

ciliği döneminde de olduğu gibi (95)- küçük çiftçilerin çıkarlarının temsilcisi olmak yerine devlet denetiminin bir sistemi haline geldiler ve köylülerin daha fazla borçlanmasının bir aracısı oldular. Zaten elverişli faizle kredi sadece teminat olarak yeterince toprağı olan çiftçilere, yani orta köylülere ya da ginseng ve ham ipek gibi ihraç edilebilir ürünlerin üreticilerine veriliyordu.

İkinci beşyillik planda öncelikle ekim alanlarında geniş kapsamlı bir yeniden düzenleme (çiftçilerin dağıntık tarlalarının daha verimli bir çalışmaya imkân verecek şekilde birleştirilmesi çev.) hedef alınıyordu. Ancak bu düzenleme, varolan çiftlik büyüklüklerini değiştirmede. Kaldı ki bu çiftlikler, ancak kollektif motor ve traktör merkezlerinin oluşturulmasıyla makinalaşmaya gidebilirdi. Bu türden bir politika için bir yandan gereken kaynaklar yoktu, diğer yandan da hükümet ideolojik nedenlerle («Kuzey Kore'ye benzer sosyalizm» görüntüsü) bazı sakıncalar görüyordu (96). Genelde tarım sektörünün ortalama büyüme hızı İkinci Beşyillik Plan süresince yılda sadece yüzde 2,5 idi.

Tarımsal sorunların köklü çözümünü, nihayet 1971 yılında bizzat Başkan Park tarafından büyük bir propaganda kampanyasıyla ilân edilen Saemaul-hareketi («Yeni Köy») amaçlıyordu. Bu kitle hareketinin çerçevesi içinde, köy yardımlaşma örgütleri, gönüllü ve ücretsiz olarak fazladan çalışacak insanların kullanımıyla altyapının geliştirilmesine yardımcı olacaklardı. Nitekim Saemaul liderlerinin talimatıyla, köylerde geleneksel olarak çalıktan oluşan damlar «iyimser renkli» eternit kiremitlerle kaplandı, karayolları ve köy yolları boyunca çiçekler ekildi. Ayrıca devlet, Saemaul hareketinin yardımıyla sulama kanalları ve köprüler yapmaya başladı, ağaçlandırma programları düzenledi ve karayolları ağını genişletmeye başladı.

---

95) Wontroba, Menzel, y.a.g.y., sayfa: 141

96) Song, y.a.g.y., sayfa: 23 ve Breidenstein, y.a.g.y., sayfa: 244.

Saemaul hareketinin (Saemaul Undong) başlıca hedefleri, yoksulluğun ve, çevrenin güzelleştirilmesi yoluyla köylerdeki hoşnutsuzluğun aşılması (97) (1. Aşama), tarımsal altyapısının geliştirilmesi (98) (2. Aşama) ve nihayet, köylülerin gelirinin ve tarımsal üretkenliğin artırılmasıydı (99) (3. Aşama). Kitlese seferberlik kampanyaları ve «gönüllü» emek kullanımıyla (köylülerin daha fazla borçlandırılması pahasına) ve kırsal işgücünün eksilmesiyle, ilk iki hedefe en azından ülkenin bazı bölgelerinde yaklaşık olarak ulaşıldı (hükümetin başlıca yardımı kredi ve çimento ve boya gibi hammaddeler biçimindeydi) ve Saemaul yöneticileri böylece karayolları boyunca güzel bir görünüm yaratmayı başardılar. Ancak tarımın yapısal sorunları yüzünden, program asıl hedeflerinde başarısız kaldı: Kırsal gelirler Saemaul eylemleri süresince pek az arttı ve örneğin «tongil» pirinci («tongil» «ulusal birleşme» demek) gibi «yüksek verim sağlayan cinslerin» yardımıyla üretkenliğin artırılması köylülerde dirençle karşılaştı, çünkü bu tohum cinslerinin kullanılmasıyla sadece pirincin tadı azalmakla kalmadı, ayrıca bu cinsler geleneksel cinslerden, gerekli olan «girdiler» (suni gübre, sulama, tarım koruma ilaçları vb.) açısından da farklıydı. Ve bu yeni araçların köylüler tarafından kullanılması, ancak yeni krediler almalarıyla mümkündü. Kırsal nüfusun ekim ve hasat dönemlerinin dışında da üretken ve geçimlerini sağlayacak şekilde istihdam edilmesi amacıyla, Saemaul kampanyası

---

97) Ayrıca bak. Hans U. Luther: Bir Tür Yedek Din Olarak Saemaul - Bir Güney Kore Reform Programı, Kırsal Sefaletin «Kamufle Edilmesini» Sağlıyor. (Saemaul als eine Art Ersatzreligion Ein südkoreanisches Reformprogramm führt zur «Verschönerung» der laendlichen Armut; FRANKFURTER RUNDSCHAU, 19.Haziran.1979, sayfa 13.

98) Luther: Saemaul Undong, y.a.g.y.

99) N. N. Saemaul Hareketi - Bürokratik Bir Hayalden Basit Bir Felsefeye (Saemaul Movement - From Bureaucratic Fancy to Simplistic Philosophy), FEER içinde, 18 Mayıs 1979.

çerçevesi içinde planlanmış olan «döküm sanayileri» de -resmi raporlara göre bile- hiçbir şeyi çözünmedi. Çünkü yatırımcılar ekonomik nedenlerle, ağırlıkla **serbest sanayi bölgelerine** yatırım yapmayı ve sıkıntısı çekilmeyen işgücünü oralara taşımayı tercih ediyorlardı.

Ama, birçok durumda ancak siyasal baskıyla ve başkentten gönderilen Saemaul görevlilerinin sert tutumuyla uygulanabilen, Saemaul kampanyasına karşı köylülerin gösterdiği direncin başka nedenleri de vardı. Birçok köylü, Saemaul hareketini, bu hareketle içiçe olan Yuşin anayasasını («Yeniden diriliş reformu») köylere de yayma çabası olarak gördü. Yani bu hareketi köy cemaatlerini de tümüyle kontrol altına almak isteyen «Park hükümetinin uzun kolu» olarak gördüler (100). Çünkü Saemaul hareketine gönüllü olarak katılmayanlar, evlerinin damında «Şerefsizliğin sarı bayrağıyla» karşılaşırıyordu. İşgüzar Saemaul görevlileri, harekete katılmayanlara karşı nefretlerinin simgesi olarak bunları yerleştiriyordu. Ya da bu gibi kişiler köy toplantılarında herkesin önünde azarlanıyordu.

Özellikle devletin emrettiği, (gerçi durgunluk içindeki) kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik (ilkel) ekonomiden, çok daha büyük risklerle dolu pazar ekonomisine geçiş, kırsal nüfusun bir bölümünü iflasın eşiğine getirdi ve onları kente göç edip başka geçim kaynakları aramaya zorladı. Saemaul hareketinin kırdan kente göçü durdurmayı kendine hedef seçmesine rağmen, Saemaul politikasının yedinci yılında, yani 1978'de, yine de yaklaşık 800 bin insan kente göç etti -tarımsal gelişme politikasının bu biçiminin temelli iflasının açık bir kanıtı bu. Bu kadar çok insanın göç etmesi sonucunda kırsal nüfus belirgin olarak azaldı (1967 ile 1976 arasında 16,1 milyondan 12,8 milyona indi), ama bu sayede sosyal koşullarda herhangi bir düzelme olmadı. Ancak göç sayesinde kırdan kalanların ortalama kişi başına geliri -üretkenlik aşağı yukarı aynı kalır-

---

100) Luther: Hükümet Kampanyaları, y.a.g.y.

ken, sayının azalması nedeniyle- kentli nüfusa oranla artış gösterdi (101).

Tüm gelişme planlarına, hükümetin vaadlerine ve büyük propagandalarla uygulanan Saemaul hareketine rağmen, Güney Kore tarımında görülen kötüye gidişi daha iyi anlatabilmek amacıyla, şimdi de tarım sektörünün üç alanı üzerinde duracağız:

- İcar sisteminin yaygınlaşması
- Pirinç sektöründe üretim maliyetleriyle devletin alım fiyatları arasındaki ilişki
- Bu mekanizmalardan doğan, köy işletmelerinin borçlanması

Toprağın az sayıdaki kişinin elinde toplanması soruna ve icar sisteminin yaygınlaşmasına ilişkin, yakın zamana ait resmi sayılar yok, çünkü bu tür bir gelişim, toprak reformunun hedefleriyle ve devletin resmen ilân edilmiş temel ilkeleriyle çelişiyor. Buna rağmen, 1972 yılının ortalarında, Güney Kore'nin hükümet yanlısı Kiyung - hi-yang şinmun gazetesi kendi yaptığı araştırmanın sonuçları hakkında şunları yazıyordu:

-Gazetemiz tarafından saptanan sayılardan, büyük toprak sahiplerinin örneği Suvon, Taejon, Çonyu, İri ve Pusan gibi kentlerarası karayolları kenarlarındaki tarlaları satın aldığı, buna karşılık küçük sermayenin küçük taşra kentlerinin çevresindeki tarımsal arazileri satın almaya yöneldiği anlaşılıyor.

Gerçekten de 2 hektardan büyük tarımsal arazi sahiplerinin yüzde 65'i kentli kapitalistlerdir. (102)

Katolik köylüler misyonu gibi başka bağımsız kuruluşların araştırmalarına göre de, kırsal ailelerin yüzde 35-40'ı tamamen ya da kısmen kiralık toprak üzerinde geçim-

---

101) Güney Kore'de Köyden Kente Göç Üzerine Veriler için bak. Kim Chong Soo, y.a.g.y., sayfa: 22

102) KYUNGHYANG SHINMUN (Güney Kore Günlük Gazetesi) 27 Haziran 1972.

lerini sağlıyor. İcarın yaygınlığı illere göre ve toprağın verimine göre değişiyor (103).

Toprak mülkiyetinin dağılımı üzerine eski sayılarla bu yeni yerel araştırmalar karşılaştırılırsa, 1960-1970 zaman dilimi içinde icarcıların ve yarı icarcıların sayısının arttığı ve bu eğilimin aradan geçen zaman içinde güçlendiği görölür.

TABLO XI

Tarımsal İşletmelerin İcar Sistemindeki Yerine Göre 1945, 1960 ve 1970 Yıllarında Yüzde Olarak Dağılımı

İcar türü	1945	1960	1970
Toprak sahibi	yüzde 13,8	73,6	66,5
Yarı icar	yüzde 36,4	19,6	23,8
İcar	yüzde 56,1	6,8	9,7

(Kaynak: Bank of Korea and Agricultural Census Reports, 1972)

Toprak mülkiyetinin genel dağılımının yanısıra, tarım ürünleri için gerçek üretim maliyetleri ile devletçe saptanan alım fiyatları arasında büyüyen uçurum, köklü bir sorundur. Bu uçurum özellikle pirinç üretiminde belirgindir. Pirinç alanında devletçe izin verilen alım fiyatı her yıl yeni baştan pazarlıkla saptanıyor -bu sürecin sanayide ödenen ücretler üzerinde de etkisi var, çünkü pirinç fiyatı emeğin yeniden üretim maliyetini dolaysızca etkiler. Katolik ifti örgütlerinin araştırmalarına göre üretim maliyetleriyle alım fiyatları arasındaki orantı son yıllarda sürekli olarak kötüye gitti. Nitekim araştırmada kendilerine sorular yöneltilen köylüler standard kalitedeki 80 kilo pirincin üretiminde ortalama olarak 1975 yılında 3,792 von,

103) Katolik Köylüler Misyonu için bak. : İcarın Bugünkü Durumunun, Japon Sömürge Yönetimi Altındaki Durumuyla Karşılaştırılması Üzerine Araştırma Raporu (Survey Report About the Present Situation of Tenancy Compared to the Situation Under Japanese Colonial Rule) Taejon, Yaz 1974.

1976'da 7.067 von, 1977'de 9.029 von ve 1978 yılında da yaklaşık 15.000 von zarar etmişti (1.000 von 1978 döviz fiyatlarına göre aşağı yukarı 4 mark -yani o zamanki 80-90 lira değerindeydi) (104). Ülke çapında nümune anketleri yapmış olan aynı örgütlerin raporlarına göre, 1977/78 yılında pirinç için devletçe saptanan alım fiyatı asıl üretim fiyatından en az üçte bir oranında daha düşüktü (105). Bu demektir ki, köylülerin emeği değerinin altında ücretlendiriliyor.

Tarımla uğraşanların varlıklarını tehlikeye sokan bu durum karşısında, sanayileşme döneminde köylülerin borçlarının artmış olması şaşırtıcı sayılmamalıdır.

TABLO XII
Köylülerin Ortalama Olarak Borçları (von olarak)

1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
15.913	10.282	13.914	13.766	26.091	33.434	37.421	81.564

(Kaynak: Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı, Tarımsal Ev Ekonomisi Araştırması, 1978 yıllık raporu -"Ministry of Agriculture and Fishery: Survey of Farm Household Economy, Annual Report 1978)

Hızlı ihracata yönelik sanayileşmeyle birlikte tarımın genel ekonomi içinde sahip olduğu önem hızla azaldı. 1955 yılında henüz nüfusun yüzde 68'i köyde yaşıyordu ve tarımsal ürünler GSMH'nin yüzde 55'ini oluşturuyordu. O zamandan bu yana gerek kırsal nüfusun tüm nüfusa oranı, gerekse tarımın GSMH'ya katkısı büyük bir hızla azaldı.

Bu gelişimin bu aşırı boyutlara ulaşması Güney Kore hükümeti tarafından ne planlamaya dahil edilmiş, ne de amaçlanmıştı. Bu durum, büyüme alanı olarak ihracat sanayisi üzerinde yoğunlaşan ve tarım sektörünü, kendi iç

---

104) Bak. Pirincin Üretim Maliyeti Üzerine Tablo, Luther: Saemaul Undong, y.a.g.y. sayfa: 350. (Güney Kore Katolik Köylüler Birliği'nin verilerine göre.)

TABLO XIII
Tarımın GSMH'ya Katkısı

Yıl	Tarım, ormancılık ve balıkçılığın GSMH'ya katkısı (1970 fiyatlarıyla) yüzde olarak	Kırsal nüfusun tüm nüfus içindeki oranı, yüzde olarak
1955	55,0	68,0
1961	44,1	56,3
1966	38,9	53,6
1971	26,5	44,7
1976	20,4	35,7
1977	19,1	33,8

(Kaynak: Kore Kalkınma Enstitüsü (Korean Development Institute, Seul, 1978)

dinamiğine dayalı bir ekonomik gelişmenin temeli yerine, «ulusal» plan hedeflerini gerçekleştirmek için sürekli olarak kaynaklarına el atılabilecek bir tür «iç sömürge» olarak gören bir gelişme politikasının sonucudur. Nitekim 1977 yılında tarım bankalarının hesaplarında biriken 125 milyar von, müzmin sermaye sıkıntısı çeken tarım sektörüne (üretkenliğin artırılması amacıyla) yeniden dağıtılmak yerine sanayinin teşvik edilmesine ve başka kamu kesimlerine yatırıldı (106). 1978 yılında iyi bir hasat sonucunda ülkenin pirinç ihtiyacının yeterince karşılanabilecek durumda olmasına rağmen, pirinç fiyatlarını düşük tutmak amacıyla 35 bin ton Amerikan buğdayı (ton başına 276 dolar fiyatla) ithal edildi. Bu, 9,66 milyon Amerikan doları düzeyinde (gereksiz) bir fazladan ithal demektir.

Dördüncü beşyillik planın (1977-1981) tarımın geliştirilmesi için önerileri de, yoksul köylüler yararına bir «temel ihtiyaçlar stratejisi» yerine daha çok tarımsal kapi-

105) FRANKFURTER RUNDSCHAU, 27 Şubat 1978.

106) Katolik Köylüler Misyonunun Verilerine göre.

talizmi ve «Yeşil Devrim»i teşvik programları olarak tanımlanabilecek türden. Dolayısıyla Güney Kore tarımındaki yapısal sorunları uzun vadeli olarak çözmeye yetmiyor bunlar. Gıda maddeleri üretimindeki duraksamanın sonuçları halen kendisini gıda fiyatlarının hızla artmasıyla ve halkın çoğunluğunun temel besin maddeleri tüketimini kısıtlaması biçiminde gösteriyor.

Genelde Güney Kore, gelişmesi için pek az etkenin bulunduğu ve sermayesi ve işgücü sürekli olarak başka alanlara kaydırılan bir tarımın güdükleşmesinin örnek modelidir. Üstelik üretimin modernleştirilmesi ve yeni, yüksek rekolteli cinslerin (High-Yielding Varieties) kullanılması, fazladan sermaye gerektirdiği için köylülerin riskini artırdı. Son derece verimli melez cinslerin kullanımı sık sık da ürün kayıplarına yol açtı (107). Aşırı yükselen fiyatlar nedeniyle suni gübre ve makina kullanımı gittikçe daha az yarar sağlıyor. Son onyılıda Güney Kore'de yeterince temel besin maddesi üretmek ve bunların maliyetini karşılayacak şekilde iç pazarda satmak sürekli güçleşti. Sanayileşmenin ve kentleşmenin ilerlemesiyle bu sorun daha da keskinleşti. Ayrıca planlamacılar bütün dikkatlerini sanayi ve ihracattan oluşan modern sektör üzerinde öylesine sabit bir şekilde toplamıştır ki, kırsal kesimin dışındaki nüfusu yeterince besleme açısından tarımın maddi çekiciliği son derece azalmıştır. Ancak sorun sadece uluslararası alanda tarımsal üretimin «karşılaştırmalı maliyetleri» değil her şeyden önce temelini tarımın oluşturması gereken bir gelişme yolunun kendi iç dinamiğine dayalı olup olmadığıdır. Ekonomik açıdan bakıldığında «Güney Kore gelişme modeli» tarımdan ihracat sanayi dallarına kaynak aktarımına dayanıyor.

Sanayileşme Politikası

Kore'nin tarımında olduğu gibi Kore'nin sanayicisi de sömürgeciliğin çarpık olarak kurduğu bir yapının mirasçısıdır. Bunun bir dizi nedeni vardı:

---

107) THE KOREAN TIMES, 20 Eylül 1978.

- Kendi sanayileşme politikası sonucunda ortaya çıkan, asıl olarak Kore'deki hammadde kaynaklarının (kuzeyde maden yatakları, güneyde pirinç) sömürülmesine ilgi duyan Japonya'ya karşı yapısal bağımlılık.
- Kore'de üretilen ham maddelerin Japonya'da işlenmesi. 1944 yılında Kore yeraltından çıkarılan maden ürünlerinin yüzde 96,5'ini Japonya'ya gönderiyordu
- Koreli işgücünün «anaülke»dekinden yarı yarıya ucuz ücretlerle çalıştırılması. Ayrıca Kore'den 1,2 milyon işçi zorla Japonya'ya götürülerek savaş sanayiinde çalıştırılmıştı.
- Kore'nin üst tabakasının ve o sırada henüz doğmak üzere olan ulusal burjuvazisinin siyasal ve ekonomik iktidardan uzaklaştırılması. Japon ile Koreli girişimciler arasındaki orantı daha 1917 yılında 75'e 15 idi ve bu oran 1940 yılında ise 94'e 6 idi.
- Sanayinin tarıma oranla pek gelişmemiş olması. 1943 yılında iki sektörün yarattığı değerler arasındaki oran 37'ye 63 idi. Ayrıca sanayi üretim yapısı açısından tümüyle Japonya'nın ihtiyaçlarına göre düzenlenmişti.

Kore'nin 1953 yılında ikiye bölünmesiyle Kore sanayisi bir de iç ekonomideki birbirini tamamlayan bütünlüğünü kaybetti: Güney o zamana kadar sanayi ürünlerinin yüzde 40'ını (tekstil, işlenmiş gıda maddeleri vb.) ve ülkenin tahıl üretiminin yüzde 66'sını sağlamıştı. Buna karşılık kuzeyde madencilik, kimya sanayii ve enerji üretimi hakimdi (108).

Aşağıdaki tablo, Kore'de sanayi tesislerinin İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki dağılımını gözler önüne seriyor:

Tarım kesiminde olduğu gibi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki sanayinin gelişmesi de asıl olarak Amerikan ekonomik yardımının öngördüğü şeyler tarafından belirlendi: 1954 ile 1964 arasındaki zaman diliminde sağlanan toplam 2,1 milyar dolarlık Amerikan kredilerinin sadece

TABLO XIV

Sınai Üretimin Branşlarına Göre Kuzey Ve Güney Kore'ye Dağılımı, (1940'taki durum)

Branş	Kuzey Kore	Güney Kore
Metal	yüzde 90	yüzde 10
Kimya	yüzde 82	yüzde 18
Makina	yüzde 28	yüzde 72
Tekstil	yüzde 15	yüzde 85
Matbaacılık	yüzde 11	yüzde 89
İşlenmiş gıda maddeleri	yüzde 35	yüzde 65
Gaz ve elektrik enerjisi	yüzde 64	yüzde 36

(Kaynak: Chosun Kyungje Nyupio, Ekonomi Yıllığı, Seul 1948)

yüzde 25'i acil olarak gerekli yatırım mallarına ayrıldı. Geriye kalan yüzde 75 tüketim maddelerinden ve öncelikle de gıda yardımlarından oluşuyordu. Yine ABD'nin tüm ekonomik yardımının sadece yüzde 8,5'u imalat sanayiine ve yüzde 19,5'u Kore savaşı yüzünden büyük tahribata uğrayan ve Amerikan ordusu açısından temel askeri öneme sahip ulaşım ve haberleşme sistemine tahsis edildi.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, Güney Kore ekonomisinin yapısal güçsüzlüğünün ve özellikle yatırım malları sanayiilerindeki yetersizliğinin Amerikan yardımlarıyla pek giderilmediğidir -ayrıca bu, yardımı verenler tarafından da amaçlanmamıştı. Bu yüzden tüketim malları üretimi ile üretim malları yapımı arasındaki oran 1953'te 4,7'ye 1,0 iken (Kore savaşının yıkımının sonucunda) sadece küçük bir değişimle 1960 yılında 3,2'ye 1,0 haline geldi.

Ancak Japonya ile Güney Kore arasındaki «ilişkileri normalleştirme anlaşması» imzalandıktan sonradır ki (bu anlaşmayı ABD özellikle, Japonya'nın Uzakdoğudaki stratejik rolünü güçlendirme amacıyla istemiş ve üzerinde ısrar etmişti) Güney Kore'ye yapılan yardımların türü değiş-

ti: ABD'nin Güneydoğuasya bölgesinde artan faaliyetleri nedeniyle Amerikan yardımları 1959'dan itibaren azaltıldı ve yerini artık, büyük bölümü Japonya'dan gelen uluslararası krediler aldı. 1965 yılı bu nedenle Güney Kore'nin ekonomik gelişiminde önemli bir dönüm noktasıdır: Ekonomik krediler o yıl ilk defa ekonomik yardımdan daha büyüktü. Bu durum uluslararası «onarım politikası»nın başarısı olarak yorumlandı. Bu dönemi izleyen İkinci Beşyılık Plan artık yüzde 38,2 oranında yabancı kredilerle finanse edildi. Ancak uluslararası kredi yardımı için öne sürülen koşullar ağırdı: Güney Kore bağımsız ithal ikameci bir makina sanayiinin oluşturulmasından vazgeçmek ve bundan böyle rekâbet gücüne sahip, yüksek oranda Japon sermaye katılımını içeren, ihracata yönelik bir hafif sanayinin yeniden kurulmasına ağırlık vermek zorundaydı (109). Böylece -en azından bir yönüyle- Japonların henüz ülkeye egemen olduğu İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki döneme benzer bir durum doğmuştu. Bu da gerek ihracatın, gerek Japonya'ya olan bağımlılığın artmasıyla kendini gösterdi.

Kaçınılmaz olarak sorulması gereken, Güney Kore'nin sanayileşme politikasına muhtemel alternatiflerin neler olduğu sorusu (örneğin daha milliyetçi doğrultudaki «eski çizgi»nin sürdürülmesi) şu anda -ve içindeki egemenlik ilişkileri ve yarımülke devletinin ABD'ye karşı büyük siyasal ve ekonomik bağımlılığı dikkate alındığında cevapsız kalmak zorundadır. Park hükümeti açısından Japonya'ya yaklaşma politikası, her şeyde ağır basan «Büyük müttefik» ABD'ye karşı ekonomik kararlarda daha fazla «hareket serbestliği» kazanma amacıyla, ABD ile Güney Kore arasındaki iki taraflı bağımlılık ilişkisini çok taraflı bir dış ticaret ve kredi sistemine dönüştürme çabası olabilirdi ancak. Güney Kore'nin yeniden dışa «açılması» sayesinde, Japonya için -1945 öncesinde de olduğu gibi-, emekyoğun üretiminin bir bölümünü yeniden(aradan

---

109) Payer: Borç Tuzagına İtilmek, y.a.g.y. sayfa 162.

geçen zaman içinde ücretler arasındaki farkın daha da büyümüş olması avantajıyla, işgücünün ucuz olduğu komşu ülkeye taşıma gibi elverişli bir fırsat ve aynı zamanda da bu yolla Güney Kore pazarının gelişmesini ve ekonominin yeniden kuruluşunu daha ilk aşamalarından itibaren denetleme imkânı doğdu.

Üçüncü Beşyılık planın (1971-1976) başlangıcıyla birlikte asıl ihracata yönelik büyüme dönemine girildi. Uzun vadede tüketim malları ithalatının yerini alabilecek kâr vaad eden ithal ikameci bir sanayiın oluşturulması için Güney Kore pazarı henüz çok küçüktü, gerek satın alma gücü, gerek bu türden bir gelişme stratejisi için gereken yeraltı kaynakları ve tarımsal hammaddeler ülkede bulunmuyordu. Buna karşılık ihracat sanayii iç pazarın beslenmesi açısından fazla büyüktü, ama aynı zamanda başka «ucuz emek ülkeleri»yle dünya pazarında rekâbet edebilmesi açısından uzun vadede güçsüzdü (kaynak yetersizliği), rekâbet gücünü sürdürebilmesinin koşulu dıştan sürekli yeni kredilerin ve teknolojilerin ya da üretim mallarının gelmesiydi. Bu yüzden Güney Koreli planlamacılar, benzer sorunlar karşısında bulunan başka gelişmekte olan ülkeleri örnek almaya ve selameti bir «ortak girişim» (Joint-Venture) sanayileşmesinde aramaya karar verdiler. 1962 ile 1974 arasındaki bu dönemde ülkeye toplam 953 milyon dolar tutarında dolaysız yatırım yapıldı, bunun yalnız 612 milyon doları Japonya'dan, 215 milyon doları da ABD'den geldi.

Gelişme stratejisinin bu yeni biçiminin **çekirdeğini «Serbest İhracat Bölgeleri»** oluşturdu. Buralarda yabancı şirketlere bir tür «imtiyaz» statüsü tanınıyordu, bu da ithal gümrüklerinden bağışıklık, sermaye dönüşüne kısıtlama konmaması, belirli bir süre için vergiden bağışıklık («vergi tatili») vb. idi (110). Bu «açık kapı politikası» so-

---

110) Ayrıca bak. : Kore'de Elektronik Sanayide Yatırım İçin Rehber (Guide to Investment for Electronics in Korea, Seul, Mart 1973, ve Kore'de Yatırım Olasılıkları (Investment

nucunda Güney Kore'deki toplam yatırımlar içinde yabancı sermayenin payı 1969 yılında yüzde 13 iken, 1974 yılına kadar yüzde 27,8'e yükseldi. Bu gelişim teknoloji ithaliyle (ithal edilen teknolojilerin birçoğu gerçi çoktan modası geçmiş oluyordu) ve modern teknik bilgi (knowhow) ile biraraya gelince, görece oldukça yüksek bir büyüme hızı elde edildi: GSMH artışı 1961-1970 döneminde ortalama olarak yüzde 9,3 gibi kayda değer bir oran tuttururken, resmi sayılara göre 1973 yılında yüzde 16,5 ile doruğuna ulaştı. Ancak buna paralel olarak da Güney Kore'nin de GSMH'sı gitgide daha fazla dış ticarete bağımlı hale geldi (1974'te dış ticaretin GSMH'daki payı yüzde 77,7 idi,) ve ülke ekonomisi başta uluslararası hammadde fiyatları ve alıcı ülkelerin ithalat kotaları olmak üzere, dünya piyasasındaki dalgalanmalara karşı son derece hassas hale geldi. Özellikle petrol ithaline, enerji maliyetine ve çelik ithaline bağımlılık oranı oldukça yüksek olan ve Üçüncü ve Dördüncü Beşyılık Plan dönemlerinde kurulan petrokimya endüstrisi ile gemi inşaat sektörü, ücret düzeyinin düşüklüğü nedeniyle ithal hammaddelerin fiyatlarındaki sıçramalara yetişemediler bile. Toplam ithalat içinde ihracat sanayiinin hammadde ihtiyacı 1970 yılında yüzde 19,5'lik bir dilim oluştururken, bu oran 1975 yılında yüzde 30'a yükseldi, ham petrol ithalatı ise 1970'de yüzde 6,7 iken 1976'ya kadar yüzde 18,3'e yükseldi (111). 1979 yılında sadece petrol ithali için yapılan harcama 3 milyar doları bulmuştu ve 1980 yılında yaklaşık 6 milyara varacağı tahmin ediliyordu (112). «İhracata yönelik» ithalatın maliyetinin art-

---

Opportunities in Korea) Seul 1972, Eleştirel çalışmalar için bak. Fröbel, Heinrich, Kreye: Uluslararası Yeni İşbölümü ve Serbest Bölgeler, Çev. Yılmaz Öner, Belge Yayınları 1982; Ser-Bölgeler ve Asya'nın Sanayileşmesi (Free Trade Zones and Industrialization of Asia) AMPO (Özel Sayı) Tokyo 1977.

111) Ekonomik Planlama Kurulu Ekonomik Rapor (Economic Planning Board. Economic Survey) Seul, Temmuz 1978, sayfa: 88.

112) FEER, 30 Mayıs 1980, sayfa: 51.

ması nedeniyle dış ticaret açığı epey büyüdü. 1979 yılında dış ticaret açığı resmi sayılara göre en az 3,9 milyar dolardı ve 1980 için (*) yapılan tahminler en az 4,7 milyar dolardı (113). Bu borç gediklerinin sürekli olarak yeni kredilerle kapatılması gerekiyor. Bu da ekonominin ihracat hummasını ve artan büyüme hızını daha bir anlaşılır kılar.

Tüm çabalara rağmen Güney Kore ekonomisi bu ithalat ihracat kısır döngüsünden şimdiye kadar kurtulamadı. Dış pazarlardaki her bunalım ya da hammadde fiyatlarındaki her artış, bu ek ihracat güçlüğüne ve maliyetine elden geldiğince işçi ücretlerine yansıtmak için vesile oldu. Özellikle vasıfsız işgücünün gerçek ücretlerinin artışı-nı her defasında önleyen -üretim güçlerinin gelişmesindeki yetersizlik değil- işte bu mekanizma olmuştur. Ve Güney Kore halkının çoğunluğunun görece yoksulluğunun ve devletçe izlenen bu türden bir gelişme stratejisinin çıkmazının nedeni bu mekanizmadır.

Güney Kore endüstrisinin bugünkü yapısına bir göz atarsak, tekstil endüstrisi tüm ihracat içindeki yüzde 53,8'lik (1978; 1974'te bu oran yüzde 38,5 idi) payı (**) ve sanayiye yaratılan değerlerin yüzde 20,7 (1947) sinin bu sektörde yaratılması nedeniyle büyük farkla birinci sırayı alır. Çünkü bu alanda ücretlerin ve yatırım maliyetlerinin düşüklüğü, yabancı girişimciler için hâlâ en elverişli imkânı sağlar. Tekstil sektörünü metal ve elektronik sanayii (gemi inşaat, entegre devreler vb.) izliyor. Bu iki sektörde de üc-

---

* Yine resmi sayılara göre dışticaret açığı 1981'de 3, 597 milyardı, 1982'de 2,4 milyardı, 1983 için 2 milyar dolar öngörülüyordu. (çevirmen notu). Kaynak: KOTRA (Kore Ticareti Geliştirme Kuruluşu) yayıncısı «Korea Trade Report», 83-2

(**) Tekstil sektörünün ihracattaki payı 1981 yılına kadar yüzde 29,5'e (6,2 milyar dolar), 1982'de yüzde 27,8'e (6 milyar dolar) kadar geriledi. (çevirmenin notu) Kaynak: KOTRA Trade Report, 83-2.

retin düşüklüğü büyük bir avantaj. Bu kesimde 1974 yılında GSMH'nın yüzde 20,2'si yaratılıyordu (*). Çoğunlukla sıkı denetim altındaki ve yarıaskeri birliklerin koruması altındaki sanayi bölgelerinde yerleşik olan «Ortak Girişim» (Joint-Ventures) şirketlerinin en kalabalık olduğu sektörler de bunlardır. Ancak bu ortaklıklarda Güney Kore girişimcileri genellikle küçük ortak durumunda ve hemen hemen istisnasız üretim sürecinin iç organizasyonu ile görevlidir. Çerçeve koşullarını ve çok sayıdaki altyapı tesisini ve ayrıca yeterli işgücünün varlığını devlet sağlıyor. Kuruluşların üstyönetimi, teknoloji ve özellikle de pazarlama, ağırlıkla yabancıların elinde; üretim konusundaki kararları alan ve maliyetleri hesaplayan da yine onlar. Bu dolayım üzerinden, ürünlerin dünya pazarındaki rekâbet gücünün finansmanına katılmak için, Koreli tüketicilerin çoğunlukla aşırı yüksek fiyatlar ödemesi gerekiyor. Suni gübre ve çimento pazarında dünya pazarındaki rekâbet fiyatları ile iç pazardaki «ihracat kazığı» («Export Bleeding») birbirini tamamlayan iki öge:

- «Gübrenin ihracat fiyatı normal olarak ton başına 55 bin von olarak saptanmıştır. Bu fiyat köylülerin ödediği gübre fiyatının yarısından az ve hükümetin Chinhae ve Yungnam işletmelerine uyguladığı alım fiyatlarından 30-40 bin von daha düşüktür. Bu açığı dengelemek için hükümet bir yandan köylüleri sömürüyor, bir yandan ihracatı sübvansede ediyor... Gübre örneği, ihracata yönelik sanayileşme ile yabancı sermaye arasındaki bir sembiyoz ilişkisinin örneği ve dolaysız kurbanları köylüler olan Park hükümetinin kötü yönetimini sergiler.» (114)

Bölgesel olarak, Güney Kore sanayii özellikle ülkenin üç büyük kentinde (Seul, Pusan ve Taegu) yoğunlaşmış-

---

(*) Elektrik malzemeleri ve elektronik sanayii 2,5 milyar dolar ile 1981 ihracatının yüzde 11,9'unu, 1982 ihracatının yüzde 11,6'sını oluştuyordu. (çevirmenin notu) Kaynak: a.y.

113) Aynı Yerde.

114) Bak. Kim Chang Soo, y.a.g.y., sayfa: 26

tır. Ülkenin sanayi işçilerinin yüzde 60,4'ü bu üç kentte çalışır ve tüm sanayi mallarının yüzde 57,4'ü burada üretilir (115). Bu üç kente, ulaşım açısından elverişli yerlerde bulunan ve istisnasız olarak ihracat için üretim yapan **Ma-san, Gumi, İri ve Ulsan** sanayi bölgeleri eklenmelidir (116). Japon sermayesine dayanan 694 «Ortak Girişim»-in ortalama sermayesinin 1976 yılında sadece 830 bin dolar olmasına karşılık, Amerikan «Ortak Girişim»-lerinin ortalama sermayesi 1,4 milyon dolardı (117).

İhracata yönelik sanayileşme stratejisinin seçilmesine Güney Kore Planlama yetkilileri ülkenin doğal kaynaklarının yetersizliğini, dış ticaret açığının büyümesini ve özellikle de yaygın işsizliği neden gösteriyordu. Ancak tek yönlü ve aceleci gelişme sonucunda **tarımsal kaynak potansiyelinden yararlanılmadı** ve dış ticaret açığı kapanmak bir yana, daha da arttı, ülke giderek daha fazla borçlandı (1979'da yaklaşık 20 milyar dolar). *

İşsizlikle mücadele konusunda da Güney Kore ancak ilk başlarda başarılı olabildi. Mayıs 1976'da, yani ihracata yönelik ekonomik politikanın beşinci yılında, Güney Kore Planlama Bakan Vekili Suk Jun Suh şunları söylüyordu:

«Şimdilik istihdam durumu başlıca sorunumuz olacak. En büyük önceliği istihdam alanı açmak amacıyla ekonomik büyümeye vermeliyiz.» (118)

1964, 1970 ve 1975 yıllarına ait işgücü istatistiklerini karşılaştırsak, imalat sanayiinde çalışanların sayısında kayda değer bir artışla karşılaşırız: 1964'te çalışanların

---

* Güney Kore'nin dış borcu 1981 sonunda 32,5 milyar dolar, 1982 sonunda 37,2 milyar dolardı. Bu miktar GSMH'nın yüzde 56,2'si demek. Resmi tahminlere göre dış borcun 1983 sonunda 40,9, 1986'da 48,5, 1987'de 50,3 milyar dolara yükselmesi bekleniyor. (çevirmenin notu) Kaynak: KOTRA, Trade Report, no, 83-2

115) Dege, y.a.g.y., sayfa: 300

116) Sanayi Dağılımı Sorunu için bak. : Dege, y.a.g.y.

117) Mc Cormack, y.a.g.y., sayfa 266.

118) Long, y.a.g.y., sayfa 34.

yüzde 8,8'i bu alandayken, 1975'e kadar bu oran yüzde 19,1'e yükselmiş; buna karşılık tarımda çalışan nüfusun oranı çok daha büyük bir hızla azalmış (yüzde 61,9'dan yüzde 45,9'a). Hizmet sektöründe çalışanların oranı da yüzde 29,3'den yüzde 35,0'a yükselmiş. Ancak resmi istatistik 14 yaşın üzerindeki nüfusun toplam yüzde 43,4'ünü şu gerekçeyle kapsam dışı tutuyor:

«Bu kesim, ekonomik meta üretimini ve/veya emeğin ücret karşılığı sarf edildiği hizmetlere katkıda bulunamayacak durumda.»

Ama 14 yaşın üzerindeki bu nüfus kesiminin neden herhangi bir işte çalışmadığına ilişkin bir açıklama (öğrenimin sürmesi, muvazzaf askerlik vb.) verilmior. Ayrıca haftada en az bir saat çalışan herkes «düzenli bir iş sahibi» sayılıyor. Tam gün çalışılacak bir iş bulamayanların (gizli işsizlerin) sayısına ilişkin resmi bir veri istatistiklerde yer almıyor (119).

Buna karşılık bağımsız araştırmalar Güney Kore'de 1974/75'te işsizlerin (tam gün ya da sürekli iş bulamayanlar dahil) hâlâ toplam olarak faal nüfusun yüzde 22,5'ini oluşturduğu sonucuna vardı (120).

Ekonominin hızlı yapı değişimi ve sanayi sektörünün hızla yayılması kuşkusuz bu gelişimin başlangıcında kentlerde çok sayıda işsize barınak sağladı. Ancak yoksul düşmüş kırsal nüfusta iyi gelirli, daha az zahmetli ve hava koşullarına bağımlı olmayan ücretli bir iş bulma konusunda büyük umutlar uyandırıldı. Bu umutlar iş arayanların ancak bir bölümü için gerçek olabildi (121). Daha fazla kişiye iş imkânı yaratmak, gelecekte bugünkünden de daha zor olacak, çünkü her yıl iş arayanlara eklenen yüzde 3 için iş yaratılabilmesi için belirtildiğine göre, GS-

---

119) Long, y.a.g.y., sayfa 34.

120) Long, y.a.g.y., sayfa 34.

121) Bak. : Yonsei Üniversitesi, Kent Araştırmaları Enstitüsü: Düşük Gelir Yerleşim Bölgesi Araştırması (A Low Income Housing Area Study), Alıntıl原因: Breidenstein, y.a.g.y., sayfa: 267.

MH'nın yılda en az yüzde 7 büyümesi gerekiyor (122). Özellikle Çin Halk Cumhuriyeti, Filipinler ve Malezya gibi rakipler yüzünden, Güney Kore'nin emekyoğun branşları ücretlerin sürekli artması karşısında eskisi kadar başarılı olamıyor. Ancak üretimde daha yüksek oranda makinalaşmaya gidilmesi halinde, Güney Kore'de kaçınılmaz olarak kısa zamanda işsizlerin sayısı azalmak yerine artacaktır. Böyle bir gelişmenin farkedilmeye başlandığını, Güney Koreli bir ekonomi uzmanının gelecekteki gelişme planlaması konusundaki şu sözleri gösteriyor:

«İstihdam yaratma zorunluluğu, Dördüncü Beşyılık Planda yer alan ikincil sanayi çıktısının oranının artırılması (yerli üretim oranının artması) hedefini önleyebilir.» (123)

Bu, varolan istihdamı koruma ve yeni istihdam yaratma zorunluluğu dolayısıyla «İkinci Sanayi Devrimi» (ekonomide sermaye yoğun ağır sanayilerin ön plana geçmesi) yolundaki iddialı planların bir süre için frenlenmesi anlamına geliyordu. Ama bu trend (eğilim) raporları doğruysa, tarımda şimdiye kadar sadece marjinal (tali, önemsiz) bir şekilde üretken olan kesimin sürekli istihdamı, yani ihracata yönelik sanayileşmenin üçüncü hedefi de bu gelişme yolu ile elde edilemez. Aksine: bu gelişme stratejisi sosyo-ekonomik yapının daha da çarpıklaşmasına ve büyük kentlerin gecekondulu mahallelerindeki işgücünün marjinalleşmesine (sefaletle itilmesine) katkıda bulunmuştur. Böylelikle, ihracata yönelik ekonomi ve bundan doğan gelişme bozuklukları hakkında şu sözleri yazan Dieter Senghaas'ın (genel) teorik notları doğrulanıyor:

«Gerçekte dışardan gelen sanayileşme, gelişme politikası olarak oldukça kuşkulu bir yöntemdir. Bu yöntem bir hastanın basit dış belirtilere göre (aspirinle) tedavi edilmesine benzer: ucuz işgücü -karşılıklı avantajlar doktrinine göre Üçüncü Dünya'daki en mükemmel ekonomik faktör - dünya pazarına yönelik üreti-

min hizmetine sunulur, ama yeniden ve yeniden ucuz işgücü yaratılmasının yapısal nedenleri ortadan kaldırılmaz.» (124)

Hizmetler Sektörü

Asıl bu alanda çok sayıda işgücünün çalışıyor olmasına rağmen Güney Kore'nin gelişme modelinde üçüncü sektör, sanayi ve tarımın aksine sadece tali (diğerlerine bağımlı) bir rol oynadı. 1960 ile 1974 arasındaki zaman diliminde hizmetler kesiminin gayrisafi milli hasıladaki payı yüzde 43,2'den yüzde 39,7'ye düştü. Ancak bu gerileme asıl olarak, imalat sanayiinin hızlı büyümesinden ve fiyat değerlendirilmelerindeki farklılıklardan kaynaklanıyordu. Aynı dönemde üçüncü sektörde çalışanların oranı yüzde 31'den yüzde 34'e yükseldi. Özellikle Birinci Beşyılık Plan çerçevesinde görece fazla desteklenmiş olan ulaşım alanı ve sağlık ve öğrenim kesimleri genelde görece büyük bir genişleme gösterdi, ancak bu genişleme ağırlıklı kentlerle sınırlı kaldı. Ulaşım ağı artan vasıta sayısı karşısında hâlâ yetersiz ve çok sayıda yerleşim merkezinin demiryolu bağlantısı yok. Otobanlar Seul'den Pusan'a (Kuzey-Güney bağlantısı) ve (Seul'den doğu kıyısındaki Kangnung'a kadar uzanıyor. 1965-1976 döneminde demiryolu ağı 750 kilometre uzatıldı, karayolları ağı 28,145 kilometreden 45.514 kilometreye çıkarıldı. Aynı dönemde otomobil sayısı 16.280'den 96.099'a, kamyon sayısı 16.015'den 87.528'e yükseldi (125).

Hizmetler sektörü çerçevesi içinde turizme özel bir rol düşünüyor. 1962'den 1974'e kadarki dönemde yabancı yatırım-

---

124) Dieter Senghaas (Derl.): Kapitalist Dünya Ekonomisi — Kökeni ve Gelişme Dinamiği Üzerine Tartışmalar (Kapitalistische Weltökonomie Kontroversen über ihren Ursprung und ihre Entwicklungsdynamik). Frankfurt, 1980, sayfa: 393.

125) Tüm Sayılar, F. Almanya İstatistik Dairesi, Dışülkeler İstatistiği'nden alınmıştır. Y.a.g.y.

ların çoğu otelcilik ve turizm alanına yöneldi (tüm yatırımların yüzde 16,9'u). Tekstil endüstrisi vb. bunun gerisinde kalıyordu. Bundan, turizm alanında kâr oranının yüksek olduğu sonucu çıkarılabilir. Özellikle son yıllarda, bu döviz getiren alandan sağlanan gelirleri artırmak yoluyla ödemeler dengesini düzeltmek ve yeni istihdam yaratmak amacıyla Güney Kore'nin turistik altyapısı son derece geliştirildi. Nitekim ülkenin güneydoğusundaki yapay Bomun gölünün çevresinde yeni bir «turizm bölgesi» yaratıldı ve tarihi yerlerin çevresinde çok sayıda otel inşa edildi. 1979 yılında Güney Kore'ye gelen turist sayısı 1 milyonu geçiyordu artık.

Turizm kesiminden sağlanan gelirler de son yıllarda büyük bir sıçrama gösterdi:

TABLO XV
Turizm gelirleri

Yıl	1965	1973	1974	1975	1976	1977	1979
Gelir							
milyon dolar	21	264	153	141	275	370	408

Güney Kore'deki turizmin büyük bir özelliği, başlıca ziyaretçilerin Japon olması (1976'da turistlerin yüzde 67,5'i Japon'du), yine bunların yüzde 93'ünün erkek olması -ve bunlar da bu komşu ülkeye, Japon kadın derneklerinin herhangi bir süslemeye gerek kalmadan «fuhuş turizmi» olarak nitelendirdiği nedenlerden dolayı geliyor. Halen Güney Kore'de 250.000'den fazla fahişe var ve bunlar Amerikan Time dergisinin verdiği sayılara göre devlete her yıl 120 milyon dolar döviz kazandırıyor (126).

Henüz Güney Kore hükümeti büyük masraflarla yürütülen reklama rağmen turizmi bu yönüyle de «çeşitlendirmeyi» ve başta Batı Avrupa (1976'da yüzde 3,7) ve ABD (1976'da yüzde 13,3) olmak üzere, başka ülkelerden daha

126) Mc Cormack, y.a.g.y. sayfa: 272.

büyük sayıda turist çekmeyi başarmış değil. Japon Charter gezilerinin büyüyen «turizm sanayii» için, harcanan paranın gerçekte çok küçük bir bölümünün ülkede kalma dezavantajı da var, çünkü ulaşım araçları, oteller, alışveriş mağazaları ve hatta gidilen gece klüpleri, Japon seyahat şirketinin bir dizi yan kuruluşuna ve yan acantalarına ait oluyor ve gezi programı «Package-Deal» (Paket program) olarak Japonya'da seçiliyor ve parası da orada ödeniyor. Turizm merkezlerinin yumak biçimindeki yoğunlaşması nedeniyle, diğer ekonomi dallarına bir «Trickle-Down» («komşuda pişen size de düşer») mekanizmasından söz edilemez. Bunlara, bu alan için gereken yüksek altyapı ön hizmetleri ve yabancı turistlerin tüketimi için yapılan lüks mallar ithalatının ödemeler dengesine getirdiği yük ekleniyor (örneğin gıda maddeleri, otel tesisleri vb.).

Seul'daki Turizm Bakanlığının temsilcilerinin ifadelerine göre turizm, bu yüzden Güney Kore için şimdiye kadar «iyi bir ticaret» olmadı ve planlamacıların (inşaat sektörü hariç) başlangıçtaki beklentilerini karşılayamadı (127). Bunun ötesinde, turizm sektöründeki istihdamın genelde sanayiye oranla üç kat, tarıma oranla altı kat daha pahalı olduğu gözönüne alınırsa, bu tarz bir gelişme politikasına kuşkuyla bakmak yerinde olacaktır. Bu alanın ekonomik bunalımlara karşı hassaslığı, turizme özgü ithalat yüzünden ödemeler dengesine binen yük ve özellikle ülkenin kültürü ve yaşama biçimleri üzerindeki yıkıcı etkileri de cabası.

Devletin Ekonomik Faaliyetleri Ve Devlet Ortaklıkları

Japon ekonomisinin savaş sonrası büyüme döneminde de olduğu gibi («Japan Inc.»), Güney Kore'de de (özellikle 1961'den itibaren) devlet ile ekonomi arasındaki ilişki oldukça sıkıydı, öyle ki bu bağlamda çok kere «Güdümlü

---

127) General Park ve Güney Kore Turizm Bakanlığı Başkan Yardımcısıyla yaptığımız özel görüşmelerden bu sonuca vardık.

Kapitalizm»den («Guided Capitalism») söz edilir (128) Beşyillik planların sorumlu kuruluşu **Economic Plannig Board** (Ekonomik Planlama Dairesi)dir ve bir ekonomik planın yürürlüğe girmesi için sadece çok sayıda makam tarafından onaylanması yetmiyor, Cumhurbaşkanı'nın biz-zat planı onaylaması gerekiyor. Gelişme planlarının «fi-zibilite»sini (gerçekleştirilebilirliğini) denetleyebilmek için yabancı danışmanlar tutuldu (özellikle de ABD'li danış-manlar) ve 1971 yılında kurulan **Korean Development Ins-titute** (Kore Kalkınma Enstitüsü) Planlama Bakanlığına planlamanın ve uygulamanın her aşamasında danışman-lık yapıyor. Güney Kore'de devlet kuruluşları sadece de-miryolları, posta, telefon işletmeleri ve devlet tekelleri (tü-tün ve ginseng) alanlarında değil, kömür madenciliği, elektrik işletmeleri, bankacılık, petrokimya, çelik endüst-risi ve gemi yapımı endüstrisinde de ağırlıktadır. Devlet denetimi, çeşitli alanlardaki 40'tan fazla büyük kuruluşu kredilerle finanse etmiş olan devlete ait **Korean Develop-ment Bank** (Kore Kalkınma Bankası)'nın elinde tuttuğu çoğunluk hisseleri aracılığıyla sağlanıyor (129). Bu siste-min bir özelliği, devlet kuruluşlarının ve devlet ortakla-rının gelirlerinin kamu bilançosunda (GSMH) devlet sek-törünün değil, özel sektörün hanesinde gözükmesi; oysa bu şirketlerin zararlarını devlet karşılıyor. Diğer yandan da devlet tekellerinden sağlanan gelirler, bilançoda «vergi ge-lirleri» olarak yer alıyor.

Güney Kore dışticaretinin çekirdeğini, Japonya'nın «Sogo Şosa»ları örnek alınarak kurulmuş olan Genel Ti-carete Evleri oluşturuyor. Bunlar 1979 yılında tüm ihraca-tın yüzde 40'ını gerçekleştirdi. «General Trading Compa-ny» (Genel Ticaret Şirketi) resmi ünvanını alabilmek için ise 1975 yılına ait hükümet kararnamesi uyarınca, bir ih-racat şirketinin Güney Kore'nin toplam ihracatının en az yüzde 2'sini gerçekleştiriyor olması, borsada kayıtlı olması

---

128) Eli, y.a.g.y. sayfa: 24.

129) Eli, y.a.g.y.'taki tabloya bak., sayfa: 22.

ve kendi pazarlama organizasyonunun uluslararası temsilcilikleri aracılığıyla en az 5 milyon dolarlık (ve en az beş değişik) ürün ihraç etmesi gerekiyor. Bu koşulların karşılığı ise çok sayıda imtiyaz: Genel Ticaret Evleri devletten (ya da devlet bankalarından) çok daha elverişli koşullarla kredi alıyor, başka ticaret şirketleri gibi Kore Merkez Bankasının (Bank of Korea) dolaysız denetimine bağlı değil ve bu şirketlerin yankuruluşları bağımsız olarak döviz kredileri alabiliyor.

Devlet desteğine sahip ve düşük faizli krediler alan Genel Ticaret Şirketleri, bu nüfuzlu statülerini koruyabilmek için, şirketin ana sermayesiyle karşılanamayacak kadar büyük zararlar bile edilse, «Bedeli ne olursa olsun ihracat» politikasını en kutsal ilke olarak benimsiyor. Böyle bir aşırı ihracat stratejisinin öğretici bir örneği, o zamana kadar kayıtlı 13 büyük ticaret şirketinden biri olan Yulsan Industrial Company'nin 1979 yılındaki çöküşü oldu: Şirket uğradığı büyük zararları uzun süre bilanço sahtekârlığıyla gizleyebilmiş, ama yaptığı ihracatın gerilemesi nedeniyle devletçe teşvik edilen büyük ticaret şirketi olmanın imtiyazlarını kaybedince nihayet iflas beyanında bulunmak zorunda kalmıştı. Bunun üzerine şirketin yönettiği Yulsan grubu da çöktü. Bu olay, kuruluşun varlığı açısından zorunlu olan büyüme oranlarını elde etmek için sürekli kredi akışına muhtaç bulunan, Güney Kore şirketlerinin çoğunluğundaki kısıtlı sermaye varlığının bir örneğidir (130).

1975'ten bu yana Güney Kore hükümeti tarafından daha büyük bir hızla izlenen ekonomik yoğunlaşma politikası sonucunda çok sayıda küçük şirket faaliyetine son vermek zorunda kaldı, çünkü büyük kuruluşlara sağlanan düşük faizli krediler yüzünden rekâbet gücünden yoksun kalmışlardı. Bu yoldan sadece dışticaret değil, iç pazar da çoğunlukla emekli generallerin yönetimindeki, giderek sayısı azalan, devlet iştirakli kuruluşların denetimine girdi.

---

130) Bak. : FEER, 27 Nisan 1979, sayfa: 104.

Singman Ri'nin görev süresinde başkanın taraftarları öncelikle ithalat lisanslarıyla ödüllendirilirken, General Park'ın döneminde özellikle eski subaylar ihracat imtiyazlarından yararlandı.

Bu süreç, büyük şirketlerin çıkarlarıyla içiçe olan bir askeri bürokrasi kadrosunun (establishment'inin) oluşmasına yardımcı oldu. Bu şirketlerin en üst yönetimi ağırlıklıla eski bürokratlardan ve subaylardan (131) oluşuyor. Bu kesim yönetici tabakayla birlikte, kendi denetimindeki kuruluşların yüksek büyüme yüzdeleri elde etmelerini ve kendi ceplerine girecek parayı başlıca amaç olarak gören bir yeni «devlet sınıfı»nı meydana getirir. Devlet desteğiyle elde edilen kârların toplumsal yeniden bölüşümü, bu «iktidardaki blok» için önemli bir rol oynamaz ve cebini doldurmanın bu biçimine sınırlar çizebilmek için demokratik-parlamentar denetim araçları da yoktur. Nitekim «modernleşme» süreci boyunca, oldukça belirgin hiyerarşik ve konfüçyen öğelere sahip bir büyüme diktatörlüğü ortaya çıkmıştır.

Dış Ticaret Alanı

1960'lı yılların başlangıcına kadar Kore savaşının etkisi ve Singman Ri'nin asıl olarak ithalat ikamesine dayalı ekonomik politikası nedeniyle dış ticaret sektörüne tali bir rol düşüyordu. Yine de (Amerikan askeri ve sermaye yardımlarıyla gıda satışları yüzünden) dış ticaret dengesindeki açık hızla büyüdü: Bu zaman diliminde ihracat, ithalatın sadece yaklaşık dörtte birini karşılayabiliyordu. İhracat ekonomisi yönünde yapılan radikal politika değişikliğiyle birlikte, gerçi ihracat 1961 ile 1969 yılları arasında yılda ortalama yüzde 40 ve daha sonra 1970 ile 1974 arasındaki zaman diliminde yılda ortalama yaklaşık yüzde 50 artış gösterdi, ama sanayileşme için gereken yüksek orandaki hammadde ithalatı yüzünden dış ticaret den-

---

131) FEER, 11 Nisan 1980, sayfa: 36

gesindeki açık kapatılamadı. Aksine: dış borçlanma 1968'de 790 milyon dolar iken, 1973'te 3,055 milyar dolara yükseldi ve 1979'da 20 milyar doları aşmıştı bile. * Borç ödeme oranı, yani ihracat gelirleriyle kredi faizlerine ödenen para arasındaki orantı da sürekli olarak Güney Kore ekonomisinin aleyhine gelişti: 1976'da yüzde 11 olan bu oran, 1979 yılına kadar yüzde 14'ün üzerine çıktı. **

Göze çarpan diğer bir durum, sanayileşme aşamasında ithalat içinde üretim mallarının payı gerçi artmıştı, ama bu üretim malları çoğunlukla Japonya'da çoktan eskimiş, kendini amorti etmiş ve şimdi Korelilere yüksek fiyatla satılan komple fabrikalardan oluşuyordu. Aynı şekilde sanayileşme için acilen ihtiyaç duyulan maden ürünleri, hazır mamul ve makina ithalatının da genel ithalattaki payı arttı. Bu demektir ki, dış ödemeler dengesini bu denli bozan ithalatın arslan payı, dolaysızca ihracata yönelik modele bağlıdır ve bu ithalat, başvurulacak gelişme yolu yüzünden vaz geçilmez hale gelmiştir.

Sermaye yatırımlarının kökenindeki değişimle birlikte ithalatın da kökeni değişti: 1965 yılında henüz ABD'den yapılan ithalat, toplam ithalatın yüzde 39,3'ünü oluşturuyordu. Bu oran 1976'ya kadar yüzde 22,4'e düştü. Buna karşılık Japonya'dan yapılan ithalatın oranı gittikçe arttı ve 1979 yılında yüzde 46 ile doruğuna ulaştı (bunun yüzde 57'si makineler, yüzde 12,8'i metal işleme makineleri idi - dolayısıyla hemen hemen tümüyle ihracata yönelik üretimin donatım mallarından oluşuyordu.) Başka gelişmekte olan ülkelerden yapılan ithalat da (özellikle hammadde) sürekli olarak arttı. Güney Kore'nin bu hammadde ithalatı da çoğunlukla sözkonusu ülkelere yerleşik olan Japon ve Amerikan yankuruluşlarınca gerçekleştirili-

---

* 1982 sonunda: 37,2 milyar dolar, 1983 sonu için tahmin: 40,9 milyar dolar. - çev. notu (KOTRA, Trade Report, February 1983).

** Bu oran 1982 sonunda yüzde 15,5 idi. çev. notu (Kaynak: a.y.)

yordu ve yatırım mallarında olduğu gibi hammaddeler de Güney Kore firmalarına aşırı fiyatlarla satılıyordu.

Sadece iki ülkeye karşı ticari bağımlılık Güney Kore'nin dış ödemeler dengesini belirlemeye devam etti: 1977 yılında ihracatın yüzde 52,4'ü sadece bu iki ülkeye yapılıyordu (Japonya: yüzde 21,4 ve ABD: yüzde 31) ve ithalatın yüzde 58,9'u iki büyük ticaret ortağından yapılıyordu (Japonya: yüzde 38,3 ve ABD: yüzde 22,8) (132). Oldukça eşitsiz dış mübadele koşulları (fiyat oranları) sonucunda Güney Kore ile en büyük ticaret ortağı arasında 4 milyar doları aşan (1979) bir dışticaret açığı doğdu. Böylelikle Japonya Güney Kore'nin başlıca alacaklısı haline gelerek ABD'den bu rolü devraldı. Güney Kore'nin artan dışa bağımlılığı bu durumda yeni borç mekanizmasının zorunlu bir sonucudur ve devletin karar verme serbestliğini sınırlar.

Yüksek büyüme oranlarına rağmen, gelişme politikası açısından daha çok olumsuz sayılması gereken bu sonuçları değerlendirirken, Güney Kore'nin dış ekonomik ilişkilerinin gerçekte **ulusallığı tasfiye edilmiş bir kamu ekonomisi** olduğu, yani asıl olarak Güney Kore'deki Japon ya da Amerikan yankuruluşlarının ABD ve Japonya'daki «ana firmalarla» yaptığı «ihracat» ve «ithalat»ın sözkonusu olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Alışlagelmiş **transfer fiyatları** yöntemiyle örneğin yüksek oranda Japon sermayesinden oluşan Avustralya'daki ya da Filipinler'deki (bu ülkelerde gelir vergisi görece düşüktür) «ortak girişim» firmaları, Güney Kore'deki Japon yankuruluşlarına yüksek fiyatla çelik satar; bu da Güney Kore'nin ithalatı için aşırı bir yük olur. Burada işlenen çelik (düşük işçi ücretleri nedeniyle) görece düşük fiyatlarla Japonya'ya satılır ve orada da otomobil üretiminde kullanılır. Üretilen otomobiller de ana firma tarafından dünya piyasası fiyatlarıyla satılır. Aynı şey güçlü Japon sermayesi katılımıyla kurulmuş ortak girişim firmalarına nisbeten yüksek fiyat-

---

132) FEER ,26 Mayıs 1978.

larla satılan (örneğin eskimiş üretim malları) Japon «ithal» malları için de geçerlidir. Bu mekanizmadan doğan had safhadaki dış borçlanma, bu yüzden aynı zamanda fiyatların dıştan belirlenmesinin ve ekonomik bağımlılığın bir simgesidir; ekonomik bağımlılık Güney Kore'nin para birimi Von'un dış zorlama sonucu maruz kaldığı devalüasyonlarla gitgide artmıştır. Bütün bunlar belki yeni bir gümrük ve vergi politikasıyla ve bunu izleyecek yeni ödeme ve muhasebe uygulamalarıyla değiştirilebilirdi. Fakat son derece belirgin dışa bağımlılığı nedeniyle Güney Kore devleti şimdiye kadar bu yönde hissedilebilir bir nüfuz uygulayamadı. Özellikle yukarıda kaba hatlarıyla anlatılan borç mekanizması ve askeri hükümetin dış politikadaki bağımlılığı, Güney Kore ekonomisinin yenden ulusallaştırılmasına engeldir.

Bu nedenle, Kore Cumhuriyeti'nin dış ticaret örneğinde görüldüğü üzere, ihracat ve ithalat, döviz geliri ve hatta gayrisafi milli hasıla gibi temel kavramların, böyle bir durumda, eski anlamlarını çoktan kaybetmiş olduğu ve ihracat ekonomisi ile buna bağlı mülkiyet ilişkileri hakkında pek az bilgi verdiği anlaşılabilir.

Teoride gerçekleşen bu tanımlama değişikliğini burada Masan bölgesi (ihracat bölgesi) örneğinde göstereceğiz. İhracata yönelik bir sanayileşme çerçevesinde «ihracat»ın teşviki, tanım gereği en büyük ekonomik hedeftir. Ama Masan bölgesi örneğini incelersek, Güney Kore'nin «kendisi» ihracatını ülkenin bu en büyük sanayi bölgesi aracılığıyla önemli ölçüde artırılabilirdi görülür. Bundan, büyük zorluklarla oluşturulan Masan bölgesi aracılığıyla elde edilen ihracat artışlarının Güney Kore kamu ekonomisine gerçek bir katkı olduğu sonucu çıkarılmalıydı. Ancak bu bölgede üretim yapan firmaların çoğu, yabancı sermaye sahiplerine ait ve yüzde 100 ihracat için üretim yapıyorlar. Bu firmaların üretim yapabilmesi için büyük çapta hammaddeye ihtiyaç duyuluyor ve bu alımlar Güney Kore'ye yapılan ithalat olarak kaydediliyor. İşlenmiş ya da yarı işlenmiş ürün olarak bu mallar bu defa «ihracat»

sayılıyor. Oysa çoğu büyük şirketin ulusal sınırların ötesindeki dikey ve yatay bağlantılarının bir sonucu olarak, gerçekte ithalat ve ihracat, yönetim merkezi Japonya'da ya da ABD'de bulunan aynı dev şirketin bünyesi içinde gerçekleşen bölümler ya da üretim aşamalarıdır. Mallar üretimin çeşitli aşamaları boyunca birçok ulusal sınırı geçtiği halde, sayısal değer artışı (Local Value-Added) dışında oradaki kamu ekonomisine pek katkıda bulunmuyorlar. Bu nedenle sözkonusu olan, yalnızca sayısal ve istatistiki olarak kaydedilmekle bir kamu ekonomisinin gelişme durumu ve yaşama yeteneği hakkında pek bilgi vermeyen görünüşte ithalat ve görünüşte ihracattır. Bunun dışında, yüksek ihracat ve GSMH artış oranlarına rağmen, ülke içinde gerçek meta pek yoktur, yani ekonomik başarı, ekonomi dışı nedenlerden ötürü, gerçekleştirilmiş gibi yapılmaktadır sadece.

Güney Kore bu türden gelişmenin tam bir örneğidir, çünkü dört büyük Japon mağazası (Mitsubishi Corp., Mitsui/Co., Sumitomo Shoji ve Marubeni Corp.) çeşitli sermaye iştirakları, ortak girişimler ve yan kuruluşlar aracılığıyla Kore Cumhuriyeti'nin dışticaretinin yüzde 40'ını denetliyorlar ve kârlar da onlara kalıyor (133). Buna karşılık «ev sahibi ülke» Güney Kore'nin, görünüşteki bu ihracattan elde ettiği gelir, ithalat ödemeler dengesinin üzerine bir kâbus gibi çöktüğü halde, görece düşüktür.

Dış ticarete ulusallığın sürekli tasfiyesi örneği, «dış döviz gelirleri»nde daha da belirgin bir hal alır. Masan bölgesi hakkındaki resmi rapordan anlaşıldığı kadarıyla, 1976 yılında bölgedeki gelirlerin yüzde 28,8'ini işçi ücretleri, yüzde 42,1'ini hammaddeler, yüzde 27,6'sını elektrik, su vb. ve yüzde 1,5'ini kiralalar oluşturuyordu. Ancak bu gelirler, yabancı firmaların yerleşimi sırasında doğan yerel üretim maliyetleri ile özdeştir. Güney Kore devletinin kendi masraflarının daha iyi karşılayabilmek için bu gelirleri artırmaya kalkışması halinde bu, işçi ücretlerinin

---

133) Bak: AMPO, Özel Sayı, y.a.g.y, sayfa: 23

ve kiralaların, ayrıca hammadde fiyatlarının vb. yükseltilmesi demek olabilirdi ancak. Ama ihracata yönelik sanayileşmenin ilân edilmiş hedefi, döviz dengesinin düzeltilmesi olduğundan ve yabancı yatırımcıları Güney Kore'ye çeken şey düşük üretim maliyetleri olduğundan, döviz gelirleri dengesinin değiştirilmesi ters etki yaratır ve böyle bir adım yabancı sermayenin kaçıışı sonucunu yaratacağından dolayı, üretim bölgesinin varlığı açısından hayati bir tehlike oluşturmazdı.

Bu ekonomik faaliyetlerin sermaye birikimine yaptığı gerçek katkıyı aşağı yukarı hesaplayabilmek için, üretim bölgesinde biriken artık değer hakkında bilgiler gereklidir ve bunlara en azından resmi bilançolarda rastlanmıyor. Güney Kore'deki işçi ücretlerinin Japonya'dakinin yedide biri, Kuzey Amerika'dakinin onikide biri düzeyinde olduğu hesaba katılırsa, kârların büyük bir bölümünün bu büyük ücret farkına dayalı olarak elde edildiği ve üretkenlikte sağlanacak artışın yerli işgücünün yararına olamayacağı anlaşılır (134).

Ödemeler dengesindeki büyük sorunları çözmek ya da hiç değilse hafifletmek amacıyla, Park hükümeti işgücü ihracatına başladı. 1978 yılında sadece Ortadoğu'daki inşaatlarda çalışan kalifiye işçi ve teknisyen sayısı 68 bindi ve bunlar oradan 2 milyardan fazla amerikan dolarını ülkelerine gönderiyordu. Güney Kore günümüzde inşaat ihalelerinin neredeyse yüzde 75'ini Arap petrol devletlerinden alıyor ve bu sıkı ekonomik ilişkiler sayesinde kendi petrol ihtiyacını da uzun vadede garantiye almaya çalışıyor (135). Koreli hastane hemşireleri artık sadece Federal Almanya'da değil, Umman ve Arap Emirlikleri gibi ücra yerlerde de çalışıyor (136). Güney Koreli maden işçileri Federal Almanya'nın Ruhr havzasında çalışıyor ve orada KCIA ajanları tarafından neredeyse askeri disiplin altında tutuluyor:

---

(134) Bak. Fröbel, Heinrichs, Kreye, y.a.g.y. ve Luther Singapur'da Ekonomi... y.a.g.y., sayfa: 282.

135) THE KOREAN TIMES, 20 Eylül 1978.

136) THE KOREAN HERALD, 24 Eylül 1978.

«Avrupa'dan gelen yabancı işçilere oranla Koreli maden işçileri hukuki olarak ikinci sınıf konumundalar; üç yıl boyunca serbestçe seçmedikleri bir iş yerinde çalışmak zorundalar, ondan sonra da geri dönmeleri gerekiyor (zorunlu rotasyon)... (Çünkü) Güney Kore'deki rejim, «işgücü ihracını» (resmi deyişi bu) ticari ve kâr bırakacak şekilde yürütüyor, tıpkı yıllarca dolar karşılığı Vietnam'a onbinlerce asker gönderdiği gibi.» (137)

İhracata yönelik sanayileşme sloganı uyarınca yabancı sermaye egemenliğiyle Güney Kore ekonomisinin yeniden yabancılaştırılması, yerli eleştirmenlerin bugünkü durumu eski sömürge dönemiyle karşılaştırmasına yol açmıştır. **Çung Kiyung-Mo** adlı ünlü bir ekonomi uzmanı, Japonya'nın artık Seul'da bir genel valiye ihtiyaç duymadığını, çünkü Park hükümetinin benzer bir işlevi devraldığını ve yerli politikacılarla yabancı şirketler arasındaki bu «işbölümü»nün Japonları emperyalist ekonomik politika suçlamasından koruduğunu söylüyor (138). Japonya açısından Güney Kore'nin durumu çoktan beri bir «ihracat ilamesi» politikası oluşturuyor: Firmaları Güney Kore'ye kaydırma ve sermaye ihracı yoluyla, başka sanayi ülkelerinin ithal sınırlamaları Güney Koreli araçlar ve yan kuruluşlar kanalıyla atlatılıyor. Eski sömürgecilik döneminde de olduğu gibi Japonya'nın bugünkü ekonomik faaliyetleri de, Güney Kore'nin doğal kaynaklarının (işgücünün) değerlendirilmesine ve kâr maksimizasyonu ilkesine dayalı ve uzun vadeli istikrarlı bir gelişmeyi öngörmüyor. Gerçi -sömürgecilik döneminde de olduğu gibi- ülkede yeniden sanayileşme ve sermaye birikimi gerçekleşiyor, ama üretilen mallar egemenlik ve mülkiyet ilişkileri ve buna dayalı bağımlılık yapısı nedeniyle çalışan nüfusa pek az yarar sağlıyor. Bu yeni-sömürgeci sızma sürecini kamuoyundan gizlemek amacıyla, sanki Güney Kore'de hâlâ kendi iç dinamğine sahip bir ekonomi varmış gibi, klasik

---

137) FRANKFURTER RUNDSCHAU, 17 Şubat 1977.

138) AMPO, y.a.g.y. sayfa: 28

kamu ekonomisi kavramları kullanılmaya devam ediliyor. Böylece temel kategorilerin çarpıtılarak kullanılması, ülkedeki gerçek siyasal-ekonomik koşulların görülmesini önüyor. Artan üretim kapasiteleri ile halkın çoğunluğunun tüketiminde bir artış izlenmemesi arasındaki çelişkiyi, bir yanda dış ticaretteki sayıların büyümesi ve öte yandan da iç pazarın az gelişmişliğini sürdürmesi, daha da belirgin biçimde ortaya koyuyor. Dolayısıyla eksik olan esasta başlıbaşına bir gelişme dinamiği değil, bir dağıtım dinamiğidir. Yani yokluğu çekilen şey, Güney Kore'nin çalışan nüfusu için harcanan gelişme çabalarının ulusal ve toplumsal bir önem kazanmasıdır. Özellikle bu çelişkiler yüzünden Güney Kore büyüme modeli inandırıcılığını ve kitleleri seferber etme yeteneğini kaybetmiştir.

Ö Z E T

Bağımlı Gelişme Stratejileri «Yapısal Üeşitlilik» Düzeyini Artırıyor.

Devletçe izlenen kalkınma stratejilerinin Güney Kore ekonomik yapısına etkileri tarihi olarak incelendiğinde, Japon sömürgeciliği döneminde işlemiş olan ekonomik yapıya yabancı sermayenin damgasını vurması sürecinin («ucuz» işgücünün ülkedışındaki bir ekonomik yapı yararına sömürülmesi) ihracata yönelik sanayileşme döneminde bu kez «çeşitlendirilmiş» bir biçimde (birden fazla ülke sermayesine bağımlılık) tekrarlandığı görülür. Aradaki temel farklılık, dışabağımlı sermaye birikiminin ağırlık merkezinin tarım kesiminden imalat sanayiine kaymış olması ve böylelikle ithalata bağımlılığın da (hammadde ihtiyacı) hızla artmış olmasıdır. Aynı zamanda, ihracat sanayiinin tek yönlü teşvikiyle Güney Kore ekonomisinin «yapısal çeşitliliği» o denli arttı ki, bu durum ülke ekonomisinde yeni bir «ikili yapı»nın oluşmasına yol açtı. Diğer bir deyimle modernleşmeyle birlikte geliştirilen sanayi kolları (büyüme sanayii) ile oldukça geri bir gelişme düze-

yine sahip diğer kesimler (özellikle de tarım kesimi) arasında dev bir uçurum açılıverdi.

Kore savaşından sonra Güney Kore'de giderek daha belirgin biçimde uygulanmaya başlanan gelişme stratejileri gerçekten uzun dönemli bir gelişme modeli midir, yoksa bunlar bağımlılığın o günkü biçiminin anlık ihtiyaçlarına cevap veren «mekanik tepkiler» miydi? Kalkınma sürecinin akışıyla ilgili olarak yapılan ekonomik sektör etüdü örneğinin de ortaya koyduğu gibi, (Singman Ri'den Park Chung Hi'ye) her dönemdeki yönetim hiç de kendi iç dinamiğine dayalı bir gelişme için pratik «model» sıkıntısı çekmiyordu. Asıl olarak, bu iş için şart olan siyasi bağımsızlık ve bu tür bir kalkınma yoluna büyük ölçüde dış kredilere güvenmeden girebilmek için, yeterince mali kaynak yoktu. Dolayısıyla uygulanan kalkınma stratejileri ülkeyi, Kore içsavaşının çöküntüsü nedeniyle Amerikan dış yardımlarına olan mutlak bağımlılıktan çıkararak, dünya pazarı ile bütünleşmeye yönelik yeni bir bağımlılık biçimine götürdü.

Güney Kore'nin bu yeni «modernleşme modeli» bağlamındaki tek üstünlüğü, ülkenin hem yararına, hem zararına işleyen «coğrafi konum avantajı»dır. Bu avantaj, ucuz ve sürekli iş bulamayan geniş bir işgücü kaynağıdır. Ekonomik genişleme içindeki sanayi ülkeleri, uluslararası işbölümü çerçevesi içinde emek yoğun üretim süreçlerini buraya kaydırarak, bu kaynakları kendi hizmetlerine koşturmuştur. Bu durum, tarım kesiminin ihmal edilmesiyle de birleşince, kalkınma modelinin temeli, krizlere karşı git-tikçe daha dirençsiz hale gelmiştir. Çünkü işgücünün ucuz olduğu diğer ülkelerle rekâbet içinde ihracatta elde edilen başarılar, giderek daha fazla üretim maliyetlerine (özellikle de ücret faktörüne) bağımlı hale geldi, buna karşılık bu maliyetleri bu kalkınma stratejisinin neden olduğu hammadde ve besin maddeleri ithalatına olan bağımlılık yüzünden devlet planlamasının alışılmış araçlarıyla düşürmek mümkün değildi.

Sektör içi ve sektörler arası üretkenlik farkları, ihra-

cat oranının yüksekliği ve ihracat sektöru ile ekonominin geri kalanı arasındaki alışveriş yokluğu Güney Kore ekonomisindeki dağınıklığın nedeni değil, dışa vurumlarıdır. Bundan dolayı ihracat sektöründe kullanılan gelişkin teknoloji, ülkedeki üretim güçlerinin gelişkinlik derecesini yansıtmaz. Aksine, bu sektör ülke içinde âdeta bir ekonomik büyüme adası gibidir. Bu kapalılık özelliğinden dolayı, şimdiye kadar ne bir türlü makineleşmemiş olan tarım kesimine yararlı bir etkide bulunabilmiş, ne de ulusal gelirde hissedilir bir artışa yol açabilmiştir. O denli belirgin olmasa da, aynı şey yine belirgin bir -ikili yapı-ya sahip hizmetler sektörü için de geçerlidir: Doğrudan yabancı firmaların egemenliğindeki sermaye alanları (örneğin lüks oteller) ile yerel küçük ticaret ve ulaştırma sektörünün azgelişmiş altyapısı gibi marjinalleşmiş alanlar bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Buna karşılık kamu kesimi (özellikle devletin yüksek oranda pay sahibi olduğu dev şirket grupları) ekonomideki en kârlı kesimler arasında yer alır. Bu durumun tek nedeni bu alanlarda tekele benzer piyasa koşullarının hüküm sürüyor olması değildir. Aynı zamanda kamu sektörünün yatırım boyutları da özel sektöre oranla hem çok daha büyüktür, hem de bu yatırımlar özel devlet kredileriyle ve bunlar için saptanan düşük faizlerle desteklenmektedir.

Yabancı çıkar gruplarının egemenliğine artan ölçüde giren Güney Kore ekonomisinin temel ayırıcı özelliği, ülkenin dışticaret yapısıdır. Bu yapının hayranlık uyandırıcı ithalat-ihracat rakamlarının çok küçük bir bölümü yerli girişimcilerin (dışticaret sektöründeki) üretim payını yansıtıyor. Bu göstergeler daha çok uzun bir süreden beri ulusallığını yitirmiş olan ekonominin uluslararası pazara yatay ve dikey entegrasyonunu gösteriyor.

Bütün bu faktörlerden çıkarılabilecek sonuç, varolan koşullar altında Güney Kore'de bağımsız bir kalkınma stratejisi izlenmesinin olanaksız olduğu ve dışarıya bu denli bağımlı bir ihracat ekonomisinin varlığını nasıl sürdürebileceği sorusudur.

Ne yazık ki «Kore ekonomik mucizesi»ne propaganda amacıyla dizilen övgüler arasında, bugüne kadar bilimsel literatürde de genellikle bu modelin sosyo-ekonomik önkoşulları ve sözkonusu «model»in orta vadeli sonuçlarının ortaya konmasından kaçınılmıştır. Ülke dışındaki gözlemcilerin konuya daha gerçekçi bir tutumla yaklaşmaya başlamaları, ancak mayıs 1980'deki Kvangyu halk ayaklanması ve askeri diktatörlüğün düzeni, General Çun başkanlığında kanlı bir biçimde yeniden sağlamasından sonradır.

GÜNEY KORE'DE İZLENEN KALKINMA STRATEJİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ekonomik Boyut: Ne Pahasına Olursa Olsun, Ekonomik Büyüme

Güney Kore'nin 1961 yılından beri izlediği kalkınma stratejisi, ekonomik düzeyde herşeyden önce, ülkenin yeterli oranda sahip olduğu tek kaynak olan işgücünün, yoğun ve geniş ölçekte sömürsüne dayanıyor. Bu değerlendirmeye sürecinin önkoşulu, her şeyden önce Güney Koreli işgücü potansiyelinin Japonya, ABD ve diğer Batılı sanayileşmiş ülkelerin, sermaye işletme kapasitesine dahil edilmesi idi. 1960'lı yılların sonuna doğru «büyümenin sınırlarına» Japonya'da da ulaşıldığı gittikçe daha belirgin bir şekilde görülmeye başlandığında, ve enflasyon, ücretlerin yükselişi, sanayi bölgelerindeki arsaların pahalalanması ve petrokimya endüstrisinin neden olduğu çevre kirliliğinin ulaştığı tehlikeli boyutlar ülke içinde sermaye verimliliğinin giderek azalmasına yol açınca, öncelikle Güney Kore'yi Japon ekonomisinin genişletilmiş yeniden üretim mekanizmasına entegre etmeye yönelik bir dizi ekonomik plan geliştirildi. Bu yeni, ortak ekonomi politikasının en önemli aracı, yabancı girişimlerin yerleştiği ve ücretlerin düşük tutulmasından yararlanılarak olağanüstü sermaye gelirlerinin elde edildiği «Serbest Sanayi Bölgeleri» oluşturuldu. Güney Kore ekonomisinin denetimi, asıl olarak uluslararası krediler ve ortak girişimler (Joint-Venture) örneğindeki gibi, yerli tekellerin sermayelerine iştirak yoluyla sağlanıyordu. Ortak girişim, siyasi riskler açısından aynı zamanda karşılıklı bir sigorta işlevini de yerine getiriyordu. 1976'

da Güney Kore'nin toplam ihracatının dörtte biri **doğrudan doğruya** yabancı firmalar tarafından gerçekleştirilmişti (139) ve daha da büyük bir kısmı, yabancı sermayenin hissedar olduğu kuruluşlarca finanse edilmiştir.

Politik ve ekonomik bağımlılık koşullarının baskısı altında ortaya çıkan bu ekonomik stratejilerin yol açtığı en önemli sonuç, dışa bağımlı sanayileşmenin zeminini oluşturan ve hızla büyüyen bir ihracat sektörünün yaratılması oldu. Yabancı yatırımlardaki artışın nedeni, sadece düşük üretim maliyetleri dolayısıyla sermayeden beklenen yüksek kârlılık değildi. Ayrıca Park rejimi yasalarında yer alan grev yasağı ile sağlanan «istikrarlı» bir işgücü pazarı ve çevre kirliliğini önlemeye yönelik herhangi bir yaptırımın olmayışı da yabancı sermaye açısından cazipti. Başlangıçtaki bu avantajların sürekli kılınabilmesi için, Güney Kore'deki üretim maliyetlerinin, sermaye ihraç eden ülkelerdekine göre daha düşük bir seviyede tutulması zorunluydu. Bu da ülkedeki sosyal ve siyasi gelişim üzerinde dolaysız bir etki yapmadan, uzun vadede mümkün değildi. Özellikle tarımın az gelişmişliği, ihracat sektörüne yeterli sayıda ucuz işgücü sağlamanın vazgeçilmez bir önkoşuluydu ve halen de öyle (140).

Buna karşılık ücret düzeyi ne denli düşük tutulursa -ki rekâbet koşullarından dolayı bu zorunludur- ülke içinde yeterli alımgücü oluşmayacağından, tüketim mallarına yönelik iç talep de o denli küçük olacaktır. Bu nedenle iç pazar ancak yetersiz ve çarpık gelişebilecektir, (örneğin,

---

139) Akiko Yoshida: Güney Kore'de Yüksek Büyümenin Mekanizması (The Mechanism of High Growth in South Korea) Kerzai, Ağustos 1977, sayfa: 64.

140) Bu konuda, tarım sektörü yok denecek düzeyde olan dolayısıyla ücretleri düşük tutmak için, «yabancı işçi» getirmesi gereken Singapur ile bir karşılaştırma için bak. : Pang Eng Fong, Linda Lim: Singapur'da Elektronik Sanayii, (The Electronics Industry in Singapore) Singapur Üniversitesi, Ekonomik Araştırma Merkezi.

gelir düzeyi yüksek olan orta ve yüksek tabakaların tüketim modeli uyarınca otomobil ve ipek gibi lüks mallarla sınırlı kalacaktır) ve büyük nüfuz sahibi yabancı sermaye kendisini yerel düzeyde yeterince kârlı biçimde yeniden üretme koşullarını bulamayacaktır. Bu süreç **çarpık** bir gelişmeye ve üretimin artması ile tüketicinin azalması arasında giderek keskinleşen bir çelişkiye yol açacaktır. Üretim güçlerinin sektörler arasında eşit biçimde dağılımını olanaksız kılan bu çelişki, ülkenin gelişmekte olan toplum konumundan çıkıp sanayi toplumu haline gelmesini de engeller. Bu kısmi gelişme mekanizmaları daha ziyade, **toplumsal formasyonun «eşik ülkesi»** statüsünde sıkışıp kalması sonucunu sağlar. Oysa bu eşik, -Güney Kore örneğinin de gösterdiği gibi- başvurulacak özgül kalkınma stratejisinin kendi ürünüdür. Çalışan nüfusun gerçek gelirinde, o hayret verici üretim artışlarıyla orantılı (arzulanan) bir yükselişin olabilmesi, ve iç pazarın genişleyebilmesi, açıkça görülmektedir ki, doğrudan doğruya birbirine bağlı öğelerdir. Bu tür bir periferi ülkesinin önündeki «eşik» ancak kitlelerin sosyaldevrimci ya da demokratik-sendikal hareketliliği ile aşılabılır. Kesintisiz olarak yeniden üretilen bu çelişkiler devletin içinde bulunduğu sürekli krizi yaratıyor. Sistemin yukarıda açıklanan iç çelişkisi ne bütünüyle aşılabiliyor, ne de tamamen bastırılabilir (141).

Güney Kore tipi kalkınma yolunun başlıca **yapısal sorunu** özellikle, ihracat endüstrisinin tek yönlü teşviki yüzünden tarımsal verimliliğin düşük olmasıdır. Bu açıdan Güney Kore'deki ihracat sektörünü **parazit** bir sektör olarak niteleyebiliriz. Çünkü ekonomik büyüme sağlanıyor, ama bu büyüme, tarım kesiminin katmerli bir sömürsü yoluyla gerçekleşiyor:

İhracat endüstrisi gereken işgücünü kırsal kesimden sağlıyor (köyden kente göç). Ancak, işgücünün kendini

---

141) Bak. Luther, Singapur'da Ekonomi..., y.a.g.y. sayfa: 346.

yeniden üretim maliyetini yine büyük ölçüde kırsal kesim yüklenmiştir. Ayrıca köylülerin dolaylı ve doğrudan vergilendirilmesi yoluyla (içte eşitsiz mübadele hadleri) kırsal kesimdeki üretici güçlerin gelişimi de engelleniyor. Şimdiye kadar tarımsal kesim bunu telâfi edecek herhangi bir karşılık almış değil. Çünkü ne sınâî üretim yerli tarım sektörüne destek oluyor, ne de sanayideki (düşük) ücretler, köylülerin ürünlerinin satışından daha yüksek bir gelir elde etmesini sağlıyor. Nitekim, 1970-1975 yılları arasında bir hanenin, gıda maddelerine harcadığı para, gelirinin yüzde 38'inden yüzde 44'üne yükselmiştir. 1975'den beri de enflasyon nedeniyle bu oran giderek artıyor (142).

Bütün bunlar, ihracat sektöründeki o pek övülen hamlenin (take-off) sadece büyük oranda bir dış bağımlılığa yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda haracı yenen tarım sektöründe de belirgin bir yavaşlamaya (slow-down) neden olduğu anlamına gelir. Geniş ölçekli hayvancılık işletmeleri ya da ginseng kökü gibi özellikle kârlı bazı özel kültür bitkileri tarımı hariç. Güney Kore'de tarım kesiminin ihracat sanayiiyle ilişkisi, genel olarak periferi ülkeleriyle metropolün egemen ekonomisi arasındaki hiyerarşi ve bağımlılığa dayalı ilişkinin bir benzeridir. Bu eşitsiz mübadele ilişkileri en küçük ulusal birimde (köy) bile görünür bir şekilde yansır.

Sanayi kesiminde emek üretkenliğinin fazla olmasına rağmen, yüksek büyüme hızını sürdürebilmek için sürekli olarak dış kaynaklı sermayeye başvurulma zorunluluğu vardır. 1979/80 döneminde, Güney Kore'nin ödemesi gereken dış borç miktarı, aynı dönemde ülkeye gelmesi beklenen yabancı sermaye miktarını aşmıştır bile. Ülke dışına büyük miktarda sermaye aktarılıyor olması nedeniyle Güney Kore ekonomisi, iç tasarrufları değerlendirerek zorunlu yatırımları gerçekleştirebilme yeteneğinden, geçmişte olduğu gibi bugün de, yoksundur. Aksine dış kre-

---

142) Alıntılayan Long, y.a.g.y. sayfa: 34.

dilere duyulan ihtiyaç her geçen yıl biraz daha artıyor (143). Güney Kore ekonomisinin bu kronik ve, hızla artma eğilimindeki dışa bağımlılık, üretici güçlerin gelişimindeki çarpıklığı özellikle belirgin biçimde ortaya koyuyor. Bu çarpık gelişme, ancak ekonomide gerçekleştirilecek yapısal bir değişim yoluyla ortadan kaldırılabılır.

Planlamacıların, «tekstil dönemi»nin yerini, kısa bir süre sonra donatım malları üretimine bırakacağı yolundaki umutları, şimdiye kadar gerçekleşmedi. Teknolojik bağımlılık, Güney Kore ekonomisinin katmadeğeri daha yüksek ürünlerle, **pazar boşluğu** adı verilen köşeler kapmasına engel oldu. Ayrıca, hükümetin ihracat önceliği politikası sonucunda, ülkede yerel düzeyde üretim yapılan alanlara «sanayiinin girmesi» sağlanamadı. Aynı gelişme süreci, «zincirleme gelişim»in (likage-effect) doğmasına, yani üretim sürecinin modernleştirilmiş olduğu alanların, geri kalmış üretim alanlarını etkileyerek gelişmelerini sağlamasına (feed-back) imkân tanımadı.

Güney Kore'deki ekonomik gelişimin incelenmesinden çıkarılabilecek sonuç, izlenen gelişme stratejisinin gerçi yerli sermaye birikimi sağlama yeteneğine sahip olduğu, ama büyük ölçüde dış güçlerce belirlenmesinin ve dışa bağımlı olmaya devam etmesinin, ülke ekonomisinin basit kapitalistleşmeden karmaşık kapitalistleşmeye geçişini önlemiş olduğudur.

Sosyal Boyut: İhracata Yönelik Sanayileşmenin Bedelleri

Eğer, Güney Kore'nin, doğal kaynaklar açısından zengin diğer gelişmekte olan ülkelere farklı olarak, hüküm süren siyasal koşullar altında sanayii yatırımları çekebilme açısından sadece ucuz işgücü, sanayi arsaları için elverişli kira koşulları ve çevre kirlenmesine karşı hiçbir kısıtlayıcı önlemin bulunmayışını sunabileceği yolundaki tespitimiz doğruysa, bu tür bir gelişme stratejisinin bedelinin

---

143) FEER, 18 Nisan 1980, sayfa: 6.

ve yaratacağı sorunların özellikle sosyal alanda korkunç olacağı açıktır.

Borçlanma temelinde yükselen «Kore ekonomik mucizesi»nin sürekli kriz eğilimi, özellikle diğer «ucuzcu»larla karşılaştırıldığında kendini açıkça belli ediyor, çünkü diğer «ucuzcu» ülkeler sınai üretimlerini dayandırabilecekleri (ve ücret düzeylerini görece düşük tutma imkânı sağlayan) «sağlıklı» bir tarım sektörü avantajına sahiptir:

TABLO XVI

Tekstil fiyatlarında uluslararası bir karşılaştırma (Birim Amerikan dolarıdır)

Ürün :

Ülke	Kadife (pamuk) m2'si	Gömlek (pamuk) düzinesi	Kravat (ipek) düzinesi	Çorap (pamuk) düzinesi	Pantolon (pamuklu) düzinesi
Güney Kore	3,17	32,83	40,95	6,08	34,71
Tayvan	7,82	40,05	—	5,30	32,78
Çin H. C.	—	35,10	40,16	2,71	27,78
Hong Kong	—	40,14	53,37	6,87	87,77
İtalya	6,92	334,03	75,40	17,23	372,79
F. Almanya	8,50	443,59	125,00	21,52	100,25
ABD	8,17	118,39	86,50	11,37	125,75

(Kaynak: Japan's Customs Association. Aktaran: THE KOREAN TIMES, 28.9.1978)

Tablodan da görülebileceği gibi Güney Kore, ucuz üretici ülkelerin çoğu karşısında bir «ücret avantajı»na sahip. Tayvan ve 1978'de tekstil piyasasına Güney Kore'nin en büyük rakibi olarak giren Çin Halk Cumhuriyeti hariç. Ayrıca bu tür bir karşılaştırmayı kur farkları, kâr payları ve emek üretkenliği gibi çok çeşitli faktörler de etkiler.

Güney Kore'de son derece düşük olan ücret düzeyi, çalışan halkın ortalama yaşam düzeyini de yansıtıyor. Ülkede 1975 yılından beri ücretler Japonya'dakinin 1/7'si ve

ABD'dekinin kabaca 1/12'si kadardır (144). Daha da önemlisi, bu aylık ücretler, haftada 53 saatlik bir çalışma karşılığında kazanılıyor ve fazla mesailer için de aynı saatbaşı ücret alınıyor. Resmi verilere göre 1975 yılında bir sanayi işçisinin ortalama aylık ücreti 43,062 Von (yaklaşık 215 mark/21 bin lira) idi. Bu ücretin yine resmi olarak saptanmış olan 3 çocuklu bir ailenin aylık asgari geçim düzeyine denk düşen 70.810 von'un (yaklaşık 354 mark/35 bin lira) ne denli altında olduğu açıktır. Bunun anlamı, zorunlu asgari geçim düzeyini sağlayabilmek için her aileden en az iki kişinin çalışmasının zorunlu olduğudur.

Buna, geçim masraflarının yüksekliği ekleniyor 26 haziran 1976 tarihli *Frankfurter Allgemeine* gazetesine göre: Güney Kore'de geçim masrafları Federal Almanya'dakinin yaklaşık iki katıdır. Temel besin maddeleri fiyatları aşağı yukarı Federal Almanya ile eş düzeydedir (145). Ayrıca Serbest Sanayi Bölgeleri'nde üretim yapan uluslararası şirketlerin kâr oranları çok daha yüksek olduğu halde, bu yabancı şirketlerin (1976 yılında) ödedikleri ortalama aylık ücret 30.980 Von ile (aşağı yukarı 155 mark) yerli sanayide aynı işkolunda ödenen ücretlerden (45.442 Von/aşağı yukarı 227 mark) daha da düşüktür. Masan Serbest Bölgesinde yapılan bir alan araştırmasına göre, söz konusu bölgede çalışanlara ödenen ücretler ülke ve işkolu ortalamasının yüzde 20 altındadır (146).

Çalışan nüfusun satınalma gücünün çok düşük olması, hem içpazarın gelişmesini ve tarımsal üretimi hem de ülkenin sosyal hizmetler alanını son derece olumsuz bir şekilde etkiliyor. Tıbbi hizmetler, kamu eğitim kurumları ve sosyal konut inşası için devletin ayırdığı kaynak miktarı çok yetersiz kalıyor, ve zaten halkın çoğunluğu da gelirinin düşük olması nedeniyle bu hizmetlere ulaşamıyor.

---

144) Song, y.a.g.y., sayfa: 36.

145) Kendi araştırmalarımız ve görüşmelerimiz.

146) Bak. Masan Serbest Bölgesi üzerine AMPO Araştırması, y.a.g.y.

Sosyal Hizmetler alanındaki azgelişmişliği gösteren çarpıcı bir örnek de şu: Sanayide iş kazalarına karşı var-olması gereken koruyucu donanımlar yoktur, çünkü bu tür önlemler masrafa yol açacaktır ve böylece Güney Kore'de üretim yapan şirketlerin (dünya piyasasındaki) rekâbet gücü zayıflayacaktır. Güney Kore hükümeti tarafından yayınlanan istatistiklere göre sadece 1969 yılında meydana gelen 34 bin iş kazasında 454 işçi hayatını kaybetmiştir. 27 ocak 1970 tarihli **Korean Times** gazetesine göre 1969 yılında iş kazalarındaki artış, bir önceki yıla oranla yüzde 30 olarak belirtiliyor (147). Kötü çalışma koşulları yüzünden çalışanların yüzde 7'sinin sürekli tıbbi bakıma ihtiyacı vardır.

Güney Kore'de çok sık meydana gelen iş kazaları sadece koruyucu iş güvenliği önlemlerinin yokluğundan değil, aynı zamanda iş yerinde aşırı yorulmadan da kaynaklanıyor. **Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO)**'nun verilerine göre 1977 yılında Güney Kore imalat sanayiindeki gerçek haftalık çalışma süresi 60 saat idi. Ülkede sözü edilen sektörde uygulanan haftalık çalışma süresi 1978 yılının ilk altı ayında, yani tam «Saemaul Fabrika Hareketi»nin etkin olmaya başladığı dönemde iş kazalarındaki artış bir önceki yıla oranla yüzde 23,4 oldu. Genel olarak bakılırsa, 1970'den beri iş kazaları her yıl ortalama yüzde 9,8 oranında arttı (148).

Güney Kore'deki bu başıboş sanayileşmenin küçümsemeyecek diğer bir yönü de yol açtığı **çevre kirliliğidir**.

Güney Kore'nin çokuluslu şirketler aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı kalkınma stratejisinin diğer bir sonucundan da söz etmek gereklidir. Güney Kore için, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, sanayiın yol açtığı çevre kirlenmesine herhangi bir engel koymak bir lüks olurdu. Bunun sonucunda Güney Kore'de çevre

---

147) Bak. Breidenstein, y.a.g.y. sayfa: 253.

148) Alıntılayan: Commission of the Churches on International Affairs: Kore Cumhuriyetinde İnsan Hakları (Human Rights in the Republic of Korea) Genf, 1979, sayfa: 14,23.

kirlenmesinin tehlike sınırı her açıdan çok aşılmıştır. 1970 yılında Seul il sınırları içinde kimyasal toz miktarı 38 ton ve şehir merkezinde 67,7 ton idi (sağlık sınırı km² başına 6,5 tondur). Seul'un içme suyu kaynağı olan Han ırmağındaki kirlenme oranı 1970'de sağlık sınırını yüzde 400 ilâ yüzde 800 arasında değişen ölçüde aşmış durumda. Ekim/kasım 1975 tarihli *Dong A Il-Bo* gazetesinde İnçon sanayi bölgesiyle ilgili bir araştırmada şöyle deniyordu: 'Deniz sessizce ölmekte. Cıvardaki bir adada morina balıkları ölmeye başlamıştır. Denize akıtılan petrol ve kirli sular yüzünden balık cinsleri doğal özelliklerini kaybetmektedir. Hükümet bile sadece bu bölgede çevre kirliliğine yol açan tam 718 fabrika bulunduğunu saptamıştır.' Özellikle Japonya çevreye çok miktarda zararlı kimyasal artık yayan fabrikalarını Güney Kore'ye naklederek, çevre korumasına yönelik yasaların yokluğundan faydalanıyor. Aynı fabrikalar Japonya'daki çevre koruma yasalarına göre aslında yasadışı sayılıyor.' (149)

Çevre koruması Güney Kore'nin ekonomik gelişme stratejisinde şimdiye kadar son derece önemsiz bir rol oynadı, bu da yabancı firmalar için yatırım açısından cazip bir durumdu. Nitekim birçok Japon firmasının üretimini Güney Kore'de sürdürmeye karar vermesinin nedeni, kendi ülkelerindeki çevre koruma politikası nedeniyle yüksek maliyetli yükümlülükleri yerine getirmek ya da yöredeki halkın sağlığına ağır zarar verdiklerinden faaliyetlerini tümüyle durdurmak zorunda oluşlarıdır. Ne yazık ki, Güney Kore'de son on yıl içinde çevre kirliliğinin yol açtığı dolaylı ve dolaysız zarar konusunda ortada henüz sistemli bir araştırma yoktur.

Buna rağmen gazete haberleriyle özellikle petro-kimya endüstrisinin kanalizasyona karışan atıklarının insanlara ve doğaya büyük zararlar verdiği durumlar ka-

---

149) Alıntılan: Long, y.a.g.y. sayfa: 36; DONG-A DAILY ve NEW ASIA NEWS'un kaynaklarına dayanarak. (23.Temmuz. 1976)

muoyuna duyurulmuştur. Çevreye bu kadar çok zarar verilmesinin en önemli nedeni, bu büyük işletmelerin ana-vatanlarında yasalarla belirlenmiş olan emniyet ve artık temizleme önlemlerine Güney Kore'de yeterince başvurulmamasıdır. (Ya da mevzuat oyunlarıyla devre dışı bırakılmasıdır.) Bundan dolayı, örneğin Ulsan'daki büyük Amerikan gübre tesislerinin kimyasal artıkları kıyıdaki midye yataklarını tümüyle tahrip etmiş ve içme suyunu zehirlemiştir. Aynı zamanda biraz açığındaki istiridye yatakları da harap olmuş ve suya yüksek oranda cıva ve kurşun karıştığı için yosun gibi bazı önemli besin maddeleri de insan sağlığına zarar vermeyi göze almadıkça yenemez hale gelmiştir. Çevre kirliliği civardaki tarımsal araziye (meyve bahçelerine) ve balıkçılık yataklarına da korkunç zarar vermiştir. Buna rağmen Güney Kore hükümeti bugüne kadar zarar gören köylü ve balıkçılara herhangi bir tazminat ödememiştir. Çünkü Güney Kore hükümetinin resmi açıklamasına göre «modernleşme» sürecinde bu tür olayların meydana gelmesi «ülke çıkarları gereği» kaçınılmazdır.

Koreli ekonomist Ân Suk-Kiyo, Kore'deki yabancı özel yatırımların etkileri konulu incelemesinde şu uyarılarda bulunuyor:

«Kore'nin herhalde oldukça uzun bir zaman daha katlanmak zorunda kalacağı çevre kirliliğinin dış maliyetlerinin toplamı gözönüne alındığında, petrokimya ve gübre sanayiilerindeki yabancı yatırımların sağladığı yararların, meydana gelen zararı hiçbir şekilde karşılamadığı sonucuna varılır. Bu sonuç, perakende satış fiyatları açısından (suni gübre için) olduğu gibi, sermaye yoğun olan bu sanayi kollarının istihdam yaptığı katkının sınırlılığı açısından da geçerlidir.»
(149 a)

Bu kadarı bile, Güney Kore ihracat sektöründeki gelişme dinamiğinin ve rekâbet gücünün aslında çalışanlara

---

149 a) Bak.: Suck-Kyo Ahn: Güney Kore'de Yabancı Özel Yatırımlar (Ausländische Privatinvestitionen in Süd Korea) Mainz, 1980, sayfa: 130.

sağlığı pahasına -hem de işçilere en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak düzeyde düşük ücret ödenerek- sağlandığını göstermeye yeterli sayılabilir. Güney Kore'deki kötü, bazen insanlık dışı olan çalışma koşulları, özellikle sömürücü tekeller için hiç de «aşırılık» sayılmaz, aksine bu durum, ülkede izlenen kalkınma stratejisinin doğal bir parçasıdır. Dolayısıyla **zorlu toplumsal koşulların sanayileşme süreci boyunca kademeli olarak çözümlenmesi** biçimindeki öğretiyi yanlış, çünkü böyle bir politika ihracata yönelik sanayileşmenin can damarı olan emek maliyetine dokunacaktır. Bundan çıkan sonuç ise, sermaye birikiminin bu dışa bağımlı ve çarpık biçiminin çalışan halkın büyük çoğunluğuna yarardan çok zarar getirmekte olduğudur. Bu yüzden «geçiş dönemi» denen kavram sadece büyüme diktatörlüğü sırasındaki aşırı sömürüye ve otoriter egemenliğe yüzeysel bir bahaneden ibarettir.

Bu tespitlerden sonra, hükümet tarafından açıklanan ve sanki insanların kişisel gelirlerindeki bir artış gibi sunulmaya çalışılan, kişi başına GSMH ile ilgili istatistik verilerin (1989'da 100 ABD doları, 1979'da 1.800 dolar) salt propaganda olarak anlaşılmalıdır, ve bunlar son derece yanıltıcıdır. Ünlü bir Japon ekonomisti olan Profesör Sumiya Mikio, GSMH'daki nominal (sayısal) artışın tam aksine sadece yaşam koşullarının büyük oranda kötüleşmesi pahasına sağlanmış olduğunu Güney Kore örneğinde kanıtlamıştır (150).

Sağlanan dış kredilerin muazzam miktarına rağmen (ya da belki de bu yüzden) **Güney Kore ihracat modelinin temelindeki zaaf** bu noktada ortaya çıkıyor: Kendilerinin de kabul ettiği gibi, çalışan insan kitlelerine temel ihtiyaçlarına uygun bir ücret ödemekten ve onları geniş kapsamlı bir ekonomik devreye üretken bir biçimde katabilmekten acizdir bu model. Seul'daki bir Alman iş adamı bunla-

---

150) Sumiya Mikio: Köşeye Sıkışan Güney Kore Ekonomisi (South Korea Economy in a Lorner), Sekal, Eylül 1975, sayfa: 37 ve Mc Cormack, y.a.g.y., sayfa: 275.

rı şöyle ifade ediyor: «Böylesi bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilmek için öncelikle üç işçi neslini harcamaktan başka bir çare yoktur. (151). Ama bu sözler bile ancak kısmen doğrudur, çünkü Güney Kore «model»inin itici gücü, işgücünü «harcama» sürecinin aşılması değil, aksine çalışanların «harcanmasının» sürekliliğidir.

**Siyasal Boyut: için için kaynayan çelişkiler
ve diktatörlüğün çelişkileri denetim
altına alma çabaları**

Güney Kore gibi bir ihracat ekonomisinde siyasal sistemin temel işlevi, bütün ekonomik ve ekonomi dışı araçları kullanarak ülkenin uluslararası işbölümü bağlamında yüklendiği yeni görevleri yerine getirmesini sağlamaktır. Yani siyasal sistem, öncelikle ihracat sektörünün ihtiyaç duyduğu ucuz işgücü akışını güvence altına almakla yükümlüdür. Bunun için, daha yüksek ücretler talep eden sendikalara boyun eğdirmek ve bu kurumları sistemli olarak devletin birer denetim aygıtı haline dönüştürmek gerekir. Ayrıca devlet, sermaye birikiminin bu yeni biçimine uyarlı siyasal, yönetsel ve hukuki koşulları yaratmalı ve bunların uygulanırlığını da güvence altına almalıdır.

Bu amaçla Güney Kore'de rejimi sağlamlaştırmaya yönelik bir dizi yasa yürürlüğe kondu. Bunların hedefi sözkonusu sermaye birikimi sürecini engelleyebilecek, varolan veya doğması muhtemel her türlü muhalefeti daha oluşum halinde zararsız hale getirmektir. Nitekim 1970'de yürürlüğe konan «Yabancılarca Yönetilen İşletmelerdeki Sendikalar ve İş Anlaşmazlıklarını Giderme Usulü» hakkındaki yasa, bağımsız işçi örgütlenmesinin her türlü biçimini yasaklıyor (152). Devletin güdümündeki sendika-

---

151) Alıntılanan: FRANKFURTER RUNDSCHAU., 9 Şubat 1979, sayfa: 11.

152) Sayılar için bak. Song, y.a.g.y., sayfa: 37.

ların güçsüzlüğü nedeniyle Güney Koreli işçilerin çok küçük bir kesimi sendikalarda örgütlenmiş durumda:

- Küçük ve orta çapta işletmelerde (200 kişiye kadar) çalışanların yüzde 17,2'si,
- Daha büyük çaplı işletmelerde (200-1000 kişilik) yüzde 32'si ve,
- Büyük işletmelerde (1.000 kişiyi geçen) çalışanların yaklaşık yüzde 50'si sendikalıdır.
(Tüm rakamlar 1974'e aittir.) (153).

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, Güney Kore'deki sendikalar örgütlenmesinin, Japonya'nın işyeri sendikaları modelini örnek almış olmasıdır. Bu örgütlenme dışı karşı asıl olarak görüntüyü kurtarmaya yarıyor, ama iç işleyiş itibarıyla bağımsız işçi hareketlerini engelleyici bir devlet aygıtı işlevini görüyor; üstelik ücretli çalışanları temsil etme işlevi açısından «iş yasaları»ndan örülü bir ağın eşidirler (154).

Japon sömürgeciliği döneminde ülkede sendikal faaliyet tümüyle yasaktı. Sonraları Singman Ri ve Park Çung Hi yönetimleri dönemindeyse «komünistlerin sızdığı» örgütlerden sayılıp faaliyetleri büyük ölçüde engellendi. Ayrıca Güney Kore'de, Singapur, Tayland ya da Filipinler'de olduğu gibi bir asgari ücret uygulaması da yoktur. 1977 yılında, gerçek ücretlerin sözümona artmış olmasına rağmen, işçilerin hâlâ yüzde 77,7'si yasal olarak vergiye tabi asgari geçim düzeyinin altında bir gelire sahipti (155). Yine Güney Kore'de bir çalışma bakanlığı yoktur. Çalışma hayatına ilişkin işlere İçişleri Bakanlığına bağlı bir Çalışma Dairesi bakıyor.

---

153) Kim Chang Soo: FKTU'nun Eylem Müfrezeleri Kore İşçileriyle Çarpışıyor (FKTU's Action Squads Battle Korean Workers).

154) WELT DER ARBEIT, 15 Şubat 1979 ve SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, 1 Nisan 1978.

155) DONG-A DAILY, 26 Ağustos 1978.

Ekonomik koşullar ileri sürülerek, insan haklarına getirilen kısıtlamalar sadece işyerlerinde değil, toplumsal yaşamın her alanında uygulanmaktadır. Örneğin 9 sayılı **Olağanüstü Hal Yasası** ile konuşma özgürlüğü kısıtlanmış, anayasa ve hükümeti eleştirmek kesinlikle yasaklanmıştır. Aynı zamanda basında siyasal sisteme yönelik eleştiriler yapmak veya protesto eylemleri hakkında haber yayınlamak da yasaktır. Ceza yasasının 104-2 maddesi de, «devlete veya devletin icra organlarına karşı, Güney Kore Cumhuriyeti'nin güvenliğini, çıkarlarını ya da itibarını zedelemeye yönelik her türlü eylem (ya da iftira)'yı cezalandırır. (156)

Güney Kore'de Devlet Başkanına tanınan olağanüstü yetkilerle idareten güvence altına alınmış olan bu diktatörlük yasalarına karşı gerek parlamento içinde gerek parlamento dışında bir muhalefet hareketi oluştu. 1960 Nisanında Singman Ri yönetimini deviren ve 1979 Kasımında Park rejiminin düşürülmesinde payı olan bu muhalefet içinde, halkın bütün kesimlerinden insanlar vardı. Yine de kentli işçiler, öğrenciler, aydınlar ve son yıllarda giderek sosyal politika alanında faaliyet göstermeye başlayan hristiyan dindarlar çoğunluğu oluşturuyordu. Park rejimine muhalefet eden bu farklı gruplar, acımasız baskı yasaları ve Güney Kore CİA'nın zalimce yöntemleri yüzünden, henüz geniş ve etkili bir örgütlenme oluşturabilmiş değillerdir. Her türlü yasal muhalefeti bastırma-ya yönelik bu çokyönlü önlemlere rağmen, yine de şehirlerdeki işletmelerde kilisenin himayesi altında, örneğin protestan kilisesinin **işçi misyonerlikleri**, katolik kilisesinin de **Genç Hristiyan İşçi Örgütleri** kurulabildi. Kırsal kesimde ise, yine insan hakları ve daha iyi çalışma koşulları için mücadele eden **Katolik Köylü Misyonları** kuruldu. Ancak bu gruplar «insan onuruna aykırı ücretleri» eleştirmeye ve hükümetin köylülere ödediği düşük üretici fiyatlarını teşhir etmeye başladıklarından, yani eleştiriler kısa süre-

---

156) Kore Cumhuriyetinde İnsan Hakları, y.a.g.7 sayfa:

de ekonomik sistemin kendisine yönelmeye başladığı için, hükümet bu grupları da «komünistler»den sayıp, bastırma-ya girişti. Yöneticileri (örneğin Hristiyan Akademisinin Yöneticisi) hapse atıldı, işkenceyle «itiraf»a zorlandı. (157)

İnsan haklarının çiğnenmesi olgusu, ülkedeki toplumsal koşullardan ve özellikle uygulanmaya çalışılan kalkınma stratejisinden ayrı düşünülemez. Çünkü Park Çung Hi ve haleflerince uygulanan ve Kore'deki günlük yaşamın her alanında hissedilen bu yoğun baskı ortamı, periferi ülkelerde uygulanan kapitalist kalkınma stratejisinin zorunlu bir ögesidir. Diğer Asya ülkelerinde ve Latin Amerika'da da bu kalkınma yolu izlenmektedir. Örneğin hükümet Güney Kore fabrikalarındaki çalışma koşullarının, uluslararası bir kamuoyu önünde teşhir edilmesini önlemek için, sendikaların, merkezi Cenevre'de bulunan İLO'ya üye olmalarını yasaklamıştır.

Güney Kore hükümeti ile geniş halk kitleleri arasındaki siyasi çatışma, ihracata yönelik sanayileşmenin halkın çoğunluğu için, işgücünün daha yoğun sömürsünden başka birşey sağlamadığını ortaya koymaktadır. Siyasi muhalefetin sürekli artmasının nedeni de böylece açığa kavuşmaktadır. Bir başka deyişle, Güney Kore'deki toplumsal yaşamı belirleyen diktatörlük ile siyasi ve ekonomik eşitsizlikler, bir «diktatör»ün kişisel tavrı ile açıklanamaz. (Park'ın ölümünden sonra gelişen olaylar bunu kanıtlamaktadır.) Tam tersine bütün gelişmeler, uygulanan kalkınma modelinin gereği olan çelişki ve eşitsizliklerin bir ifadesidir. Dolayısıyla bağımlılık ve baskı, insanların refahından çok ihracatın arttırılmasını amaçlayan bu kalkınma modelinin zorunlu sonuçlarıdır.

İdeolojik Boyut: Antikomünizm ve Devletin Denetim Kampanyaları

Antikomünizm, Singman Ri'den Çon Doo Hvan'a kadar bütün savaş sonrası hükümetlerin en önemli meşru-

---

157) SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, 18 Haziran 1979.

yet kaynağını oluşturur. Bu bulanık, karşı-ideolojinin biçimi, özellikle Kore içsavaşından sonra güneydeki devletin asıl varlık nedeni (raison d'être) olmuştur. Bugün de hâlâ savunulan bir teze göre: «Ülkenin birleşmesi ancak komünizmin tamamen ezilmesiyle gerçekleşebilir!» (158)

Bu tür bir ideolojik platform, Park rejimine her türlü baskıyı ve kalkınmada öncelik verilen zorla gerçekleştirilmesini «yurtseverlik» olarak sunma olanağını vermiştir. Bu ideolojiye göre «komünist devrim» tehlikesine ve «potansiyel komünistler» olarak görülen bütün muhalif gruplara karşı baskı politikası izlenmesi ulusal savunma açısından zorunludur.

Bu siyasal mantık sistemi içinde, ulusal iktisat politikası da önemli bir rol oynar, çünkü ulusal güvenlik ulusal kalkınmayla özdeş kılınır. Bu yüzden örneğin planlanan hedefler, aslında ulusal olmayan ve halkın büyük çoğunluğuna hiçbir yarar sağlamayan hedefler olmasına rağmen, bunların zamanında gerçekleştirilmesi «ulusal bir görev» olarak sunulmuştur. Hatta Ekonomik Planlama Dairesi'nin (Economic Planning Board) çalışmaları bile, askeri bir operasyon biçiminde yürütülmekte, ekonomik hedeflerden söz ederken, «hedefimiz 100 milyon Dolarlık ihracat zirvesini ele geçirmek» ya da «100 Milyon Vonluk Devlet Gelirleri tepesini Fethetmek» gibi, askeri deyişler kullanılmaktadır. (159)

Yönetim aynı zamanda baskının yol açabileceği muhtemel sonuçların önüne geçmek ve yasallık görünümünü olabildiğince koruyabilmek için bütünleştirici kampanyalarla kitlelerin rejime bağlılığını sürdürmeye ya da kazanmaya çalışmaktadır. Parlamenter siyaset sahnesi, seçmenleri, kendilerini siyasi sistemle özdeşleştirmeye pek özendirmediği için, bu boşluğun «ulusal kalkınma» alanından, GSMH'daki artışlar ya da «ihracattaki zaferler» gibi

---

158) FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, 15 Temmuz 1978 ve kendi notlarımız.

159) FEER, 11.Nisan.1980, sayfa: 42.

olumlu sembollerle doldurulması gerekiyordu. Ancak yine de ekonomideki bu sahte refah ile kitlelerin hayat şartları arasındaki çelişki, bu türden bir propaganda politikasının inandırıcılığını ortadan kaldırmaktadır.

Gerçek toplumsal düzeltmelere gidilecek yerde, (ilerde yabancı sermayeden bağımsız olabilmeyi amaçlayan) tasarruf kampanyaları gibi, ulusal kimlik hareketleri desteklenmiştir. Saemaul Undong (Yeni Köy Hareketi) ve Fabrika Saemaul hareketi de bunun propagandasını yapmışlardır. Yine de bu hareketler, Kuzey Kore'deki, Juche (Bağımsız Yol) ve Chollima (100 At) hareketlerinin kapitalist toplumdaki bir karikatürü olmaktan öteye gidemediler (160). Kuzey Kore'deki kampanyalar, toplumsal oluşumun itici güçleriyle bağlantı kurabildiklerinden, görüldüğü kadarıyla halkın desteğini kazanmışlar, bu sayede dinamikleşme ve buna paralel olarak, hayat şartlarında eşitlikçi bir düzelme sağlamışlardır. Oysa Güney Kore'deki kampanyalar, varolan koşullarda herhangi bir düzelme sağlamaksızın, halkı «durumun ciddiliği» gereği tutumlu olmaya, düşük ücretleri kabullenmeye, elindekiyle yetinmeye ve «komünizme karşı» olmaya çağıran, devletin denetim çabalarından başka birşey olmamışlardır.

Ancak bu kampanyaların asıl önemi halkın askerileştirilmesi ve disiplin altına alınması açısındanadır. Böylece, bir yandan Kuzey Kore'ye karşı halkın ulusal savunma duyguları güçlendirilecek (ki bu öne sürülen gerekçe idi), öte yandan ise Park rejiminin egemenliği pekiştirilerek, hedeflenen sanayileşme sürecine rahatça hiç çelişkisiz uygulanabilecekti. (Asıl gerekçe de buydu.)

(Sözümüne Kuzey Kore'den gelebilecek hava saldırılarına karşı) düzenli olarak tekrarlanan «pasif savunma» uygulamaları, «karartmalar» ya da ikinci bir emre kadar

---

160) Bak. : Albrecht Lein: Güney ve Kuzey Kore'de İktisadi Büyüme, İdeoloji ve Kitle Hareketi (Wirtschaftswachstum, Ideologie und Massenbewegung in Süd-und Nordkorea), Sony. y.a.g.y. içinde, sayfa: 60.

uygulanan gece sokağa çıkma yasakları (curfew), bu tür kampanyalara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca halk duvarlardaki sloganlarla da uyarılmaktadır: «Çevrende komünist bulunup bulunmadığına dikkat et! Eğer bir komünist varsa derhal polise bildir!» (161).

Toparlarsak, Güney Kore'de diktatörlük çeşitli askeri savunma yöntemlerini ve kampanyalarını, egemenliğini sağlamlaştırmak ve halkı sindirerek hükümete itaat edilmesini sağlamak amacıyla kullanmıştır.

Güney Kore'de dışa bağımlı sanayileşmeye, ideolojik düzeyde, demeçlerde kalan bir milliyetçilik ile bir sözde demokrasi tekabül etmektedir. Her iki kavram da aslında halkın siyasal konularda kafasını karıştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin, 1974 yılında, Japon kredileri ve doğrudan yatırımları Güney Kore ihracat sanayiine büyük oranda egemen olmasına rağmen, Japonya'da sürgünde yaşayan bir Kore vatandaşının başkan Park'a yönelttiği bir silahlı saldırı sırasında «yanlışlıkla» karısını öldürmesinden dolayı, Başkan Park yoğun bir «anti-Japonya kampanyası»na başlamıştır (162). Sözde bu «ajan»ı yollamış olan Japonların bu «sadakatile bağdaşmayan» davranışını protesto etmek üzere başkanlık sarayı önünde bir gösteri düzenlendi. Aslında yönetimin düzenlemiş olduğu bu gösteride bazı «Koreli vatanseverler» küçük parmaklarını kestiler. Feodal dönemden kalma samuray geleneğine göre, efendinin, hizmetkârlarına karşı haksız vefasızlığını göstermek üzere küçük parmak kesilirdi. Sonradan anlaşıldığına göre, bu sözümona «kendiliğinden gelişen protesto gösterisi»ni gerçekleştirenler, bu amaçla hapishanelerden toplanıp, vatanseverce eylemlerinden dolayı cezalarının bir kısmı indirilen adi suçlulardı (163).

Bu konuda Newsweek muhabiri 23 Eylül sayısında

---

161) FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, 15 Temmuz 1978 ve kendi notlarımız.

162) NEWSWEEK, 23 Eylül 1974, sayfa: 17.

163) Kendi yaptığımız görüşmeler ve topladığımız bilgiler.

şunları yazıyordu: «Hiç kuşkusuz anti-Japonya gösterileri kamuoyunda, Güney Kore başkanı lehine büyük bir sempati uyandırmış ve dikkatleri baskıcı yönetiminden uzaklaştırmıştır. Ancak, her ne kadar Park, Tokyo'daki diplomatik görevlileri geri çağırırmaktan söz etmekteyse de, Japonya yatırım sermayesine bağımlı Kore'nin, ilişkilerini böyle kesin bir şekilde koparmayı göze alması pek muhtemel değildir.» (164)

Halkın ideolojik açıdan kafasını karıştırmak üzere Park yönetiminin yararlandığı diğer bir yöntem ise «Kore tipi demokrasi» gibi yanıltıcı kavramların kullanılmasıdır. Böylece hem ülke halkının, hem de yabancı gözlemcilerin Güney Kore askeri diktatörlüğünün gerçek yüzünü görmeleri engellenmeye çalışılmaktadır. Bunalım dönemlerinde güneydeki yönetim tarafından günün konusu haline getirilen, Kuzey Kore ile birleşme görüşmeleri de bu siyaseti, ideolojik koşullandırma kategorisine girmektedir. Aslında, olağanüstü hal yasaları uyarınca, Güney Kore halkının birleşme konusunda düşüncelerini belirtmesi ya da ülke dışında herhangi bir Kuzey Kore vatandaşıyla kişisel olarak konu hakkında konuşması bile yasaktır. Hal böyleyken, Park yönetiminin «vatansever tutumunu» kanıtlamak ve yeni umutlar uyandırmak amacıyla, hükümet düzeyinde birleşme konusu daima canlı tutulmaktadır. Ayrıca, Kuzey Kore ile birleşmenin sorunların çözümü ve batılı sanayi devletlerine olan tek yanlı bağımlılığın ortadan kaldırılması için tek doğal çare olduğuna Güney-Kore yönetiminin gerçekten inandığını söylemek de pek mümkün değildir. Güney Kore'de yerleşmiş olan «antikomünist kale» olma mantığı da, gelecekte böylesi bir gelişmenin önünde duran engellerden biri olacaktır. Gerçi halk bu görüşmeleri giderek artan bir ilgiyle izlemektedir, ancak ordunun üst kademeleri ve devlet bürokrasisi birleşmeye giden yolda gerçek bir adım atmakta bugüne kadar hep son derece çekingen davranmıştır.

Güney Kore'de devletin kitleleri hareketlendirmek üzere yaptığı bütün girişimlere rağmen, Park kalkınma diktatörlüğünün ideolojisi temel noktaları açısından **egemenliğini pekiştirmeye yönelik** ve **gerici** olarak nitelendirilebilir. Çünkü halk kitlelerinin katılımını sağlayacak, dinamikleştirici unsurlar olmadığı gibi, devletin meşruluk dayanağı da yoktur. Aslında devlet toplum ilişkisinin ne denli yüzeysel ve şimdiye kadar propaganda kampanyalarının ne denli başarısız olduğunu 1980 Mayısındaki Kwangju bölgesindeki ayaklanma ortaya koymuştur. Askeri hükümet ancak hava birliklerinin sevk edilmesinden ve sivil halktan 1000 kişinin hayatını kaybetmesinden sonradır ki, bölgedeki denetimi eline geçirebilmiştir.

Ö Z E T

Bağımlı Gelişmenin Sonucunda Bozulan Ekonomik Yapı ve Askerileştirilen Toplum.

Kore Cumhuriyeti tarihi olarak **siyasi sistem rekabeti gereği** Kuzey Kore'ye **«rakip devlet»** sıfatıyla kurulmuştur. Askeri strateji ve bölge politikası açısından taşıdığı işlev, Kore savaşından sonraki yıllarda Amerikan yardımlarıyla ayakta tutulmasını ve doha sonra uluslararası kredilerle **«bir düzene sokulmasını»** sağlamıştır.

60'lı ve 70'li yıllarda Asya'daki diğer gelişmekte olan ekonomilerin de tamamen benzer özellikler (ideolojik olarak anti-komünizm, ekonomik temelde de ihracata dayalı sanayileşme) taşıdığı dikkati çekmektedir. Çin'in eski sömürgesi **Hongkong** Çin sermayesi yardımıyla gelişmiştir. Aynı şekilde eski bir Çin eyaleti olan **Tayvan** da, Kore gibi Japon sömürgeciliği altında (1895'den 1945'e dek) gelişen bir diğer ülkedir. **Singapur** şehir devleti de, sömürgeci ayırma politikasının sonucunda ortaya çıkmıştır; yoksa, bugün sanıldığı gibi kendi bağımsız tarihsel gelişimini

---

165) Bak. Luther: Singapur'da Ekonomi... y.a.g.y. sayfa: 177.

yaşamamıştır (165). Bu dört yarı devletten Hongkong ve Singapur topraklarının ve dolayısıyla tarıma elverişli alanlarının sınırlı oluşu nedeniyle tipik sömürge ekonomilerine dönüştüler. Varolan koşullar altında, gelişme politikası açısından her aracı kullanarak, özellikle emek-yoğun ihracat sanayiini geliştirmekten başka bir seçenekleri de yoktu. Ancak Tayvan ve Güney Kore için, sahip oldukları topraklar üzerinde yeterli tarımsal potansiyel mevcuttu. ABD'ye siyasi açıdan ne denli bağımlı olduklarını göz önüne almazsak, bu ülkeler dengeli ve çok yönlü bir gelişme gösterebilirdi.

Bunlardan başka bu dört devletin (içlerinde Hongkong hâlâ bir İngiliz sömürgesidir) kalkınmaya yönelik bir gelişme stratejisi izlemelerine rağmen, bugüne dek kalıcı bir **kollektif kimlik** yaratmayı başaramadıkları dikkati çekmektedir. Oysa bu ülkelerde hedeflenen ekonomik kalkınma diğer ülkelerdekine oranla ideal olarak nitelendirilmektedir. Güney-doğu Asya'daki çok daha yoksul ülkelerde, örneğin Tayland veya Vietnam'da, bütün zorluklara karşın (azınlıklar sorunu) kollektif bir kimlik yaratılabiliştir. Bunun hem ekonomik - sosyal, hem de siyasi ideolojik düzeylerde kendini hissettirmesi gerekmektedir.

Güney Kore örneğinde, izlenen kalkınma yolunun ekonomik alanda gelişme ve sanayileşmeyi mümkün kıldığı, Tayvan örneğine göre çok daha açık görülmektedir. Ancak bu sanayileşmenin bedeli, halkın sürekli aşırı sömürülmesi ve temel ihtiyaçlarının karşılanamaz hale gelmesi olmuştur. İhracata yönelik ekonomik gelişmeye bağımlı olan ücret düzeyi, toplumsal siyasi ekonomik koşullar izin verdiği ölçüde, olabildiğince düşük tutulmak zorundadır. Bu zorunluluk çalışan halkın kendini yeniden üretimi ve sosyal güvenliği açısından ağır sonuçlar doğurmuştur. Aslında ücret düzeyinin düşüklüğü, görecedir. Yani ortalama geçim masrafları esas alınmaktadır. Oysa tarım sektörü gelişme dinamiğinin gölgesine itilmemiş olsaydı, yüksek tarımsal verimlilik ve üretici fiyatlarının düşük tutulması koşuluyla -Tayvan'da olduğu gibi- hayat standar-

tında genel bir yükselme mümkün olabilirdi. Ancak bu, daha yavaş bir gelişme temposu pahasına gerçekleşebilir di.

Tek yanlı ihracata yönelme sonucunda ekonomide git-gide artan sorunlar ve keskinleşen sosyal karşıtlıklar nedeniyle halkın çoğunluğu ile devlet arasında beliren kutuplaşma, toplumun askerileştirilmesine ve zora dayalı bir baskı uygulanmasına yol açmıştır. Ekonomik kalkınmanın temel koşulu, yabancı sermayeye dayanmanın yanısıra, sendikalar ve işçi hareketi üzerinde siyasi denetim kurulması olmuştur. Böylece devlet kalkınmanın yönlendiricisi olarak, bir de **yabancı sermaye çıkarları için köprü başını tutma işlevini** üstlenmiştir. İktidarı ancak ordunun ve gizli polisin desteğiyle koruyabilmektedir. Bu gerçeği, 1980 Mayıs/Haziran aylarında ülke başkentinde ve sayısız eyalette başgösteren, iç savaş benzeri çarpışmalar bir kez daha kanıtlamıştır (166).

Güney Kore kalkınma yolunun özellikleri Seul hükümetinin, milli gelirin daha adil dağılımını sağlayarak, halkı «pasifize etme» sini olanaksız kılmaktadır. Diğer yandan, sistemin işlerliği için gerekli olan kitlelerin sadakatini sağlamak konusunda, ideolojik, daha iyi bir gelecek vaatleri de artık tutmamaktadır. Halkın çoğunluğunun gözünde, askeri-bürokratik yönetimin iç politikası, Japon sömürge politikasının ulusal bayrak altında modernize edilmiş devamından başka birşey değildir. Ülkede üretilen artık-ürünün en büyük bölümü, geçmişte olduğu gibi, halkın ihtiyaçlarını karşılayacağı yerde yabancı güçlerin eline geçmektedir. Adil bir gelir dağılımının olmayışının ana nedeni, ihracat kârının yalnızca yaklaşık % 15'i kadar tutan, ülke içi üretimin sınırlı oluşu değil, tersine ülkeden dışarıya yüksek miktarda sermaye transfer edilmesi-
dir.

Park rejiminin «endüstriyel soykırımı»na (167) karşı

---

166) Kore Bunalımında (Korea in Crisis), «FEER» içinde, 30 Mayıs 1980, sayfa: 8

mücadele içinde Güney Kore orta sınıfının bir bölümü de yer almıştır. Çünkü orta sınıflar yabancı ve kısmen devlete ait tekeller tarafından ekonomik süreçten giderek dışlanmaktadır. Güney Kore'nin, yabancıların istedikleri gibi bir «kalkınma diktatörlüğüne» dönüşmesi, ülkenin tanınmış siyasi ve dini liderleri tarafından «The Design and Structure of our Nation's Economic Foundation» adıyla, 1 Mayıs 1976'da açıklanan bildirgede sert bir dille eleştirilmiştir.

«Bugünkü rejim ekonomik gücü ulusal güce eşit sa-
yan dargörüşlü bir anlayışla hareket etmekte ve ekonomik
gelişme uğruna herşeyi feda etmektedir. Uygulanan politi-
ka aşırı borçlanmaya yol açmakta, halkın sömürülmesine
dayanan ihracat sanayiini temel almaktadır...

Ulusal ekonomimiz bugünkü niteliğiyle, işçilerimizin
ve köylülerimizin sömürücü tefecilere ve yabancı serma-
yeye satılmasına dayanmaktadır. İşçilerin sendikalarda
örgütlenme ve grev hakları gaspedilmiştir. Bu politika ta-
başından ülkemiz insanların çıkarlarına ters düşmekte-
dir.» (168)

Güney Kore kalkınma modelinin incelenmesinden gö-
rüldüğü gibi, bu tür ihracata yönelik sanayileşme ile si-
yasi baskı arasında kaçınılmaz ve işlevsel bir ilişki mev-
cuttur. Bu tür gelişme modeli, dışarıda yabancı kredilerin
sürekliliğine bağımlıdır. Çünkü kendi maddi kaynakların-
daki açığı ve devlet harcamalarını başka türlü karşıla-
ması mümkün değildir.

İçeride ise, sürekli kılınan ve dozu giderek artan bas-
kı (yabancıların da desteği altında) toplum ile devlet ara-
sında günden güne keskinleşen görüş ayrılıklarının üstü-
nü örtmek, yani çelişkilerin iç politikada doğuracağı so-
nuçları önlemek zorundadır.

---

167) WSCF _ Dossier, y.a.g.y., sayfa: 29

168) Long, y.a.g.y. sayfa: 37.

SON BİRKAÇ GÖZLEM

Güney Kore Vaka İncelemesinden Çıkan Sonuçların Özeti.

Güney Kore'nin gelişme stratejisinin çekirdeği olan ihracata yönelik sanayileşmenin başlıca kaynağı insanların işgücüdür. «Uluslararası bir geçerli değere sahip, kullanabileceğimiz tek kaynak, insanlardı!». (Daewoo-şirketler grubu müdür yardımcısı Kim Duk Chong'ın 6 Haziran 1977'de Newsweek dergisinde yayınlanan röportajından). Böyle bir sanayileşme biçiminin gerçekleştirilebilmesi için büyük bir proleterleşmiş işgücü birikimi gerekliydi. Güney Kore şehirlerinde savaştan sonra belli ölçüde bir işgücü birikimi olmuşsa da, büyük ölçekte bir sanayileşmenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek boyutta değildi. Bu nedenle ihracatta dış krediler ve doğrudan yatırımlar aracılığıyla yaratılan dinamizme paralel olarak, tarımda sistematik bir şekilde aşırı sömürüye gidildi. 1959'dan 1974'e dek gelen yabancı sermayenin yalnızca % 6,8'i tarım sektörüne yatırıldı. Oysa tarım sektörü her zaman çalışanların çoğunluğunu barındırmaktaydı. Kırsal kesimin, kalkınma politikası uyarınca ihmal edilmesi olumsuz etkilerini özellikle hayat standardı üzerinde gösterdi. Örneğin 1978 yılında yiyecek maddesi fiyatları yaklaşık % 55 artarken, ücretlerde en çok % 30'luk bir artış görüldü (169). Düşük gelirli tabakalar halen kazançlarının yarıdan faz-

---

169) Kendi araştırmalarımız ve Güney Kore günlük gazeteleri.

lasını yiyecek maddelerine ayırmak durumundadır.

Dünya Bankasının (eski) raporlarına göre, Kore Cumhuriyeti'nin gerçekleştirdiği sözde «ekonomik mucize», yabancı sermaye yardımıyla inşa edilen ihracata yönelik sanayileşmenin başarılı bir örneğidir (170). Güney Kore 20 yıl gibi kısa bir sürede yapısal bir dönüşüm yaşadı. Böylesi bir dönüşüm Japonya'da 1880'den 1920'ye, İsveç'te ise 1860'dan 1910'a dek uzanan bir süreçte gerçekleşebilmişti. Bu «gecikmiş gelişme», tamamen dış krediler ve (deniz aşırı ülkelerden gelen) özel yatırımlarla finanse edildi. Böylece Güney Kore'nin dışarıya bağımlılığı önemli ölçüde arttı. Ülkede, yabancı sermaye desteğiyle dinamize edilen ihracat kesimi ile genelde durgunluk içinde bulunan ve sermaye sıkıntısı çeken yerli sanayi arasında açık bir «iki-lik» ortaya çıktı. Yabancı sermaye denetimi altında ihracata yönelinmesi, gelişme sürecinde küçük ve orta işletmeleri nerdeyse tümüyle piyasadan uzaklaştırdı veya ticari firma haline dönüştürdü. Sadece 1974 yılında orta büyüklükteki firmaların % 40'ı iflas etti. Ekonomideki tekelleşme Bank of Korea'nın yayınladığı bir istatistikte açıkça görülmektedir. Buna göre, ülkenin en büyük 925 işletmesinin toplam sermayesi 1975 yılında 12 milyar Amerikan Doları tutarken, 231.304 küçük ve orta işletmenin sermayesi sadece 5,3 milyar Amerikan Doları kadar tutuyordu (171). Hayat standardı ve ücretlerde de kesimlere göre büyük farklılıklar görülmektedir. Büyük işletmelerde yıllık ortalama ücret yaklaşık 1100 Amerikan Doları iken, küçük ve orta ölçekli işletmelerde sadece 820 Amerikan Doları'dır. (Kalifiye bir işçi ayda 400 Amerikan Dolarına kadar ücret alabilir). Bu yoğunlaşma süreci, iç pazarın ihtiyaçlarına cevap veren bir sanayinin gelişmesini önlemiş, ve yerli tü-

---

170) Güney Kore Zenginler Katına Çıkıyor (South Korea Heads for the Ranks of the Rich), «FEER» içinde, 29 Temmuz 1979, sayfa: 46.

171) Alıntılayan: FRANKFURTER ALLGEMEİNE ZEITUNG, 28 Kasım 1977.

ketim mallarının fiyatları büyük işletmelerin piyasayı denetim altına alması sonucu sürekli artmıştır. Modernleşme sürecine, yabancı sermayenin denetimini daha da arttıran tekelleşme eşlik etmiştir (172).

Japonya'da Meiji Restorasyonunu (1868) izleyen sanayileşme döneminden farklı olarak, Güney Kore'de iç pazar uluslararası ticarete açılmak için bir atlama tahtası olarak kullanılmayıp, ihracatı yeğleyen bağımlı bir politikanın kalkınma hedefleri uğruna feda edilmiştir. Bu kararın en belirgin nedeni halkın satın alma gücünün sınırlı olmasıydı. Halkın savaşın yıkımından sonra içine düştüğü görelî sefalet ve uluslararası rekabetin doğurduğu ücret düzeyi, satın alma gücünün sınırlı olmasına yol açmıştır. Çünkü ekonominin dışa açılmasıyla ülkede üretilen artık değerın paylaşımı, uluslararası rekabetle belirlenen sınırlara tabi kılınmış oluyordu. Öyle ki, artık milli gelirin son derece sınırlı bir bölümü halkın refahı için harcanabiliyordu. Bu nedenle özellikle 1970-1978 yılları arası gelişme evresinde, gelir dağıtımındaki eşitsizlik iyice belirginleşmişti. Ekonomik yapıda artan heterojenlik, gelir dağılımındaki büyüyen eşitsizliklere yansıyordu.

Kapitalist nitelikte ihracata yönelik hızlı sanayileşmenin bedeli, kır nüfusunun topraklarından koparılması, küçük ve orta işletmelerin çökmesi, ekonominin ise yerel ihtiyaçları bir kenara iterek, uluslararası rekabet çerçevesi içinde yoğunlaşması oldu. Ayrıca ihracatın (dövizin) artırılması uğruna içtalebin kısılması, iç piyasada fiyatların yükselmesi sonucunu doğururken, gübre veya benzin gi-

---

172) Bak. aynı yerde.

173) Bildiğim kadarıyla, Güney Kore'de gelir dağılımı ve «Süper Büyüme»nin etkileri üzerine en kapsamlı çalışma Choo Hak-Chung'a aittir: Kore'de Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı (Economic Growth and Income Distribution in Korea) Kore Kalkınma Enstitüsü, Rapor: 7810, Eylül 1978. Aynı konudaki ki diğer araştırmaların adları ve eleştirisi de Choo'nun Giriş bölümünde yer almaktadır. Ayrıca bak. : FEER, 27 Haziran 1979.

bi önemli maddeleri ticaret kartellerinin tekelci denetimine bağımlı kılıyordu.

IV beş yıllık planın sonlarına doğru ihracat gelirlerindeki artış bütün çabalara rağmen sabit kalırken, hammadde ve pahalı makinaların ithalatı sürekli yükseliyordu. Sonuçta, kronik hale gelen ticaret bilançosu açıkları giderek artmakta, ve Güney Kore devleti için gerekli dış kredileri elde etmek, her yıl biraz daha güçleşmektedir.

Güney Kore örneği, devletlerin kalkınma stratejilerini, daha çok niceliği esas alan yani oldukça dar görüşlü bir kalkınma anlayışına dayandırdıklarında neler olabileceğini göstermektedir. Böyle bir politikanın sonucu, **devlet tarafından zorlanan, öncelikle serbest sanayi bölgelerinde yoğunlaşmış, ülke dışından belirlenen, kısmi sanayileşmedir.** Bu politika, kendi gelişme potansiyeline sahip bir ekonomiyi 20 yıl içinde harab etmiş, beraberinde getirdiği önemli sosyal sonuçlar ise ancak devletin uyguladığı baskıyı arttırmasıyla önlenebilir olmuştur. Bu sistem içinde devlet, düzeni sağlama işlevini üstlenmekte ve gerek işletmeler içinde gerekse dışında disiplini şiddet kullanarak koruyabilmektedir. Aslında bu özgül kalkınma ve gelişme stratejisi Güney Kore'ye dışardan empoze edilmiş, yabancı sermayeye ya da ülkede kurulan «dünya piyasası fabrikalarına» bağımlılığın giderek artmasına neden olmuştur. Bu durum sadece iç piyasanın gelişmesini durdurmakla kalmamış, ekonomik yapıda birbirine bağımlı dolaşımların oluşmasını da engellemiştir. Oysa bu engelleme olmasaydı, geri kalmış tarımın da sanayi ilişkileri içine çekilmesi imkânı doğabilirdi. (173)

Kalkınma stratejisinin temel kaynağı olan işgücüne, sağladığı uluslararası fayda ve uluslararası rekabet içerisinde verimliliği ve dayanıklılığı göz önüne alınarak, bir değer biçildi. Dolayısıyla devletin planlama uzmanları yerel kaynakların, yerel ihtiyaçların karşılanması için sağladığı yerel faydayı dikkate almayıp, zorla dayatılan gelişme modelini değiştirmek yoluna gitmediler.

Güney Kore'nin 1965'den sonra gösterdiği gelişme, sö-

mürge ve yeni sömürgelerde yaşanan tarihi aynen yansıtmaktadır. Yerel kaynakları yabancı güçler özellikle komşu Japonya ele geçirmiştir (174). Japon adalarına komşu olan Masan sanayi bölgesi, dışa bağımlı sanayileşme konusunda çarpıcı bir örnek olarak gösterilebilir: Masan'daki 103 firmanın 93'ü Japon mülkiyetindedir. Güney Kore'nin bir sömürge olarak «hafif sanayii»ye ağırlık vermesinde olduğu gibi, Masan bölgesi de, Japon ekonomisini tamamlaması hedeflenerek planlanmış ve burada bu işleve uygun fabrikalar kurulmuştur. Üretimin gerçek gelişme düzeyini çarpıtarak aksettirmekle beraber, ithalat ve ihracata ilişkin şaşırtıcı yükseklikteki rakamlar, yabancı sermaye ve yabancı firma çıkarlarının, Güney Kore ekonomisinde ne denli büyük bir yer kapladığını yansıtmaktadır.

Kalkınma dönemi boyunca, izlenen ekonomik yol, gelir dağılımı ve devletin uyguladığı baskının vardığı düzey, giderek daha fazla birbirini etkiler oldu. Bu süreçte devlet giderlerinin yaklaşık üçte birini tüketen dev ordu, masrafları arttıran ayrı bir faktördü. Devlet tarafından ihracata tanınan öncelik, böyle bir gelişimi mümkün yapan üretim ilişkilerini ve yarattığı sınıfsal ilişkileri son derece sıkı bir denetim altında tutmayı kaçınılmaz kılıyordu. Devlet, rekabet içindeki orta ve yüksek sınıftan gruplar arasında çıkan paylaşım mücadelesini, herşeyin üstündeki «ulusal çıkarlar» adına önlemeye, ya da sübvansiyonlar ve teşvik kanunlarıyla yumuşatmaya çalışıyordu. Nüfusun büyük çoğunluğunun, yani gelir piramidinin tabanının, en temel ihtiyaçların karşılanması konusundaki taleplerine karşı ise devlet ideolojik araçlarla cevap vermeye çalışmaktadır. —Ancak bunu pek başardığı söylenemez—.

Siyasi baskı, ülkede bağımlı, periferik - kapitalist bir yapının egemen olduğu düşünülürse, daha önceki baskı biçimlerinin **zorunlu bir devamıdır**. Benzeri baskı biçimleri japon sömürgeciliği döneminde de mevcuttu. Ancak bu

---

174) Bu konuda bak. AMPO (Özel Sayı) y.a.g.y.

kez ulusal devlet eliyle «meşru» biçimler altında ve ulusal yöneticiler tarafından uygulanmaktadır. Geçmişteki Japon askeri valilerin yerini bu kez, yerli askeri bürokrasi almıştır. Dışa bağımlı sermaye birikimini temel alan sistemin korunması açısından kaba kuvvetin ve siyasi baskının sürekli kılınması, büyük önem taşımaktadır.

(Diğer üçüncü dünya ülkelerinde olduğu gibi) Güney Kore'de de gelişmenin önünde duran temel sorun şöylece formüle edilebilir: Gelişmenin gerekliliği ile bir yandan üretici güçlerin artırılması ve öte yandan kapitalist piyasaların iç dinamiği arasındaki çelişki. Bu çelişki devletin sürekli bunalım içinde olmasına yolaçmaktadır. Bunalımı çözümlemek için, değişen hükümetler çeşitli dozlarda baskı uygulamaktan başka çıkar yol bulamamışlardır. Gelecekte ekonomik bağımlılığın azaltılması ve siyasi koşulların demokratikleştirilmesi Güney Kore halkının çoğunluğu tarafından talep edilmektedir. Kısa vadede kalkınma sürecini olumsuz yönde etkileyecek böyle bir girişim, uzun vadeli düşünüldüğünde, başarı vaadeden her türlü kalkınma politikasının kuşkusuz temel ön koşuludur.

Güney Kore'de ihracata yönelik sanayileşme sürecinin etkilerini yeniden özetleyecek olursak, aşağıdaki sonuçları sıralayabiliriz:

* **Ekonomik** gelişme, dışa bağımlılığın giderek artmasına, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin çoğalmasına neden olmuştur. Neredeyse yok olma noktasına gelen değerli öz kaynaklar dışarıya transfer edilmekte, ayrıca yerli işgücünün yabancı çıkarlar doğrultusunda kullanımı teşvik edilmektedir.

Bu durumun sosyal sonuçları köyden kente göç olgusunda ve halkın en temel ihtiyaçlarının bile hiçbir şekilde karşılanamamasında görülmektedir.

* Bu süreç toplum içindeki çatışmaları arttırmakta, sosyal planda kutuplaşma yaratmaktadır. Devlet kalkınma stratejisini uygulamak ve sistemi güvenceye almak için,

siyasal düzlemde bu çatışmaları, zora dayalı önlemlerle bastırmaya çalışmaktadır.

Gelişme Politikası Tartışması İçin Varılan Sonuçların Toparlanması

Bu vaka incelemesinin vardığı sonuçlara göre, Güney Kore'nin 20. yüzyılda gösterdiği gelişme, yabancı hegemonya altındaki bir periferi kapitalizminin gelişme sürecinin tipik bir örneği olarak ele alınabilir. Japon sömürge ciliği döneminde ülkede işçilerle çiftçilerin geliri genellikle aynı düzeydeydi. Gelir düzeyi 1929-1939 yılları arasında Japonya'nın savaş içinde olması nedeniyle, artan sömürü yüzünden iyice düşmüştü. Emperyalist Japonya'nın çıkarları açısından, Kore tarımından faydalanmanın dışında, kendi ülkesine göre çok daha ucuz olan işgücü önemliydi. Bu yüzden sömürgecilik döneminde kitle tüketim malları piyasanın yaratılması ne planlandı, ne de teşvik edildi. Yerli nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarda tekstil ürünleri bile imal edilmedi. Japonlar ülkede kısmi bir sanayileşme gerçekleştirmiş olsa da, bağımsız gelişmenin temel ön koşulları yaratılmış değildi. Kurulan sanayi dalları birbirleriyle yeterince ilişkili değildi ve üretim yapısı öncelikle «Anavatan»ın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelikti. Toparlayacak olursak, üretici güçlerin gelişimi Kore'deki ihtiyaç ve talep tarafından belirlenmiyor, hızla büyüyen Japon ekonomisini tamamlayıcı bir rol oynuyordu.

Kore'nin Japonya'yla bir sömürge olarak bütünleşmesi açısından, ulusal düzeyde, kendi kendine yeterli, kapalı ekonomik dolaşımlara dayalı bir birikim yapısının yaratılması pek anlam taşımamaktadır. Tam tersine, reel ücretlerin yükselmesi ve böylece iç piyasanın gelişmesi, yani, temel ve ara sektörlerde dengeli bir üretim yapısının harekete geçirilmesi, bu türden bir sömürgeci birikim için, fazladan bir talep ve harcama yaratacak, sömürgeleştirme hedefleri açısından verimsiz, karşı-üretken (konterproduktif) bir durum ortaya çıkacaktı.

Güney Kore'de ulusal adı altında yaşanan II. Kalkınma evresinde (1965'den bu yana) buna benzer bir gelişme gözlenmektedir. Burada da devlet planlamasının odak noktasını, ulusal düzeyde kapsamlı bir gelişmenin gerekleri değil, işgücünün uluslararası ve ihracata yönelik sanayileşme için nasıl kullanılacağı oluşturmaktadır. Güney Kore'de devlet eliyle tavizsiz izlenen kalkınma politikası, **-Sermayesiz Kapitalizm-** (175), tamamen kredilere bağlı bir gelişme stratejisidir; Japon sömürgeciliği döneminin miras bıraktığı yapısal dengesizlikleri yumuşatmak bir yana, iyice keskinleştirmiştir. Ayrıca ülkenin bölünmüş olması, kaynakların (Kuzeydeki yeraltı zenginlikleri, enerji ve imalat sanayii ile güneydeki tarım ve hafif sanayii) birbirini bütünleyecek şekilde kullanımını artık olanaksız kılmaktadır.

Dieter Senghaas'a göre ekonomik sistemin işlerliğinin düzeltilmesi ve uzun vadeli bağımsız bir kalkınma için genel önkoşullar şunlardır:

- * İşlenebilir haldeki ve potansiyel vaad eden yerel kaynakların geliştirilmesi,
- * İç pazarın yaratılmasına öncelik tanınması,
- * Tarım ve sanayiın birbirini geliştirecek bir ekonomik dolaşım oluşturmak üzere, işlevsel olarak bütünleştirilmesi (176).

Alternatif bir gelişme planlamasının yukarıda belirtilen gerekleri, Japon sömürgeciliği dönemindeki benzer nedenlerden ötürü, bugünkü süreçte de gerçekleştirilmedi. İç pazarın yaratılması ve genişletilmesi, (reel ücretlerin sabit tutulması nedeniyle) kitlelerin satın alma gücünün yetersiz kalması yüzünden başarısızlığa uğramaya mahkumdu. Muhtemel yatırımlar da yeterli kâr bırakmayacağından gerçekleşmedi (177). Tarım ise, tek yönlü ihracata

---

175) Bak.: Wontroba, Menzel, y.a.g.y., sayfa: 228 ve Dipnot: 8.

176) Bak. Senghaas, y.a.g.y., sayfa: 376.

177) Ancak iç pazar denetimi söz konusu olduğunda, durum farklıdır. Bu konuda örneğin, GULF OİL firmasıyla ilgili rüşvet skandalına bakılabilir. Mc Cormack, y.a.g.y. sayfa: 268.

yönelik sanayileşmenin gölgesinde durgunluk içine itilir ken, kitlelerin alım gücünün ve makineleşmenin teşvikinden yoksun olduğu için, gelişme göstermedi. Sanayileşmenin gelişmesi sonucunda mevcut kaynaklardan sadece emek faktörü kullanıldı. Diğer kaynakların geliştirilmesi (daha önce belirtildiği gibi, örneğin tarımda makineleşme ile verimin artırılması) için ise sanayiye öncelik tanınması nedeniyle, çoğu kez gereken araçlar mevcut değildi. Bu eksik gelişmenin sonucundaki görüntüler ise, köyden kente göç, çiftçi nüfusun büyük bölümünün marjinalleşmesi ve proleterleşmesi, ayrıca kentlerde «slum» bölgelerinin doğuşu ve yetersiz sağlık hizmetleri oldu.

Güney Kore ekonomisinin son derece dışa bağımlı oluşu («Borç Tuzağı») ve iç politikadaki iktidar yapıları bu güne dek, bölgedeki diğer ülkelerle işbirliğini hedefleyen, daha sağlıklı ve bağımsız bir gelişme yolunun izlenmesini engellemiştir. Ayrıca sanayinin bugünkü yapısı bağımsız bir gelişmenin temellerini sağlamaktan oldukça uzaktır: İç pazarın ihtiyaçlarının çok ötesinde bir üretim yapılmakta ve üretim özellikle hammadde ve teknolojinin ithal edilmesine dayanmaktadır. Sonuçta; pahalıya malolan ithalatı karşılamak için borçlanma, yani ihracatı biraz daha artırma zorunluluğu doğmaktadır. Daire böylece tamamlanmış olur.

Güney Kore'nin kalkınma yolunun başından belli sonuçlarına, (üretim faktörlerinden emeği denetlemek için zorunlu olan cuntacı iç politikanın yanı sıra, Japonya ve ABD ile eşitsiz dış ilişkilerini de eklemek gerekir. Joint Venture sanayileşmesinin anlatılan bu özel biçiminde, ulusal sınırlar (ve himayecilik) giderek kaldırılmaktadır. Güney Kore'de üretim yapan Japon yan kuruluşları, Japon hükümetinin Güney Kore'ye «Kalkınma Yardımı» olarak sunduğu borçlardan ve devlet sübvansiyonlarının sağladığı avantajlarından yararlanmaktadır. Ekonominin ulusallıktan uzaklaşması, içiçe giren sermayelerin gerçek değerlerinin saptanmasını giderek güçleştirmektedir. Makro ekonomik büyüme oranları gerçi reel bir büyüme gös-

termektedir; ancak milli gelirdeki artış sadece görünüştedir, çünkü üretim rakamlarından pek küçük bir bölümü gerçekten ülkede tüketilen mallara ilişkindir. Güney Kore'nin dış ticareti de aynı şekilde hemen hemen tümüyle yabancı firmaların denetimi altındadır. Bu koşullarda, «Ulusal çıkarlar» ve «ulusal ekonomi» gibi kavramlar anlamsızlaşmakta ve içeriklerinin yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

Bu yapısal bağımlılığın ortadan kaldırılması herhalde ancak iş gücü fiyatlarının, ülkenin «Düşük ücretler ülkesi» olma cazibesini yitirmesine yol açacak ölçüde yükselmesiyle mümkün olacaktır (178). Ülkede zincirlerin kırılmasının önkoşulu, siyasi ilişkilerin demokratikleştirilmesi, sendikaların güçlenmesi, geniş tabana sahip alternatif bir kalkınma yolunun savunuculuğunu üstlenecek bağımsız muhalefet partilerinin kurulmasıdır. Ancak devlet eliyle sayısız ayrıcalıklarla donanmış askeri ve bürokratik aygıt, yabancıların ekonomik çıkarlarıyla Joint-Venture - İttifakı içinde oluşundan dolayı büyük avantajlar sağlamakta, statükoyu her türlü tehlikeye karşı savunmak ve korumak için elinden geleni yapmaktadır.

Bu koşulları gözönüne aldığımızda, umut vaadeden bir demokratikleşme sürecinden geriye dönülüp, 1980 Mayıs/Haziran'ında yeni bir askeri diktatörlüğün kurulması da açıklık kazanmaktadır (179). Daha siyasi açıdan ılımlı bir sivil kabine bile kurulamadan, paraşüt birliği generali Çon Doo Hvan askeri bir darbe gerçekleştirmiş ve savaş hali ilanı yeniden gündeme getirilmiştir. Bütün bunlar,

---

178) Bu konuda Elsenhans'ın tezlerine bakılabilir: Kapitalist Dünya İktisadının Gelişmesinin Temelleri (Grundlagen der Entwicklung der Kapitalistischen Weltwirtschaft), Senghaas (Derl.), y.a.g.y. içinde, sayfa: 135. (Özellikle kitlenin alım gücüyle iç pazar gelişimi arasındaki ilişki üzerine görüşleri kayda değer.)

179) Çon Tugayları Başa Geçiyor (The Chon Brigade Takes Over), «FEER» içinde, 6 Haziran 1980, sayfa: 12.

ekonominin sorunlarını çözmede, hükümetteki seleflerine oranla çok daha yetersiz olan bir iktidar grubunun önlemleri idi.

Güney Kore Gelişme Modelinin Gelecekteki Yaşama Şansı

Son olarak Güney Kore'nin kalkınma yolunun yaşama şansı olup olmadığı sorusu yeniden ve detaylı olarak ortaya konulmalıdır. Bu soru bu incelemenin sorunsalının çekirdeğini oluşturmaktadır. «Varlığını sürdürebilme» (Viabilitaet) (180) kavramı, bir toplumsal sistemin uzun vadede genişletilmiş yeniden üretimini gerçekleştirmek için ekonomik-teknik ve toplumsal-politik yapıları sağlayıp sağlayamayacağını gösterir. Ülkenin içsel ve dışsal özerkliğinin korunması için gerekli gözüken hareket alanına ve yeteneğine sahip olması gerekir.

Güney Kore'nin ekonomik gelişmesi anlatılan dönem boyunca büyük ölçüde dışa bağımlıydı. Güney Kore Güney Vietnam'dan sonra (1975'e dek) kişi başına en fazla ABD dış yardımının düştüğü ülkeydi. 1965'den sonra uluslararası kredilere bağımlılığın artmasıyla ABD'ye tek yönlü bağımlılık ortadan kalktı. Güney Kore gelişme modeli (özellikle Park yönetimi döneminde) uluslararası düzeyde geçerli başlıca kaynak olan işgücünün yoğun sömürsüne dayanıyordu. Yoğun sömürüyü gerçekleştirmek için bir diktatör egemenliği kaçınılmaz olduğundan, bu kalkınma biçiminin uzun vadede sürekliliği oldukça kuşkuludur. Ayrıca hem insanî, hem de politik-ekonomik açılardan hiç bir savunulacak yanı da yoktur. Özellikle son yıllarda, iç pazar yaratmaksızın ve tarımla, arasektörler aracılığıyla bütünleşmeksizin kurulan tek yönlü ihracata

---

180) Bu konuda bak. Klaus Esser: *Latin Amerika - Sanayileşme Stratejileri ve Gelişme* (Latein Amerika Industrialisierungsstrategien und Entwicklung) Frankfurt, 1979, sayfa: 208. Ayrıca bak. aynı yerde, sayfa: 3, 5, ve Esser'in Latin Amerikalı yazarlar Urquidí ve Jaquarbi'den sözettiği 1. Dipnot.

yönelik sanayileşmenin, gelişme politikası açısından bir çıkmaz sokak olduğu açıkça görülmektedir.

Bütün bunlardan başka, bu gelişme stratejisi ülkeye ne yeterli üretim araçları, ne de teknoloji transferi sağlamıştır. Dolayısıyla bu iktisadi temel üzerinde bağımsız ve rekabet yeteneğine sahip bir sanayi inşa etmek mümkün değildir. Özellikle Japonya ve ABD'den ithal edilen teknoloji zamanla giderek standartlaşmıştır. Güney Kore'nin baş rakipleri olan Tayvan, Hong Kong ve Singapur da bu teknolojiye sahiptir. Ayrıca yabancı lisansların satın alınması için gereken bedeller sürekli artmaktadır. (Örneğin 1967 yılında 723.000 Amerikan Doları'ndan, 1973 yılında 9,9 milyon Amerikan Doları'na.) (181)

Yüksek rekabet niteliğine sahip olabilecek alanlarda da bugüne dek teknik uzmanlaşma gerçekleştirilmedi. Örneğin petrokimya sanayii, hiçbir şekilde yerli hammadde kaynaklarına sahip değildir; bu sanayinin Güney Kore'de kurulmasının başlıca nedeni, yarattığı çevre kirlenmesinin karşısında yasaların olmayışıdır. Ülkede ağır sanayiinin gelişmesinde «lokomotiv» olması gereken gemi sanayii bile, ağırlıklı olarak ithal edilen hammaddelere (ham çelik) bağımlıdır. Bu sanayii kuruluş yeri açısından «tartışılmaz avantajını» sadece görece düşük ücret düzeyine borçludur. Kısaca Güney Kore'nin ihracat başarısı, tamamen bilinçli olarak düşük tutulan ücretlerden kaynaklanmaktadır. Rekabet yeteneğine sahip olmasının koşulu, sonsuza dek düşük ücretler ülkesi olarak kalmasıdır. Neredeyse bir kader haline gelen bu zorunluluk, Güney Kore'nin kalkınma yolu üzerindeki temel güçlüğü oluşturmaktadır.

Sisteme içkin bu temel sorunlar ve çelişkiler artık «kalkınma yardımları» veya uluslararası örgüt ve kredi merkezlerinin kesintisiz «tedavi önlemleri»yle çözülemez. Sorunların aşılması, gelişme tercihlerinin doğru yönde düzenlenmesi ve üretici güçlerin gelişiminin Güney Kore ha-

kının temel ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde y nlen-
dirilmesiyle mümkün olabilir.

Alternatif bir kalkınma stratejisi nasıl olmalıdır ve bu stratejinin gelecekteki uygulayıcıları kimler olabilir? «Rekabet yeteneğini kazanma» anlayışına karşı bizim cevabımız ekonomik ve siyasi bağımsızlığın güçlendirilmesidir. Bu, yerel kaynakların öncelikle yerel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak kullanılması demektir. **«Self-Reliance»** («kendi gücüne güvenmek») hiçbir şekilde otarşı demek değildir, yalnızca iç pazarın genişletilmesine öncelik tanımaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti  rneğinde de gördüğümüz gibi, iç pazarın gelişmesinin yaratacağı sağlan zemin üzerinde fazla üretim tamamen ihraç edilebilecektir.

«Self Reliance» ve «selektif kooperasyon» modeli siyasi açıdan, bağımlılıktan her türlü olumsuz sonucuyla birlikte kurtulunması ve devletin dışarıya karşı özerkliğini yeniden kazanması anlamına gelmektedir. Siyasi ve toplumsal ideoloji alanında «Self Reliance», halkın üretim sürecinde seferber edilmesinin çıkış noktası olacak, **kollektif kimlik** ve **ulusal birliğin** yeniden yaratılması demektir. Böyle bir gelişme modelinin önkoşulu, **halkın** siyasi ve ekonomik karar süreçlerine **demokratik katılımının** sağlaması ve milli gelirin hakça paylaşılmasıdır. Ülkedeki muhalefet partisinin siyasi programından alınan aşağıdaki satırılar, benzeri düşüncelerin Güney Kore'de süren gelecekteki gelişme yolu tartışmalarına yabancı olmadığını göstermektedir. Muhalefetin başkan adayı **Kim Young Sam**’ının, General  on’un yeni askeri diktatörlüğü tarafından tutuklanmadan önce, uluslararası basında yer alan röportajlardan aktarılan aşağıdaki bölüm bu noktaya ışık tutmaktadır. 1980 Mayısının ortalarından bu yana zorunlu ikamete tabi tutulan Kim Young Sam şunları açıklıyordu:

«Ayrıcalıklılara karşı ayrıcalıksızlar ilkesi üzerine kurulan Güney Kore ekonomisi, yeniden biimlendirilmeli, düzene sokulmalıdır. Ekonomik politikamızın köşe taşı, bir

refah toplumunun yaratılması olmalıdır... Gereken 500.000 iş olanağının sağlanması ise, ülke içi talebin genişlemesine, doğal kaynaklarımızdan yararlanılmasına ve çiftçi üretiminin teşvik edilmesine bağlıdır. Ekonomik sistem, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin teşvik edilmesine dayanmalıdır. Tabii ki ihracatın artması da önemlidir, ancak geçmişte ihracata çok fazla ağırlık verilmiştir... Park yönetimi ekonomideki büyüme ve çalışma sahalarının artışından gururla söz ediyordu. Oysa gerçekte, refahın eşitsiz dağılımı sosyal yapıyı sarsarak, ekonomik gelişmenin tıkanmadan, sakın bir şekilde sürmesini tehlikeye sokmuştur...» (182)

Park rejimi döneminde yıllarca tutuklu kalan ilerici başkanlık adayı Kim Dae Yung, 1980 Mayısının ortalarında yeniden tutuklandı ve o günden bu yana hapistedir. Programı Kim Young Sam'inkine göre daha radikal olup, Güney Kore'de sayısız taraftara sahiptir; Kim Dae Yung, bir roportajda 80'li yıllara ilişkin siyasi planlarını şöyle dile getiriyordu:

«80'li on yılın, sıradan halkın siyasi katılımıyla geçecek bir on yıl olacağını düşünüyorum... Bu ülkenin siyasi açıdan özgür bir sisteme ihtiyacı olduğunu söylerken, gerçek ekonomik gelişmenin sadece böyle bir sistem altında sağlanabileceğini de belirtmek istiyorum. Başkan Park'ın ekonomik politikasını eleştirmeye gelince, bir diktatörlük altında da ekonominin gelişmesi mümkün olabilir; ancak ekonomik gelişme her zaman refahın hakça paylaşılması anlamına gelmez. Bu nedenle insanlar, Park'ın sisteminde gelişme için korkunç bir fiyat ödemek zorunda kaldılar. Bugüne dek alışılmadık ölçüde yüksek enflasyon oranları altında yaşayıp, refahın son derece eşitsiz paylaşımı nedeniyle acı çektiler; hiçbir ekonomik güvenceleri olmadı. Bu yüzden, ekonomik gelişmenin üç ögesinin, yani refahın paylaşımı, ekonomik denge ve sağlam bir istikrarın, sadece demokratik bir siyasi sistemde sağlanabileceğini düşünüyorum.»

KAYNAKÇA

- I. Adelman, S. Robinson **Income Distribution Policy in Developing Countries - A Case Study of Korea**, Stanford, 1978.
- Amnesty International **Report on the Mission to the Republic of Korea**, London, 1975.
- AMPO, Japan-Asia Quarterly (Special Issue) **Free Trade Zones and Industrialization of Asia**, Tokyo, 1977.
- Bela Belassa **Industrial Policies in Taiwan and Korea**, Weltwirtschaftliches Archiv, Bd. 105, Heft 1, 1971, S. 55-77.
- Frank Baldwin, (Ed.) **Without Parallel**, Pantheon, New York, 1974.
- Patricia M. Bartz **South Korea**, Oxford, 1972.
- Gerhard Breidenstein **Capitalism in South Korea**, Baldwin, a.a.o.
- Chee Changboh **Export-Oriented Development - Model for Modernization in South Korea?**, KOREAN REVIEW, II, 1978.
- Benjamin I. Cohen **Multinational Firms and Asian Exports**, Yale University Press, New Haven, 1975.
- D. C. Cole, P. N. Lyman **Korean Development The Interplay of Politics and Economics**, Cambridge (Mass.), 1971.
- J. C. Fei, Gustav Ranis **A Model of Growth and Employment in the Open Dualistic Economy - The Case of Korea and Taiwan**, JOURNAL OF DEVELOPMENT STUDIES, XI, 2, Jan. 1975.
- Charles R. Frank Jr., Kwang Suk Kim, Larry E. Westphal **Foreign Trade Regimes and Economic Development - South Korea**, National Bureau of Economic Research, 1975.
- Nigel Harris **The Asian Boom Economies and the 'Impossibility' of National Economic Development**, INTERNATIONAL SOCIALISM, Nr. 3, London 1978/79.
- Parvez Hasan **Korea - Problems and Issues in a Rapidly Growing Economy**, John Hopkins University Press, 1976.
- Leroy P. Jones **Public Enterprise and Economic Development - The Korean Case**, Korean Development Institute, Seoul, 1975.
- Kim Chang Soo **Marginalization, Development and the Korean Workers Movement**, AMPO, IX, 3, 1977.
- Kim Se-Jin **The Politics of Military Revolution in Korea**, North Carolina University Press, 1971.
- **The People vs. Park Chung Hee**, in KOREA NEWSLETTER, Tokyo, 1976.

- Paul W. Kuznets **Economic Growth and Structure in the Republic of Korea**, Yale University Press, 1977.
- Don Long **Repression and Development in the Periphery - South Korea**, BULLETIN OF CONCERNED ASIAN SCHOLARS, IX, 2, Berkeley, April-Juni 1977.
- Hans U. Luther **Saemaul Undong, The 'Modernization' of Rural Poverty in South-Korea**, Internationales Asienforum, Freiburg, Nov. 1979.
- a.g.y. **Government Campaings in South-Korea - Exorcism and Purification of Nature and People**, Internationales Asienform, Freiburg, Juni 1980.
- a.g.y. **Regieyrungskampagnen in Südkorea - Ein erfolgreiches Entwicklungsmodell?**, Song (Hgb.): **Wachstum, Diktatur und Ideologie in Korea**, Bochum, 1980.
- a.g.y. **Factory Saemaul Undong The Long Arm of the Government in South-Korea**, Hamburg, 1980.
- Gavan Mc Cormack, Mark Selden (Eds.) **Korea North and South**, Monthly Review Press, New York, 1978.
- Gavan McCormack **The South Korean Phenomenon**, AUSTRALIAN OUTLOOK, Dezember 1978.
- George Ogle **Korean Labour Unions in the 1960s**, INTERNATIONAL JOURNAL OF KOREAN STUDIES, Seoul, 1974.
- Cheryl Payer **Pushed into the Debt Trap - South Korea's Export Miracle**, JOURNAL OF CONTEMPORARY ASIA, 1975.
- D.C.Rao **Economic Growth and Equity in the Republic of Korea**, WORLD DEVELOPMENT, 1978.
- Bertrand Renaud : **Economic Growth and Income Inequality in Korea**, IBRD, Washington D. C., 1978.
- Song Du-Yul (Hgb.) **Wachstum, Diktatur und Ideologie in Korea**, Bochum, 180.
- Harold Sukwon Sunoo **Repressive State and Resisting Church, The Politics of CIA in South Korea**, Fayette Mo., 1976.
- L. L. Wade, B. S. Kim **The Political Economy of Successful Public Policy and Economic Development in the Republic of Korea**, Seoul, 1978.
- Larry E. Westphal **The Republic of Korea's Experience in Export-Led Industrial Development**, WORLD DEVELOPMENT, 1978.
- World Bank (IBRD) **Growth and Prospects of the Korean Economy**, Washington D. C., 1977. (Dünya Bankasının Yeni bir çalışması 1979'da yayınlandı.)

KORE KRONOLOJİSİ/GÜNEY KORE'DE GELİŞME

1876

250 yıllık kapalılık ve Çin'e vergi bağımlılığından sonra, Japonya ile yapılan Kanghva Anlaşması sayesinde Kore'nin (özellikle güney limanı Pusan'ın) dışa açılması.

1894

Tonghak Hareketi: Yerli yarı feodalizme ve Japon emperyalizmine karşı köylü ayaklanması.

1894/95

Japonya, Çin ile yaptığı savaşı kazanır. Böylelikle Çin Kore üzerindeki hükümrancılığını kesinkes kaybeder.

1905

Japonya, Çarlık Rusyasını yener ve Kore fiili (de facto) olarak Japon himayesine girer.

1910

Son Yi İmparatorunun tahttan zorla feragatı ile, Japonya'nın Kore'yi ilhakı.

1910'dan 1945'e

Kore'de Japon Genel Valiliği: 36 yıllık bir Japon sömürge egemenliği başlar ve -anavatan-ın ihtiyaçlarına dayalı bir ekonomi kurulur. (Kısmen modernleşme ve altyapının kurulması.) Kültür politikası ülkenin zorla Japonlaşmasını öngörür. Buna karşı, 1919 yılında ABD Başkanı Wilson'un 14 Madde'sine dayanarak Kore'nin sömürgeleikten kurtulmasını amaçlayan **Şamil hareketi** ortaya çıkar.

1945'den 1948'e

Amerikan askeri yönetimi altında Güney Kore.

1948

Singman Ri'nin yönetiminde **Kore Cumhuriyeti** (Güney Kore).

1950'den 1953'e

Sonradan Birleşmiş Milletler ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin de katıldığı **Kore Savaşı**. Sonuç: Ülkenin 38. enlemden ikiye ayrılması ve iki devletin ayrı ayrı yollar izlemesi.

Nisan 1960

Hükümetin hile yaptığı seçimler sonucunda, bütün ülkeye yayılan öğrenci gösterileri, Singman Ri'yi istifa etmeye zorlar.

1960 (Temmuz)'dan 1961 (Nisan)'e

Miyan Çang'ın başbakanlık yaptığı II. Cumhuriyet diye anılan, kısa bir parlamento devresi.

Mayıs 1961

Tuğgeneral Park Çung Hi'nin başkanlığında, bir grup genç subayın yaptığı hükümet darbesi.

1962'den 1966'ya

I. Beş Yıllık Plan: İthal ikamesine dayalı sanayileşmenin, tüketim maddeleri üretiminin, altyapı inşasının ve enerji sanayiinin desteklenmesi.

1963

Park Çung Hi, III. Cumhuriyet'in sivil Devlet Başkanı olur.

1964

Savaş hali ilan edilir.

Güney Kore ile Japonya arasındaki ilişkilerin «normalleştirilme»si için anlaşma imzalanır. Doğrudan Japon yatırımları başlar. ABD'yi desteklemek üzere, Güney Vietnam'a, Güney Kore birlikleri gönderilir.

1967'den 1971'e

II. Beş Yıllık Plan: İhracata yönelik hafif endüstrinin desteklenmesi. (Böylelikle, ham madde ithaline ve dünya pazar mekanizmalarına bağımlılık artar.)

1971

Olağanüstü hal ilan edilir. Sonrasında Başkan Park'ın, Kim Dae Yung'a karşı az bir farkla kazandığı seçimler yapılır. (Yeni Demokrasi Partisi, geçerli oyların % 46'sını alır.)

Serbest Sanayi Bölgeleri (ihracat bölgeleri) kurulur.

1972

Yeniden savaş hali ilan edilir ve **Yuşin Anayasası** («Yeniden Canlandırma Reformu») yürürlüğe konur. Bu başkanlık anayasası sayesinde Park Çung Hi, siyaset, ekonomi ve planlamada sınırsız hükmetme ve karar verme yetkilerine sahip olur; başkan parlamento üyelerinin üçte birini, kendisi atayabilmektedir. Kırsal kesimde **Saemaul** («Yeni Köy») Hareketi başlar.

1972'den 1976'ya

III. Beş Yıllık Plan: İhracata yönelik sanayinin, gemi yapımı, petrokimya ve elektronik dallarının desteklenmesiyle belli alanlarda uzmanlaşması.

1974

Yeni «Zorunlu hal kararnameleri»nin açıklanması ve parlamento içi ve parlamento dışı muhalefetin bastırılması. Kentlerde, Fabrika **Saemaul Hareketi**'nin başlaması.

1977'den (1981'e)

IV Beş Yıllık Plan: Tarım sanayiinde yapılan değişikliklerle, tarımda üretimin artırılması. Ana hedefler: İhracatın artırılması ve enflasyonun durdurulması.

1979

Ekim ayı ortasında, Park rejimine karşı tüm ülkeyi kaplayan gösteriler sonucunda, Park'ın Güney Kore Gizli Servis (KCIA) şefi tarafından öldürülüşü. Ancak ordu iktidar tekeli elinde tuttuğundan ve sivil ve liberal güçler buna karşı koyamadıklarından önemli değişiklikler olmaz.

12 Aralıktaki çatışmalar sonucunda, pek çok yüksek rütbeli asker tutuklanır. General Ço Doo Hvan, Askeri Güvenlik Teşkilâtı ve Gizli Servis'i ele geçirmeyi başarır. Bu iki iktidar aracılığıyla da, idarenin üst katındaki tüm rakiplerini alteder.

Ağır bir ekonomik bunalım başgösterir; BSP Kalkınma oranı negatiftir. Seul'da, demokratikleşme ve daha çok sosyal adalet talep eden öğrenci gösterileri, General Çon'un birliklerince kanlı bir biçimde bastırılır.

Mayıs ayında (aralarında başkanlık adaylarından Kim Yong Pil ve Kim Dae Yung'un da bulunduğu) 26 subay ve siyasetçi, askeri makamlarca tutuklanır. Askeri diktatörlüğün düzenlemelerine karşı, Kvangyu kentinde halk ayaklanır. General Çon, hava indirme birliklerinin yardımıyla ele geçirir; bu olayda aşağı yukarı bin vatan-daş hayatlarını kaybeder. (27 Mayıs).

General Çon, kendi kurduğu ve askeriyenin egemen olduğu «Olağanüstü Ulusal Güvenlik Önlemleri Komitesi» başkanlığına, kendini atar. Güney Kore'nin önde gelen muhalefet liderlerinden Kim Dae Yung'a karşı, vatana ihanet davası açılır ve 1980 Eylül'ünde idama mahkûm edilir.

Siyasal huzursuzluklar ve ekonomik istikrarsızlık yüzünden, Güney Kore yeni krediler bulmada güçlüklerle karşılaşır. Yeni bir askeri hükümetin kurulmasıyla, «barışçı yollardan demokratikleşme» yanılması yıkılır. Güney Kore «ekonomik mucizesi» de çıkmazlara saplandığını göstermiştir.

Çon Doo Hvan sonunda resmi olarak Park'ın yerine atanır.

Yüksek kredi bağımlılığı, kredi bulmada zorluklar ve gerileyen büyüme Güney Kore bunalımını belirler.

1981 - 1983-

1981 yılında Kim Dae Jung'un ölüm cezası müebbetle çevrilir, sıkıyönetim kaldırılır. Şubat 1981'de Başkanı seçecek 5000 kişilik kurulu oluşturmak için seçimler yapılır. General Çon'un partisi (Adalet ve Demokrasi) seçimleri büyük çoğunlukla alır. Zaten 1980 yılındaki olaylardan sonra gerçek bir muhalefet partisi kalmamıştır. General Çon 3 Martta 7 yıl için başkan seçilir, meclis seçimlerinde de partisi çoğunluğu alır. Böylece askeri rejime demokratik bir görüntü sağlanır. Devlet aygıtında temizlikler yapılırken, ekonomik alanda yapısal değişiklikler yapılır. İhracat artışına karşın, hammadde ve yarı mamul madde ithali nedeniyle ödemeler dengesi açığı aynı düzeyde sürer (1981'

de 5,5 milyar dolar). Ücret kontrol politikası sürer (1981'deki artış % 10 - 17). Kendinden emin olan General Çon 1982 Martında siyasileri de içeren kısmi af çıkarır.

Peşpeşe patlak veren rüşvet, yolsuzluk skandalları hükümetin değiştirilmesine neden olur. Yükselen muhalefet hareketlerini kilise de desteklemekte, özgürlüklerin yokluğu, siyasi baskı, işkence ve polis denetimi gibi konuları eleştirmektedir. 1982 Haziran'ında Demokratik Partinin eski liderlerinden Kim Yung Sam 'daha fazla demokrasi' istediği için zorunlu ikamete mahkum olur. 1983'de rejim siyasi zorluklarla karşılaşmasına rağmen, ekonomik durumda nisbi bir düzelme sağlamış gibidir. 1984 baharında Papa'nın Güney Kore'yi ziyareti sırasında muhalefet yeni gösteriler düzenler.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	GÜNEY KORE NEREYE GİDİYOR?	
Güney Kore'nin Gelişim Yolu Üzerine Düşünceler		5
GİRİŞ		25
GÜNEY KORE'NİN GELİŞMESİNİN TEMELLERİ		
1876'dan Buyana Japon Sömürgeciliği		30
Nüfus, Ülke, Kaynaklar ve Kaynakların İşletilmeye Açılması		35
Kore Savaşının ve Bölünmenin Sonuçları		
Çarpık Ekonomik Yapı ve Darbe Yemiş Bir Toplum		39
Özet		42
SİYASAL - İDARİ SİSTEMİN OLUŞUM DÖNEMLERİ VE BAĞIMLI GELİŞMENİN ÇEVRE KOŞULLARI		
Güney Kore'de Singman Ri Yönetimi		
Milliyetçilik Dönemi (1948 - 1960)		46
Başkan Park Chung Hi Yönetimi		
Geçiş Dönemi (1961 - 1971)		53
Yuşin Anayasası (1972 - 1979)		62
Park'tan Sonra Güney Kore		
Süreklilik mi, Liberalleşme mi?		66
Özet Bağımlılığın Artması ile Baskıların Çoğalması Arasındaki Karşılıklı İlişki		70
GÜNEY KORE'NİN PERİFERİK KAPİTALİST BİRİKİM YAPISI		
Dört Beş Yıllık Ekonomik Planın Gelişme Stratejileri (1962 - 1981) ve Sonuçları		74
Güney Kore Gelişme Yolunun İlerleyişinde Kesintiler ve «Alternatifler»		84
Dış Ticaret ve Dış Bağımlılık Güney Kore'nin Japonya ve ABD ile Özel İlişkileri		88
Bir Büyüme Ekonomisinde Gelir Dağılımı ve «Kollektif Tüketim»		96
Özet Dünya Pazarına Açılan Ekonomi mi, Yeni Sömürge mi?		106
GÜNEY KORE'DE DEVLETİN İZLEDİĞİ EKONOMİK GELİŞME POLİTİKASI STRATEJİLERİ		
Tarım Politikası		112
		199

Sanayileşme Politikası	128
Hizmetler Sektörü	139
Devletin Ekonomik Faaliyetleri ve Devlet Ortakları	141
Dış Ticaret Alanı	144
Özet Bağımlı Gelişme Stratejileri «Yapısal Çeşitlik» Düzeyini Artırıyor	151
GÜNEY KORE'DE İZLENEN KALKINMA STRATEJİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	
Ekonomik Boyut Ne Pahasına Olursa Olsun, Ekonomik Büyüme	155
Sosyal Boyut İhracata Yönelik Sanayileşmenin Bedelleri	159
Siyasal Boyut İçin İçin Kaynayan Çelişkiler ve Diktatörlüğün Çelişkileri Denetim Altına Alma Çabaları	166
İdeolojik Boyut Antikomünizm ve Devletin Denetim Kampanyaları	169
Özet Bağımlı Gelişmenin Sonucunda Bozulan Ekonomik Yapı ve Askerileştirilen Toplum	174
SON BİRKAÇ GÖZLEM	
Güney Kore Vaka İncelemesinden Çıkan Sonuçların Özeti	178
Gelişme Politikası Tartışması İçin Varılan Sonuçların Toparlanması	184
Güney Kore Gelişme Modelinin Gelecekteki Yaşama Şansı	188
KAYNAKÇA	192
KORE KRONOLOJİSİ / GÜNEY KORE'DE GELİŞME İÇİNDEKİLER	194 199

Belge Yayınları 26
GÜNEY KORE
BİR MODEL OLABİLİR Mİ?

Günümüzde üçüncü dünya ülkelerine bir gelişme «modeli» olarak gösterilmek- te olan Güney Kore'nin yakın geçmişte izlediği yol, ne ölçüde geçerli olabilir? Bu «modelin» ardında yatan tarihsel, politik ve ekonomik gerçeklikler nelerdir? İşte Federal Almanyalı araştırmacı Hans Ulrich Luther bu son derece aktüel ve can- alıcı konuya ışık tutuyor ve bu sözde «mo- delin» geçerliliğini tartışıyor. 1940 do- ğumlu Hans U. Luther Batı Almanya, Singapur ve Bielefeld'de İktisat ve sos- yoloji okudu. «Singapur'da İktisat, Sınıf ve Devlet» başlıklı teziyle doktorasını ver- di. Yedi yılını yaptığı araştırmalar için Doğu ve Güney Doğu Asya'da geçirdi. İn- gilizce ve Almanca olarak bu bölgelere ilişkin birçok kitap ve bol sayıda makale yazdı. Hamburgta bir süre üniversite ho- calığı yaptı; 1981'den bu yana Bangkok' ta Chulalongkorn Üniversitesi İktisat Fakültesinde öğretim üyesi.

Kitaba kapsamlı bir giriş yazan ve konu- yu gelişme teorisine ilişkin en son tartış- malar bakımından da ele alan Dieter Senghaas Almanya'nın önde gelen ikti- satçılarından. Bremen Üniversitesinde toplumsal-bilim profesörü olan Seng- haas ağırlıkla az gelişmişlik ve bağımlılı- ğın gelişmesi konusundaki kuramsal ça-lışmalarıyla tanınıyor. Önemli kitapları arasında şunları sayabiliriz **Dünya İk- tisat Düzeni ve Gelişme, Silahlanma ve Materyalizm, Yıldırma ve Barış, Tekno- loji tartışması** (derleme), **Periferi kapita- lizmi Bağımlılık ve Az Gelişme Üzerine Çözümler** (Derleme), **Kapitalist Dünya Ekonomisi/Kaynağı ve Gelişme Dinamiği üzerine Tartışmalar** (Derleme.).

Hans Ulrich Luther

GÜNEY KORE BİR MODEL OLABİLİR Mİ?

Ulkemizde dönem dönem bazı ülkelerin gelişme modellerine karşı büyük hayranlık gelişir, başarı nedeni bir kaç nedene indirgenir ve modelin ardında yatan toplumsal gerçeklikleri değerlendirme gibi bir çabaya, ve daha önemlisi bu modelin geçerliği gibi bir tartışmaya asla girilmez. Osmanlıların son döneminde “Japon Modeli” üzerine çok konuşuldu.

50’li yıllarda bir küçük Amerika olma hülyasındaydık, 60’lı yıllarda ‘Alman Mucizesi’ öne çıktı, 70’li yılların başında ise İtalya’nın o günkü düzeyini 90’larda yakalamağa razıydık, 80’li yıllarda Güney Kore modeline de fit olduk. Peki, Güney Kore modeli neydi, nasıl bir yol amaçlanıyordu? ne yaptığını çok iyi bilen az sayıda kişi dışında, bu konuda genel bir bilgisizlik egemen. Federal Almanya’da Uzak Doğu gelişmeleri konusunda uzmanlığıyla tanınan araştırmacı Hans Ulrich Luther, elinizdeki kitapta Güney Kore modelini bütün ayrıntılarıyla ele alarak otopsi masasına yatırıyor. Kitabın Güney Kore modelinin kavranması ve tartışılmasında önemli bir işlev göreceğine inanıyoruz.

